

GOVERNMENT OF INDIA

DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY

**CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY**

New Acc. 8731

CALL No. **RJP4K** Hem-Ban

D.G.A. 79.

DEŚINAMAMĀLĀ

1111 1111 1111

THE DEŚINĀMAMĀLĀ OF HEMACANDRA

Edited with the help of two MSS. and Pischel's Edition of 1880 with an Introduction,
Index to the Text and Commentary and English translation of the Text and Extracts
from the Commentary of Hemachandra with a complete Glossary of Deśi
words from all sources with references, derivation and meanings

BY
MURALYDHAR BANERJEE, M.A.,
Late Principal, Sanskrit College, Calcutta ; Lecturer in Sanskrit and Prakrit,
Calcutta University

3731

PART I—TEXT WITH READINGS, INTRODUCTION AND INDEX OF WORDS.

R JPr4k
Hem/Ban

PUBLISHED BY THE
UNIVERSITY OF CALCUTTA

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. 8731

Date 17. 4. 57.

Call No. R Jpr 4k

Hem/Ban

PRINTED BY BHUPENDRALAL BANERJI

AT THE CALCUTTA UNIVERSITY PRESS, SENATE HOUSE, CALCUTTA

Reg. No. 4B—May, 1931—2.

PREFACE

1. BASIS OF THE TEXT.

This edition of Hemacandra's *Deśināmamālā* is based on the following two MSS. secured by Pandit Hara Govinda Das T. Seth.

A. A MSS. from Bhavnagar Jaina Sangha Bhandar obtained through Seth Kuvarji Anandji. Folios 79.

It contains the text and commentary of Hemacandra's *Deśināmamālā* and was copied in Samvat 1658 by Sri Jina Candra Sūri in Rājanagara (Ahmedabad) as the following extract will show :—

संवत् १६५८ वर्षे श्रीराजनगरे श्रीस्वरतर गच्छे । श्रीजिनभद्रसूरि
श्रीजिनचंद्रसूरि श्रीजिनसमुद्रसूरि श्रीजिनहंससूरि पठे पूर्वाचल चूलिका
लब्धारसार सहस्रकरावतार श्रीजिन माणिक्य सूरि पठे युगप्रधान श्रीजिनचंद्र
सूरिभिः श्रीहेमदेशीनाममाला-सुत्रं वृत्तिशालेखिषाताम् ॥ शुभं भवतु ॥

B. A MSS. from Patan Bhandar, Gujrat, obtained through Pannayas Sri Bhakitvijayji. Folios 72.

It was copied in Samvat 1660 by Krishnadas at Sali as will be seen from the following extract :—

संवत् १६६० वर्षे शावणवदि ५ तथै वार भोमे लक्षतं साली वास्तव्यं मृद-
जातीय लक्षतं पंड्या नारायणिसुत कण्णदास । शुभं भवतु । कल्याण-
मस्तु । श्रीरस्तु ॥

C. Pischel's Edition of 1880. In the foot-notes to the Text the readings of Pischel's Edition are marked by C and wherever they have seemed preferable to the readings of MSS. A and B they have been adopted in the Text.

2. PLAN OF THE WORK.

According to the scheme sanctioned the present edition of the Deśināmamālā consists of the following parts :—

PART I (Volume I).

1. A critical edition of the text and commentary of the Deśināmamālā of Hemacandra with an Introduction.
2. Index to the text and commentary.

PART II (Volume II).

1. An English translation of the text and extracts from Hemacandra's Commentary.

2. Appendix to Part II.—A complete Glossary of Deśī words found not only in the Deśināmamālā but in Prakrit literature generally with references, derivation and meanings in English of each word.

It is an entirely original work and a contribution to the Philology of the modern Indo-Aryan Vernaculars.

3. SHARE OF WORK OF THE EDITOR, OF PANDIT HARA GOVINDA DAS T. SETH AND THE ASSISTANTS IN THE PREPARATION OF THE DIFFERENT PARTS.

Part I.

My esteemed friend and colleague, Pandit Hara Govinda Das T. Seth has helped in selecting the readings of the text from the MSS. and from Pischel's edition. Pandit Virabhadra Vyakaranatirtha as an Assistant prepared the press copy of the text and the Index. Mr. Prabhatkumar Mukherjee, M.A., as an Assistant has corrected the proofs. He has also collected some materials for the Introduction and prepared the lists of Improved readings of the Gāthās in the commentary and of Corrections. I am responsible

for the plan of the work and its execution and for the views contained in the Introduction. Mr. Bhudharchandra Bhattacharyya, M.A., and Mr. Prabhatkumar Mukherjee, M.A., both as Assistants, helped me in revising the Index.

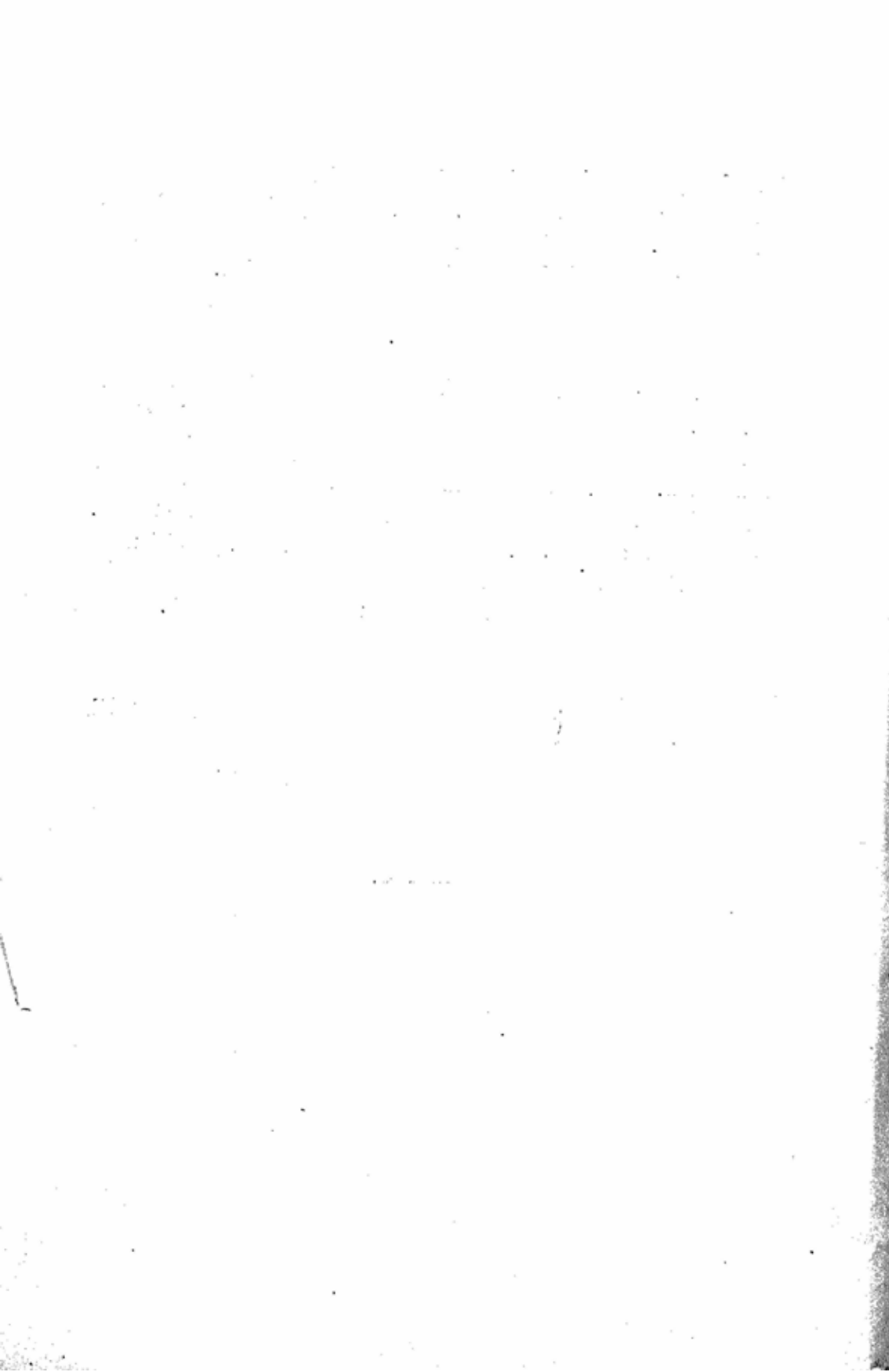
Part II.

Mr. Bhudharchandra Bhattacharyya helped me in translating the text and extracts from Hemacandra's Commentary and Mr. Prabhatkumar Mukherjee in revising the translation. Mr. Prabhatkumar Mukherjee also collected materials for and prepared the complete Glossary of Deśī words forming Appendix to this part under my supervision.

I offer my hearty thanks to all these gentlemen for the help they have rendered in the preparation of the work.

CALCUTTA,
31st July, 1930. }

MURALYDHAR BANERJEE.

CONTENTS

	PAGE
Preface	v
Sanskrit Transliteration	xi
Introduction	xiii
Appendix to the Introduction :—List of Improved readings of the illustrative Gāthās	liii
List of corrections	1-6
Text and Commentary	1-258
Index of words	1-72

1227

7

18

19

44

43

44

45

TRANSLITERATION OF SANSKRIT LETTERS: ADOPTED.

अ	A	a
आ	Ā	ā
इ	I	i
ई	Ī	ī
उ	U	u
ऊ	Ū	ū
ऋ	R̥	r̥
ॠ	R̄	r̄
ल	L	l
ळ	L̄	l̄
ए	E	e
ऐ	AI	ai
ओ	O	o
औ	AU	au
क	K	k
ख	KH	kh
ग	G	g
घ	GH	gh
ङ	Ñ	ñ
च	C	c
छ	CH	ch
ज	J	j

झ	JH	jh
ञ	Ñ	ñ
ट	T	t
ठ	TH	th
ड	D	d
ढ	DH	dh
ण	N	n
त	T	t
थ	TH	th
द	D	d
ध	DH	dh
न	N	n
प	P	p
फ	PH	ph
ब	B	b
भ	BH	bh
म	M	m
य	Y	y
र	R	r
ल	L	l
व	V	v
श	Ś	ś

ष	Ṣ	ṣ	⋈ (Upadhmāniya)	ḥ
स	S	s	× (Jivāmūliya)	ḥ
ह	H	h	ऽ (Avagraha)	,
ळ	L	l	(Udātta)	ˊ
˙ (Anusvāra)		m̐	ˋ (Svarita)	ˋ
˚ (Anunāsika)		m̐	— (Anudātta)	
: (Visarga)		ḥ		

INTRODUCTION

SECTION I

ORIGIN OF PRAKRIT AND DEŚI WORDS.

Prakrit grammarians regard Prakrit to be derived from Sanskrit. Prākṛta is explained as a language having a Prakṛti or source which, in this case, is taken to be Sanskrit.¹ Commentators on Poetics also subscribe to this view.² This view, however, is disputed by some Indian writers. Vākpatirāja (8th Century A.D.)³ states—"All the speeches enter into it (Prakrit) and come out of it just as all waters fall into the Ocean and come out of it."⁴ Namisādhu, a Jaina

¹ प्रकृतिः संस्कृतं तव भवं तत आगतं वा प्राकृतम्
Siddha Hemacandra, 8. 1. 1.

प्रकृतिः संस्कृतं तव भवं प्राकृतमुच्यते
Mārkaṇḍeya—Prākṛtasarvasva, p. 1.

प्रकृतेः संस्कृतायास्तु विकृतिः प्राकृती मता
Sadbhāṣācandrikā.

प्रकृतिः संस्कृतं तव भवत्वात् प्राकृतं श्रुतम्
Prākṛtacandrikā quoted in Peterson's Third Report 343-7.

प्राकृतस्य तु सर्वमेव संस्कृतं योनिः
Prākṛtasañjīvanī quoted by Vāsudeva in his
Commentary on Karpūramañjarī, 9. 11. ed. Bombay. Cf. Pischel's Gram-
matik der Prakrit-Sprachen, §1.

² प्रकृतेरागतं प्राकृतं प्रकृतिः संस्कृतम्
Dhvanika on Daśarūpaka, 2. 64.

प्रकृतेः संस्कृतादागतं प्राकृतम्
Simhadevāgni on Vāgbhaṭālaṅkāra, 2. 2.

संस्कृतरूपायाः प्रकृतेरुत्पन्नत्वात् प्राकृतम्
Premacandra Tarkavāgīśa on Kāvyaadarśa, 1. 18.

³ Gauḍavaho, ed. S. P. Pandit, Introduction, p. 100.

⁴ सयलाशो इमं वाया विसंति एतो य शे'ति वायाशो ।

ए'ति समुद्' चिय शे'ति सायराशो चिय जलाद' ॥

Ibid, sl. 93.

scholar, (11th Century A.D.),¹ commenting on a sloka² of Rudraṭa's Kāvyaḷaṅkāra writes as follows :—

“To explain Prākṛta—Prakṛti is a natural use of speech made by all beings of the world which is not refined by Grammar, Rhetoric etc.; and a speech derived from Prakṛti or Prakṛti itself is Prākṛta. Or from the saying, “The Ardhamāgadhī speech of the gods is composed in the Prākṛta of the Ṛṣis, Prākṛta means ‘first produced’ (prāk kṛta)—it is the speech easily intelligible to children and women and the source of all other speeches. It is of a homogeneous character like rain falling from the clouds; the same speech being distributed in various countries and being specialised by refinement is later differentiated into Sanskrit and other speeches. For this reason, the author of the text first mentions Prākṛta and then Saṁskṛta and other speeches. It is called Saṁskṛta on account of being refined by Pāṇini and others in the rules of their Grammar.”³

Hemacandra, following other Prākṛit grammarians in his grammar maintains Prākṛta to be derived from

¹ Namisādhu finished his Commentary in Saṁvat 1125 i.e., 1069 A.D.

पञ्चविंशतिसंयुक्तेरेकादशसमाश्रितैः ।

विक्रमात् समतिक्रान्तैः प्रावृषीदं समर्थितम् ॥

Jacobi Bhavisayattakahā, p. 174.

Quoted by Gune Bhavisayattakahā, Intro., p. 57.

² Vāgbhaṭṭaḷaṅkāra, 2. 12.

³ “प्राकृतेति—सकलजगज्जन्तूनां व्याकरणादिभिरनाहितसंस्कारः सङ्गो वचनव्यापारः प्रकृतिः, तत्र भवं सैव वा प्राकृतम् । ‘आरिसवयर्थं सिद्धं’ देवाणं अहमागहा वाणी’ इत्यादिवचनाद् वा प्राक् पूर्वं कृतं प्राकृतं बालमहिलादिसुवीर्यं सकलभाषानिवन्धनभूतं वचनमुच्यते । मेघनिर्मुक्तजलम् इवैकस्वरूपं तदेव च दिश्विशेषात् संस्कारकरणाच्च समासादितं विशेषं सत् संस्कृताद्युत्तरविमिदानाप्नोति, अतएव शास्त्रकृता प्राकृतमादौ निर्दिष्टं तदनु संस्कृतादीनि । पाणिन्यादिव्याकरणोदितशब्दलक्षणेन संस्करणात् संस्कृतमुच्यते ।”

Saṃskṛta.¹ In his later work the Kāvyañuśāsana² he arrives at the very opposite stand-point maintained by Vākpatirāja and Namisādhu and speaks of the speech of Jina "as not artificial, as sweet-worded and as transformed into all other speeches."³ In his Deśināmamālā which was written after his grammar and the Kāvyañuśāsana⁴ he maintains the same view. In the opening stanza of the Deśināmamālā he salutes the speech of Jina (*i.e.*, Ardhamāgadhī Prakṛta) as the origin of all other speeches. In support of his view that Ardhamāgadhī has developed into all other speeches, in the Commentary on it he quotes a stanza already quoted in the Kāvyañuśāsana— "The speech of Jina was understood by the Gods as divine speech, by men as human speech, by Śavaras as Śāvari speech and by the brutes as their own speech." It is also possible Hemacandra as a pious Jainā held this view even when he wrote his grammar in which, however, he adopted the stand-point of Sanskrit origin of Prakrit for convenience of treatment.

Indian writers on Prakrit Grammar and Lexicography and Rhetoric adopt a threefold classification of Prakrit. Though

¹ See above, p. xv footnote no. 1.

² That 'Siddha Hemacandra' is an earlier production is clear from its mention in the Kāvyañuśāsana (ed. Kāvyamālā 70.) p. 2 Sloka 2 'शब्दानुशासनेऽ-
द्याभिः साध्वीवाची विवेचिताः ।'

³ अकृत्रिमस्वादुपदां परमाद्याभिधायिनीम् ।

सर्वभाषापरिणतां जैनीं वाचमुपाययि ॥ Kāvyañuśāsana, p. 1., sl. 1.

In the Commentary on it Hemacandra seems to follow Namisādhu in regarding Prakrit to be 'of a homogeneous character like rain falling from the clouds.' (एकवृत्ता हि भगवतोऽर्जुनागधीभाषा वारिद्विमुक्तवारिवदायानुरूपतया परिणमति ।)

⁴ Mention is made of Siddha Hemacandra and Kāvyañuśāsana in Deśināmamālā, I. 3. Com.

they employ slightly different phraseology to express these classes the following names¹ are generally accepted, *viz.*, (1) Tatsama, (2) Tadbhava, (3) Deśī.

This classification is evidently based on the orthodox view of the origin of Prakrit from Sanskrit. Accordingly the word 'Tat' in the first two classes means Sanskrit and these two classes respectively denote (1) Prakrit words borrowed from Sanskrit without any change of form, and (2) Prakrit words borrowed from Sanskrit with change of form. The third class denotes those words which cannot be derived from Sanskrit and are supposed to belong to different provinces. It may be translated as 'provincial.'

Hemacandra defines Deśī to be "such words as are not derived by the rules of his grammar and even when derived are not current in Sanskrit dictionaries nor can be derived by any 'gaṇī lakṣaṇā,' i. e., the metaphorical use of words."² Such words are further defined as "not including all provincial dialectical words but only such Prakrit words as are current through ages without beginning."³

Let us now take up the views of the modern Orientalists on the origin of Prakrit and Deśī words.

The Rev. R. Caldwell, in his Comparative Grammar of the Dravidian languages (Longmans, London, 1856) tries to explain the origin of the Northern Indian Vernaculars by the influence of the Scythian and the Dravidian languages over Sanskrit when the Aryan settlers first mixed with the Non-Aryans in Northern India. "According

¹ The equivalent terms for the three classes are: (1) Tatsama, Saṃskṛtasama, Tattulya, Saṃānaśabda; (2) Tadbhava, Saṃskṛtabhava, Saṃskṛtayoni, Tajja, Vibhraṣṭa; (3) Deśī, Deśīprasiddha, Deśīmata; for full reference see Grammatik der Prakrit-Sprachen, Strassburg (1900), §8.

² Deśināmāmālā, present Ed., p. 1, 3.

³ *Op. cit.*, p. 1, 4.

to this theory," he writes, "the grammatical structure of the spoken idioms of Northern India was from the first and always continued to be, in the main, Scythian; and a change which took place when Sanskrit acquired the predominance as the Aryans gradually extended their conquests and their colonies, was rather a change of vocabulary than of grammar,—a change not so much in the arrangement and vital spirit as in the material of the language."¹

Rev. Caldwell not only considers the morphology of the Northern Indian Vernaculars as of Non-Aryan origin but he discovers many Dravidian words even in Sanskrit Vocabulary.² He gives a list of thirty-seven Sanskrit words which he regards as certainly borrowed from the Dravidian tongues. Of these 'atavi' (forest), ambā (mother) 'kalā' (fine art), 'śava' (corpse), 'nānā' (several), 'nīra' (water), 'bhaj' (to share) and 'mīna' (fish) may be mentioned as examples. Whether such words were naturalised in Sanskrit from the Dravidian tongues or borrowed from Sanskrit by those languages remains an open question. That these words are a property of Sanskrit may be proved by literary evidence of more than two thousand years but we possess no literary evidence of their existence in any of the Dravidian tongues even approaching the earlier centuries of the Christian era.

To meet this extreme view it is but enough to refer to the Comparative Grammar of the Modern Aryan Languages of India by Mr. J. Beames (1872), the three volumes of which work are a reasoned refutation of the view of the Dravidian Origin of the Northern Indian Vernaculars held by Rev. Caldwell and his followers. Mr. Beames shows that this

¹ Comparative Grammar of the Dravidian Languages, p. 37.

² *Ibid.*, pp. 439-48.

view is untenable because it is geographically, historically and philologically impossible and absurd. The Dravidians were separated from the Aryan Colonists of Northern India by the Mundas lying between both and any borrowing by the Aryans from the Dravidians instead of from the Mundas with whom they came in direct contact is geographically impossible. It is also historically impossible. We must first answer the question when did the Aryans first come in to contact with the Dravidians? Was it in the Vedic age? Or after the Mahomedan Conquest? If it was in the Vedic age then how can the Prakrit dialects, the vernaculars of Northern India of the intermediate period and of which we possess literary records in the Pali literature, in the Jaina canonical literature and the Asoka inscriptions preceding the birth of Christ by several centuries and which are the immediate predecessors in the line of descent of the modern vernaculars of Northern India—show a synthetic and inflexional structure like the Sanskrit? They ought to have shown an analytical structure like the modern vernaculars of Northern India which is ascribed to the influence of the Dravidian tongue. Are we to suppose then that the Dravidian invasion of Northern India took place from the country of Tamil and Telugu speaking races about the time of the Mahomedan invasion or a little before it in order to give birth to the modern vernaculars of Northern India which show an analytical structure? It is also philologically impossible. The Dravidian family of languages are agglutinative while the modern vernaculars of Northern India, show an analytical structure in some respects still retaining their inflectional character. They substitute for some case-affixes and tense-affixes independent words which are inflected but they show no sign of agglutination like the Dravidian languages. How is the descent of an analytical

language still retaining its inflexional character from an agglutinative family philologically possible? Where is the precedent or analogy for it? Is it not more reasonable to suppose that the modern Indo-Aryan vernaculars are the lineal descendants of the Prakrits which are mainly synthetic and inflexional but sometimes show an analytical tendency which has fully developed in their next stage which is represented by the Modern Indian Vernaculars?

So long as a linguistic phenomenon can be accounted for by the laws of internal development of a language there is no justification for ascribing it to extraneous influences. The development of analytical character is only a stage in the development of synthetical languages and is found where synthetic families of languages have been in existence. An exact parallel to the development of the analytical modern Indo-Aryan vernaculars from the Synthetic Prakrits and Sanskrit¹ is found in the development of the Romance languages—Italian, French, Spanish and Portuguese from Latin. If this is possible in Europe purely by a power of internal development why in India to explain the same phenomenon the influence of Non-Aryan languages should be considered as necessary, is not comprehensible.

Mr. M. Collins, in his remarks on "The Sanskritic elements in the Vocabularies of the Dravidian Languages" by S. A. Pillai, detects a Dravidic substratum in the structure of languages of Northern India as would be seen from the following extract:—

"These borrowings (*i.e.*, from Sanskrit) whatever modifications they may present, affect only the vocabulary. In structure the Dravidian languages of the South have

¹ By Sanskrit is meant here the spoken Vedic, the proto-type of Sanskrit.

remained true to the old type. With the race or races who occupied the greater portion of Northern India in primitive times the case is different. These came at a very early period into direct contact with the encroaching Aryans, and here we find a state of things quite analogous to that which obtained in those parts of Europe into which Roman soldiers and Roman settlers successfully penetrated. The Romance languages may well be called Prakrits of Latin, and there can be little doubt that the history of these new languages in Europe is closely akin to that of the rise of the Middle Indian languages of India. In each case a period of more or less complete bilingualism must have preceded the establishment of the supremacy of the invading speech; and in each case the victorious language emerged greatly modified by the speech habits of the invaded areas. In Prakrits and in the Romance languages the local sounds, the local idioms, the local sentence-structure made their influence felt upon the adopted speech."¹ In support of his statement, Mr. M. Collins gives certain resemblances which, he adds, amongst others point unmistakably to the existence of a Dravadic substratum in the languages of Northern India.

Mr. Bejaychandra Majumdar, in his "History of the Bengali Language" adopts this view of Dravidian influence both in phonology and morphology of Bengali. He writes—"such an eminent scholar as Sir Ramkrishna Gopal Bhandarkar considers such changes in the oldest known Prakrit as ধ্বনো for ধ্বন, সঙ্কল্পো for সঙ্কল্প, সিলোক for শ্লোক etc., to be due to the natural vocal tendencies of the Aryan speakers themselves. Explanation for these changes was not

¹ Remarks of Mr. M. Collins quoted by S. A. Pillai, M.A., L. T. in his Dravidic Studies No. III—"The Sanskritic elements in the Vocabularies of the Dravidian Languages" (1919), pp. 56-57.

sought outside the mouth of the speakers as the influence of the Dravidians who now reside far away from the limits of Northern India could not be thought of forty years ago, when the Wilson Philological Lectures were delivered. In fact the Dravidians could once be the neighbours of the Aryans in the Northern country did not suggest to the scholars. I have mentioned before that according to the Dravidian traditions, all the dominant tribes of South India migrated from Northern Provinces to Peninsular India. It is a distinct and a definite characteristic of essential nature, in the Tamil language, that an initial of a word can never be formed of double consonants and compound letters formed of consonants of different varga can occur nowhere in a word. If we refer the change under consideration to essential peculiarities of the Tamil Speech, our problem is secured. Compounding of r with m as in dharma and l with p as in Samkalpa cannot be tolerated according to this rule, and to maintain the long sounds of the compound letters in question, the very letters have to be doubled.....

When by about 1865 Bishop Caldwell suggested that the Tamil 'ஃ' as dative denoting suffix was identical with Oriya 'ଦ', Bengali 'ଦେ' and Hindi 'दे' denoting exactly the dative case, a host of critics rose up to throw away the right suggestion of the Bishop."¹

The fault of such arguments is that they prove too much. If the Dravidian people could influence the speakers of the Aryan speeches in 'dim past' to such an extent why do we not find its trace in Vedic language when they first came in contact with the Aryans in Northern India and why the letter changes, borrowings of vocables and the analytical phenomena first appear in the Prakrits—and more conspi-

¹ B. C. Majumdar, History of the Bengali Language pp. 58-59.

cuously in the modern Indo-Aryan Vernaculars—long after the Dravidians had migrated to the Southern Peninsula has not been answered either by Mr. Collins or Mr. Majumdar. Moreover why the agglutinated elements as soon as they are joined to the roots and bases of the modern Indo-Aryan vernaculars are changed into suffixes and some times add new suffixes to them showing thereby the inflexional character of these languages unaffected by the incorporation of these elements has not yet been explained by the advocates of Dravidian influence on these Aryan Vernaculars.

Dr. Suniti Kumar Chatterji in "The Origin and Development of the Bengali Language" (Calcutta, 1926) is more discriminating in adopting the view of the Dravidian substratum in the modern Indo-Aryan vernaculars. He suggests that the dative suffix 'ke' of Bengali can be either 'kr̥ta' or 'kaksa' in the locative. It is not unlikely that the two postpositional words have converged into this one form. In the plural of the dative তাদেরকে (to them) we can see that an analysis into tasya+ādi+Kera+Kakṣe or into+ 'Kr̥te' is equally possible. Thus he derives the suffix 'Ke' from both or either of the two Aryan words 'Kr̥te' and 'Kakṣe' and not from the Dravidian 'Ku.'¹

Again he remarks, "The case suffixes and post positions are placed after the noun of multitude agglutinated and this system has its parallel in the agglutinative system of Dravidian, e. g., মানুষগুলোকে (to men) cf. Tamil 'manindangalukku.' Here of course we have only a fortuitous resemblance, there being no genetic connection between the very late Indo-Aryan 'gula-ke' and the Dravidian 'gal-ukku.'"²

¹ S. K. Chatterji, "The Origin and Development of the Bengali Language," Vol. II, pp. 61-762.

² *Ibid.*, Vol II, p. 733.

Elsewhere he writes, "The above are cases where we can look for Dravidian influence in the inherent principle of formation only quite legitimately. But in the development of NIA. post positions and affixes which took place towards the end of the first millennium A. C. and in the first Century of second millennium it would be too much to expect direct borrowing from Dravidian or building up on the model of Dravidian, as it has been suggested in a number of cases by various scholars." ¹

Here Dr. Chatterji admits the force of the objection that such borrowings are historically impossible and are nothing but instances of accidental coincidence.

The origin of the Prakrits and of their offspring—the Northern Indian Vernaculars Beames finds in the spoken Sanskrit as distinguished from the literary and to this he applies the term Middle Aryan.

Taking up the same line of investigation Dr. J. Muir thus sums up the views of German scholars on the question of Sanskrit being a vernacular from which the Prakrits have later developed.

"It appears from the passages cited from the works of Professors Lassen and Benfey, that these distinguished scholars assume that Sanskrit (by which, no doubt, must be understood, a language, in some respects different from the later Sanskrit and more akin to the Vedic dialect) was once a spoken tongue regarding this as a fact which admits of no question. While Professor Weber is of opinion that the only Indo-Aryan speech which existed at the very early period to which I refer had not yet been developed into Sanskrit but was still a vernacular tongue." ²

¹ S. K. Chatterji, "The Origin and Development of the Bengali Language," Vol. I, p. 173.

² The Original Sanskrit Texts (1874), Vol. II, p. 144.

Weber's own words¹ have thus been translated by Muir—"In its earliest period the Indo-Aryan speech had not yet become Sanskrit, *i.e.*, the language of the cultivated men, but remained still a vernacular tongue, whilst in its second period the people spoke not Sanskrit but Prakritic dialects which had been developed out of the ancient Indo-Aryan vernacular contemporaneously with Sanskrit."

The views of modern scholars on the origin of Deśyas are given below :

Beames gives the following account of the Deśajas :—

"Deśajas are those words which cannot be derived from any Sanskrit word and are therefore considered to have been borrowed from the aborigines of the country or invented by the Aryans in post-Sanskritic times."²

A. F. R. Hoernle writes³ :

"...Native grammarians add the Desya as a third division to the 'tatsama' and 'tadbhava.' The term Desya means lit. belonging to the country, *i.e.*, *provincial* or perhaps *aboriginal*. They designate by this name all these words which they are unable to derive satisfactorily to themselves from some Sanskrit word and therefore consider to have had their origin in the country (*i.e.*, *rure* or *provincia*). In what way exactly they suppose them to have originated is not clear; namely whether borrowed from the aborigines or invented by the rustic Aryans themselves in Post-Sanskritic times (Beames, I, p. 12) or so corrupted by their common parlance from a Skr. original as to make them unrecognisable. The last seems to

¹ Indische Literaturgeschichte, p. 1.

² Beames, 'A Comparative Grammar of the Modern Aryan Languages of India' Vol. I, p. 12.

³ 'A Comparative Grammar of the Gaudian Languages' (1880) Introduction, pp. xxxix—xl.

me the most probable, to judge from the sentiment of modern Pandits on the subject. The results of modern research tend towards diminishing the number of these *desya* words, by discovering, through means unknown to native grammarians, their real origin and tracing them back to Prakrit and Sanskrit. In so far, they make in support of the opinion of those grammarians. But the question whether they are or are not Aryan, is by no means decided thereby. A word may be Prakritic or Sanskritic and yet may not be Aryan. Whatever non-Aryan elements there may be in the Indo-Aryan languages, they must have been incorporated in the earliest times, *i.e.*, at the period when Paśāci and the ancient Apabhramsa were spoken by the subject aborigines and their Aryan conquerors respectively¹ and when old Sanskrit was the Aryan high language; a period which was anterior to that of what is now commonly called (classical) Sanskrit...."

Sir R. G. Bhandarkar defines Deśājas "as such as cannot be derived from Sanskrit and must be referred to another source."² Later he definitely speaks of them as coming from the languages of the aborigines:—"Still a Desi element in

¹ According to Hoernle the Aryan vernaculars in the mouth of the aborigines who fell under the domination of the Aryans, were distorted into Paśāci. And the speech of the Aryans resulting from the assimilation of the Dravidian elements caused by the amalgamation of the aborigines with the Aryans, was the Apabhramśa dialect. Thus Paśāci and Apabhramśa are the vernaculars of the Aryans as spoken by the aborigines and by themselves respectively. This view of the origin of these two Prakrit dialects from the contact of the Aryans and the aborigines in the earliest times is not accepted by Sir Grierson who regards them as much of Aryan origin as other Prakrit dialects and Apabhramśa, instead of being one of the earliest Prakrits—the latest phase of the different provincial Prakrits. The latter view is more consistent with the linguistic facts.

Bhandarkar, 'Wilson Philological Lectures (1914.)' p. 106.

the Prakrits and Vernaculars must be admitted. These words have come into the dialects from the languages of the aborigines whom the Aryans conquered.”¹

Dr. P. D. Gune admits that some of the Deśī words collected in the Pāialacchināmamālā and the Deśināmamālā are “of other than Sanskrit extraction” and “some of the words are clearly Dravidian.”²

The views of Sir George Grierson on the origin of Prakrit and its different elements best accord with the linguistic facts preserved in the literary Prakrits and in the modern Indo-Aryan Vernaculars. He considers Classical Sanskrit, including Vedic of which it is a lineal descendant, to be derived from one of the “Primary Prakrit dialects” of the Vedic age, “but fixed in its existing form by the labours of grammarians which may be said to have culminated in the work of Pāṇini about the year 350 B. C.” These Primary Prakrits are now lost, not being preserved in literature. Out of these arose the literary Prakrits—the earliest specimens of which are Pali, Jaina Ardhamāgadhī, the edicts of Aśoka—and the middle stage of which is represented by the Prakrit dialects of the Dramas and Jaina Mahārāṣṭrī—and the last stage of which is to be found in the literary Apabhraṃśas. All these he calls the Secondary Prakrits. Then by an extension of the term, the modern Aryan vernaculars that arose about the 10th century A. D. from the local Apabhraṃśas are called by him the Tertiary Prakrits.³

Speaking of the Deśya words Sir George Grierson writes :—

“Another class of words is also to be mentioned, the so-called “Deśya” or ‘local’ words of the Indian Gram-

¹ *Ibid* p. 108.

² Gune, ‘Introduction to Comparative Philology,’ p. 221.

³ Grierson, ‘The Linguistic Survey of India,’ Vol. I, pp. 127-28.

marians. It included all words which the grammarians were unable to refer to Sanskrit, simply through the ignorance of the writers who catalogued them. Modern scholars can refer most of these to Sanskrit like any other Tadbhavas. A few others are words borrowed from Munda or Dravidian languages. The great majority are however words derived from dialects of the Primary Prakrits which were not that from which Classical Sanskrit has descended. They are the true Tadbhavas although not in the sense given to that word by Indian grammarians, in whose philosophy the existence of such ancient dialects was not dreamed of. These Deśya words were local dialectic forms, and as might be expected, are found most commonly in literary works hailing from countries like Gujarat, far away from the natural home of Classical Sanskrit the 'Madhyadeśa'. For our purpose they may be considered as identical with Tadbhavas."¹

Sir George Grierson thus regards the Prakrits preserved in literature as not derived from Sanskrit, Classical or Vedic, but from the Primary Prakrits by which he means the spoken Aryan dialects of the Vedic age, from one of which Vedic and Classical Sanskrit were developed by literary culture. The Deśi words are derived from the spoken dialects of other provinces lying round 'Madhyadeśa' the home of Vedic and Classical Sanskrit in which these provincial words did not find any place. A majority of these words may be called 'Tadbhavas' if 'Tat' is here taken to mean the Primary Prakrits instead of Sanskrit, though a few of these may have been borrowed from Munda or Dravidian.

That the orthodox view of the origin of Prakrit from Sanskrit is untenable and both Sanskrit and the Prakrits are

¹ Grierson, 'The Linguistic Survey of India,' Vol. I, pp. 127-28. Also Languages of India in the Census Report of India, 1901, pp. 159-60.

derived from earlier Prakrits is a conclusion which seems inevitable from the following considerations :—

1. Literary languages are always and everywhere developed from spoken, popular dialects by literary culture and become at last fixed and stereotyped by grammar. Spoken dialects may be compared to a flowing stream—constantly changing in successive generations. Literary languages may be compared to branches or canals issuing out of it—in which the flow of the current has been arrested by dams and anicuts built across, causing the water to stagnate in the bed. The literary languages being thus separated from the parent stream of the spoken dialects gradually diverge from them—and at last their difference from the spoken dialects becomes so great that they cease to be intelligible to the common people speaking the popular dialects. Language being a creation of society to serve the purpose of communication of thoughts among its members, when a literary language owing to its divergence from the popular speech ceases to be intelligible to the people—it is discarded and becomes a dead language. The need is then felt for creating new literary languages which arise from the stream of popular dialects intelligible to the people of those particular ages and after a short career die again like their predecessors. The history of the origin of Sanskrit, Prakrit and the modern Indo-Aryan vernaculars illustrates this law of development of spoken and literary languages. The Indo-Aryan vernaculars of the successive ages, the spoken Prakrits form the everflowing parent stream. The literary languages of those ages—Vedic, Classical Sanskrit, Pali, Ardhamagadhi, the Prakrit dialects of the plays, the literary Apabhraṃśas, the modern Aryan vernaculars of India in their literary forms—were all created successively from the spoken Prakrits of their own ages of the different provinces when the older

literary languages became unintelligible and dead. Thus the new science of Comparative Philology confirms the view of Vākpatirājā and Namisādhu expressed more than a millennium ago that the spoken Prakrits are the source of the literary languages.

2. The presence of Prakritisms in the Vedas proves that there were spoken Prakrits even in the Vedic age which have been lost not being preserved in literature and the later literary Prakrits must have been descended from these earlier spoken Prakrits and not from Vedic which is a literary language nor from the later Classical Sanskrit, the divergence from which of the literary Prakrits is much greater than from the Vedic Sanskrit. These Prakritisms and affinities with Prakrit in the Vedas form a vast field of research and cannot be dealt with here and so are reserved for the second volume of this work.

3. Tadbhava words differ from Tatsamas in three respects. First, by absence of certain letters found in the Sanskrit form. Second, by presence of certain other letters in place of those found in the Sanskrit form. Third, by the presence of additional letters not found in the Sanskrit form. The first class of difference is called by Prakrit grammarians 'lopa' or elision, the second is called 'varṇādeśa' or substitution of letters, the third 'varṇāgama' or augment. As descriptions of purely grammatical processes without any reference to historical transformation, or geneology of words, the terms may be allowed. But if they are taken to mean a historical transformation of words from pre-existent Sanskrit into Prakrit arising in course of time they are not an exact representation of facts and are open to objection. Regarding 'lopa' it may be said, there are varying degrees of it found in the Tadbhavas—from slight decay as in the Aśoka inscriptions or Pali to the disappearance of several intervocalic consonants reducing

the words into strings of vowels as in Mahāraṣṭri. In the former the words can be easily recognised as of Sanskrit origin, in the latter they are transformed beyond recognition. The first kind of Tadbhavas are called by Hoernle,¹ *Siddha Tadbhavas* and the second class of Tadbhavas are called *Sādhyamāna Tadbhavas*. The former are regarded by him as late Tadbhavas, the latter as old Tadbhavas. This view explains the different degrees of decay in the Tadbhavas by the theory of earlier or later introduction of the words from Sanskrit. The difference of decay may also be explained by supposing that the more decayed Tadbhavas were introduced from the spoken vernaculars into the literary Prakrits at a later time and were already in a more advanced stage of decay than the less decayed Tadbhavas and that neither were directly introduced from Sanskrit, while the Tatsamas were borrowed by the literary Prakrits directly from Sanskrit. This assumption better accounts for the varying degrees of decay observed in the Tadbhava words and the absence of any decay in the Tatsamas than the assumption of their being simultaneously borrowed directly from Sanskrit along with the Tatsamas. It is supported also by the fact that changes in literary dialects after they are fixed by Grammar are arrested and, therefore, the greater decay of words must be explained by their being introduced from the spoken Prakrits at a later time than the less decayed words. The existence of spoken Prakrits in the Vedic age proved by the presence of Prakritisms in the Vedic literature also confirms the above view. The explanation of the various changes in the Prakrit dialects by substitution (Ādeśa) or augment (Āgama) from Sanskrit as given by the Prakrit grammarians is entirely artificial and purely hypothetical and

¹ Hoernle,—‘A Comparative Grammar of the Gaudīan Languages,’ Introduction, p. xxxviii.

is meant only to serve the principle of economy the grammatical treatises aim at¹ and does not represent any genetic or historical development of these words from Sanskrit. They can be explained only by assuming the existence of spoken Prakrit dialects, referred to as *Deśabhāṣās*,² in the different provinces from which the *Tadbhava* words showing the latter changes were borrowed and not from Sanskrit. Of course these provincial spoken dialects were of Aryan origin. And the *Tadbhava* words of the literary Prakrits are thus derived from the spoken Prakrits of the different provinces and not from Sanskrit Vedic or Classical both of which are literary languages. Vedic and Classical Sanskrit itself is derived from the spoken Prakrit of a particular province, the home of Vedic and Sanskrit culture—the basin of the *Sarasvatī* and the *Jamunā*. And it was indistinguishable from that Prakrit before it became a literary tongue, in a remote, pre-Vedic age.

Now the case of the *Deśī* words may be taken up.

The theory of the Non-Aryan Origin of *Deśī* words is not borne out by investigations into the Non-Aryan languages. Beyond repeating a few vague generalities no scholar has yet shown that the *Deśī* words are found in any of the Non-Aryan languages or, if found, they are the original property of those languages and were not borrowed by the Non-Aryans from the Aryan vernaculars of the provinces where they came in contact with the Aryan settlers. It is quite possible that those *Deśī* words that

¹ See Introduction, p. xxxv.

² The *Nāṭya Śāstra*, 17-24, refers to *Deśabhāṣās*; the *Vipākāśruta* and some of the other *Āṅgas* mention “अष्टादशदेशीभाषा”—‘eighteen *Deśabhāṣās*.’ These references are evidently to the provincial vernaculars as distinguished from the grammatical Prakrits.

cannot be traced to Sanskrit origin have come from the various 'Deśabhāṣās'—or provincial vernaculars of Aryan origin of the outlying provinces—which have perished transmitting these words in their modified forms to the Literary Prakrits or to the Modern Aryan Vernaculars of those provinces that succeeded them. The Deśī words have no equivalents in Sanskrit because Sanskrit has developed from the 'Deśabhāṣā' of Madhyadeśa which is preserved in a later literary form in "Śaurasenī." The presence of the same Deśī words or their modified forms in the modern Aryan Vernaculars of different provinces confirms this view of their Aryan origin. If a small residuum of Deśī words cannot be thus traced to Modern Indo-Aryan vernaculars but are found in the Non-Aryan languages alone then these may be regarded as borrowed from the latter. No final conclusion in this matter can be drawn until the investigation into the origin of the Deśī words on the above method is completed. Indeed in the present state of our knowledge the boundary line separating the Tadbhava and Deśī words is a shifting one and with the advance of knowledge more and more Deśī words are being discovered to be Tadbhavas. In an article bearing the heading "Pāli, Sanskrit and Prakrit Etymology" by Richard Morris, M.A. LL.D.,¹ many Deśī words found in the Deśināmamālā are traced to Sanskrit origin. The same writer in the Academy traces some more Deśī words to Sanskrit origin. Pischel in his *Grammatik der Prakrit-Sprachen* has diminished considerably the number of Deśī words given in the Deśināmamālā. Researches conducted on similar lines yield the following result. The

¹ Transactions of the 9th International Congress of Orientalists, Vol. I, 1893.

total number of Deśī words in the Deśināmamālā are 3978. These contain the following groups :—

Tatsamas	100
Disguised Tadbhavas	1,850
Doubtful Tadbhavas	528
Deśīs	1,500
Total			3978

Of the 1,500 Deśī words that do not seem to be Tadbhavas 800 are found in the modern Indo-Aryan vernaculars in a modified form. Are these words of Non-Aryan origin? Their equivalents being found in the modern Aryan vernaculars, they are of Aryan origin. The remaining 700 Deśī words may contain words of Non-Aryan origin if their equivalents are found in Non-Aryan languages. The result of this investigation made up to this time will be found in the complete Glossary of Deśī words contained in the Appendix to the English translation of this work forming Part II (volume II).

SECTION II

THE TEXT AND COMMENTARY OF THE DEŚINĀMAMĀLĀ.

The Deśināmamālā was composed by Hemacandra, a Jain monk who lived in Gujrat between 1088-1172 at the court of King Kumārapāla of Aṇahillapura (Pattana).¹ Hemacandra was a voluminous writer.² He composed the Deśināmamālā

¹ Bhāu Dāji, Journal Bombay Branch, R. A. S., IX, 224. Also Forbes' Rāsamālā.

² His works as given by Dr. Theoder Aufrecht in his Catalogus Catalogorum are as follows:

अनेकार्थकोषः, अनेकार्थशेषः, अभिधानचिन्तामणिः (नाममाला व्याख्या) अलङ्कारचुडामणिः (काव्यानुशासन व्याख्या), लघादिस्वरूपाः, काव्यानुशासनम्, छन्दोऽनुशासनम्, छन्दोऽनुशासनवृत्तिः, देशीनाममाला सवृत्तिः, [ब्राह्मणकाव्यं सवृत्तिः], धातुपाठः सवृत्तिः, धातुपारायणं सवृत्तिः, धातुमाला, नाममाला, नाममाला-शेषः, निघण्टुशेषः, [प्रमाणमीमांसा सवृत्तिः] बलावलस्वरूपाः, बालभाषाव्याकरणस्वरूपाः, सिद्धैमशब्दानुशासनं इत्यादि ।

after his grammatical work, the Siddha Hemacandra, the eighth chapter of which contains his Prakrit Grammar and his work on Rhetoric the Kāvyaṇuśāsana to which he refers in the present work.

Hemacandra, in the last Gāthā of the present work (VIII, 77) calls the work Ratnāvali (Rayāṇāvali). This title is too general and does not give any idea of the contents of the work. Dr. G. Bühler, who discovered the first manuscript of the work, calls it in the Indian Antiquary, Vol. II, 1873, p. 17 the Deśīśabdasaṃgraha. This name is taken from this work (1, 2; VIII, 77) where the expression Deśīśabdasaṃgraha is used by Hemacandra as a description of his work. Pischel in his Introduction to the Deśināmamālā (p. 9) states that the name Deśināmamālā is found in MSS. AE. and on the margin of the single folios of MS. H and the name 'Deśīśabdasaṃgraha' is found in MSS. BCDEFGI where the 'vṛtti' is styled as 'deśīśabdasaṃgrahavṛtti'. All these MSS. were used by Pischel in preparing his edition. Pischel prefers the title 'Deśināmamālā' and adopts it as it is more expressive. This title is also adopted in the present Edition because it more clearly defines the scope of the work than 'Deśīśabdasaṃgraha' in which the term 'Śabda' has a wider denotation as it applies to both 'nāma' and 'dhātu' the latter of which are excluded by Hemacandra from the list of 'Deśī' words collected in the work.

Hemacandra defines 'Deśī' words in the third and fourth stanzas of the Deśināmamālā and his conception of 'Deśī' words as found in the above stanzas has already been explained in section I of the Introduction.

He has collected 'Deśī' words in the Deśināmamālā

¹ Deśināmamālā, ed. by Pischel, Introduction, p. 9.

² Deśināmamālā, 1, 11, 13.

following that definition generally. Some times he has departed from that definition out of regard to the practice of his predecessors. Wherever he does this he gives his reasons in the Commentary. It will be seen from the above definition followed by Hemacandra in the selection of 'Deśī' words that his object was neither philological nor historical. For this reason he had to exclude all 'Deśī' roots, though included by his predecessors in the list of 'Deśī' words, from this collection because he had treated of them in his grammar¹ and the reason for his excluding such roots from the list of 'Deśī' words and deriving them from Sanskrit roots by substitution is not that he was ignorant that they were 'Deśī' but because it served the purpose of economy.² With Hemacandra as with the Indian grammarians generally, brevity and the derivation of a form by rules by the shortest cut and by avoiding all roundabout processes though philologically correct and historically true, was the guiding principle. Most of the rules in Indian grammars for substitution of one form for another illustrate this principle. The substitution of 'bhū' for 'as', 'ghas' for 'ad', 'gā' for 'i', 'neda' for 'antika', 'bolla' or 'jampa' for 'katha', 'muṇa' for jūā, 'ohīra' for 'nidrā', 'kandoṭṭa' for 'utpala', 'chīmchaī' for 'pumscali' will show that such transformations are never meant for philological development of one form into another. That in the exclusion of 'Deśī' roots from the Deśīnāmamālā and their derivation by substitution in his grammar Hemacandra was guided by the principle of economy he has made clear in the Commentary on the Deśīnāmamālā.³ Similarly he includes many 'tadbhava' words in the list of 'Deśī' words not because

¹ Deśīnāmamālā, 1, 3, Com.

² *Ibid.*, 1, 37. Com.

³ *Ibid.*, 1, 37, Com.

he was ignorant of their derivation from Sanskrit but because they were not current in Sanskrit Dictionaries in the sense which they acquired in Prakrit. Whenever a 'tadbhava' word is found used in a sense different from that of the original Sanskrit he gives a place to it in the list of 'Deśī' words.¹ Sometimes even when the sense of a 'tadbhava' word is the same as in Sanskrit he includes it in his Deśī-nāmamālā to popularise his work with those readers who consider themselves masters of Prakrit but are ignorant of Sanskrit.² Because Hemacandra imposed upon himself the above restrictions in the selection of 'Deśī' words to serve certain definite practical purposes and not because he was ignorant that he has excluded some words that modern philology regards as 'Deśī' and on the other hand has included many 'tadbhava' words that any student of Prakrit even without the St. Petersburg Dictionary at his disposal would refuse to call Deśī.

In spite of the clear statement of Hemacandra of the latitude exercised by him in the selection of words for his Deśīnāmamālā many scholars have brought the charge against him of including many 'Tadbhava' words in the Deśīnāmamālā through ignorance. Dr. G. Bühler writes as follows :—

"Hemacandra, therefore, enumerates in his commentary on the Deśīśabdasaṃgraha a great many words which all or some of his predecessors had considered to be 'Deśīs', but which he includes among the 'tadbhavas' or 'tatsamas.' A student of Prakrit on the other hand, who has the Petersburg Dictionary at his disposal, can easily convict Hemacandra of numerous errors and show that he too, in spite of his rare

¹ Deśīnāmamālā, 1, 9, 18, Com.

² *Ibid.*, 1, 21, Com.

knowledge of Sanskrit and Prakrit, of his large library and numerous assistants, has mistaken scores of 'tadbhavas' and 'tatsamas' for 'Deśi' forms because the passages where the Sanskrit words occurred were not accessible to him or not present to his mind."¹

Sir George Grierson repeats the same charge in his Linguistic Survey in a passage already quoted.²

Dr. P. D. Gune also charges Hemacandra with having wrongly put down certain Sanskrit words as Deśīs.³

It is admitted that Hemacandra has included in the Deśināmamālā many words that are 'tatsamas' or 'tadbhavas' and he has omitted words that are really 'Deśīs'. But he has done this for certain definite practical purposes and not through ignorance. This is also the case with his predecessor Dhanapāla, the author of the Pāialacchināmamālā which was composed in 1029 Vikrama era (or 972-73 A.D.) at Dhārā. Dhanapāla calls the work 'nāmamālā and a deśī.' Still the 'Deśī' terms do not form more than one-fourth of the total words given, others being 'tadbhavas' and 'tatsamas'. Dhanapāla acted without any fixed principle and from a practical motive—which was to help his sister Sundarī. What Dhanapāla did without any explanation Hemacandra does in his work to a small extent only after fully explaining his object in doing so. Why should it then be attributed to his ignorance it is difficult to understand.

The text of the Deśināmamālā is written in Prakrit Gāthās (of Arya metre) containing the 'Deśī' words and their meanings in Tadbhava equivalents. Sometimes these Prakrit equivalents are given in other 'Deśī' words. The commentary

¹ Pāialacchināmamālā (Göttingen, 1878), Introduction, pp. 12-13.

² Grierson, 'The Linguistic Survey of India,' Vol. 1, pp. 127-28.

³ Introduction to Comparative Philology, p. 22.

on the text is written in Sanskrit. It explains in each 'Deśī' word by its Sanskrit equivalent and gives reasons when even any word is included in the list of 'Deśī' words against the principles laid down by the author, or is omitted though regarded by earlier authors as 'Deśī'. One Prakrit Gāthā is then inserted to illustrate the use of words (having only one meaning) contained in each Gāthā of the Text. The work is divided into eight Vargas which classify the words according to their initial letters. These Vargas with the number of Gāthās in each are noted below :—

Varga.	Initial letters of the words in the Varga.	Number of Gāthās.
First Varga	Vowels	174
Second Varga	Gutterals	112
Third Varga	Palatals	62
Fourth Varga	Linguals	51
Fifth Varga	Dentals	63
Sixth Varga	Labials	148
Seventh Varga	Liquids	96
Eighth Varga	Sibilants and Aspirate	77

Total Gāthas—783

The total number of Deśī words found in the text and the Commentary are 3,978.

The illustrative Gāthās found in the Sanskrit Commentary on the text number 782. On account of their lexicographical importance combined with their character as ingenious specimens of poetry they are treated separately in Section III.

The following authors on 'Deśī' vocables are quoted in the Deśināmamālā :—

1. Abhimānaciḥna, (I, 144; VI, 93; VII, 1; VIII, 12, 17).

2. Avantisundarī (I, 81, 144, 157).
3. Gopāla (I, 25, 31, 45; II, 82; III, 47; VI, 26, 58, 72; VII, 2, 76; VIII, 1, 16, 67).
4. Devarāja (VI, 58, 72; VIII, 17).
5. Droṇa (I, 18, 50; VI, 7).
Droṇācārya (VIII, 17).
6. Dhanapāla (I, 141; III, 22; IV, 30; VI, 101; VIII, 17).
7. Pāthodūkhala (VIII, 12).
8. Pādaliptācārya (I, 2).
9. Rāhulaka (IV, 4).
10. Śāmba (II, 48).
11. Śilāṅka (II, 20; VI, 96; VII, 40).
12. Sātavāhana (III, 41; V, 11; VI, 15, 18, 19, 112, 125).

Besides the above authors who wrote 'Deśī' koṣas, two 'Deśī' works are mentioned in the Deśināmamālā, viz., Sārataradeśī and Abhimānaciḥna sūtra pāṭha. Lala Diksita in his Commentary on the Mṛcchakaṭika quotes from a 'Deśī' koṣa—named 'Deśī prakāśa.' Kramadīśvara (in the Saṃkṣiptasāra VIII p. 47) refers to another 'Deśī' koṣa named 'Deśīsāra.'

This shows that Hemacandra had a long series of predecessors who wrote lexicons of 'Deśī' words and he was perhaps the last representative of this host of writers. This extensive literature on Prakrit lexicography seems to have perished irrecoverably and we have to console ourselves merely with the names of the authors preserved in the Commentary. There is only one exception. Dhanapāla wrote a Prakrit Dictionary, the Pāialacchināmamālā which has been discovered and published by Dr. Bühler. Dhanapāla, flourished two centuries before Hemacandra. Hemacandra quotes some passages in the Deśināmamālā which

he states to be from Dhanapāla but none of which are found in the Pāialacchināmamāla. The passages have already been referred to, and to avoid repetition they are not given here. Elsewhere in other parts of the Commentary he gives certain words and their meanings and ascribes them to 'others.' Some of these are found in the Pāialacchināmamāla. It is possible that they refer to the Pāialacchināmamāla though it is not clear why Hemacandra, instead of ascribing them definitely to Dhanapāla, as he does in other passages should speak of him in that general way.

There was another Dhanapāla, the author of Bhavīsayattakahā, who was a Bania and should not be confused with our lexicographer who, while he wrote the Pāialacchināmamāla, was yet a pious Brahman as he salutes Brahmā, in his work (purisuttamnābhisambhavaṃ devaṃ) though later he became a Jaina.

As regards Avantisundarī mentioned by Hemacandra, Dr. Bühler considers her to be identical with Sundarī, the sister of Dhanapāla for whose benefit the Pāialacchināmamāla was written. This conjecture is very doubtful as proper names are not broken up into parts. It is more likely that this Avantisundarī is the wife of the poet Rājasekhara at whose order the Karpuramañjarī was staged. Of course we have no proof of her literary attainments and to hazard any conjecture in the absence of any data is always very risky.

SECTION III

ILLUSTRATIVE GĀTHĀS IN THE COMMENTARY.

Pischel in the Introduction to his edition of Hemacandra's Deśināmamāla severely criticises the illustrative gāthās inserted by Hemacandra at the end of the commentary on each stanza of the 'Ekārthaśabdas.' He remarks: 'It was a most disgust-

ing task to make out the-sense or rather nonsense of these examples some of which have remained rather obscure to me." A careful reading, however, of the gāthās with the help of the various readings contained in the manuscripts quoted in the foot-note by Pischel would lead one to discover sense, and highly poetical sense in these gāthās apart from the help which they render in ascertaining the correct meaning of a 'Desi sabda.' In fact, these gāthās are not only valuable for the lexicographical material they contain but they form a valuable contribution to Prakrit lyric poetry at the same time comparable to the "Sattasai" of Hāla. Most of the stanzas are miniature amatory poems depicting love-scenes in various aspects. Another class of stanzas eulogises the achievements of his hero Kumārapāla as manifested generally in the miserable condition of his enemies or their wives. The remaining stanzas cannot be brought under any general heading as they deal with various topics such as condemnation of certain vices, praise of certain virtues, religious worship and maxims of prudence. These are comparable to Bhartrhari's Nitiśataka and anthologies of 'Subhāṣitas' of various writers. A complete classification of the gāthās based on an analysis of their contents is given in the following table.

The illustrative gāthās are classified according to the subjects they deal with in the following table:

Chapter.	Amatory Gāthās.	Eulogy of Kumārapāla.	Miscellaneous.	Total.
I	76 ¹	38 ²	19 ³	133
¹ 5-7, 10-15, 17-20, 23, 26, 28, 32-34, 36-39, 42, 44, 46-49, 51, 52, 55, 56, 58-60, 63, 67-73, 75, 76, 79, 81, 86, 87, 89, 91, 92, 94, 96, 98, 99, 101-104, 108-110, 112-115, 120, 123-126, 181-183.				
² 9, 22, 24, 25, 29, 31, 40, 41, 43, 45, 50, 53, 54, 57, 62, 65, 66, 74, 78, 80, 83-85, 88, 90, 95, 97, 100, 105, 107, 116-119, 127-130.				
³ 14, 8, 16, 21, 27, 30, 35, 61, 64, 77, 82, 93, 106, 111, 121, 122.				

Chapter.	Amatory Gāthās.	Eulogy of Kumārāpāla.	Miscellaneous.	Total.
II	66 ¹	11 ²	13 ³	90
III	36 ⁴	7 ⁵	8 ⁶	51
IV	25 ⁷	11 ⁸	10 ⁹	46
V	34 ¹⁰	7 ¹¹	9 ¹²	50
VI	83 ¹³	14 ¹⁴	26 ¹⁵	123
VII	49 ¹⁶	8 ¹⁷	19 ¹⁸	76
VIII	41 ¹⁹	9 ²⁰	15 ²¹	65.

¹ 1, 6, 8, 9, 11, 12, 17-22, 24-29, 31-36, 38, 40-47, 49-53, 55-59, 62-68, 70, 72-81, 83-86, 88.

² 4, 5, 7, 30, 37, 39, 48, 54, 61, 89, 90.

³ 2, 3, 10, 13-16, 23, 60, 69, 71, 82, 27.

⁴ 2, 4, 6-10, 13-24, 26-30, 32-39, 45, 48, 49, 51.

⁵ 3, 11, 12, 40, 41, 46, 47.

⁶ 1, 5, 25, 31, 42-44, 50.

⁷ 3, 4, 6, 9, 12-15, 18, 21, 25-27, 31-36, 39-41, 43, 45, 46.

⁸ 7, 8, 10, 11, 16, 19, 20, 24, 29, 30, 42.

⁹ 1, 2, 5, 17, 22, 28, 28, 37, 38, 44.

¹⁰ 1-11, 13-16, 18, 20, 22, 26, 28, 30, 31, 32, 35-38, 40, 41, 43-46, 50.

¹¹ 12, 21, 23, 25, 42, 47, 48.

¹² 17, 19, 24, 27, 29, 33, 34, 39, 49.

¹³ 1, 4, 9, 11-14, 16, 18, 20, 23-25, 27, 29-31, 33-34, 36-43, 46, 48-53, 55, 56, 58, 61-67, 69-76, 79-80, 82-84, 88, 89, 92-95, 97-100, 102, 104-109, 113-117, 119, 120, 123.

¹⁴ 2, 5, 7, 10, 15, 17, 19, 22, 26, 32, 54, 57, 111, 118.

¹⁵ 3, 6, 8, 21, 28, 35, 45, 47, 59, 60, 68, 77, 78, 81, 85-87, 90, 91, 96, 101, 103, 110, 112, 122.

¹⁶ 1-4, 6, 8, 9, 12, 14, 15, 17, 19, 21, 22, 24, 27, 28, 30-36, 39, 41, 43, 44, 46-50, 52, 56-58, 60-64, 66, 67, 69, 70, 71, 73, 75.

¹⁷ 7, 13, 29, 40, 53-55, 65.

¹⁸ 5, 10, 16, 18, 20, 23, 25, 26, 37, 38, 42, 45, 51, 59, 68, 72, 74, 76.

¹⁹ 1, 7, 9-14, 17-19, 22-30, 34, 36, 38, 40, 42-48, 50, 53-55, 58-60, 62-64.

²⁰ 8, 33, 35, 37, 39, 41, 51, 57, 61.

²¹ 2-6, 15, 16, 20, 21, 31, 32, 49, 52, 56, 65.

Pischel himself notes the difficulty in hitting the true reading in the manuscripts used by him. Even his manuscript 'B' which he regards as very correct constantly interchanges च and व. Besides other mistakes due to the confusion of letters, in the manuscripts words are combined and separated without any regard to their sense. The copyists employed being not generally scholars such errors are inevitable. It is for this reason perhaps that at the end of the manuscripts is generally found a statement of the copyists which has run into a proverb 'yad dr̥ṣṭam̐ tallikhitam' (As seen so written)—a statement made by the scribes to save their own skin. A critical editor, however, is not justified in holding the author responsible for the possible errors of the ignorant scribes. We would not have complained so much of the strong remarks of Pischel had his readings been supported by all the manuscripts used. Far from it. The manuscript B which he regards as 'very correct', the manuscript F which, he says, 'with the exception of a few trifling differences agrees closely with B' and the manuscript G which 'gives the best text of the commentary' do not generally support the readings adopted by Pischel but give readings that show a marked improvement in the sense. If the illustrative gāthās of Hemacandra which have appeared to Pischel as examples of 'extreme absurdity' or 'nonsense' are read correcting the errors made by the copyists in the manner explained above they will yield very good sense. A few examples of such corrected readings are given below to make the point clear. A complete list of the readings that yield a good sense when thus corrected is given in the list of the improved readings annexed to this section as an Appendix.

Reading adopted by Pischel—

अध्माइआइ दिखावहेअ तुह रे अवत्यरारिहइ ।

शावल्लिअं जं जाव य रसेण तं किसल्लिअो असोउ व्व ॥ I. 22. 20.

Chāyā—

अनुमागंगामिन्या दत्तोऽनुकम्प्य तव रे पादाघातो नूनम् ।
नासत्यं यत् यावच्च रसेन त्वं किसलितोऽशोक इव ॥

Reading improved—

अस्माद्भाद्र दिग्धावहेअ तुह रे अवत्यरारिहृद् ।
णावलियं जं जावयरसेण तं किसलिओ असोड व्व ॥

Chāyā—

अनुमागंगामिन्या दत्तोऽनुकम्प्य तव रे पादाघातो नूनम् ।
नासत्यं यत् यावकरसेन त्वं किसलितोऽशोक इव ॥

Eng. Trans.—Certainly you have been given a kick, Oh pitiable, by the lady following you. It is not untruth that with the juice of 'alakta' i.e. red lac (besmearing her feet) you are like an Asoka tree with fresh foliage.

Remarks—The separation of जाव य रसेण in Pischel's reading indeed gives no sense or a sense purchased at the cost of treating two words जाव and य as redundant. If the separated elements are combined so as to form a compound word जावयरसेण (यावकरसेन) meaning 'lac juice' then the stanza gives a very appropriate sense and consistent with the poetical convention of an Aśoka blossoming at the kick of a fair lady.

Reading adopted by Pischel—

सुंदर गोरंगीए गोरी अज्जेय तोइ सुपसखा ।
एकल्लपुडिंग हु एण्णवासिए आगओ सि जं काले ॥ I. 147. 115.

Chāyā—

सुन्दर गौराङ्गां गोरी अद्वैव तस्यां सुप्रसन्ना ।
विरलविन्दुवर्षं खलु भेके आगतोऽसि यत् काले ॥

Reading improved—

सुंदर गोरंगीए गोरी अज्जेय तोइ सुपसखा ।
एकल्लपुडिंगहुएण्णवासिए आगओ सि जं काले ॥

Chāyā—

सुन्दर गौराङ्गां गौरी अद्यैव तस्यां सुप्रसन्ना ।
विरलविन्दुवर्षधृतभेके आगतोऽसि यत् काले ॥

Eng. Trans.—Oh lovely (fellow), Gauri has to-day become well-disposed towards the fair-limbed (lady) as you have come at the season when the frogs become agitated with drizzlings

Remarks.—Pischel's reading makes एकलपुडिंग a vocative meaning 'Oh drizzling rain' and एणुवासिण apparently in the locative meaning 'in frog.' Neither of these words can be syntactically connected with सुन्दर in the vocative and काले in the locative. Thus the reading of Pischel is no doubt a good instance of what he regards as Hemacandra's 'incredible stupidity.' By combining the separated words, given by Pischel, into a compound qualifying काले we get a very poetical description of the rainy season and the whole stanza becomes a very appropriate welcome to the lover, arriving at the advent of the rains to his darling.

Reading adopted by Pischel—

ओहंकिरि ओहृष्टं च य ओलुंकिं च सारवेसु घरं ।
ओचुल्ले ओलिभं ददुं ओलिपिही तुह णणंदा ॥ 1. 121. 153.

Chāyā—

हसनशीले हास्यं च च क्वन्नरमणक्रीडां च समारचय गृहम् ।
चुल्लेप्रकदेशे उपदेहितां दृष्ट्वा हसिष्यति तव ननन्दा ॥

Reading improved—

ओहंकिरि ओहृष्टं चय ओलुंकिं च सारवेसु घरं ।
ओचुल्ले ओलिभं ददुं ओलिपिही तुह णणंदा ॥

Chāyā—

हसनशीले हास्यं त्यज क्वन्नरमणक्रीडाञ्च समारचय गृहम् ।
चुल्लेप्रकदेशे उपदेहितां दृष्ट्वा हसिष्यति तव ननन्दा ॥

Eng. Trans.—Give up your laughing, Oh laughing lady, give up the game of 'hide and seek' and cleanse your house. Your husband's sister will laugh on seeing the white ant in a side of your hearth.

Remarks—Pischel's reading in which च and य have been treated as two words leads to a train of inconsistencies. Firstly the juxtaposition of two cumulative conjunctions inserted between the two nouns is contrary to the laws of syntactical order which requires the placing of the conjunction च or its Prakrit equivalent य after each of the nouns combined and not before any. Shifting our attention from this inconsistency we are faced with a second difficulty in construing सारवेसु with ओहट्ट', ओलुकिं and घरं which cannot be understood as other than objects of सारवेसु. This makes no sense. Even if we omit the pleonastic particle य the difficulty in making out a sense is not removed. If we combine च and य into the word चय (त्यज) the meaning will be clear.

Reading adopted by Pischel—

कासिज्जदेसलुण्णकाहाराणिज्जमाणकणयाइ' ।

कासारं च बुहाणं अकाविमं देसि चालुक्क ॥ II. 30. 27.

Chāyā—

काकस्थलाभिधानदेशलुण्णकर्मकारानीयमानकनकानि ।

सीसकपत्रं च बुधेभ्योऽक्तविमं ददासि चौलुक्य ॥

Reading improved—

कासिज्जदेसलुण्णकाहाराणिज्जमाणकणयाइ' ।

कासारं व बुहाणं अकारिमं देसि चालुक्क ॥

Chāyā—

काकस्थलाभिधानदेशलुण्णकर्मकारानीयमानकनकानि ।

सीसकपत्रमिव बुधेभ्योऽक्तविमं ददासि चौलुक्य ॥

Eng. Trans.—Spontaneously do you, Oh Kumārapāla,

give to the wise gold. (as bountiously) as lead leaves, gold brought by the servants from the plunderings in the province of Kākasthala.

Remarks—In the reading of Pischel, leaves of lead are placed by the side of gold (कणयाद्) as gifts to the learned. This combination is incongruous. If च is replaced by व (इव) a reading found in MS. G, the meaning is remarkably improved as an eulogy of Kumārapāla who showers ingots of gold carried from the country of his enemies on the learned like leaves of lead.

Reading adopted by Pischel—

मयणगटं गज्जस्स वि गंजं गद्धि गड्डिचक्कडिं ।
गल्लिअं गल्लिउं भिक्खू गणियगणित्ती वि मुच्छेइ ॥ II. 81. 66.

Chāyā—

मदनदुर्गे वेगस्यापि वदनं शय्यायां गन्त्रीचक्रकटिम् ।
स्मृतां स्मृत्वा भिक्षुर्गणिताक्षमालोऽपि मूर्च्छति ॥

Reading improved—

मयणगटं गज्जच्छविगंजं गद्धि गड्डिचक्कडिं ।
गल्लियं गल्लिउं भिक्खू गणियगणित्ती वि मुच्छेइ ॥

Chāyā—

मदनदुर्गे यवच्छविवदनां शय्यायां गन्त्रीचक्रकटिम् ।
स्मृतां स्मृत्वा भिक्षुर्गणिताक्षमालोऽपि मूर्च्छति ॥

Eng. Trans.—The mendicant, though counting the rosary of beads, faints at the recollection of the lady when she—the fort of Cupid having the glow of the face like that of barley, having the waist (moving) in the bed like the wheel of a car—is called to mind.

Remarks—Pischel by adopting a reading in which गज्जस्स वि गंजं are separated, has not only made the gāthā 'void of all sense' but also has adopted a reading in 'गज्जी जवः' which

evidently is a scribal error and gives a meaning 'vega' making any sense of the gāthā impossible. By taking गज्ज to mean यव (barley) as given in the MS. H and by adopting the reading गज्जच्छ of the MS. G and combining गज्जच्छ वि गजं into one word we get an improved reading which gives a very poetical description of the cheek of a love-lorn lady.

Reading adopted by Pischel—

जस्स कए क्खंतिं करेसि क्खञ्जंगि सो वि तुज्ज कए ।

कमलयतलन्नि क्खिकोलिज्ज मिल्हेइ मिगक्खडिं ॥ III. 25. 21.

Chāyā—

यस्य कृते पद्मलेखपूर्वं नियमं करोषि तन्वह्निं सोऽपि तव कृते ।

सप्तच्छदतले तन्वीकृत्य सुचति मृगचर्म ॥

Reading improved—

जस्स कए क्खंतिं करेसि क्खञ्जंगि सोवि तुज्ज कए ।

कमलयतलन्नि क्खिकोलिञ्चो ण मिल्हेइ मिगक्खडिं ॥

Chāyā—

यस्य कृते पद्मलेखपूर्वं नियमं करोषि सोऽपि तव कृते ।

सप्तच्छदतले तनु न सुचति मृगचर्म ॥

Eng. Trans.—He for whose sake, Oh thin-limbed (lady), you are practising austerity by describing a lotus-like figure—he too (though) emaciated under the Saptacchada tree does not leave the deer's skin for your sake.

Remarks—Pischel's reading क्खिकोलिज्ज needlessly modifies the word क्खिकोलिञ्च of the text to be illustrated which spoils the sense. By adopting the reading of MSS. BF. which separates ण and reads क्खिकोलिञ्चो instead of क्खिकोलिज्ज the sense is strikingly improved inasmuch as instead of the picture of the lover giving up austerities while his mistress was practising it, we find the picture of a faithful lover still

continuing his austerities in sympathy for his beloved and getting emaciated.

Reading adopted by Pischel—

सुंदर अमारिलंगा तुष्क कए मयणअग्निजलिआ सा ।

मादलिआमाआलिआ खेअकरी जलइ माहिवाए वि ॥ VI. 131. 114.

Chāyā—

सुन्दर अकुत्सिता तव कृते मदनाग्निज्वलिता सा ।

मातृमातृष्वसा खेदकरी ज्वलति शिशिरवातेऽपि ॥

Reading improved—

सुंदर अमारिलंगा तुष्क कए मयणअग्निजलिआ सा ।

मादलिआमाआलिआखेअकरी जलइ माहिवाए वि ॥

Chāyā—

सुन्दर अकुत्सिता तव कृते मदनाग्निज्वलिता सा ।

मातामातृष्वसुखेदकरी जलति शिशिरवातेऽपि ॥

Eng. Trans.—Oh lovely (fellow) she not ugly, afflicted by the fire of Cupid and causing affliction in the mother and the maternal aunts, burns even at the cold wind.

Remarks—From Pischel's reading the sense would be that the victim of Cupid suffering the pangs of separation is an aged matron (not a young girl) being the maternal aunt of some one's mother and she is exciting pangs (in the heart of the sympathisers)—a sense no doubt, but which cannot be accepted as love poetry but as a parody of it. If the two words मादलिआमाआलिआ and खेअकरी are combined we find a piteous picture of a love-lorn girl.

Reading adopted by Pischel—

सा विस्ती लहुअवड क्वमसु तुमं तुह णमो लयापुरिस ।

लडहक्वमिअपेअ पिअमि कह णाम जीविस ॥

Chāyā—

सा वृत्तिर्न्यग्रोध क्षमस्व त्वं तुभ्यं नमः पद्मकरवधूलेखाङ्कित ।
विघटितप्रेम्नि प्रिये कथं नाम जीविष्यामि ॥ VII. 20. 17.

Reading improved—

सावित्रीलङ्घयवड क्षमस्व तुभं तुह णमो लयापुरिस ।
लडहक्षमिअपेम्मे पिअम्मि कह णाम जीविस्सं ॥

Chaya—

सावित्रीन्यग्रोध क्षमस्व त्वं तुभ्यं नमः पद्मकरवधूलेखाङ्कित ।
विघटितप्रेम्नि प्रिये कथं नाम जीविष्यामि ॥

*Eng. Trans.—*Forgive (me) Oh Banyan tree, presided over by Sāvitri, salutation to thee on whom a bride with a lotus in the hand is painted. The beloved being void of love how can I live at all ?

*Remarks—*If सा विक्ती लङ्घयवड (literally, that function, Oh Banyan tree) are taken as separate words as in Pischel's reading they make no sense. Joined together into one word the expression finely fits into the context as we get the picture of a holy Banyan tree presided over by the goddess Sāvitri with the figure of a bride having a lotus in the hand painted on it, worshipped by village damsels for the fulfilment of their desire of union with their lovers.

Reading adopted by Pischel—

जं मस्यए बहुव्वाण वट्टिवं मज्झ कज्जवप्पीहं ।
तं सहि मग्गपयाहिणवहुरावग्गोअदंसणपहावो ॥ VII. 40. 34.

Chāyā—

यश्मन्यते कनिष्ठश्चञ्चूणां परकार्यं मम कार्यंस्तूपम् ।
तत् सखि मार्गप्रदक्षिणशिवानकुलदर्शनप्रभावः ॥

Reading improved—

जं मसए बहुव्वा ण वट्ठिवं मज्झ कज्जवप्पीहं ।
तं सहि मग्गपयाहिणवहुरावग्गो अदंसणपहावो ॥

Chāyā—

यन्मन्यते कनिष्ठश्च न परकार्यं मम कार्यस्तूपम् ।
तत् सखि मार्गप्रदक्षिणशिवानकूलदर्शनप्रभावः ॥

Eng. Trans.—It is the (inauspicious) influence, Oh friend, of witnessing a jackal and a mongoose on the rightside on the way, that the youngest mother-in-law regards the heap of my work as not of others.

Remarks—In Pischel's reading, बहुव्वाण (literally of the youngest mothers-in-law) cannot be constructed with 'मसए' (thinks) which is left without any subject and the sentence remains incomplete. Besides the expression बहुव्वाण is inconsistent in itself. बहुव्वा meaning the youngest mother-in-law can denote only a single person and is incompatible with plurality. By separating ण we get a negative sentence and can construe बहुव्वा (mother-in-law) with मसए as its nominative. The stanza also thus becomes a fine picture of the tyranny of the youngest mother-in-law over her daughter-in-law heaping all the work of the household on her alone instead of distributing it among others.

As the gāthās when read in this way give a good sense they can no longer be regarded as examples of "incredible stupidity."¹ They will be appreciated, it is hoped, by every lover of poetry as a remarkable feat of ingenuity worthy of Hemacandra and far beyond the capacity of his disciples to whom Pischel is inclined to ascribe them.

¹ Pischel, *Deśināmamālā*, Introduction, p. 8.

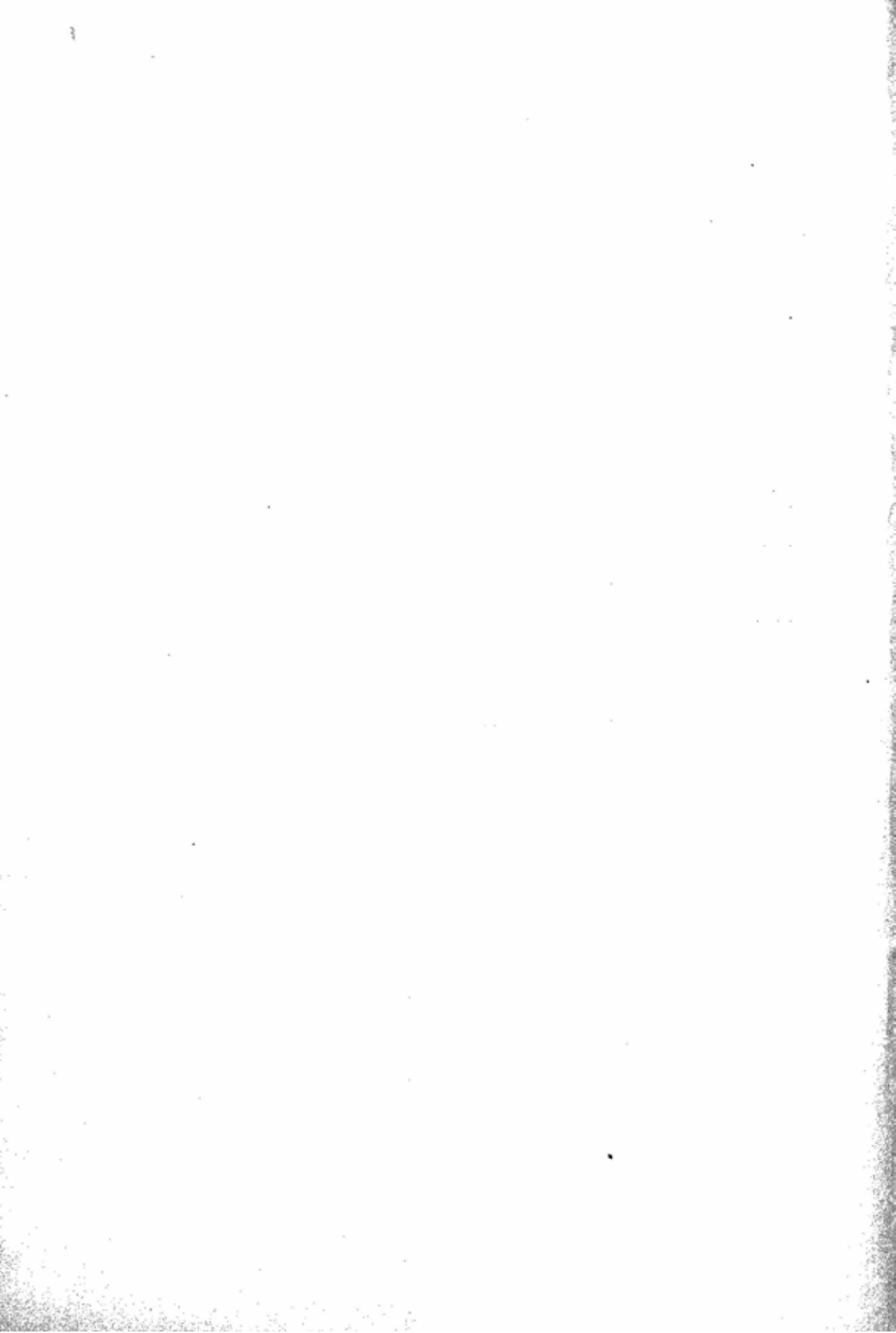
LIST OF IMPROVED READINGS OF THE ILLUSTRATIVE GATHAS

N.B. Readings marked with † are included in the Text of the present edition ; readings marked with * are included in the list of Corrections ; readings without marks are additional.

Page.	Chap.	Vers.	Com. Gatha.	Pischel's Reading.	Improved Reading.
†10	I	22	20	जाव य रसेण	जावयरसेण
†15	I	38	37	अणहारगंडजीए	अणहारगंड जीए
†17	I	45	44	णीसासन्तं	णीसासं तं
†40	I	117	101	उच्छरणेसोज्जगिर	उच्छरणे सोज्जगिर
49	I	147	115	°पुडिंगं हु एणुवासिए	°पुडिंगहुएणुवासिए
50	I	150	118	ओडलं च केसेसु	ओडलं व केसेसु
*51	I	153	121	ओहट्टं च य	ओहट्टं चय
†57	II	2	2	पिअ कविसकच्छर	पिअकविसकच्छर
*61	II	14	15	मयकोत्तलंक सउणं	मयकोअलंकसउणं
†64	II	20	21	कंठमल्लजुग्गासा	कंठमल्लजुग्गा सा
66	II	27	30	कासारं च	कासारं व
†73	II	47	50	णिय वि	णियवि
†73	II	48	51	कोमुइजोण्ह पि	कोमुइजुण्हं पि
80	II	72	60	विहि खरहिअं°	विहिखरहियं°
*83	II	81	66	गज्जस्म वि गंजं	गज्जच्छविगंजं
84	II	84	69	गामेणियं च	गामेणियं व
†85	II	86	71	णया णेसि	ण याणिसि
91	II	105	84	घडिअघडा णीसंका	घडिअघडाणीसंका

Page.	Chap.	Verses.	Com. Gatha.	Pischel's Reading.	Improved Reading.
94	III	1	1	घडकुसिं	घड कुसिं
96	III	9	9	चिसं'च	चिसं व
*97	III	12	12	चित्तदाउ' च	चित्तदाउ' व
102	III	25	21	छिकोलिऊण	छिकोलिओ ण
†117	IV	7	7	चइअ डप्फया	चइयडप्फया
123	IV	40	41	णिससरिअ अंसु	णिससरिअअंसु
129	IV	42	43	वोलिअवह	वोलिय वह
†130	IV	43	44	णीआरणवज्जहा ण	णीआरणवज्जहाण
*140	V	26	21	भंजिअ सुअ°	भंजिअसुअ°
*141	V	29	24	रविथूणाइ थूलघोणं	रविथूणाइथूलघोणं
143	V	35	28	दइअ दयावणय	दइयदयावणय
150	V	57	45	धंगकेसिधव्वा	धंगकेसि धव्वा
*154	VI	6	6	पडसिअणीविं	पडसिय णीविं
168	VI	45	48	पालीवंधं च	पालीवंधं व
170	VI	51	54	पीणउरपीइरोहे	पीणउरुपीइरोहे
*174	VI	62	65	पोरच्छकअ पोलिअ	पोरच्छ कअपोलिय
184	VI	94	80	दासीवुंअवुको विअ	दासीवुंअवुकोचिय
188	VI	106	91	भुंडीरेहिं च	भुंडीरेहिं व
†191	VI	117	100	णिय वि	णियवि
*191	VI	118	101	°मंगल सुग्गुम°	°मंगलसुग्गुम°
†192	VI	120	103	हत्थिमरट्ट घरट्टे	हत्थिमरट्टघरट्टे
*196	VI	131	114	°माअलियाखेदकरी	°माअलियाखेदकरी
201	VII	2	2	पिअ अहरं	पिअअहरं
†204	VII	8	8	णीहरइ	णीहरिवि
204	VII	9	9	°रुविरुअगुणभूसणे	°रुविरुअगुण भूसणे
*208	VII	20	17	सा वित्तो लहुअवड	सावित्तोलहुयवड
†208	VII	22	19	लीव मयच्छी	लीवमयच्छी

Page.	Chap.	Ver २.	Com. Gatha.	Pischael's Reading.	Improved Reading.
211	VII	31	25	वल्लयणिव्वत्तिया	वल्लय णिव्वत्तिया
*212	VII	34	28	विलमभुणीहिं च	विलमभुणीहिं व
+214	VII	39	33	समयवहोलम्मि	सयं वहोलम्मि
214	VII	40	34	वहुव्वाण	वहुव्वा ण
218	VII	50	44	वह्मघारिणिं च	वह्मघारिणिं व
222	VII	63	57	विक्वासविहइकच्छे	विक्वास विहइकच्छे
+223	VII	66	60	विप्पवरोविअ	विप्पवरोचिय
224	VII	68	62	विआलअविणिव्वरो	विआलुय विणिव्वरो
224	VII	69	63	विरहविडिच्चिर अंगे	विरहविडिच्चिरअंगे
224	VII	70	64	विष्फाडिअसाहिम वि°	विष्फाडिअसाहिमवि°
+227	VII	78	72	णिए वि	णियेवि
234	VIII	3	3	किंसुअसउणमिणं	किंशुअ सउणमिणं
256	VIII	70	63	हुडसिंगहोर मइ	हुडसिंगहोरमइ

CORRECTIONS.

“ C ” under the heading ‘Verse’ stands for commentary.

Page.	Chap.	Verse.	Misprints.	Corrections.
2	I	3 C	महानदा°	महानटा°
4	I	7 C	वह्निषि° असाणे	वह्निषि° असाणे
5	I	9 C	कुसुमाउह अंकारं	कुसुमाउह अंकारं
5	I	10 C	अहिहो	अहिहो
8	I	17 C	अवषं	अवषं
8	I	18	अयडोऽधंधू	अयडोऽधंधू
8	I	18 C	°शब्दभवोऽधंधुशब्दः	°शब्दभवोऽधंधुशब्दः
9	I	20 C	कलअहिसाओ	कलअहिसाउ
9	I	20 C	सा	ता
10	I	22 C	दिशावहे य	दिशावहेय
10	Foot-note		अण्हियओ	2 AB अण्हियओ
11	I	27 C	°यिउ°ज अकलिय अण्य°	°यिउ°ज अकलिय अण्य°
13	I	32	उच्छुयदंतवणच्छणे	उच्छुयदंतवणच्छणे
13	I	32 C	अवयारेवि	अवयारे वि
13	I	34 C	अद्वहारज्जोएणं	अद्वहारज्जोए णं
14	I	37 C	केषां चि°	केषां चि°
14	I	37 C	°कलुसिय अव°	°कलुसिय अव°
14	Foot-note		1 B °हाय°	1 B °हाअ°
16	I	41 C	अच्छिवियच्छी दुहिया	अच्छिवियच्छी दुहिया
21	I	54 C	अज्जो	अज्जओ
22	I	59 C	धालादेशेष्वाभिरुक्ता	धालादेशेष्वाभिरुक्ता
23	I	64 C	आणवो	आणवो
24	I	65 C	जाय आउरालीला	जाय आउरालीला
27	I	76	आउर°	आऊर°
27	I	76 C	आउरं	आऊरं
28	I	80	इग्गाणयमा°	इग्गाण य मा°

Page.	Chap.	Verse.	Misprints.	Corrections.
29	I	81 C	इ'दीवत्ताइ जंतुणो	इ'दीवत्ताइजंतुणो
30	I	86 C	कु'तलउडुच्छसो णं	कु'तलउडुच्छसो णं
30	I	86 C	जणयण ^०	जणयण ^०
33	I	95	भयचो रिय ^०	भयचोरिय ^०
34	I	99 C	उच्छुच्छु	उच्छुच्छु
35	I	101 C	गुणगुणि ^०	गुणिगण ^०
36	I	103	उप्यणे	उप्यणसे
36	I	104 C	शिक्षिलस्थिति ^३	शिक्षिल ^३ स्थिति
36	I	105 C	तकारसंयोगस्थाने	भोकारसंयोगस्थाने
37	I	108	उपकार	उपकारः
39	I	113	उज्जाणियं	उज्जाणियं
39	I	113	उप्फुडिय ^०	उप्फुडिय ^०
45	I	136	उव्वेत्तरं	उव्वेत्तरं
45	I	136 C	उव्वेलरं	उव्वेलरं
45	I	137 C	भोव्वेत्तरं	भोव्वेत्तरं
48	I	147	एकलपुडिगं	एकलपुडिगं
51	I	153	च य	चय
52	I	158 C	भोसिभो	भोसीभो
56	I	173	चंदण ^०	चंदण ^०
59	II	9 C	कंदोइ'	कंदोइ'
60	II	10	कव्वाडो	कव्वाडो
61	II	13 C	कइयंकसइ	कइयंकसइ
61	II	13 C	कीत्यर कइ ^०	कीत्यरकइ ^०
61	II	14 C	मय ^३ कोत्तलंक सउणं	मय ^३ कोत्तलंकसउणं
61	II	14 C	मणरइय ककसासव	मणरइयककसासव
61	II	14 C	मयकरिय	मयकरियं
64	II	22	दिक्कणाए	^{१३} दिक्कणाए
64	II	22 C	कग्घा ^२ यलो	कग्घा ^{१२} यलो
64	II	22 C	क ^{१३} डइभो	क ^{१३} डइभो
64	II	22 C	क ^{१०} खोच्छडिया	क ^{१०} खोच्छडिया
65	II	23 C	कणाकणाभासं	कणा कणाभासं

CORRECTIONS

3

Page.	Chap.	Vers.	Misprints.	Corrections.
65	II	24	कणियारिय कस्यारिया	कणियारियकस्यारिया
67	II	29 C	कालिंजणी अ तापिच्छलता	कालिंजणी तापिच्छलता
67	II	29 C	का ^१ मिंजलाखः	का ^१ मिंजुलाखः
67	II	29 C	का मिंजुलशब्दोऽपि	का ^१ मिंजुलशब्दोऽपि
67	II	30 C	शूकरः	^१ शूकरः
67	II	31	^{१०} खलिप	ख ^{१०} लिप
67	II	31 C	किंवीडो रूखलितः	किंवीडो खलितः
74	II	51	इंठो सूकरो	कंठो सूकरो
78	II	64 C	वर्यम्.	वर्यम्
79	II	68	खल्ल'.	खल्लु'
79	II	70 C	खल्लिरि	खल्लि'रि
80	II	71 C	तमाख'डय ^०	तमख'डय ^०
81	II	75 C	धात्वादेशेषूक्ता	धात्वादेशेषूक्ता
82	II	76 C	खणुक्खडिया	खणुक्खडिया
88	II	81 C	गडडी यन्त्री । गञ्जो जवः	गडडी गन्त्री । गञ्जो यवः
88	II	81 C	^१ गञ्जख वि गंज	^१ गञ्जखविगंज
84	II	83 C	विरहगाडियाइ'	विरहगाडियाइ
85	II	86 C	गलप्पोडी	गलप्पोडी
86	II	91 C	सयवईए	सयवईए
87	II	94	गै'ठुल्ल'	गै'ठुल्ल'
88	II	96 C	गोवरगोडुरकजे	गोवरगोडुरकज्जे
89	II	98 C	गोभंठगोखुरल्लशब्दी	गोभंठगोखुरल्लशब्दी
91	II	105 C	डिघडियघडा	घडिघडियघडा
91	II	107 C	घनवाही इन्द्रः	घणवाही इन्द्रः
91	II	107 C	^० घार ^०	^० घारि ^०
92	II	109 C	घु ^१ गुसुसइष	घु ^१ गुसुसइषी
95	III	6 C	धात्वादेशेषूक्ता	धात्वादेशेषूक्ता
97	III	12	चित्तदाउ' व	चित्तदाउ' व
101	III	24 C	कपिकच्छः	कपिकच्छूः
102	III	26 C	अच्छमः	अच्छमः
102	III	27 C	जारेवित्थेकशेषाद्	जारेवित्थेकशेषाद्

Page.	Chap.	Verse.	Misprints.	Corrections.
103	III	30 C	चक्षुःस्थगनक्रीडा	चक्षुःस्थगनक्रीडा
106	III	39 C	हेष्या	हेष्या
108	III	44 C	जरल ^३ क्षिभाइ	जरल ^३ क्षिभाइ
108	III	46 C	सगाकर्षणहेतुव्याधसगी	सगाकर्षणहेतुव्याधसगी
109	III	47	अपरिग्गाहन्मि	अपरिग्गाहन्मि
109	III	47 C	जयन्तो	जयन्तो
109	III	47 C	°जुन°	जुण°
109	III	48 C	चाटु	चाटु
111	III	54	°भरया	°भरया
112	III	57 C	भाभरो	भाभरो
112	III	58 C	बाद्यविशेषः	बाद्यविशेषः
113	III	59 C	°कंठ	°कंठे
117	IV	6 C	कध्वं	कध्वं
118	IV	10	त ^१ ष्टव	त ^१ ष्टव
118	IV	10	उवरिं	उ ^७ वरिं
119	IV	13 C	कपिकच्छः	कपिकच्छः
119	IV	14 C	दंखरी	दंखरी
134	V	5 C	तंवरतिरथे	तंवरतिरथे
134	Foot-note		कमलतोतडी	कमलतोतडी
135	V	9 C	एव्य ^{११}	^{११} एव्य
136	V	10	ताडिअ ^१ यं	ताडि ^१ अयं
136	V	12 C	उणवात	उणवातः
137	V	18	तमिरच्छ तमिच्छाहा	तिमिरच्छतिमिच्छाहा
137	V	18	तिक्खलियं	तिक्खलियं
140	V	26	भुंजिअ सुअ°	भुंजिअसु°
141	V	29	उक्खिअ रावयूणाइयू°	उक्खिअरावयूणाइयू°
142	V	30 C	वस्त्रकदेशः	वस्त्रकदेशः
143	V	34	समए	समए
143	V	35 C	दइयद°	दइयद°
145	V	38 C	दारुअंता	दारुअंता
146	V	42	दुक्खरमवि	दुक्खरमवि

CORRECTIONS

5

Page.	Chap.	Verse.	Misprints.	Corrections.
146	V	43 C	दूसलयदूहलायं	दूसल अदूहलायं
151	V	61 C	धूससीडाओ	धूससिडाओ
154	VI	6 C	पडसियणीं	प डियणीं
169	VI	48 C	पिएसु	पिएसु
173	VI	60 C	तणपोट्ट	तणपोट्टि
174	VI	62 C	पोरच्छकम् पो	पोरच्छ कम्पो
181	VI	89 C	चलवदयाण	चलवदयाण
184	VI	96 C	अवलवंताण	अवलवंताण
186	VI	100 C	भव्यो	भव्यो
186	VI	101 C	धात्वादेशेषूक्ताविति	धात्वादेशेषूक्ताविति
190	VI	114 C	पितृगृहम्	पितृगृहम्
191	VI	118 C	मंगल सु	मंगलसु
193	Foot-note		B मभिमिरो	B मभिमिरो
196	VI	131 C	माभालिया खेयकरी	माभालियाखेयकरी
197	VI	135 C	स्फलिङ्गः	स्फलिङ्गः
200	VI	146	मदृष्टियं	मदृष्टियं
204	VII	9 C	रुवी	रुवी
205	Foot-note		5 AB देशसिद्ध	देशसिद्ध
208	VII	20 C	सा विची ल	साविचील
210	Foot-note		8 AB सरि	8 AB सरि
211	Foot-note		7 वरवि	7 AB वरवि
212	VII	32 C	विच्छदशब्दभवः	विच्छदशब्दभवः
212	VII	34 C	विलमभु ¹ शीहिं च	विलमभु ¹ शीहिं च
218	VII	52 C	बाहुवग्योर	बाहु वग्योर
220	VII	56 C	तुममगणिय वायारी	तुममगणियवायारी
222	VII	62 C	विसरेसु महुणो	विसरेसुमहुणो
223	VII	66	विषपरं	विषवरं
233	VIII	2 C	वालयसंगे	वालयसंगे
235	Foot-note		7 C संजु	7 C संजु
236	VIII	9 C	माण	माण
242	VIII	25 C	कपिकच्छः	कपिकच्छः

CORRECTINS

Page.	Chap.	Verse.	Misprints.	Corrections.
243	VIII	29 C	"सिदं	"सिदं
248	VIII	42 C	धात्वादेशेषक	धात्वादेशेषक
255	VIII	68 C	हिकर°	हिकर°
255	VIII	63 C	लिकासयच्छ	हिकासयच्छ
256	VIII	72 C	पूषती	पूषती
257	VIII	73 C	हत्यतो	हत्यतो

ADDITIONS

Page.	Chap.	Verse.	
46	I	141 C	ऊसादयं विचित्रम् । before ऊ°
63	II	20 C	यथा । after शीलारुः ॥
170	VI	52 C	सदु after पुत्य'
178	VI	81 C	दीक्षी before धवहणः ।

EMENDATION

Page.	Chap.	Verse.	
88	II	96 C	विपिञ्जसि for विपिञ्जसि

¹अथ देशीनाममाला प्रारभ्यते ।

देशी दुःसंदर्भा प्रायः संदर्भितापि दुर्बोधा ।

आचार्यहेमचन्द्रस्तत्तां संदृभति विभजति च ॥

समग्रशब्दानामनुशासने चिकीर्षिते संस्कृतादिभाषाणां षष्ठां शब्दानुशासने सिद्धहेमचन्द्रनाम्नि सिद्धिरुपनिबद्धा । इदानीं लोपागमवर्षविकारादिना क्रमेण पूर्वैरसाधितपूर्वा देश्याः शब्दा अवशिष्यन्ते । तत्संग्रहार्थमयमारम्भः । तत्रादौ शिष्टसमय इत्यधिकृतदेवता नमस्क्रियते ।

गमण्यपमाणगहिरा सहिययहिययहिययंगमरहस्सा ।

जयद् जिणिंदाण असिसभासपरिणामिणी वाणी ॥१॥

गमास्तात्पर्यभेदिनः सदृशपाठाः । नया वस्त्वेकदेशग्राहिणः स्याद्वादाविरोधिनोऽभिप्रायविशेषा नैगमसंग्रहव्यवहारजुस्तशब्दसमभिरुद्धैवभूताभिधानाः सप्त । प्रमाणानि स्याद्वादगोचराणि प्रत्यक्षादीनि । तैर्गभीरा मन्दबुद्धीनामस्ताधाः । अथ च सहृदयं सचेतनं हृदयं येषां तेषां हृदयंगमरहस्या । अत एव जयति निःशेषतीर्थिकभाषोत्कर्षेण वर्त्तते । जयत्यर्थेन च नमस्कार आक्षिप्यते । अयमपर उत्कर्षो यदशेषभाषारूपत्वेन परिणमते । यदाह ।

देवा दैवीं नरा नारीं शबराश्चापि शाबरीम् ।

तिर्यञ्चोऽपि हि तैरर्चीं मेनिरे भगवन्निरम् ॥

सैवभूता जिनेन्द्राणामर्हतां वाणी जयतीति संबन्धः ॥(१)

व्युत्पित्सुप्रवृत्तयेऽभिधेयप्रयोजने आह ।

शीसिसदेसिपरिमलपल्लवियकुञ्जहलाउलत्तेण ।

विरड्ज्जड् देसीसद्वसंगहो वस्सकमसुहओ ॥२॥

देशीशब्देन देशीशास्त्राण्युच्यन्ते । निःशेषदेशीशास्त्राणां परिमलनेन परिशीलनेन पल्लवितं प्रादुर्भूतं क्वचिदर्थसमर्पकत्वेन क्वचिद्वर्णानुपूर्वीनिश्चयाभावेन क्वचित्पूर्वदेशीविसंवादेन क्वचिद्वतानुगति^१कतानिबद्धशब्दार्थतया यत् कुतूहलं तेन यदाकुलत्वमाः कथमयमपभ्रष्टशब्दपङ्कमग्नौ जनः समुद्धरणीय इति परोपचिकीर्षार^२भसस्तेन हेतुना देशीरूपाणां शब्दानां संग्रहो विरच्यते । अस्माभिरिति शेषः । पादलिप्ताचार्यादिविरचितदेशीशास्त्रेषु सत्स्वप्यस्यारम्भे प्रयोजनं विशेषणद्वारेणाह वस्येति । वर्णा अकारादयो हकारावसानाः प्राकृतप्रयोगयोग्यास्तेषां पदादिभूतानां सुखग्रहणधारणनिमित्तं क्रमः परिपाटिः । तेन वर्णक्रमेण द्व्यक्षरत्र्यक्षरचतुरक्षरादिपदक्रमेण च सुखदः सुभगो वा । वर्णक्रमेण हि निर्दिष्टाः शब्दा अर्थविशेषसंग्रहे सति सुखेनैव स्मर्यन्तेऽवधार्यन्ते च । वर्णक्रमातिक्रमेण च निर्दिश्यमाना न सुखेनावधारयितुं शक्यन्त इत्यर्थवान् वर्णक्रमनिर्देशः ॥ (२)

पुनरितरदेशीभ्यो वैलक्ष्ण्यमाह ।

जे लक्खणे ण सिद्धा ण पसिद्धा सकयाहिहाणेसु ।

‘ण य गउणलक्खणासत्तिसंभवा ते दूह णिबद्धा ॥३॥

लक्षणे शब्दशास्त्रे सिद्धहेमचन्द्रनान्नि ये न सिद्धाः प्रकृतिप्रत्ययादिविभागे^३न न निष्पन्नास्तेऽत्र निबद्धाः । ये तु ^४वज्जर-पज्जर-^५उप्पाल-पिसुण-संघ-^६वोल्ल-चव-जंप-सोस-साहादयः कथादीनामादेशत्वेन साधिताः (सिद्धहेमचन्द्रम्—८,४,२) तेऽन्यैर्देशीषु परिगृहीता अप्यस्माभिर्न निबद्धाः । ये च सत्यामपि प्रकृतिप्रत्ययादिविभागेन सिद्धौ संस्कृताभिधानकोशेषु न प्रसिद्धास्तेऽप्यत्र निबद्धाः । यथा । अमृतनिर्गम-क्षिप्रोद्भवा-महानदादयस्सन्द्र-दूर्वा-हरादिष्वर्थेषु । ये च संस्कृताभिधानकोशेष्वप्रसिद्धा अपि गौण्या लक्षण्या वाऽलंकारचूडामणिप्रतिपादितया

1 B °भावेन क्वचिद्वता°. 2 AB °कतया नि°. 3 B °भस्तेन. 4 B नेय ग°. 5 B °न नि°. 6 C वज्ज°. 7 B °उप्पाल°. 8 C °बोह°. 9 B °य अप्रसिद्धा अपि गौण्या.

शक्त्या संभवन्ति । यथा । मूर्खं वदन्ती । गङ्गातटे गङ्गाशब्दस्त इह देशो-
शब्दसंग्रहे न निबद्धाः ॥ (३)

इदानीं नानादेशप्रसिद्धभाषास्त्रितिव्याप्तिपरिहारार्थं देशीलक्षणमाह ।

देसविसेसपसिद्धीद् भस्माभाषा अणंतया हुंति ।

तम्हा अणाद्वापाड्यपयट्भासाविसेसञ्चो देसी ॥४॥

देशविशेषा महाराष्ट्रविदर्भाभीरादयस्तेषु प्रसिद्धाः । मग्गा पञ्चात् । 'निष्क-
इल्ला जितः । 'उक्कुडहुंचिञ्चो उत्तिष्ठः । प्रेयंडो धूर्तः । हिंगो जारः ।
विड्डो प्रपञ्चः । दढ्मूढो मूर्खं एकग्राही । इत्येवमादयः शब्दा यद्युच्चरन्तदा
देशविशेषाणामनन्तत्वात् पुरुषायुषेणापि न सर्वसंग्रहः स्यात् । तस्मादनादि-
प्रवृत्तप्राकृतभाषाविशेष एवायं देशीशब्देनोच्यत इति नातिव्याप्तिः । यदाह ।

वाचस्पतेरपि मतिर्न प्रभवति दिव्ययुगसहस्रेण ।

देशेषु ये प्रसिद्धास्ताज्जशब्दान् सर्वतः समुच्चेतुम् ॥ (४)

तत्र अकारादयो द्व्यक्षराः शब्दाः संगृह्यन्ते ।

अज्जो जिणम्मि अल्लं दिअहम्मि अणू अ सालिभेयम्मि ।

अंको णियडे अल्ला अव्वा अम्मा य अंबाए ॥५॥

अज्जो जिनोऽर्हन् बुद्धश्च । यदाहुः । अर्हन्तं प्रति देवज्जो ॥ यदि तु
स्वामिपर्यायाऽर्यशब्दसमुद्भवोऽयं तदा मङ्गलार्थमस्योपादानम् । अज्जा गौरीति
केचित् संगृह्यन्ति । तदयुक्तम् । तस्य संस्कृताऽऽर्याशब्दादेव सिद्धेः । यदाह ।
आर्याम्बिका मृडानीति । (हलायुधः—१,१५) अल्लं दिनम् । अणू शालिभेदः ।
अंको निकटम् । अल्ला अव्वा अम्मा च अम्बा जननीत्यर्थः । यथा ।

वीरज्जरवी अल्लं विरअंतो भिस्समोहतिमिरोहो ।

अणुगोविगिज्जभाणो गिरिअंके जयइ विहरंतो ॥१॥

जगअव्वअंबियाए पाए दंसिसि जइ ण उज्जिते ।

तो तुह अहं ण धूया अल्ले अम्मा 'तुमंपि ण हु मज्झ ॥२॥ (५)

अक्को दूए अक्का बहिणी अप्पो पिऊ अहं दुक्खे ।

अंगुट्टी अवगुंठणमगयअयक्काऽयगा दणुए ॥६॥

अक्को दूतः । अक्का भगिनी । अम्बार्यसु संस्कृतसमः । यत्कालापाः ।
हे अक्क (कातन्त्रम्—२,१,४०) अप्पो पिता । अहं दुःखम् ।

अथ त्र्यक्षराः ।

अंगुट्टी अवगुण्ठनम् । शिरोऽवगुण्ठनमिति यावत् । त्र्यक्षरप्रस्ता^१वा-
दंगुट्टीत्यनुवादम् । अवगुण्ठनं त्वर्थनिर्देश इति सामानाधिकरण्येऽपि न विध्यनु-
वादसंदेहः । अगओ अयक्को अयगो इति त्रयो दानवार्थाः । यथा ।

कयअंगुट्टी अक्के अयग^२अयकारिअप्पमहहरणं ।

जमअक्कसमे कमठागएवि करुणापरं णमसु पासं ॥३॥

अत्र च । अह असौ । अणं ऋणम् । अडो कूपः । अण नजर्थ^३ । अइ
संभावने । एते शब्दानुशासन एवास्माभिः साधिता इत्यन्यैरिव नोपात्ताः ॥ (६)

अंकेल्ली अ असोए ^४अज्जेल्ली दुहियदुज्जभधेणुए ।

^५अंबेट्टी ^६मुट्टिजूए अस्साणं विवाहवहुदाणे ॥७॥

अंकेल्ली अशोकतरुः । अज्जेल्ली ^६दुग्धदोह्या धेनुः । या पुनः पुनर्दुह्यते । अंबेट्टी
मुट्टियूतम् । अस्साणं विवाहवधूदानम् । विवाहकाले वध्वै यद्दीयते । यद्वा
विवाहार्थं वध्वा एव वराय यद्दानम् । मौख्यवाचकस्त्वस्साणशब्दोऽज्ञानशब्दभव
एव । यथा ।

अंकेलितलासीणी मा रम ^७अंबेट्टिआइ पुत्त तुमं ।

अज्ज तए दायव्वा अज्जेल्ली बहिणि ^८अस्साणे ॥४॥ (७)

१० °वात्संगु°. २८ °अइक्का°. ३८८ अज्जेल्ली. ४८८ अंबेट्टी. ५० मुट्टिजूए. ६
या पु°. ७८८ अंबेट्टिआए. ८८८ अत्राणे,

अङ्गतो पेरंते अरुणं कमले अकासि पज्जत्ते ।

अग्घाडो अवमग्गे अवेसि अंबेसि घरफलहे ॥८॥

अङ्गतो पर्यन्तः । अरुणं कमलम् । अकासि पर्याप्तं कृतम् अलमिति यावत् ।
अग्घाडो अपामार्गः । अवेसी तथा अंबेसी गृहद्वारफलहकः । अवेसि अंबेसीति
लुप्तविभक्त्यन्तौ समाहारो वा । यथा ।

अंबेसिपएसठिया अग्घाडअवेसिलगवत्यमिसा ।

णयणारुणअङ्गतेण णियसि जं तं अकासि लज्जाए ॥५॥ (८)

अंकारो अत्यारो साहिज्जे अत्युडं लहुए ।

अकंतं च पवुड्ढे अंबोच्ची पुप्फलावीए ॥९॥

अंकारो तथा अत्यारो साहाय्यम् । अत्युडं लघु । अकंतं प्रवृद्धम् ।
अंबोच्ची पुष्पलावी । 'यदाम्नापुष्पाण्येवोच्चिनोति तदा न देशी ॥ यथा ।

कुसुमाउह अंकारं अंबोच्चीणं च कुण्ड अत्यारं ।

मलयसमूहो अद्वयुडोवि काही किमकंतो ॥६॥ (९)

धणवंतम्मि अहेल्लो अवियं भणिए गयम्मि अट्टटो ।

अउभत्थो आगयए अट्टणं गिरियडमणंतमोमाले ॥१०॥

अहेल्लो ईश्वरः । अवियं उक्तम् । अट्टटो यातः । अउभत्थो आगतः ।
यद्यप्येते त्रयोऽपि क्रियावाचिनस्तथापि त्यादिषु प्रयोगादर्शनाद्वात्वादेशेष्व-
स्माभिर्न पठिता इत्यत्र निबद्धाः । एवमन्यत्राप्युद्धम् । अट्टणं गिरितटम् ।
अणंतं निर्माल्यम् । यथा ।

अउभत्थो अट्टटो स किं अहेल्लो वि इय मए अवियं ।

अट्टणिवि जस्स रणो सिरि अणंतं व बुभभए आणा ॥७॥ (१०)

अले अलगमलिणो विंचुअए अंबुसू सरहे ।

अकुट्टं अउभासियमंकियअवरुडिया अ परिंरंभे ॥११॥

1 AB यदा आसाणि पु०. 2 C मणत्तमो०. 3 C अणत्तं. 4 C बुभभए आणा. 5 A
विंचुअए, अउभासि०. 7 AB रंभो.

अलगं कलङ्कारोपः । अलिणो वृश्चिकः । अंबुसू सरभः । अकुट्टं अध्या-
सितम् । अंकियं तथा अवरुंडियं परिरम्भः । अवरुंडिअशब्दस्य पञ्चाक्षर-
स्याप्यर्थानुरोधात् त्रक्षरेषु पाठः । अन्यथा द्विरर्थकीर्त्तनं स्यात् । अयं च
यद्यपि क्रियाशब्दः । अवरुंडइ अवरुंडिज्जइ अवरुंडिज्जण इत्यादिप्रयोग-
योग्यश्च । तथापि पूर्वाचार्यैर्धर्मादेशेषु न पठित इत्यस्माभिरपि तदनुरोधा-
त्तत्रापठित्वेह निबद्धः ॥ यथा ।

अकुट्टकोवअंबुसुअलिणाण भयम्भि केवलमलगं ।

महिलावरुंडियाओ बौहंति विवेअअंकिया मुण्णिणो ॥८॥ (११)

खग्गम्भि अणप्पो अल्लओ परिचिए पसुम्भि अक्कोडो ।

कयलीइ ^१असारा आवणो अवारो अवारी य^२ ॥१२॥

अणप्पो खल्लः । अल्लओ परिचितः । अक्कोडो छागः । असारा कदली ।
अवारो तथा अवारी आपणः ॥ यथा ।

णिव मा अक्कोडअसारअल्लयं कुण अणप्पमिणिणा हि ।

भरिआ अरिकरि^३मुत्ताहिं दिसि अवारा विदिसि अवारीओ ॥९॥ (१२)

मोरे अल्लल्लो ^४कुक्कुडे अलंपो अआलि दुद्दिणए ।

^५णिस्सेहम्भि अअंखो अज्जम्भस्सं सवियमक्खए अणहं ॥१३॥

अल्लल्लो मयूरः । अलंपो कुक्कुटः । अआलि दुर्दिनम् । अआलीति इका-
रान्तो लुप्तविभक्त्यन्तो निर्देशः । अअंखो निःस्नेहः । अज्जम्भस्सं आकुष्टम् ।
अयं धात्वादेशः । ^६अज्जम्भस्सइ । अज्जम्भसियं इत्यादिप्रयोगदर्शनात् । पूर्वा-
चार्यानुरोधात्त्रिह निबद्धः । अणहं अक्षतम् ॥ यथा ।

अणहो अआ^७लिमत्ताल्लस्से सु वि तं अअंख पियपासं ।

गंतुमसहो अलंपो व्व अप्पमज्जम्भस्सइ त्ति पडियजणो ॥१०॥ (१३)

1 B असारो. 2 C अ. 3 C मुत्ताहि. 4 AB कुक्कुडो अलंपो. 5 AB निस्सेहम्भि अअंखो.
6 B अज्जम्भसि°. 7 AB लिमत्ता°.

अंजसमुज्जू अहाओ मुकुरे ^१अंक्रियं च कड्डिअए ।

असियं दत्ते सवसे अप्पज्भोऽणवसरम्मि अत्यक्कं ॥१४॥

अंजसं ऋजु । अहाओ दर्पणः । अंक्रियं आकृष्टम् । असियं दात्रम् ।
अप्पज्भो आत्मवशः । अत्यक्कं अनवसरः ॥ यथा ।

अहायक^२राय तुमं ^३अंजसमइ असियवंकभूमयाए ।

अंक्रियहियओ तम्मसि किं अत्यक्के अप्पज्भो ॥११॥ (१४)

अक्कंदो आरक्खे अंबकाडक्खेसु अंबिरअवंगा ।

चंदे ^४अमयामयणिग्गमा य अहस्सअहणा विहुरे ॥१५॥

अक्कंदो परित्वाता । अंबिरं आम्बम् । अवंगो कटाक्षः । अमओ तथा
अमयणिग्गमो चन्द्रः । अमयणिग्गमशब्दस्यामृताविर्गमो यस्येति व्युत्पत्तौ
सत्यामपि संस्कृतेष्वप्रसिद्धेर्देशीत्वम् । अहस्सो तथा अहणो आकुलः ॥ यथा ।

अंबिरअक्कंदाए मयणहण अमयणिग्गमसुहोए ।

अमउग्गमम्मि खेत्तसु तरलअवंगच्छुडाइ ^५अहस्सा ॥१२॥ (१५)

मच्छम्मि अंडओ अइरो आउत्तम्मि अंबडो कठिणे ।

अलयं विट्ठममडणी मग्गे अलि^६यात्ययारिआ य सही ॥१६॥

अंडओ मत्स्यः । अइरो आयुक्तो ग्रामेशादिः । अंबडो कठिनः । अलयं
विट्ठमः । कुटिलकेशवाचकस्त्वलकशब्दभव एव । अडणी मार्गः । अलिया
तथा ^७अत्ययारिआ सखी ॥ यथा ।

कुण अंडअच्छि ^८भणियाइ अत्ययारीण अंबडा किमसि ।

^९कामाइरा किमलिए किं अडणीए स तुम्ह अलउट्ठि ॥१३॥ (१६)

अहरो अखमे अजुओ सत्तच्छए अज्भओ सइज्भम्मि ।

अवगणाणा^{१०}ए अगिला अवस्सअस्सत्तिअग्गहणा ॥१७॥

1 B अ'भियं. 2 C °राइ. 3 AB अ'जुस°. 4 B अमयणि°, 5 C अहस्. 6 AB °या
अत्य°, 7 AB अत्ययारिया. 8 C भणियाइ. 9 AB कामाकरा 10 B °ए अव°.

अहरो असमर्थः । अजुओ सप्तच्छदः । अयमयुक्शब्दभव इति न वाच्यम् । संस्कृते ह्ययुक्पर्ण इति दृष्टम् । यदि च पदैकदेशेन प्रयोगस्तदा सप्तदयाः प्रमाणम् । अजुओ प्रातिवेशिकः । अवगणना अवज्ञा तस्यामगिला अवणं अस्सत्ती अगहणं इति चत्वारि पदानि । यथा ।

अजुअकुसुमे व्व कमले अगिला तीए विओअअहराए ।

अजुअ अहाणेऽयसं असणेऽस्सत्ती सहीसु अगहणं ॥१४॥ (१७)

अयंडोऽंधू कूवे अण्डअणाडाविणाय'वरा जारे ।

अविणाय'वईए अडया तहा अहव्वा अडयणा य ॥१८॥

अयंडो तथा अंधू कूपः । अन्यश्चासावन्मुञ्चेति विग्रहे 'शब्दभवोऽंधू-शब्दः । केवलं सोऽन्यकूपवाची । अयं तु कूपमात्रवाचीतौह निबद्धः । ये त्वीणादिकमंधूशब्दमिच्छन्ति तैरपि संस्कृते प्रयोगादर्शनादयं संग्राह्य एव । अण्डो 'अणाडो अविणयवरो त्रयोऽप्यमी जारार्थाः । अविणयवई इति द्रोणः । अविनयवर इत्यस्य व्युत्पत्तौ सत्यामपि संस्कृतेष्वप्रसिद्धेर्देशीत्वम् । एवं वक्ष्यमाणे अजुअहर-अचिरजुवइ-इत्यादावपि वाच्यम् । अयं च षडक्षरोऽप्यर्थानुरोधात् त्र्यक्षरेषूपात्तः । एवम् अड'यणा-असइय-अकसाल-अणुदवि-अणीलय-अणु-अल्लादिष्वपि वाच्यम् । अडया अहव्वा अडयणा त्रयोऽप्येते असतीवाचकाः । यथा ।

अडए सुणाहि अयडे 'अणाडअडयणपिए सरसि काले ।

अंध'धुमविणयवराहव्वा'ठाणं तमित्थ 'अण्डो किं ॥१५॥ (१८)

अग्घाणो अस्सइओ तित्तम्मि हटे अडाडअणुवा य ।

गोसम्मि अणिल्लं तह अणोलयाणुदविअणुअल्ला ॥१६॥

अग्घाण-असइयशब्दौ तृतीयौ । असइओ दर्शनादावपि तृप्त उच्यते । तेनात्रचित इति व्युत्पत्तिर्नानुयोक्तव्या । ¹⁰अडाडो तथा अणुवो बलात्कारः । अणिल्लं अणोलयं अणुदवि अणुअल्लं एते चत्वारः प्रभातवाचकाः । यथा ।

मणमणुवेण हरंतो अणुदविफुल्लारविंदमयरंदं ।

परिमलपाणग्घाणुव्व अणिल्लसमीरणो खिवइ ॥१६॥

1 B 'वडरा, 2 C 'वईइ, 3 B शब्द के०, 4 B अनाणाडो, 5 AB 'अणी', 6 AB अणाय', 7 A 'धुअवि' B 'धुवि', 8 AB 'आगमण, 9 AB अडणो, 10 AB अडाडा,

रविणी अडाडखंडियतमरिउणो दंसणा^१मयसइआ ।

अलिणाएहि कमलिणी^२गाइ व्व अणोलएसु अणुअल्लं ॥१७॥ (१८)

अप्फुस्स^३ अहिसायं आपुस्से अवडओ य तिणपुरिसे ।

अवगूढं विलिए खणरहिण अवरिक-अणरिका ॥२०॥

अप्फुस्स^३ तथा अहिसायं पूर्णम् । आक्रान्तवाचकस्त्वप्फुस्सशब्दः “क्तेनाप्फुस्सा-
दयः” (सिद्धहेम० ४, २५८) इति सिद्धः । अत्र च चत्तरप्रकरणेऽन्यैरन्येऽपि
शब्दा उपात्ताः । ते चास्माभिः शब्दानुशासन एव साधिता इति नेह संगृहीताः ।
तथाहि । ^४अच्छलं अनपराध इति संस्कृतसमः । अलसी क्षुमेत्यतसीशब्दभवः ।
अलाहि निवारण इति निपातेषूक्तः । तथा । अगघइ राजते । अणहइ भुङ्क्ते ।
अहेसी आसीत् । अट्टइ कथयति । अईइ गच्छति । अंचइ कर्षतीत्यादयो
धात्वादेषूक्ता इति । अथ अहिसायशब्दादारभ्य चतुरक्षराः । अवडओ तृण-
पुरुषः । अवगूढं व्यलीकम् अपराध इत्यर्थः । अवरिको तथा अणरिको
क्षणरहितः, निरवसर इति यावत् ॥ यथा ।

धणअप्फुस्सो कलअहिसाओ अवडउ व्व^५सावगूढो सो ।

सा तस्स कहसु मं सहि अणरिकं अणवरिकं पि ॥१८॥ (२०)

अणहैअओ य भंते खिस्सम्मि अवडियमणुइओ चणए ।

अंतोहुत्तमहोमुह^६महिहाणं वस्सणाए य ॥२१॥

^७अणहैअओ भ्रान्तः । अवडियं खिन्नम् । अणुइओ चणकः । अंतोहुत्तं
अधोमुखम् । ^८अहिहाणं वर्णना । यद्यप्यभिधानशब्दः संस्कृतेऽपि दृश्यते,
तथापि संस्कृतानभिज्ञमन्यदुर्विदग्धज्ञनावर्जनार्थं संगृहीतः । एवमन्यत्रापि
संस्कृतभवशब्दसंग्रहे न्यायोऽभ्यूह्यः ॥ यथा ।

१ AB °मइल्लइया.

२ B गायव्व.

३ AB अच्छलं.

४ AB अवकटो.

५ AB °महिहाणं.

६ AB अणहैअओ.

७ AB अभिहाणं.

८ C °भिज्ञप्राकृतज्ञमन्य°.

अतोहुत्तो चिंतसि अहिहाणं^१ तीइ वणियउत्त सया ।

अणुइयविकयणे अवडिओ य^२ अणहेअओ तओ तुमयं ॥१८॥ (२१)

अवहेयं अणुकांपे अवत्यरा पायघायम्मि ।

अवलियमसच्चमरिहइ णूणं^३ अम्माइया य अणुगाए ॥२२॥

अवहेयं अनुकम्पम् । अवत्यरा पादघातः । अवहत्यरा इत्यन्ये । अव-
लियं असत्यम् । अरिहइ नूनमित्यर्थे । अम्माइया अनुमार्गगामिनी ॥ यथा ।

अम्माइयाइ दिस्सावहे य तुह रे अवत्यरा^४रिहइ ।

^५णावलियं जं जावयरसेण तं किसलिओ असोउव्व ॥२०॥ (२२)

अत्युवडं भल्लाए कीरे अलियारमवलयं गेहे ।

अवहट्टो गळ्वियए अणुसूया णियडपसवाए ॥२३॥

अत्युवडं भल्लातकम् । अलियारं दुग्धम् । अवलयं गृहम् । अवहट्टो
गर्वितः । अणुसूया आसन्नप्रसवा ॥ यथा ।

जइ अलियारं वंक्कसि ताऽवलए रक्ख धेणुमणुसूयं ।

अवह^६ट्ट अण्णहा सा मरिही अत्युवडसंकुले रखे ॥२१॥ (२३)

अरिअल्ली सट्टूले कडुणरज्जुम्मि अवयाणं ।

सिरचित्तपट्टियाए अणराहो अइणियं च आणौए ॥२४॥

अरिअल्ली व्याघ्रः । अवयाणं आकर्षणरज्जुः^१ । अणराहो शिरसि चित्र-
पट्टिका । अइणियं आनीतम् ॥ यथा ।

चालुक्क तमवगण्णइ दिसअणराहिअ जसाणुरायं जो ।

णरअरिअल्लि सकंठे अवयाणं अइणियं तेण ॥२२॥ (२४)

अहिविष्णा कयसावत्ता दुहंतोसहे अलमलो थ ।

अणुसुत्ती अणुकूले अहोरणं उत्तरिज्जम्भि ॥२५॥

अहिविष्णा कृतसापत्न्या । अलमलो दुर्दान्तवृषभः । अलमलवसहो इति सप्ताक्षरं नामेति गोपालः । अणुसुत्ती अनुकूलः । अहोरणं उत्तरीयम् । अवरिज्जशब्दस्तूत्तरीयवाचकः शब्दानुशासने साधित इतोह नोक्तः ॥ यथा ।

अलमलसम अणुसुत्ती कहं तुमं मुंच मवभा अवरिज्जं ।

मूढ तए परिहियमहिविष्णाइ अहोरणं इमं तौए ॥२३॥ (२५)

अवडुअ-अव^१अस्सा उक्खलए चीरौइ अरलाया ।

अइरिम्पो कहबंधे कक्खावत्यम्भि अवअच्छं ॥२६॥

अवडुओ तथा अव^१असो उदूखलम् । अव^१असं इत्यत्र तृतीयाक्षरं हकारं केचित् पठन्ति । अरलाया चीरो । अइरिम्प इति मकारपकार-संयोगान्तः कथाबन्धार्थः । लिपिदोषापभ्रष्टास्तु पकारद्वयसंयोगं केचित् पठन्ति । अवअच्छं कक्खावत्तम् । कक्खेत्यन्ये ॥ यथा ।

अवअसघडणमवडुअकंडणमवअच्छमित्तपरिहाणं ।

अर^१लायगुंजिर^२णिउज्जवसणमिय तुहं रिज^३णमइरिम्पो ॥२४॥ (२६)

अक्खलियं पडिफलिए अलीसओ सागरुक्खम्भि ।

अहिरीओ विच्छाए अगगक्खंधो रणगगधुरा ॥२७॥

अक्खलियं प्रतिफलितम् । अलीसओ शाकवृक्षः । अहिरीओ विच्छायः । अगगक्खंधो रणमुखम् ॥ यथा ।

अगगक्खंधपप्सायणअहिरीया कुमरवाल तुह रिउणो ।

ओवीहन्ति अलीसयणिउ^४ज अक्खलिय अप्पसहे वि ॥२५॥ (२७)

1 AB °अन्ना.

2 AB °अन्नी.

3 AB °अन्नं.

4 B °लायं गु°.

5 AB °विजो°.

6 B °णमइरिम्पो. C °ण अइरिम्पो.

अस्मभ्यं पुनरुक्ते अंगालियमुच्छुस'यलम्भि ।

अवरोहो अव'राहो अ^३कडीइ अवालुया सिके ॥२८॥

अस्मभ्यं पुनरुक्तम् । अंगालियं इच्छुखण्डम् । अवरोहो तथा अवराहो कटी । अवालुया सृक्-ओष्ठपर्यन्तः ॥ यथा ।

अस्मभ्यं अंगालियरसणेण अवालुया फुडं फुडइ ।

इय अवराहिणि अहरं^४ अवरोहठिया तुह पियामो ॥२९॥ (२८)

पूरम्भि अग्गवेओ अहियारो लोगजत्ताए ।

चोरे अदंसणो कविकच्छूए अप्पगुत्ता य ॥२९॥

अग्गवेओ नदीपूरः । अहियारो लोकयात्रा । अदंसणो, चौरः । अप्पगुत्ता कपिकच्छूः ॥ यथा ।

सरियाण अग्गवेओ अदंसणा तह य अप्पगुत्ता य ।

दूमन्ति भक्ति लोयं अहियारविरोहिणो हि खला ॥३०॥ (२९)

अवगदमुक्कम्भि दिट्ठे अज्भसियं चंचले अणेकज्भो ।

गहभयरुक्खे अहिसियमवहुसं उक्खलाइम्भि ॥३०॥

अवगदं विस्तौर्णम् । अज्भसियं दृष्टम् । अणेकज्भो चञ्चलः । अहिसियं ग्रहशङ्कारुदितम् । अवहुसं उदूखलादि शूर्पप्रायमुपकरणजातम् ॥ यथा ।

चइय अवहुसकम्भं कामग्गह अहिसियं कुणंतीए ।

अज्भसियमणेकज्भं अवगदणयणाइ संभरिमो ॥३१॥ (३०)

अग्भायत्तो पच्चागयम्भि अब्भक्खणं अजसे ।

कावालिए अगहणो अंगुत्थलमंगुलीयम्भि ॥३१॥

अग्भायत्तो प्रत्यागतः । अग्भायत्तो पच्चागत इति तु गोपालः । अब्भक्खणं अकौर्त्तिः । अगहणो कापालिकः । अंगुत्थलं अङ्गुलीयम् ॥ यथा ।

अवभक्खणमगणंता विमुक्कअंगुल्लादआहरणा ।

अगहणवेसा रणओ अवभायत्ता भमंति तुह रिउणो ॥२८॥ (३१)

उच्छुयदंतवणच्छणे अवयारो अवहडं मुसले ।

अंगुलिणी फलिणीए अहिसंधी पुणपुणक्करणे ॥३२॥

अवयारो माघ्यामुक्खविशेषो यस्मिन्निच्छुदन्तधावनाद्याचारः क्रियते ।
अवहडं मुसलम् । अंगुलिणी प्रियङ्गुः । अहिसंधी पौनःपुन्यम् ॥ यथा ।

अंगुलिणिसामलेहिं अवहडदसणेहिं कुंजरिदेहिं ।

अहिसंधिउच्छुअसणे को अवयारेवि कुणइ पडिसिद्धिं ॥३०॥ (३२)

अहिवस्स^१ पिंजरए पायत्ताणम्मि अड्वजंघा य ।

अंकाभरणे मोत्तियरयणा अज्भोत्तिया^२ णाम ॥३३॥

अहिवस्स^१ पोतरक्तम् । अड्वजंघा मोचकाख्यं पादत्राणम् । अज्भोत्तिया
क्रोडाभरणे मौक्तिकरचना ॥ यथा ।

घुमिणाहिवस्सियाओ अज्भोत्तियभूसियाउ जाउ पुरा ।

तुह रिउवड्डउ ताओ भमंति चइयड्वजंघियाउ वणे ॥३१॥ (३३)

अइहारा विज्जू सस्सिय^३मड्वक्खियमसंगयं वत्थे ।

अड्वक्खणं^४ पडिक्खणमवत्तयं तह विसंठुलयं ॥३४॥

अइहारा विद्युत् । अइराहा इति त्वचिराभाशब्दभवः । अड्वक्खियं
संज्ञाकरणम् । असंगयं वस्त्रम् । ^३अड्वक्खणं प्रतीक्षणम् । परीक्षणमिति
केचित् । अवत्तयं विसंस्थुलम् ॥ यथा ।

अइहारुज्जोएणं कस्स वि अड्वक्खिएण चलिया सि ।

सहि कुण^५ अड्वक्खणयं अवत्तयमसंगयं च संठवस्स ॥३२॥ (३४)

कंचीड्र अंतरिज्जं^६ अहिवक्खणं तह उवालंभे ।

अंतीहरी अ दूईद दिसाए अक्खवाया वि ॥३५॥

अंतरिज्जं कटोसूत्रम् । अहिकवणं उपालम्भः । अभीक्ष्णमित्यन्ये । अंती-
हरी दूतौ । अक्खवाया दिक् ॥ यथा ।

आलि गलियंतरिज्जे अहिकवणं तस्स मे कहंतोए ।

उवगरियं अंतोहरि किमक्खवाया पुलोएसि ॥३३॥ (३५)

अवरिज्जो अटुड्ज्जे कोवे अहियलमवलुया य ।

अवठंभो तंबोले विरहे अव^१हायअवयरिया ॥३६॥

अवरिज्जो अद्वितीयः । अहियलं अवलुया च कोपः । अवठंभो ताम्बूलम् ।
अवहाओ तथा अवयरिओ विरहः । अयं च पञ्चाक्षरोऽप्यर्थानुरोधाच्चतुरक्षरेषु
निबद्धः । एवमुत्तरत्रापि ॥ यथा ।

अवठंभे अहियलो कमलेऽवलुया तीइ हवइ अवहाए ।

सुहयावरिज्ज तुइ पुण अवयरिए होइ किं ति ण इ सुणिमो ॥३४॥ (३६)

अंजणिआंजणईसं अंजणइसिया य ताविच्छे ।

अंबसमो अवसमिया तिम्मिअपरिउसियक^३णिकाए ॥३७॥

अंजणिआ अंजणईसं अंजणइसिया च तापिच्छम् । अंबसमो तथा अव-
समिया स्त्रीमितपर्युषित^४कणिका । अंबसमोत्यत्र सका^५रमकारयोर्व्यत्यये अंब-
मसौति केचित्पठन्ति । तत्र केषां चिद्भ्रमोऽभ्रमो वेति बहुदृष्टवान् एव प्रमाणम् ॥
यथा ।

अंजणियइइं कणहं अंजणइसियालयाहरे दइं ।

मुच्चइ गोववहए अंबसमो अइपिका वि ॥३५॥

वियलंतबाहकज्जलकलुसिय अवसमिय^७पिण्डयं पइणो ।

अंजणईसं^६सवसं पाहिज्जं किज्जइ वहए ॥३६॥

1 B °हाय°. 2 AB एयाए. 3 AB °णिकाए. 4 AB °कणिका. 5 AB °रवका°.

6 AB अस्त्रमसौति. 7 AB पिण्डयं. 8 B °समास°.

अत्र केचित् । अच्छोडणं मृगया । अलिंजरं कुण्डम् । ^१अमिलायं
 कुरण्टककुसुमम् । अच्छभल्लो ऋक्ष इत्यपि संगृह्यन्ति । तत्संस्कृतभवत्वा-
 दस्माभिर्नीतम् । ^२यस्य अच्छभल्लो यक्ष इत्याह तद्वहुभिरनुक्तत्वादस्माभि-
 रुपेक्षितम् । तथा । अद्रच्छद्र अक्षुसद्र गच्छति । अवक्खद्र पश्यति । अप्पा-
 हद्र संदिशति । अक्खोडद्र असिं कोशात्कर्षति । अम्भिडद्र संगच्छते । अग्घा-
 डद्र अग्घवद्र अंगुमद्र ^३पूरयति । ^४अडक्खद्र क्षिपति । अवह्वेद्र रचयति । अवुक्खद्र
 विज्ञपयति । अणक्खद्र अयंक्खद्र कर्षति । ^५अल्लत्थद्र उत्क्षिपति । एते
 धात्वादेशेषु शब्दानुशासनेऽस्माभिरुक्ता इति नेहोपात्ताः । न च धात्वादेशानां
 देशेषु संग्रहो युक्तः । सिद्धार्यशब्दानुवादपरा हि देशो, साधार्यपराश्च धात्वा-
 देशाः । ते च त्यादि-तुम्-तव्यादिप्रत्ययेर्बहुरूपाः संग्रहीतुमशक्या इति । तथा
 अवज्झाओ उपाध्याय इति उपाध्यायशब्दस्य प्राक्ततमपञ्चमिव रूपमिति
 नेहोपात्तम् ॥ (३७)

॥ अथ अवसमियाशब्दादारभ्य पञ्चाक्षराः ॥

अवकीरियं ^६विरहिणं अंकुसद्वयमंकुसायारि ।

अवलावन्मि अवल्लावओ य अणहारओ खल्ले ॥३८॥

अवकीरियं ^७विरहितम् । अंकुसद्वयं अङ्गुशाकारम् । अवल्लावओ क-
 प्रत्ययाभावे अवल्लाओ अपलापः । अणहारओ खल्लम्, निम्नमध्यमित्यर्थः ॥ यथा ।

किं कुणसि अवल्लावं भाले अंकुसद्वया णहा तुज्झ ।

अणहारगंड जीए तं मा अवकीरियं कुण ^८खणपि ॥३७॥ (३८)

अवपुसिओ संघडिणं अवच्छुरणं कीहभंगिभणियन्मि ।

अच्छिवडणं णिमौलणमसोसरियं अद्रक्कंते ॥३९॥

अवपुसिओ संघटितः । अवच्छुरणं क्रोधे सति भङ्ग्या भणितम् । अच्छि-
 वडणं निमौलनम् । यद्यप्यक्षिपतनशब्दस्येदं रूपं संभवति तथापि संस्कृते
 तदप्रसिद्धमितीह निबद्धम् । ^{१०}असोसरियं अतिक्रान्तम् ॥ यथा ।

1 B अविलयं. 2 C यत्. 3 AB पूर्यते. 4 B अङ्गुक्खद्र क्षिपति अवुक्खद्र. 5 AB चत्थद्वद्र.

6 B विहरिण. 7 B विहृतं. 8 C °ल्लावो. 9 B खणमपि. 10 AB अत्रोस°.

पसिय सहि किमिह जुत्तं चिरअवपुसिए पियम्मि अवच्छुरणं ।
कायव्वमच्छिवडणं ^१असोसरियावराहस्स ॥३८॥ (३८)

अवअक्खिअमवअच्छिअमज्भवसिअमवि णिवाइयमुहम्मि ।
असरासओ खरहियए अगंडिगेहो य जोव्वगुम्मत्ते ॥४०॥

अवअक्खिअं तथा अवअच्छिअं तथा अज्भवसिअं ^२निवापितं सुखम् ।
असरासओ खरहृदयः । अगंडिगेहो यौवनोन्मत्तः ॥ यथा ।

तमगंडिगेहमसरासयं च अवअक्खिएण हिंडंतं ।
अज्भवसिएण किं सहि भरेसि अवअच्छिएण पुक्करिमो ॥३९॥ (४०)

अच्छिहरुल्लो वेसे अच्छिवियच्छी परोप्परायड्ढी ।

पडिजागरिए अडखम्मियं च अणुवज्जियं तह य ॥४१॥

अच्छिहरुल्लो द्वेष्टो वेष्टो वा विसशब्दसोभयार्थत्वात् । केचित् हस्थाने घं
पठन्ति अच्छिवरुल्लो । केचिद्रेफमिकारान्तं पठन्ति अच्छिहरुल्लो । तदेवं अन्य-
कृद्भिप्रतिपत्तौ बहुभ्याः प्रमाणम् । अच्छिवियच्छी परस्परमाकर्षणम् । अड-
खम्मियं तथा अणुवज्जियं प्रतिजागरितम् । अणुवज्जियं गतमिति तु गमिधात्वा-
देशसिद्धम् ॥ यथा ।

अच्छिवियच्छी दुहिया अच्छिहरुल्ला तए कयपहारा ।
पियअणुवज्जणरहिया अडखम्मि^३ज्जंति सवरियाहिं वणे ॥४०॥ (४१)

अब्भपिसाओ राह् अब्बुद्धिसिरी अचिंतफलपत्ती ।

पुरिसाइयमडउज्झियमंगवलिज्जं च तणुवल्लणं ॥४२॥

अब्भपिसाओ राहुः । ^४अब्बुद्धिसिरी मनोरथाधिकफलप्राप्तिः । अडउज्झियं
पुरुषायितम् । विपरीतरतमिति यावत् । अंगवलिज्जं अङ्गवलनम् ॥ यथा ।

अडउज्झियमंगवलिज्जं दूरे अ इह वत्तणं पि किर ।

अब्भपिसायवह्णं अब्बुद्धिसिरी सिरीणाह ॥४१॥ (४२)

अद्विवियारं मंडणमपारमगो अ वीसामो ।

अपडिच्छिरो जडमर्द्ध रहस्सभेर्द्ध अगुज्झहरो ॥४३॥

अद्विवियारं मण्डनम् । कश्चिदद्विवियारं मण्डलकमित्याह । अपारमगो विग्रामः । अपडिच्छिरो जडमतिः । अगुज्झहरो रहस्यभेदी । अस्यागुज्झधर-
शब्दभवत्वे युक्तिरुक्ता ॥ यथा ।

मा कुण अद्विवियारं अकिवे अपडिच्छिरे अगुज्झहरे ।

जं सो तद णाणुणिओ अपारमगो मह^१च्छीणं ॥४२॥ (४३)

अवअणिओ ^२असंमिलिए रित्तम्मि पुडे अभिस्सपुडो ।

हिक्काए अणुबंधियमणच्छियारं च अच्छिस्से ॥४४॥

अवअणिओ असंघटितः । अभिस्सपुडो ^३रित्तः पुटः । शिशुभिः क्रीडया
जनप्रलोभनार्थं विपणिमार्गे रित्ता पुटिका या क्षिप्यते सैवमुच्यते । अणुबंधियं
हिक्का । अणच्छियारं अच्छिन्नम् ॥ यथा ।

अवअणिअवक्कहाणं वेरीणमभिस्सपुडय^४सुखाणं ।

तुह भत्ति णामकित्तणमणच्छिआराणुबंधियं हरइ ॥४३॥ (४४)

अवरत्तयाजराउरअरविंदरमणुसउणहदौहम्मि ।

अणारामयमरर्द्ध अड्डअक्कली तह य कडिहत्थे ॥४५॥

अवरत्तओ पञ्चात्तापः । अवरत्तेयं इति गोपालः । यदाह । अवरत्तेयं
पञ्चात्तापेऽपि प्रोच्यते तज्ज्ञैः । अजराउरं उणम् । अरविंदरं दीर्घम् । उभयत्र
समाहारद्वन्द्वः । अणारामओ अरतिः । अड्डअक्कली कक्षां हस्तनिवेशः ॥ यथा ।

अरविंदराजराउरणीसासं तं कअड्डअक्क^५लिया ।

अगणंतो अवरत्तयअणारामयटुत्थिओ हवसि तंपि ॥४४॥ (४५)

१ C °च्छीणं. २ B अणसंमि°, C अणमि°. ३ C रित्तपु°. ४ AB °सुखाणं. ५ C °लिय.

सौहुम्नि अवक्करसो अवयड्डियमाजिहरियम्नि ।

अवयासिणी य गासारज्जू अलमंजुलो अलसे ॥४६॥

अवक्करसो सरकः । अवयड्डिअं रणहृतम् । अवयासिणी नासारज्जू । अलमंजुलो आलस्यवान् । केचिदलमंजुलयमलसमाचक्षते । तदयुक्तम् । कप्रत्ययस्यातन्त्रत्वात् । कवयो हि कन्दः पूरणार्थं कादाचित्कं कप्रत्ययं प्रयुञ्जते । अतएवास्माभिरयं पञ्चाक्षरेषु निबद्धः ॥ यथा ।

अवयड्डिआ भडेहिं वल्लिय अवयासिणिं णडिज्जंता ।

भुयमयअवक्करसफलमरिणी अलमंजुला तुह लहंति ॥४५॥ (४६)

अवडाहियमुकुट्टे पवायणिहएवडक्किओ तह य ।

रोगम्नि अंगवड्डणमयतंचियमुवचिए चिय ॥४७॥

अवडाहियं उक्तुष्टम् । प्रपातः कूपादिस्तत्र निहतो अवडक्किओ । अन्ये तु अवडाहियं अवडक्कियं इत्यन्योन्यपर्यायशब्दावुक्ता गजनिमीलिकया गताः । अस्माभिस्तु सारतरदेशीनिरीक्षणैः^१ विवेकः कृतः । अंगवड्डणं रोगः । अयतंचियं उपचितं मांसलमित्यर्थः । अवअच्चियं इति केचित् पठन्ति । तत्र केषां लिपिभ्रमः केषां नेति न विद्मो नियामकाभावात् । वर्सानुपूर्वीविज्ञानं तु प्रकृत्यादिविभागमन्तरेणाशक्यक्रियम् । बहुतरपुस्तकप्रामाण्याच्च नियते वर्त्मनि प्रवृत्ताः स्म इत्यलं बहुभाषितया ॥ यथा ।

अवडाहेमि दुरासय परिणिय पवसंतएण जं तुमए ।

अयतंचियविसमसरंगवड्डणा सावडक्किया बाला ॥४६॥ (४७)

अणुवहुयाड्^२रजुवड्^३ अणहप्पणयं अणट्टम्नि ।

अजुयलवस्माब्बिलिया अल्लट्टपलट्टमंगपरिवत्ते ॥४८॥

१ AB °वचड्डि°. २ AB °वचड्डि°. ३ AB विविक्तः. ४ B °वच°. ५ AB °या चड्°, ६ B °रयुव°.

अणुवहुया नववधूः । सामानाधिकरणनिर्देशोऽन्योन्यं विध्यनुवादार्थः ।
तेन अद्भुतवर्द्ध अणुवहुया इत्यप्यर्थः संगृहीतः । अत्र अवज्जसद् गच्छति ।
अवअक्त्वद् अवअज्भद् पश्यति । अहिरेमद् पूरयति । अहिजलद् दहति ।
अवहृडद् मुञ्चति । अवहावेद् कृपां करोति । अहिलंखद् अहिलंघद् काङ्क्षति ।
इत्यादयो धात्वादेष्वस्माभिः साधिता इति 'नेह संगृहीताः । अद्भुतवर्द्धशब्दा-
दारभ्य षडक्षराः । अणहप्पणयं अनष्टम् । अजुयलवसा अग्निकाष्ठक्षः । अजु-
यलवसो सप्तच्छद इति त्वयुगलपर्सशब्दभवः । अल्लट्पलट् पार्श्वपरिवर्त्तनम् ॥
यथा ।

अणहप्पणयच्छाए अजुयलवसायलम्भि पहियस्स ।

अणुवहुसंभरणेण अल्लट्पलट्ठयं पेच्छ ॥४७॥ (४८)

अणुगमणेऽम्मणायंचियमहिपच्चुइयं च गायव्वं ।

अद्भुतयदुएसु अच्छं तअआदरणिज्जच्छड्डिएसु अअं ॥४९॥

अम्मणुअंचियं तथा अहिपच्चुइयं अनुगमनम् ॥ यथा ।

दूइं अम्मणुअंचसि जस्स कए वहिणि चंदविंमसुहि ।

तं किं १ण णिअसि मुडे दइअं असाहिपच्चुइयं ॥४८॥

॥ अथ इत्यक्षरादिक्रमेण अकारादयोऽनेकार्थाः ॥

अच्छं अत्यर्थं शीघ्रं च । अअं विस्तारितमादरणीयं त्यक्तं चेति त्रार्थम् ।
इहानेकार्थेषु शब्देषु वैषम्याच्छिष्यमतिव्यामोहो मा भूदित्युदाहरणानि नोप-
दर्शयिष्यन्ते ॥ (४८)

असद्भुसुहाणववहुयातरुणीसु इमाद्भु तह अज्भत्ता ।

०किसगुरुसुगसुहधट्टालसेसु सद्दे असच्चए अट्टं ॥५०॥

अज्भत्ताशब्दो असती शुभा नववधूस्तरुणी एषा चेति पञ्चार्थः । एषेति सर्व-
नामवाच्या या काचित् प्रत्यक्षनिर्देश्या । अज्भत्तो एष इति द्वीष्टः । अट्टं इत्यष्टा-

1 AB ०वज्जस०. 2 AB न सं०. 3 AB पल्लट्. 4 AB ०साधयन्ति,

5 A ०रणौयक्, B ०रणियक्, 6 AB अत्रं, 7 AB न. 8 AB ०सुया०. 9 B किं०.

स्वर्थेषु । कशोः दुर्बलः । गुरुर्महान् । शुकः पक्षी । सुखं सौख्यम् । धृष्टो
वियातः । अलसः शीतकः । शब्दो ध्वनिः । असत्यमनृतम् ॥५०॥

अस्मी अ देवराणी पद्मबहिणिपिउच्छ्रियासुं च ।

माद्रपिउच्छ्रासासूसहीसु अत्ता णिहे मुहे अणिहं ॥५१॥

अस्मी 'तृतीया' । कप्रत्यये अस्मियाशब्दश्च । देवराणी देवरभार्या । पति-
भगिनी ननान्दा । पिउच्छ्रिया पिढष्वसा । अत्ता चतुर्थी । माता जननी ।
पिउच्छ्रा पिढष्वसा । श्वश्रूः श्वशुरभार्या । सखी वयस्या । अव्योशब्दः सूच-
नादिष्वेकादशस्वर्थेषु शब्दानुशासने पठित इतीह नोपात्तः । अणिहं सदृशं
मुखं च ॥ (५१)

चीरिमसएसु अरलं अलसं सित्ययकुसुम्भरत्तेसुं ।

पसुंकठिणेसुं अविलो अणुओ आयारधम्ममेसु ॥५२॥

अरलं चीरी मशकश्च । अलसं सिक्थकं कुसुम्भरक्तं चेति द्वयर्थम् । अविलो
पशुः कठिनश्च । अणुओ आकृतिर्धान्यविशेषश्चेति द्वयर्थः । अणुओ यष्टि-
रित्यन्ये ॥ (५२)

घरउत्तपच्छिमंगणणिटुरविरसेसु अचलं च ।

अवडो कूवारामेसु अग्गिओ इन्दगोवमंदेसु ॥५३॥

अचलशब्दः पश्चार्थः । घरं गृहम् । उत्तं उत्तमम् । पच्छिमंगणं गृह-
पश्चिमप्रदेशः । णिटुरो निटुरः । विरसो नीरसः । अवडो कूप आरामश्च ।
कप्रत्यये अवडओ इत्यपि । अग्गिओ इन्द्रगोपकीटो मन्दश्चेति द्वयर्थः ॥ (५३)

अत्यग्धं अत्याहं अगाहआयामठाणेसु ।

सुरसगुरेडेसुं अज्जओ जलदंगदेसु अल्लत्थं ॥५४॥

अत्यगधं अत्याहं इति च प्रत्येकमगाधादिषु त्रिषु । अज्जो सुरसगुरे'टयो-
स्टणभेदयोः । अज्जत्थं जलाद्रां केयूरं च ॥ (५४)

अवणो वहघरफलहेसु अस्सओ तरुणधुत्तदियरेसु ।

अंतेल्ली मज्झोअरलहरीसु असंगिओ हयचलेसु ॥५५॥

अवणो परिवाहो गृहफलहकचेति द्वयर्थः । अस्सओ तरुणो धूर्त्तो देवरचेति
त्रयर्थः । अंतेल्ली मध्यं जठरं तरङ्गचेति 'त्रयर्था । असंगिओ अश्वोऽनव-
स्थितश्च ॥ (५५)

गयभाविवासरेसु' दिवसारंभे य अवरज्जो ।

कडिकठिणोसु अवज्झसमलिअल्ली मियमए 'य वग्घे 'य ॥५६॥

अवरज्जो अतिक्रान्तं भविष्यच्च दिनं दिनमुखं चेति चयर्थः । अवज्झसं
कटी कठिनं 'च वसु । अलिअल्ली कस्तूरिका व्याघ्रश्च ॥ (५६)

देउलरप्फेसु' अहिहरमहिलियमभिभवे 'य कीवे 'य ।

अद्दणपच्छभागे समागए अद्दगयं पविट्ठे 'य ॥५७॥

अहिहरं देवकुलं वस्मीकश्च । अहिलियं अभिभवः कीपश्च । अद्दगयं
मार्गपञ्चाङ्गागः समागतं प्रविष्टं चेति त्रयर्थम् ॥ (५७)

अद्दराणी इंदराणीइ तव्वयासेविणीए 'य ।

क्कणणियमेसु अवसहं हट्टेसिमत्तासु अक्कसाला वि ॥५८॥

अद्दराणी इन्द्राणी सौभाग्यार्थं इन्द्राणीव्रतासेविनी च स्त्री । अवसहं उत्सवो
नियमश्च । अक्कसाला बलात्कार ईषन्मत्ता च स्त्रीति द्वयर्था । अत्र च । अभ्युत्तद्
स्त्राति प्रदोष्यते च । अलियद् आलीयते उपसर्पति च । एतौ द्वावपि द्वयर्थौ
धात्वादेशेष्वस्माभिरुक्ताविति नोच्येते ॥ (५८)

अविरयहिक्कासुं अणुसंधियमविहावियं च दीणम्मि ।

अणुआलवणे तं चिय अक्खणवेलं 'रयप्पओसेसु ॥५६॥

अणुसंधियं अविरतं हिक्का च । अविहावियं दीनमनालपनेऽपि तदेवेति द्वयर्थम् । अक्खणवेलं सुरतं प्रदोषश्च । अत्र च । अवअच्छइ ज्ञादते ज्ञादयति पश्यति च । अवआसइ पश्यति श्लिष्यति च । अवसेइइ गच्छति नश्यति च । एवम् अवहरइ इत्यादयो धात्वादेशेष्वस्मामिरुक्ता इति नोपात्ताः ॥ (५६)

भणिओ अकांडतलिमो 'णिस्सेहाकयविवाहेसु ।

अवकित्तीइ असच्चे दाणम्मि य अवरिहइपुसणं ति ॥६०॥

अकांडतलिमो निःस्नेहोऽक्तविवाहश्च । अत्र च । अहिपञ्चुअइ गृह्णाति आगच्छति चेति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः । अवरिहइपुसणं अकीर्त्तिरसत्यं दानं चेति त्रयर्थम् ॥ (६०)

॥ अथ आकारादयः शब्दा द्व्यक्षरादिक्रमेण प्रस्तूयन्ते ॥

आहू घूए आज सलिले तह विंचुअम्मि आलासो ।

आणिकं तंसरण आअल्ली भाडभेयम्मि ॥६१॥

आहु इत्युकारान्त उलूकवाची । आज सलिलम् । आलासो वृश्चिकः । आणिकं तिर्यक्सुरतम् । आअल्ली भाटभेदः ॥ यथा ।

आअल्लियाहुआलाससंकुलं 'आउरहिअगिरिसरिअ' ।

आणिकजाणि तुह कारणे 'अडविमडइ सो सुखो ॥४८॥ (६१)

आहच्चं अच्चथे मुहमाणुअमाउलं रस्से ।

आवंगो अवमग्गी जूडे आमोडआमेला ॥६२॥

आहच्चं अत्यर्थम् । आणुअं सुखम् । आकार इत्यन्ये । आउलं अरस्थम् । आवंगो अपामार्गः । 'आमोडो तथा आमेलो जूटः । शेखरवाचकसु आमेलो आपोडशब्दभवः ॥ यथा ।

1 AB रतप्प°.

2 AB निस्सेहा°.

3 AB अउरहिअगिरिसरिअ सो सुखो । आअल्लियाणि तुह

कारणे आउरहिअगिरिसरिअ°.

4 AB रस्से.

रुहसियामोडमिलाणाणुआण तुह रिउवङ्गण आमेलो ।
आहच्चमाउलमहीलुडिआणावंगमंजरो लिअइ ॥५०॥ (६२)

आरिल्लो आरा आरोहो अ थणम्मि आफरो जूए ।
आगत्ती कूवतुला आसंघेच्छाइ खित्तमाविह्वं ॥६३॥

आरिल्लो अर्वाक् । अर्वाक्कालोत्पन्न इत्यर्थः । आरोहो स्तनः । नितम्ब-
वाचो त्वारोहशब्दः संस्कृतसमः । आफरो द्यूतम् । आगत्ती कूपतुला ।
आसंघा इच्छा । आस्थेत्यन्ये । आविह्वं प्रेरितम् ॥ यथा ।

आरिल्लमयण आगत्ती^१दिठभुअ मुंच आफरं सुहअ ।
^२मरइ तुहासंघाए कामाविद्धा वरारोहा ॥५१॥ (६३)

आणाई सउली आणूवो सवचे हठम्मि आडाडा ।
आयड्डीआमोआलंबा वित्यारहरिसभूछत्ता ॥६४॥

आणाई शकुनिकास्थः पत्नी । आणवो श्वपचः । आडाडा बलात्कारः ।
आयड्डी विस्तारः । आमोओ हर्षः । परिमलवाचकस्वामोदशब्दभवः । आलंबं
भूमिच्छत्रम् । यद्वर्षासु प्ररोहति ॥ यथा ।

हणिकण पउत्यजणं आणाइकुलं व रइयआ^३डाडो ।
आलंबायट्टिमिसा आमोआ^४हसइ पाउसाणूवो ॥५२॥ (६४)

आलत्थो मोरे आसयमासस्से बलम्मि आयामो ।
आलीलं^१णियडभए आउरमाजिम्मि आउसं कुचे ॥६५॥

आलथो मयूरः । आसयं निकटम् । आयामो बलम् । दीर्घ इत्यन्ये ।
आलीलं निकटं भयम् । आउरं संग्रामः । आउसं कूर्चम् ॥ यथा ।

सायामासयसेषं तुह पेच्छिय जाय आउरालीला ।

आलथपिच्छक्ते कडिय रिउणो अणाउसा जंति ॥५३॥ (६५)

आसंगो आसवणं आलयणं वासगंहम्मि ।

आमोरओ विसं^१ससुअम्मि आहुंदुरो बालि ॥६६॥

आसंगादयस्त्रयो वासगहायाः । अत्र च । आलिङ्गशब्द आशिष्टशब्दभवं ।
आहइ काहृतौति धात्वादेशेषूक्त इति नोपात्तः । आमोरओ विशेषणः । आहुं-
दुरो बालः । आहुंदुरू बाल इत्यन्ये ॥ यथा ।

आमोरय सिरिआसंग तए आहुंदुरा करिहरीण ।

मित्तासवणअमित्तालयणदुवारेसु संघडिया ॥५४॥ (६६)

कमलम्मि आ^२रणालं आसियओ लोहघाडियम्मि ।

आसक्खओ सिरिवए आमलय^३ णेउरघरम्मि ॥६७॥

आ^२रणालं कमलम् । काञ्चिके आ^२रणालं संस्कृतभवम् । आसियओ
लोहमयः । केचिदयसा निर्वृत्त आयसिकस्तदपभ्रंश आसियओ इत्याहुः ।
आसक्खओ श्रीरिति वदतीति ओवदः प्रशस्तः पक्षिविशेषः । आमलयं
नूपुरगृहम् ॥ यथा ।

लीला^४रणालआमलयकेलियासक्खए इमे तीए ।

जं विरहम्मि णिअंतं हिअय ण फुट्टेसि तं सि आसिययं ॥५५॥ (६७)

आअड्डियं परव्वसचलिए आऊडियं च जूयणणे ।

आलंकियं च खंजीकयम्मि ग्रामंडणं भंडे ॥६८॥

आअड्डियं परवशचलितम् । यस्तु व्याप्रेरायड्डः [सि० हे० ४।८१] इत्यादेशोऽस्माभिरुक्तः स व्यापारमात्रार्थः । आजडियं द्यतपणः । आलंकियं खञ्जीकृतम् । आमंडणं भाण्डम् ॥ यथा ।

रयणामंडणमवणिं जो सहि आजडियं खणे कुणइ ।

सो आअड्डियआलंकिएहि कह अहिसरिअव्वो ॥५६॥ (६८)

आरोगियआसीवयआ^१हुडिया भुत्तमुद्वयपडिएसु ।

मीसत्तमाडुआली आसरिओ संमुहाआए ॥६९॥

आरोगियं भुक्तम् । आसीवओ सूचीजीवकः । आहुडियं निपतितम् । आडुआली मिश्रीभावः । आसरिओ संमुखगतः ॥ यथा ।

आरोगिया^२ड्डआलोसत्तूणं तुह^३णरिंद सत्तूणं ।

आहुडियाणमरणे पत्तपुडासीवअत्तमासरियं ॥५७॥

इह च आयड्ड-आजड-आरोग-आडुआल-आहुडप्रभृतीनि धात्वादेश-प्रतिरूपकाणि नामानि । तेषां करोत्यर्थे णिचि नामधातुत्वमपि । तेन आअड्डइ । आजडइ । आरोगइ । आडुआलइ । आहुडइ इत्याद्यपि सिद्धम् । एवं सर्वत्र क्रियावाचिषु योजनीयम् ॥६८॥

आयावलो^४य बालायवन्मि आवालयं च जलणियडे ।

आडोवियं च आरोसियन्मि आराइयं गहिए ॥७०॥

आयावलो बालातपः । आवालयं जलनिकटम् । कप्रत्ययाभावे आवालं इत्यपि । आडोवियं आरोपितम् । आराइयं गृहीतम् । आसादितमित्यन्ये ॥ यथा ।

आयावले पसरिए किं आडोवसि रहंग णियदइयं ।

आराइयविसकंदो आवालठियं पसाएसु ॥५८॥ (७०)

1 A °हुदिश 2 AB °डुयालिअस° 3 AB नरिंद 4 C अ

मालायारे आरंभिओ य आइसणमुज्झियए ।

आलीवणं पलित्ते करियाए आवरेइया चिव ॥७१॥

आरंभिओ मालाकारः । आइसणं उज्झितम् । आलीवणं प्रदीप्तम् ।
प्रदीपनकमित्यर्थः । अत्र च । आहस्मियं आगतमित्याङ्पूर्वस्य हस्मेः सिद्धम् ।
आइग्घइ आजिघ्रति । आहोडइ ताडयति । आसंघइ संभावयति ।
आअडइ व्याप्रियते । आउडइ मज्जति । आरोलइ पुञ्जयति । ^१आयंबइ
आयुक्तइ वेपते । आठवइ आरभते । आलिहइ स्पृशति । ^२आइंइ कर्षति ।
आरोअइ उल्लसति । आठप्पइ आरभ्यते । इत्यादयो धात्वादेशेषूक्ता इति नोच्यन्ते ।
आरालिओ मूपकार इत्यारालिकशब्दभवत्वान्नोक्तः । आवरेइयां करिका मद्य-
परिवेषणभाण्डम् ॥

यथा ।

कस्स व विओअआलीवणम्मि आरंभिण तुमं पडिया ।

जं मइराविमुहीए आइसणं आवरेइयाइ कयं ॥५८॥ (७१)

आयासलवो णीडे आया^४सतलं च हम्मपुट्टम्मि ।

आणंदवडो पठमे वह्णइ रुहिरारुणे वत्ये ॥७२॥

आयासलवो पच्छिगृहम् । आयासतलं हर्म्यपृष्ठम् । आणंदवडो^५ वध्वाः
प्रथमं^६ रुधिरारुणितं वस्त्रम् । प्रथमपरिणये भर्त्रा कौमारे गृहीते^७ यत्तपरिमल-
रुधिररञ्जितं वस्त्रं बान्धवानानन्दयति तत् आणंदवडाख्यम् ॥ यथा ।

आयासतलोवरि वल्लहस्स चरियं वयंसि^८ निणह्वसु ।

आणंदवडो आयासल^९वडियसारिया य तं कहइ ॥६०॥

अत्र च^१ । आविलुपियं अभिलषितमिति यदन्यैरुक्तं तत्काङ्क्षेरादेशः ।
आसेयणयशब्दस्वाविष्टतदर्शनार्थं आसेचनकशब्दभव इति नोक्ती ॥ (७२)

1 O चेअ. 2 A आअंइ आअम्भइ वे° B आअच्छइ आअम्भवइ वे°.

3 AB आअंइ. 4 B °सवलं. 5 C °डो प्रथमं वध्वा रु°. 6 A यल°.

7 O निणह्व°. 8 AB °वडियासा°.

॥ अथानेकार्थाः ॥

पसवदुहणिच्चदिष्टे सु आवि आलं वहीलमउणसु ।

अच्चत्यदीहविसमेसु लोहमुसलेसु तह ^१आअं ॥७३॥

आविशब्दः प्रसवदुःखे नित्ये दृष्टे चेति त्रार्थः । आलं अल्पस्रोतोऽसृदु च । आअं अत्यर्थं दीर्घं विषमं लोहं मुसलं चेति पञ्चार्थम् ॥७३॥

आणियमाठियमिष्टे गणणिज्जे अप्पमत्तगाढेसु ।

सिक्कारे ^२पणिए आहुडमायरमुक्खले कुच्चे ॥७४॥

आणियं आठियं च इष्टं गणनीयमप्रमत्तं गाढं चेति प्रत्येकं द्वावपि चतुरर्थी । आहुडं सीत्कारः पणितं च । आअरं उदूखलं कूचं च ॥७४॥

आअल्लो रोगचलेसु विलविए चित्तिए अ आराडी ।

आरद्धं च पवुड्ढे सयग्गहेहागएसु च ॥७५॥

आअल्लो रोगश्चलश्च । आराडी विलपितं चित्रयुतं च । आरडियं इत्यन्ये । यदाह । ^३चित्तलयं विलवियं च आरडियं । आरद्धं प्रवृद्धं सट्ठणं गृह आगतं चेति त्रार्थम् ॥७५॥

आरणमहरफरेसु आवियमिंदावमहियपोएसु ।

आउरमइसउग्गहेसु चलियकुवियाउलेसु ^४आहित्यो ॥७६॥

आरणं अधरः फलकश्च । आवियं इन्द्रगोपो मथितं प्रोतं चेति त्रार्थम् । आउरं अतिशयमुष्णं च । आहित्यो चलितः कुपित आकुलश्चेति त्रार्थः ॥७६॥

आरेइयं मउलिए मुक्के भंते सरोमंचे ।

^५नववहुपरतंतासु आवट्टियआविअज्झाओ ॥७७॥

आरेइयं मुकुलितं मुक्तं भ्रान्तं सरोमाञ्चं चेति चतुरर्थम् । आवट्टिया तथा आविअज्झा नववधूः परतन्ता चेति प्रत्येकं ^६द्वार्थे ॥७७॥

आद्रप्पणं च पिष्टे कृण्वरमंडणच्छुहाकडाए य ।

अविवित्तसंकडे आरंदरमावडियमब्भियसारे ॥७८॥

आद्रप्पणं पिष्टमुत्सवे गृहमण्डनार्थं सुधाच्छटा च । तन्दुलपिष्टचीरं गृह-
मण्डनमाद्रप्पणं इत्यन्ये । आरंदरं अनेकान्तं संकटं च । अविवित्तसंकडे
इति समाहारः । आवडियं संगतं सारं च । अब्भियं संगतं “समा अब्भियः”
(सि०हे० ८।४।१६४) इत्यादेशात् । अत्रापि समाहारः । अत्र आलुंखइ दहति
सृशति चेति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः ॥७६॥

॥ अथ इकारादयो द्व्यक्षरादिक्रमेणैवोच्यन्ते ॥

इग्गो भीए इब्भो वणिए उच्छुसयलम्मि इंगाली ।

इक्कुसमुप्पलमिरिणं कणयं इंदिंदिरम्मि इइंडो ॥७९॥

इग्गो भीतः । इब्भो वणिक् । इणं इणमो एतत् । इण्हं इदानीम् । इर
किलार्थे । एते शब्दानुशासन एवोक्ता इतीह नोच्यन्ते ॥ इंगाली इच्छुखण्डम् ।
इक्कुसं सामान्याभिधानेऽपि नीलोत्पलम् । इरिणं कनकम् । इइंडो भ्रमरः ।
कौचिदिंदिंदिरशब्दोऽपि देश्य उक्तः । अस्माभिस्तु संस्कृतेऽपि दर्शनादनया भङ्गा
निवहः ॥ यथा ।

इब्भाणमिरिणमिक्कुसमिइंडाणं गयाण इंगाली ।

इग्गाणयमाभेसीसहो हरिसं समुव्वहइ ॥६१॥ (७८)

इक्कणइरावइग्घियइरिया चोरकरिभच्छियकुडीसु ।

ओसिंघियम्मि इंघियमिदग्गींदग्गिधूममवि तुहिणे ॥८०॥

इक्कणो चोरः । इरावो गजः । इग्घियं भर्तिसंतम् । इरिया कुटी ।
इंघियं प्रातम् । इंदग्गी तथा इंदग्गिधूमं तुहिनम् ॥ यथा ।

मणइक्कण वलइग्घियइराव पस्सइरियाठिया मुणिणो ।

इंदग्गिणगे इंदग्गिधूमधवलं जसं तुहेंघिति ॥६२॥ (८०)

कीमारे इंदमहो इंदोवत्तो य इंदोवे ।

कीडेसु इंदगाई जुएसु इरमंदिरो करहे ॥८१॥

इंदमहो कीमारः । कुमार्यां भव इति व्युत्पत्तेः । इंदमहं कीमारमित्य-
वन्तिसुन्दरी । यदुदाहरति स्म ।

उवहसए एराणि इंदो इंदोवरच्छि एत्ताहे ।

इंदमहपेच्छिए तुह सुहस सोहं णियच्छंतो ॥६३॥

इंदोवत्तो इन्द्रगोपकः । इंदगाई युताः कीटाः । ये कीटाः संलग्ना
भ्रमन्ति । इरमन्दिरो करभः ॥ यथा ॥

इरमंदिरेंदगाई इंदोवत्ताइ जंतुणो वि वरं ।

इंदमहो पुण्णं लज्जं हासं च जणइ जणे ॥६४॥ (८१)

इंदुट्टवणे इंदडुलओ इंदमहकामुओ साणे ।

इल्लो दरिइकोमलपडिहारलवित्तकसिणेसु ॥८२॥

इंदडुलओ इन्द्रोत्थापनम् । इंदमहकामुओ श्वा ॥ यथा ॥

इंदडुलओ सरए पयाणचलिएभगज्जि^१एहिं तए ।

रइओ^२ रिज्जहिं^३ रस्से सहअरइंदमहकामुअरवेहिं ॥६५॥

॥ अथानेकार्थाः ॥

इल्लो दरिद्रः कोमलः प्रतीहारो लवित्तं क्खणवर्णयेति पञ्चार्थः ॥८२॥

सहूलसीहवुट्ठीणिवारणेसुं तहा इल्लो ।

विसिवुट्ठिरक्खणेसुं गेहदुवारे^४ य इल्लोरं ॥८३॥

इल्लो शार्दूलः सिंहो वर्षत्राणं चेति त्रार्थः । इल्लोरं वृषी वृष्टिवारणं
गृहद्वारं चेति त्रार्थम् ॥८३॥

॥ अथ ईकारादयः ॥

ईसं कौलि रोज्झन्मि ईसओ ईसरो मयणे ।

सवरसिरपसुपुडयन्मि ईसियं तह वसादयए ॥८४॥

ईसं कौलकः । ईसओ रोज्झाख्यो मृगः । ईसरो मन्मथः ॥ यथा ॥

मुक्केस^१रेहिं णिच्चं भमिरेहिं ईस^२एहिं व चुलुक ।

द्वल^३भोयणेहिं ईसौकया तुहा^४रीहिं रसदुमा ॥६६॥

अथानेकार्थाः ।

ईसियं शबरशिरःपत्रपुटं वशायितं चेति द्वयर्थम् ॥ (८४)

॥ अथ उकारादयः ॥

उडं गहिरे उच्छू वाए उक्कं च पाडवणे ।

उच्छो अंतावरणे उडो कूवाद्वखणयन्मि ॥८५॥

उडं गम्भीरम् । उच्छू वातः । इच्छुवाचकस्तु संस्कृतभव एव । उक्कं पादपतनम् । उच्छो अन्तावरणम् । ओञ्जरीति प्रसिद्धः । उडो कूपादि-
खनकः ॥ यथा ॥

उच्छू उण्हो खणिया उड्डेहिं कूवया य अइउडा ।

उच्छं दइइ य तण्हा उक्कमिणं तुज्झ म^५रुथलिए ॥६७॥ (८५)

उरमारंभे उच्चं णाहितले बंधणे उंवा ।

तिणापरिवारणयमुडू उंबी उण पिक्कगोह्ममे ॥८६॥

उरं आरम्भः । उच्चं नाभितलम् । उंवा बन्धनम् । उडू तृणपरिवारणं
तृणावच्छादनमित्यर्थः । उंबी पक्कगोधूमः ॥ यथा ॥

कुंतलउडुच्छू णं जसयणमिगाण उंवखायं व ।

मयणेण उरे रइयं तुह उच्चं उंवि^६गोरंगि ॥६८॥

1 0 °रेहि. 2 0 °एहि. 3 0 °भोषणेहि. 4 0 °रीहि. 5 B °रुथलि°.

6 A °गोरंति B गोरंमि.

अत्र च । उभं ऊर्ध्वम् । उभे यूयम् । उभ पश्य । एते शब्दानुशासने
साधिता इति नोक्ताः । उस्साशब्दसु धेनुपर्याय उस्साशब्दभवः ॥८६॥

उक्ता उक्कंदो कूपतुला चुल्लीइ उल्लि^१उद्वाणा ।

उव्वाउव्वरउ^२व्वाहा उक्कोलो^३ य घग्गम्मि ॥८७॥

उक्ता तथा उक्कंदो कूपतुला । उक्कंदो कूपतुलित्यन्ये । उल्ली तथा
उद्वाणा चुल्ली । उव्वा-उव्वर-उव्वाह-उक्कोलाश्चत्वारोऽपि घर्मार्थाः ॥ यथा ॥

जलियग्गिउल्लिउव्वासंतत्ता उग्गहयालउक्कोले ।

कासयधूया वच्चइ ओ उक्काकड्डियनलम्मि ॥८८॥

उद्वाणं^४ व समुहं लंघइ वडवाणलुव्वरं जिणइ ।

कस्सुव्वाहं^५ न जणइ उक्कंदिभुओ पई मउभ ॥८९॥ (८७)

उररी पसुम्मि किसराइ उग्गहया उस्समो स^६मुस्सयए ।

वलियं णिकूणियच्चे उअअं उज्जुम्मि उक्खली पिठरे ॥९०॥

उररी पशुः । उग्गहया कसरा । उस्समो समुन्नतः । उलियं निकूणिता-
क्षम् । उअअं ऋजु । उक्खली पिठरम् ॥ यथा ।

^७उअअं उस्समदेहलिमुल्लंघिय वाहिमुलियं णियच्छंती ।

उक्खलिउग्गहयमुररी उअ रोरघरम्मि उल्लिहइ ॥९१॥ (८८)

उल्लुट्टं मिच्छाए उवियं सिग्गम्मि दूसणे उमुओ ।

धत्तूरे उम्मत्तो उलित्तमुच्चट्टिए कूवे ॥९२॥

उल्लुट्टं मिथ्या । उवियं शोघ्रम् । उमुओ दूषणम् । उम्मत्तो धत्तूरकः ।
एरण्ड इत्यन्ये । उलित्तं उच्चस्थितः कूपः ॥ यथा ॥

उल्लुट्टं जं कणयं पेच्छसि उम्मत्तउमुअविडुरो सि ।

ता रे पयपाणकए वज उवियमुलित्तकं^८ठदेसम्मि ॥९३॥ (८९)

1 B °उव्वाणा.

2 AB °व्वाहउक्को°.

3 O अ.

4 O य.

5 AB °सुन्नय°.

6 O उअउ°.

7 O °ठपोस°.

उग्घट्टिउयालीओ अवयंसे फालिए उरत्तं च ।

बहुयम्भि उंवरं उच्छुरमविणसिरे खलम्भि उप्फाली॥८०॥

उ'ग्घट्टी तथा उयाली अवतंसः । उरत्तं स्फाटितम् । उंवरं बहु । यस्तु देहल्यर्थं उंवरशब्दः स उदुम्बरशब्दभवः । उच्छुरं अविनश्वरम् । उप्फाली दुर्जनः ॥ यथा ॥

रे उप्फाल उरत्ते ^१पिम्मे सुरवहुउयालिजोगेहिं ।

किं ^२नाम उ'वरच्छुरणवकुसुमेहिं पि उग्घट्टी ॥७३॥ (८०)

^४उड्डल्लउड्डला उल्लासि तह उम्मलं धीणा ।

उकुंडो मत्ते उग्गमम्भि ^५उड्डाअउप्फोया ॥८१॥

^६उड्डल्लो तथा उड्डलो उल्लासः । उम्मलं स्नानम् । उकुंडो मत्तः । उड्डाओ तथा उप्फोओ उद्गमः ॥ यथा ॥

तिणउप्फोउकुंडवसं ^७ड्डल्लुक्खायउम्मलुप्पंके ।

सरए तह वेरीहिं ^८मुक्का ^९उड्डायउड्डल्ला ॥७४॥ (८१)

उक्कोडा उकुंदा लंचाए तुट्टयम्भि उल्लुकं ।

उप्फुस्सं आउस्से उच्छाहो सुत्ततंतुम्भि ॥८२॥

उक्कोडा तथा उकुंदा लक्षा । उल्लुकं तुटितम् । उप्फुस्सं आपूर्णम् । उच्छाहो सूत्रतन्तुः ॥ यथा ॥

विरहीप्फुस्से उक्कोडअणिउणे देसु तस्स उकुंडं ।

उच्छाहेहि ण सुहे संधिज्जइ पेम्मसुल्लुकं ॥७५॥ (८२)

1 AB °ग्घट्टी.

5 AB उग्घा°.

8 AB तुक्का.

2 O °पेम्मे.

6 AB उड्डल्लो तथा उड्डलो.

9 A उड्डायउड्डल्ला B उड्डायउड्डल्ला.

3 O णाम.

4 AB उड्डल्लउड्डल्ला.

7 A °ड्डल्लु° B °ड्डल्लु°.

संमदे उत्थगघो हेट्टामुहयम्मि उम्मत्थं ।

परिवत्तणम्मि उत्थल्ला उवदेहीइ उदेही ॥६३॥

उत्थगघो संमदः । उम्मत्थं अधोमुखम् । विपरीतमिति यावत् । उत्थल्ला परिवर्त्तनम् । उदेही उपदेहिता ॥ यथा ।

जणउत्थगघे उत्थल्लिजण मा पेक्क वारि उम्मत्था ।

उदेहितिकवतुंडं किं अणुइतिं ण पेक्कसे महिलं ॥७६॥ (८३)

उक्कोडी पडिसदे विसे उसीरं डरम्मि उप्फेसो ।

उम्मल्ला तरहाए अतडे कूवम्मि उत्तूहो ॥६४॥

उक्कोडी प्रतिशब्दः । उसीरं विसम् । उप्फेसो त्रासः, अपवादाद्यर्थेऽप्ययं लक्ष्येषु दृश्यते ॥ यथा ।

असरिसजणउप्फेसया ण इ सहियव्वा कुले पसूएण ॥७७॥

उम्मल्ला टण्णा । उत्तूहो अतटः कूपः ॥ यथा ।

तुहहयहेसोक्कोडोउप्फेसा वेरिणो गया रस्से ।

उम्मल्लाइ उसीरं असंति पइसंति उत्तूहं ॥७८॥ (८४)

उज्जमगुंठियक्किहेसु उउभसुब्भगउच्छिल्ला ।

उच्छुअउम्मरउम्भंता भयचो रियदेहलिगिलाणा ॥६५॥

उज्जमसप्रभृतयस्त्वयो यथासंख्यमुद्यमाद्यर्थाः । उउभसो उद्यमः । उम्भगो गुणितः । उच्छिल्लं किद्रम् । इह क्लिप्तशब्दश्चिद्रार्थो वक्ष्यते तस्य उत्पूर्व-कस्येदं रूपमिति न शङ्कनीयं, क्लिप्त-उच्छिल्लशब्दयोः स्वतन्त्रत्वात् । न हि देशीशब्दानामुपसर्गसंबन्धो भवति । एवं फेस-उप्फेसादिष्वपि वाच्यम् । उच्छु-आद्योऽपि त्रयो यथासंख्यं भयचौर्याद्यर्थाः । उच्छुअं भयचौर्यम् । उम्मरो गृहदेहली । उम्भंतो ग्लानः ॥ यथा ।

तिमिरोब्भगणिसाए उम्मरउच्छिल्लखलणउम्भंता ।

उच्छुअरयउउभसओ उअ असई विसइ खंडदेवउलं ॥७९॥ (८५)

सुस्मे उज्जडमुक्केरो अ वली उडुसो अ मक्कुणए ।

संतम्मि 'य उब्भाओ उडुत्थो विप्पलद्धे 'य ॥६६॥

उज्जडं उदसम् । उक्केरो उपहारः । समूहवाचकसु उक्केरशब्द उत्करशब्द-
भव एव । उडुसो मत्कुणः । उब्भाओ शान्तः । उडुत्थो विप्रलब्धः ॥ यथा ।

^१बोलंति तुज्झ रिउणो सोड्डससयणे णिसं पि उडुत्था ।

उब्भाया दियहं कयउज्जडदेवउलदेवउक्केरा ॥८०॥ (६६)

उज्जल्ला उम्मड्डा हटम्मि विमलम्मि उच्चारो ।

विउले उच्चाडो पयडे उच्चेवो दटम्मि उच्चत्थो ॥६७॥

उज्जल्ला तथा उम्मड्डा बलात्कारः । उच्चारो विमलः । उच्चाडो विपुलः ।
उच्चेवो प्रकटः । उच्चत्थो दृढः ॥ यथा ।

उच्चारे उच्चेवे उच्चा'डकरे ससिम्मि जं कामो ।

उज्जल्लोच्चत्थवलो ता उम्म'ड्डाए रमसु इमं ॥८१॥ (६७)

उअहत्ति पेक्कहत्थे उडिदो मासम्मि साड्ढणी उअरी ।

उल्लोचो 'य वियाणे छिम्पयकारुम्मि उंक्कओ होइ ॥६८॥

उअह पश्यत । उडिदो माषधान्यम् । 'उअरी शाकिनी । उल्लोचो विता-
नम् । उंक्कओ छिम्पकाख्यः कारुविशेषः ॥ यथा ।

उंक्कयवाडे मज्जारिरुवयाओ भमंति उअरीओ ।

उअहोडिदसामाओ तमिस्सउल्लोचिए गयणे ॥८२॥ (६८)

उड्डासो संतावे उग्घुट्टं पुंसियमरिम्मि उल्लोलो ।

दरिए उत्तुणउम्मुहउच्चुंउक्कुउत्तुरिद्धीओ ॥६९॥

उड्डासो संतापः । उग्घुट्टं पुंसितम् । उग्घुट्टशब्दस्य उद्वुष्ट इति 'सत्यां
व्युत्पत्तौ विशेषार्थरूढेरिह पाठः । उल्लोलो शत्रुः । उत्तुणो उम्मुहो उच्चुंओ
उक्कुउत्तुरिद्धी एते पञ्च शब्दा दृष्टार्थाः । उत्तुरिद्धी गर्व इत्यन्ये ॥ यथा ।

१ ० अ.

२ A बोलिणि B बोलिणि.

३ B 'डकारि.

४ ० 'ड्डाइ.

५ AB उयरो.

६ ० व्युत्पत्तौ सत्यां.

विज्जोच्छुक्कुलुमुहवयउच्चुचसिरिउत्तुरिहीणं ।

उग्घुट्टमुत्तुणत्तं उल्लोलाणं तए कउड्डासं ॥८३॥ (८८)

आरूढे उल्लूढो उच्च प्पोच्चुप्पिया तह य ।

उव्वीढं उड्डरियं उम्मरियं चेय उक्खाए ॥१००॥

उल्लूढो उच्चप्पो उच्चुप्पिओ त्रयोऽप्येते आरूढार्थाः । उल्लूढो अङ्कुरित इत्यन्ये ।
उव्वीढं उड्डरियं उम्मरियं चेति त्रयोऽप्येते उत्खातार्थाः ॥ यथा ।

उव्वीढखग्गउम्मरियसत्तणिवहो गुणेसु उल्लूढो ।

उड्डरियउच्चप्पखलो उच्चुप्पइ तिड्डयणं पि चालुक्को ॥८४॥ (१००)

उच्छट्ठो उड्डहणो चोरे दुअचोरियाइ उच्छंटो ।

उत्तालोव्वेत्ताला अक्किस्साराव^१रुद्धयम्मि ॥१०१॥

उच्छट्ठो । ओत्संयोगे (सि०हे० ८।१।११६) इत्युत ओति ओच्छट्ठो तथा
उड्डहणो दावप्येतौ ^२चोरार्थौ । उच्छंटो द्रुतवीर्यम् । उत्तालं उव्वेत्तालं
दावप्येतौ निरन्तरस्वररुदिते । उड्डतार्थवाचौ तूत्तालशब्दः समसंस्कृत एव ॥
यथा ।

गुणगुणिद्विय^३उच्छट्ठय उड्डहणच्छंटभीसिया रस्से ।

पयडियम्भ^४उत्तालं उव्वेत्तालंति तुज्झ रिउवहुया ॥८५॥ (१०१)

खिम्मे उव्वाउत्तं^४पिया य हासम्मि उल्लेवो ।

उव्वुग्गोप्फंदोला चलम्मि मूढम्मि उम्मइयं ॥१०२॥

उव्वाओ तथा उत्तंपिओ खिम्मः । उत्तम्मिअं खिम्ममित्यन्ये । उल्लेवो हासः ।
स्वार्थे के उल्लेवओ इत्यपि । उव्वुग्गो उप्फंदोलो दावप्येतौ चलार्थौ । उम्मइयं
मूढम् ॥ यथा ।

उव्वायमणा उव्वुग्गलोयणा चइयचारुल्लेवा ।

उप्फंदोलोत्तंपइ तुज्झ कए सा विओअउम्मइया ॥८६॥

अत्र च । उत्थारो उत्साहः । उच्छुषं विमर्दितमित्युत्साह-उत्तुष-
शब्दप्रभवौ । उन्दुरउच्चयशब्दावाखुनीवीवाचकौ संस्कृतसमौ । उध्व निद्राति ।
उग्ग उद्घाटयति । एतौ धात्वादेशेषूक्तावित्येतेऽन्यैरुक्ता अपि नोक्ताः ॥ (१०२)

उब्भालणमुप्पस्स पलायणत्थम्भि उज्झमणं ।

उच्छवियं सयणीए उद्धंतणं उत्तरिज्जम्भि ॥१०३॥

उब्भालणं शूर्पादिनोत्पवनम् । उब्भालणं अपूर्वमिति केचित् । उत
ओति ओब्भालणं इत्यपि । उज्झमणं पलायनम् । उत ओति ओज्झमणं
इत्यपि । उच्छवियं शयनीयम् । उद्धंतणं उत्तरीयम् ॥ यथा ।

वियलियउद्धंतणाए सुस्स उब्भालणं कुणंतोए ।

तह पुल्लइयमुच्छवियं जह काउ मक्किमी ण उज्झमणं ॥८७॥ (१०३)

उल्ललियं सिठिलठिइम्भि णिउण्णगहियम्भि उग्गहियं ।

उल्लेहडो य लोले रद्धजोग्गे तह य उवसेरं ॥१०४॥

उल्ललियं शिथिलस्थितिः । उग्गहियं निपुणगृहीतम् । उग्गहियं रचित-
मिति तु रचिधात्वादेशसिद्धम् । उल्लेहडो लम्पटः । उवसेरं रतियोग्यम् ॥
यथा ।

उल्ललियदोसतुस तह उग्गहिया कुमरवाल तइ लच्छी ।

उल्लेहडा वि जह सा ण मस्सए अस्समुवसेरं ॥८८॥ (१०४)

उल्लुरुहो लहुसंखे तत्तोच्छलियम्भि उब्भुयाणं तु ।

उदुरओ दीहाहे उक्खोडिययम्भि उत्तुहियं ॥१०५॥

उल्लुरुहो लघुशङ्खः । उब्भुयाणं यदग्न्यादिना तप्तं दुग्धादि भाजना-
दुच्छलति । उदुरओ दीर्घमहः । उत्तुहियं उत्खोटितम् । तकारसंयोगाख्येन
डकारसंयोगं केचित्पठन्ति । स च लिपिभ्रम एवेत्यनेकदेशोपाश्लेषनेन
निश्चितमस्माभिः ॥ यथा ।

उत्तुहियजोवियासाइ उल्लुरुहकण्ठ तीइ तुह विरहे ।
अइउभुयाइयरई उंदुरया हुंति सिसिरे वि ॥८८॥ (१०५)

उद्धरणं उच्छिष्टे उवदीवं अस्मदीवस्मि ।

उद्धवउच्चड्डियउत्ताहियउव्वाहिया य उक्खित्ते ॥१०६॥

उद्धरणं उच्छिष्टम् । उवदीवं अन्यदीपम् । उद्धवओ उच्चड्डिओ उत्ताहियो
उव्वाहियो इत्येतं चत्वार उच्छिष्टार्थाः ॥ यथा ।

उव्वाहियभुअ उच्चड्डियामि उत्ताहियोवदीवेम ।

हरिणो व्व लिहंति विगा उद्धवयकरा णिवा तुहुद्धरणं ॥८९॥ (१०६)

उद्धवियमग्घिए उवलुयं सलज्जे घरम्मि उत्थलियं ।

उलुखंडो अ अलाए उअक्किउच्छंगिया पुरोठविए ॥१०७॥

उद्धवियं अर्घितम् । उवलुयं सलज्जम् । उत्थलियं गृहम् । उत्थलियं
उन्मुखगतमित्यन्ये । उलुखंडो उल्मुकम् । उअक्कियं उच्छंगियं द्वावप्येतौ
पुरस्कृतार्थौ ॥ यथा ।

उत्थलियवई उच्छंगियविणओ ता उअक्क सहिं विणयं ।

अलमुलुखंडपहारेहि उवलुया हविय अप्पमुद्धवसु ॥९०॥ (१०७)

उरुमिल्लं उरुसोळ्ळं च पेरिए अवगए अ उअचित्तो ।

उवउज्जो उवयारे दोहणहारीइ उअहारी ॥१०८॥

उरुमिल्लं उरुसोळ्ळं च द्वावप्येतौ प्रेरितार्थौ । उअचित्तो अपगतः ।
उवउज्जो उपकारः । उअहारी दोग्ध्री ॥ यथा ।

उअचित्तानं उअहारीणं मग्गोरुमिल्लणयणणं ।

उरुसोळ्ळउरुवसणो पवणो तरुणाण कुणइ उवउज्जं ॥९१॥ (१०८)

संचुम्नियम्नि उल्लुंठियं च कागम्नि उलुहंतो ।

१ गेमीए उंचहिया उप्पेक्खिययम्नि उद्दिसियं ॥१०६॥

उल्लुंठियं संचूर्णितम् । उलुहंतो काकः । उंचहिया चक्रधारा । उद्दिसियं
उत्प्रेक्षितम् ॥ यथा ।

असुरेहं उवरि परिब्भमंतउलुहंतविरसरोलेहिं ।

हरिचक्रउंचहियउल्लुंठियमुद्दिसियमप्पवलं ॥८३॥ (१०६)

उब्भासुयं विसोहे गरुयावेसम्नि उव्वहणं ।

उल्लरयं च कवड्डाहरणे रासिम्नि उक्कुरुडी ॥११०॥

उब्भासुयं गतशोभम् । उव्वहणं महानावेशः । उल्लरयं कपर्दाभरणम् ।
उक्कुरुडी अवकरराशिः । उक्कुरुडो रत्नादीनामपि राशिः ॥ यथा ।

उब्भासुय सा मेल्लइ उव्वहणं ता खु अगगओ तीए ।

उल्लरयभूसणो जइ रे णच्चसि चंडिय उक्कुरुडिं ॥८४॥ (११०)

उच्छल्लियमुक्खोडियतजम्नि उब्बिंबलं जले कलुसे ।

उद्धच्छियं गिसिद्धे वंकीभूयम्नि उज्जणियं ॥१११॥

उच्छल्लियं क्षिप्तत्वक् । उब्बिंबलं कलुषजलम् । उद्धच्छियं निषिद्धम् ।
उज्जणियं वक्रोभूतम् ॥ यथा ।

उब्बिंबला णईओ तरुणो उच्छल्लिया य दंतोहिं ।

उज्जणियचावउद्धच्छियारिमंडल कहंति तुह सिविरं ॥८५॥ (१११)

गिब्भच्छियम्नि उज्जौरियं च उज्जूरियं भौणे ।

उक्खंडियमक्कंते चोरियवत्थुम्नि उक्कडियं ॥११२॥

उज्जीरियं निर्भर्त्सितम् । उज्जूरियं क्षीणम् । शुष्कमित्यन्ये । उक्त्वंडियं
आक्रान्तम् । उत श्रुति श्रुक्त्वंडियं इत्यपि । उक्त्वंडियं चोरितं वस्तु ॥ यथा ॥

तुहगुणउक्त्वंडियमणा विरहोज्जूरियतणु अ तणुअंगो ।

उज्जीरेइ सहीओ कुसुम'सरुक्त्वंडिया कए तुहम् ॥८६॥ (११२)

णीचीकयम्भि उज्जणियमुवसग्गो २य मंदम्भि ।

उप्फुडियमत्थुरिए उज्जग्गुज्जं अकलुसम्भि ॥११३॥

उज्जाणियं निम्नीकृतम् । उवसग्गो मन्दः । उप्फुडियं आस्तृतम् । उज्ज-
ग्गुज्जं स्वच्छम् ॥ यथा ।

अणउवसग्गपयावयउज्जाणियरिउ कुमारवाल णिव ।

उप्फुडिया तिहुअणे उज्जग्गुज्जा रमेउ तुह किन्ती ॥८७॥ (११३)

उड्ढच्छवी विसंवाइयम्भि उप्फुंकिया य रजकीए ।

तह उट्टियम्भि उक्कासियं च उच्चारियं गहिए ॥११४॥

उड्ढच्छवी विसंवादितः । उप्फुंकिया रजकी । उक्कासियं उत्थितम् ।
उच्चारियं गृहीतम् ॥ यथा ।

उक्कासइ उप्फुं'कियघरम्भि वत्थाण घल्लणमिसेण ।

उच्चारियअणउड्ढच्छविसंकेयं वड्ढ सरिउ' ॥८८॥ (११४)

कंङ्डियए उक्त्वंणियं संक्खम्भे उक्कुआरं^४ च ।

उज्जीमिया य रस्सीए उल्लसियं च उलुकसियं ॥११५॥

उक्त्वंणियं कण्डितम् । उक्कुआरं संक्खम् । उक्कुआरियं क्वादितमिति
त्वनेनैव णिजस्तेन सिद्धम् । उज्जीमिया रश्मिः । उल्लसियं उलुकसियं हाव-
प्येतौ पुलकितार्थावन्योन्यपर्यायत्वेन निबद्धौ । उडुसियशब्दस्तु उडुषितशब्दभवः ॥
यथा ।

उज्जीमीइ वि बड्ढं णिसि उल्लसियं पिअं सहि^६ भरंती ।

उक्कणणवावडा वि हु उलुकसियत्तं कही'क्कुआरिमि ॥८९॥ (११५)

1 C °सरोक्ख° 2 C अ. 3 B °किघ° 4 B °आरम्भि. 5 AB °क्कुआरं
6 C सरं. 7 AB °क्कुआरं.

उच्छेवणं घए उच्चंपियमुवजंगलं च दीहम्मि ।

उप्पेहडउलहसिया उम्मच्छवियं च उम्भडए ॥११६॥

उच्छेवणं घृतम् । उच्चंपियं उवजंगलं द्वावप्येती दीर्घार्थौ । उप्पेहडं उलहसियं उम्मच्छवियं त्रयोऽप्येति उद्घाटार्थाः ॥ यथा ।

उच्चंपियउप्पेहडभुयजुय उवजंगलच्छ उलहसिया ।

उम्मच्छवियपयावा^१णलम्मि उच्छेवणं व तुह रिउणो ॥१००॥ (११६)

उज्जगिरमोस्मिद्दे उच्चुरणुच्छुअरणाद् उच्छुवणे ।

उम्हावियउवललय सुए तित्तिरहियम्मि उलुहलिओ ॥११७॥

उज्जगिरं औन्निद्रम् । उच्चुरणं उच्छुअरणं च इक्षुवाटः । उच्चुरणं इक्षुरिति केचित् । उम्हावियं उवललयं च सुरम् । उम्हावियं सुरतमिति तु रमेरुम्भावादेशसिद्धम् । अत्र च उप्फालइ कथयति । उल्लुंडइ विरेचयति । उल्लालइ 'उप्पे'लइ उन्नमयति । उव्वेल्लइ प्रसरति । उम्मच्छइ वञ्चति । उगुसइ माष्टि^२ । उल्लुरइ तुडति । उम्भुत्तइ उत्तिष्ठपति । उत्थारइ आक्रामति । उक्कुसइ गच्छति । उम्मत्थइ अभ्यागच्छति । उहुमाइ पूर्यते इत्यादयो धात्वादेशेष्वस्माभिरुक्ता इति नोच्यन्ते । उलुहलिओ तस्मिन्हितः यः कदापि तस्मिन् न जानाति ॥ यथा ।

उम्हावियउलुहलिग्रय वयंस माणिसु तत्थ गंतूण ।

उच्चुरणे सोज्जगिरउच्छुअरणगोवियाइ उवललयं ॥१०१॥ (११७)

हिययरसोच्छलणे उगगुलुंक्रिया य उवएइया करिया ।

मुसलिम्मि उसणसेणो तह उप्पिंगालिया करुच्छंगे ॥११८॥

उगगुलुंक्रिया हृदयरसोच्छलनम् । उवएइया मद्यपरिवेषणभाण्डम् । उसणसेणो बलभद्रः । उप्पिंगालिया करोत्सङ्गः ॥ यथा ।

जं जस्स 'रोअए किर ण हु तस्स तसुगुलुंक्रियं कुणइ ।

उअ उप्पिंगालियठियमुवएइयमुसणसेणस्स ॥१०२॥ (११८)

उवकयउडच्छवियं सज्जियमुत्तलहओ विडवे ।

उलुउंडियं पलुट्टे उंवरउप्पं अहूअअभुदए ॥११६॥

उवकयउडच्छवियं इति समाहारद्वन्द्वः । उवकययं कप्रत्ययाभावे उवकयं तथा उडच्छवियं सज्जितम् । यस्तु उवहत्विगणशब्दः सज्जितार्थः स समारचयते-
रादेश इतोह नोक्तः । उत्तलहओ विटपः । उत ओति ओत्तलहओ इत्यपि ।
उलुउंडियं प्रलुठितम् । विरेचितमिति यावत् । उंवरउप्पं अभूताभ्युदयः ॥
यथा ।

उडच्छविउत्तलहयतलम्भि उलुउंडिओरुपिम्भाणं ।

रइउवकयाण मिहुणाणोवरउप्पं व संगमो भाइ ॥१०३॥ (११६)

वलएसु उवलभत्ता उवलयभग्गा य गायव्वा ।

अलिएरंडेसूणहोदयभंडोत्ता^१णपत्तया^२चेव ॥१२०॥

उवलभत्ता तथा उवलयभग्गा वलयानि । अल्लेरण्डयोर्यथासंख्येन द्वौ शब्दौ ।
उण्होदयभंडो भ्रमरः । यस्तु उण्होदयभंडशब्दः पिठरवाची कैश्चिन्निबद्धः
सोऽस्माभिः संस्कृतभवत्वादुपेक्षितः । उत्ताणपत्तयं एरण्डम् । एरण्डस्येदमैरण्डं
पत्रपायम् ॥ यथा ।

इडोवलभत्ताए उवलयभग्गा सहंति तुज्झ करे ।

उण्होदयभंडा कमलम्भि व उत्ताणपत्तसामलया ॥१०४॥ (१२०)

कुरियग्गमुक्कपुप्पं घेत्तुय पायंगुलीहिं उप्पयणं ।

तं उड्डियाहरणमुच्चलउलियं कोउअत्तुरिए ॥१२१॥

क्षुरिकाग्रमुक्तं पुष्पं पादाङ्गुलीभ्यां गृहीत्वा यदुत्पतनं तदुड्डियाहरणम् ॥ यदाह ।

कुसुमं यत्रोड्डिय क्षुरिकाग्राङ्गाघवेन संगृह्य ।

पादाङ्गुलीभिर्गच्छति तद्विज्ञातग्रमुड्डियाहरणम् ॥

उच्चलउलियं कौतूहलेन त्वरितयानम् ॥ यथा ।

तुह कुरियग्गफुरंतारिमोलिकुसुमुड्डियाहरणं ।

गिह्वा कुणंति उच्चलउलियकरं खेयरवह्णं ॥१०५॥ (१२१)

पासदुण्णं परिवत्तणम्मि उत्थल्लपत्थल्ला ।

उत्तिरिविडि 'उड्डुह्वे उत्तरणवरंडिया उडुवे ॥१२२॥

उत्थल्लपत्थल्ला पार्खंडयेन परिवर्त्तनम् । उत ओति ओत्थल्लपत्थल्ला इत्यपि ।
उत्तिरिविडी जर्ध्वोर्ध्वं भाण्डादेः स्थापनम् । उत्तरणवरंडिया उडुपः । समुद्र-
नद्यादौ जलतरणोपकरणं प्रवहणादि ॥ यथा ।

भवउत्तरणवरंडिं संभर सव्वसुमसहा तुज्झ ।

एरण्णोत्तिरिविडिमज्झि होही उत्थल्लपत्थल्ला ॥१०६॥ (१२२)

॥ अथ ब्रह्मरादिक्रमेणैवानेकार्थाः ॥

उहं जलणारकउहेसु उड्डुणो दीहउसहेसु ।

उव्वसुं उव्विग्गे उच्छित्ते उव्वभडे 'सुसु ॥१२३॥

उहं जलमानुषं ककुदं चेति द्वयर्थम् । उड्डुणो दीर्घा वृषभश्च । उव्वणं
उद्विग्नमुत्क्षिप्तमुद्गटं शून्यं चेति चतुरर्थम् ॥ (१२३)

वि'समोस्यप्पएसे खिण्णो गिवहे य उड्ढाओ ।

विकिखत्तोकिखत्तेसूच्छित्तं उम्मंडमवि हटोव्वत्ते ॥१२४॥

उड्ढाओ विषमोन्नतप्रदेशः आन्तः संघातश्चेति त्रयर्थः । उच्छित्तं विक्षिप्त-
मुत्क्षिप्तं च । उम्मंडं हठ उदृत्तं च । हटोव्वत्ते इति समाहारः ॥ (१२४)

उक्खुंडो 'य अलाए गियरे वत्थेगदेसे य' ।

उम्मच्छमसंवद्धे भंगौभणियम्मि कोहे य' ॥१२५॥

उक्खुंडो उल्लसुक्कं निकरो वल्लैकदेशेति त्रयर्थः । उल्लच्छं असंबद्धं भङ्गीभणितं क्रोधेति त्रयर्थम् ॥ (१२५)

उक्खुंडो उप्पीलो उग्घाओ तहो य उद्दामो ।

संघायत्थउडेसुं उव्वूरो समहिअत्थे व ॥१२६॥

उक्खुंडो उप्पीलो उग्घाओ उद्दामो इत्येते चत्वारोऽपि शब्दाः संघातार्थाः स्थपुटार्थाश्च । उव्वूरो अधिकार्यः । अपिशब्दात् संघातस्थपुटार्थेति त्रयर्थः । स्थपुटो 'निम्नोन्नतप्रदेशः' ॥ (१२६)

खिम्मे सुम्मे भोए तहोभडक्कं तपयडवेसेसु ।

उव्विंबं उच्चुल्लं पुण उव्विग्गाधिरूढभीएसु ॥१२७॥

उव्विंबं खिन्नं शून्यं भीतमुद्भटं क्रान्तं प्रकटवेषं चेति षडर्थम् । उच्चुल्लं 'पुनर-
द्विग्नमधिरूढं भीतं चेति त्रयर्थम् ॥ (१२७)

पडिसहकुररविट्ठागव्विट्ठमणोरहेसु उड्डाणो ।

उव्वुक्कं पलवियए संकडए तह बलक्कारे ॥१२८॥

उड्डाणो प्रतिशब्दः कुररो विष्ठा गर्विष्ठो मनोरथश्चेति पञ्चार्थः । उव्वुक्कं प्रलपितं संकटं बलात्कारश्चेति त्रयर्थम् ॥ (१२८)

मं'चणियरेसु उंडलमुप्पित्थं तट्टकुवियविहुरेसु ।

णोरारगे गलिए उव्वत्तं उव्वाढमुरुगयदुहेसु ॥१२९॥

उंडलं मञ्चो निकरश्चेति द्वयर्थम् । उप्पित्थं त्रस्तं कुपितं विधुरं चेति त्रयर्थम् । 'उव्वत्तं' नीरागं गलितं चेति द्वयर्थम् । उ'व्वट्ठं टान्तमिति केचित् । उव्वाढं विस्तीर्णं गतदुःखं चेति द्वयर्थम् । केचिद् विपूर्वमेनं पठन्ति विउव्वाढं इति ॥ (१२९)

उक्त्विसं अव'क्विसे क्सं पासप्पसिठिलि २य ।

पंकोच्छेहसमूहेसु बहलए तह य उप्पंको ॥१३०॥

उक्त्विसं अवकीर्णं क्सं पाश्चप्रशिथिलं चेति अर्थम् । उत भोति
भोक्त्विसं इत्यपि । उप्पंको पङ्क उच्छ्रयः समूहो बहलं चेति चतुर्थम् ॥ (१३०)

उत्तप्पो गव्वियबहुगुणेसु गीविस्समेसु उच्चोलो ।

अग्गुवायसमेसूच्छुल्लो गिवघणपीवरेसु उम्मल्लो ॥१३१॥

उत्तप्पो गर्वितोऽधिकगुणश्च । उच्चोलो नीवी खेदश्च । उच्छुल्लो अनुवादः
खेदश्च । उम्मल्लो नृपो मेघः पीवरश्चेति अर्थः । उम्मल्लो बलात्कार इति
केचित् ॥ (१३१)

उसुद्धओ हुंकारे गयणम्महसाणसहे २य ।

अहिअअवज्झिअणिच्छिअतावागणिएसु उव्वरिअं ॥१३२॥

उसुद्धओ हुंकारो गगनोन्मुखस्य शूनः शब्दश्च । उव्वरिअं अधिकमनीक्षितं
निश्चितं तापोऽगणितं चेति पञ्चार्थम् ॥ (१३२)

काणच्छिदिट्ठविकित्तत्तखित्तचत्तेसु उअभरियं ।

उव्वाडुयं परम्महणिम्मज्जाएसु सुरएसु ॥१३३॥

उअभरियं काणाच्छिदृष्टं विक्षिप्तं क्षिप्तं त्यक्तं चेति चतुर्थम् । उत भोति
भोअभरियं इत्यपि । उव्वाडुयं पराङ्मुखसुरतं निर्मर्यादसुरतं च ॥ (१३३)

गीआरामेसूव्वाउलमुरुपुल्लो ३अपूवखिच्चेसु ।

अहियप्पमाणवज्जियमज्जाएसुं च उव्विडिमो ॥१३४॥

उव्वाउलं गीतमुपवनं च । उरुपुल्लो अपूपो धान्यमिश्रा च । उव्विडिमो
अधिकप्रमाणो विमुक्तमर्यादश्चेति अर्थः ॥ (१३४)

उच्छुडिओ सपत्तियहरिएसूज्जंगलं हटे दीहे ।

उप्पिंजलं च सुरए धूलोए तह अकित्तीए ॥१३५॥

उच्छुडिओ सपत्तितः । बाणादिनातिव्यथितः । अपहृतश्चेति द्वयर्थः ।
उज्जंगलं बलात्कारो दोषं च । उप्पिंजलं सुरतं रजोऽकीर्त्तिश्चेति त्रयर्थम् ॥ (१३५)

रणरणयाणिट्टेसूव्वाहुल'मुस्सालियं' किसोस्समिए ।

उव्वेत्तरं अखिडियभूमोए जहणरोमे ^२य ॥१३६॥

उव्वाहुलं औत्सुक्यं द्वेषं च । 'उस्सालियं' क्लेशमुन्मत्तितं च । कि'सो-
स्समियं' इति समाहारः । उव्वेत्तरं खिलभूमी जघनरोमाणि च । उत ओति
ओव्वेत्तरं इत्यपि ॥ (१३६)

रुसिआकुलेसु उम्मच्छियमुडुहियमूढकुवियउच्छिट्ठे ।

उग्गाहियं च गहिए उक्खित्तपवट्टिएसुं च ॥१३७॥

उम्मच्छियं रुषितमाकुलं च । उडुहियं जडायाः कुपितमुच्छिष्टं च ।
जडकुवियउच्छिट्ठे इति द्विपदः समाहारः । प्राकृते हित्वमपि । तेन उडुहियं
इत्यपि । उग्गाहियं गृहीतमुत्तिष्ठनं प्रवर्त्तितं चेति त्रयर्थम् ॥ अत्र । उस्सिकइ
मुञ्चति उत्तिष्ठपति च । उथंघइ रुणद्धि उत्तिष्ठपति चेति धात्वादेशेषूक्ताविति
नोक्तौ ॥ (१३७)

उवकसिओ ^१सस्सिहिए परिसेवियसज्जिएसुं च ।

उलुफुंठियं च विणिवाडियम्मि उवसंतयम्मि तहा ॥१३८॥

उवकसिओ संनिहितः परिसेवितः सर्जितश्चेति चार्थः । उलुफुंठियं विनि-
पातितं प्रशान्तं च ॥ (१३८)

उच्चत्त'वरत्त' पासत्थूलम्मि अणवत्थभमणे य ।

जम्मा जूया जलो गद्धभङ्गे जसणं च रणरणण ॥१३६॥

उच्चत्तवरत्तं पार्श्वयोः स्थूलमसमञ्जसविवर्त्तनं च । अथ द्व्यक्षरादिक्रमेणैव
जकारादयः ।

जम्मा यूका । जलो गतिभङ्गः । जसणं रणरणकः ॥ यथा ।

जम्माउलवत्थाणं रिक्कण गिरिभमणजायकलाणं ।

पियविरहजसणेणं तद् कुविए कह सुहं कुमरवाल ॥१०७॥ (१३८)

जसारी कूसारे जसयमुवहाणभूसलं पीणे ।

जहट्टं जहसियम्मि जरणी तह उरब्भम्मि ॥१४०॥

जसारी गर्त्तविशेषः । जसयं उपधानं शयने मस्तकीत्तम्भनाय यन्निवेश्यते ।
जसलं पीनम् । जहट्टं उपहसितम् । जहसिअं इति तु उपहसितशब्दभेदं
रूपम् । जरणी उरभ्रः ॥ यथा ।

जसलजसयतूलिं मोत्तुं सहि णइतडे अहिसरंती ।

होहिसि जहट्टपयं प'खलंती जरणि व्व जसारे ॥१०८॥ (१४०)

आणंदियम्मि जणं दियभूसलियं सरोमंचे ।

विकिक्खत्ते जसाइयभूसायंतो अ खियसिठिलम्मि ॥१४१॥

जणंदियं आनन्दितम् । जसलियं सरोमाञ्चम् । जसलियं उल्लसितमिति
तु उल्लसिधात्वादेशसिद्धम् । जसाइयं विकृतिमिति धनपालः । जसायंतो
खेदे सति शिथिलः ॥ यथा ।

जसायंतसरीरं जसाइयवल्लयणिवडणभरण ।

उड्डकरं जसलियं जणंदय 'सुहय विरहत्तणइं तं ॥१०९॥ (१४१)

जमुक्कियं विमुक्के जमुत्तियमवहपासघायम्मि ।

जमुंभियजमुरुसुंभिया य रुद्धगलरुसम्मि ॥१४२॥

जमुक्कियं विमुक्कम् । जमुत्तियं उभयपार्श्वघातः । जमुंभियं तथा जमुरुसुंभियं रुद्धगलं रोदनम् । जमुंभियं उल्लसितमिति तु उल्लसिधात्वादेश-
सिद्धम् ॥ यथा ।

जमुक्कियहासाए जमुत्तियदुल्लियाइ तुह विरहे ।

जमुंभिण तीए कयमूसुरुसुंभियं सहीणं पि ॥११०॥ (१४२)

अथानेकार्थाः ।

गामे संघे जरो जिंभियपज्जाउलेसु जसत्थो ।

जसवियं उब्भंते तहेअ उद्धीकए होइ ॥१४३॥

जरो ग्रामः सङ्घश्च । जसत्थो जृम्भितमाकुलश्च । जसवियं उद्भ्रान्त-
मूर्ध्नीकृतं च ॥ (१४३)

अथ एकारादयो द्व्यक्षरादिक्रमेण प्रस्तूयन्ते । ऋवर्णलृवर्णयोः प्राकृते
प्रयोगाभावात् ।

एलो कुसले एक्को णे हपरे चंदणम्मि एकंगं ।

एत्तोप्पं एयप्पहुदि य पविसंतम्मि एमाणो ॥१४४॥

एलो कुशलः । एक्को स्नेहपरः । एकंगं चन्दनम् । एत्तोप्पं एतत्प्रभृतो-
त्यर्थः । यस्तु एत्तोप्पं एहमेत्तं इति व्याचष्टे सोऽभिमानचिह्नसूत्रं विवृण्व-
स्तदभिप्रायं नावबुध्यते । यतो देश्यन्तरेष्वपि एत्तोप्पं एयप्पहुदि एतावदेव
दृश्यते । उदाहृतं चाभिमानचिह्नेनैव स्तुतौ ॥ यथा ।

दियहं थुडुंकियमुही जूरइ अहए तुमं वड्ढ दियर ।

अम्हं सह ^१कायंदिं एत्तोप्पं मा करिज्जासु ॥१११॥ इति ।

एमाणो प्रविशन् ॥ यथा ।

एमाणमयणबाणोद्धि जरे तीइ तुभ्भ एकाए ।

एत्तोप्पं एलाणं एकंगरसो वि णाहिमओ ॥११२॥

अत्र च । एत्ताहे इदानीम् । एहं इयत् । एकारो अयस्कारः । एते शब्दानुशासने साधिता इति नोक्ताः ॥ (१४४)

एक्केकममसोस्से एक्कण्डो तह य कहयम्मि ।

सा एमिणिया जीए सुत्तेण पमिज्जए अंगं ॥१४५॥

एक्केकमं अन्योन्यम् । एक्कण्डो कथकः । एमिणिया यस्याः स्त्रियाः सूत्रेण शरीरप्रमाणं गृहीत्वा दिक्षु प्रक्षिप्यते कस्मिंश्चिद्देशे आचारविशेषे सैवमुच्यते ॥ यथा ॥

एमिणियाए तीए रूवं दट्ठूण कामसरविद्धा ।

एक्केकमं कहंता तरुणा जायंति एक्कण्डा ॥११३॥

अत्र एकवर्द्ध रथेत्येकपदोऽशब्दभवत्वान्नोक्तम् ॥ (१४५)

एकघरिल्लो दिअरे सहोसिए एकसाहिल्लो ।

सा एकसिंबली जा सिंबलिपुंप्फेहिं ॥१४६॥

एकघरिल्लो देवरः । एकसाहिल्लो एकस्थानवासी । एकसिंबली शालमली-पुष्पैर्नवफलिका ॥ यथा ।

एकघरिल्ल ण लज्जसि किमेकसाहिल्लमाणुसाणं पि ।

जं एकसिंबलिमिसा पुणो पुणो णियसि मालारिं ॥११४॥ (१४६)

एकलपुडिंगं विरलंबुकणे एणुवासिओ भेक्के ।

एराणो इंदाणो पुरंधिया तव्वयत्था य ॥१४७॥

एकलपुडिङ्गं विरलबिन्दुवर्धः । एणुवासिओ भेकः ॥ यथा ।

सुन्दर गोरंगीए गोरौ अज्जेय तीइ सुप'सखा ।

एकलपुडिङ्गं हु एणुवासिए आगओ सि जं काले ॥११५॥

अत्र एकसरियशब्दः शीघ्रार्थे निपातेष्वस्माभिरुक्त इति नोक्तः ॥

अथानेकार्थाः ।

एराणी इन्द्राणो तद्व्रतस्था च स्त्रीति द्वयार्था ॥ (१४७)

एलविलो धणिओसहा अधम्मरोरप्पिएसु एकमुहो ।

ओली कुलपरिवाडी ओज्झमचोक्खम्मि विमलणे ओप्पा ॥१४८॥

एलविलो आख्यो वृषभश्च । एकमुहो निर्धर्मी दरिद्रः प्रियश्चेति त्रयार्थः ।

अथ ओकारादयः । ऐकारस्य प्राकृते प्रयोगाभावात् । ओली कुलपरिपाटी । पङ्क्तिवाचकस्त्वालीशब्दभवः । ओज्झं अचोचम् । ओप्पा शाणादिना मण्णादे-
र्माज्जनम् ॥ यथा ।

णिवमउडोप्पियपयणह किच्ची तुज्झ धवलेइ ओज्झंप्पि ।

ससिकुलभवाण अहवा ओलिसहावो अयं कुमरवाल ॥११६॥ (१४८)

ओअं वत्ता ओरं रुचिरे करिवंधखायमोवं च ।

ओसारोसक्का गोवाडोसरिआ हिमम्मि ओग्गीओ ॥१४९॥

ओअं वार्त्ता । ओरं चारु । ओवं गजादेर्बन्धनार्थं खातम् । ओसारो
गोवाटः । ओसक्को अपसृतः । ओग्गीओ नीहारः ॥ यथा ।

चइआजिओवओअं रिउणो ओग्गीयओरजस तुज्झ ।

भौआ ओसारसुं वसंति समराउ ओसक्का ॥११७॥ (१४९)

केसविवरणे ओच्छियमोंडलमवि केसगुंफम्मि ।

ओसिअमवले ओणीवी णिव्वे ओत्थरो वि उच्छाहे ॥१५०॥

ओच्छ्रयं केशविवरणम् । ओडलं केशगुम्फो धम्मिल्लप्रायः । ओसिओ
अबलः । ओणीवी नीत्रम् । ओत्यरो उत्साहः ॥ यथा ।

अणओत्यरोसियाणं जरउडओणीविसंग^१जडिलेसु ।

तुज्झ रिजणं रक्खे कहमोच्छ्रयमोडलं च केसेसु ॥११८॥ (१५०)

ओग्गालो ओआलो वहोलए ओत्य^२ओ अ अवसस्से ।

ओक्कियमुसिए रप्फे ओणिव्वो णीवियाए ओवड्डी ॥१५१॥

ओग्गालो तथा ओआलो अल्पं स्त्रोतः । ओत्यओ अवसन्नः । ओत्ययं
पिहितमित्यन्ये । ओक्कियं उषितम् । वान्तमित्यन्ये । ओणिव्वो वस्मीकः ।
पिपौलिकोत्खातो मृद्राशिरित्यर्थः । ओवड्डी परिधानैकदेशः ॥ यथा ।

बाहोग्गालघणोयालपूरिओणिव्वणिग्गयाहिभया ।

गलिओवड्डी तुह रिउवड्ढ वणे ओत्यओक्किया लुट्ठइ ॥११८॥ (१५१)

ओसाओ पहररुजा ओच्छत्तं दंतधावणए ।

ओसीसं अववत्ते ओवट्ठो मेहवारिसिअम्मि ॥१५२॥

ओसाओ प्रहारपीडा । ओच्छत्तं दन्तधावनम् । ओसीसं अपहृत्तम् ।
ओवट्ठो मेघजलसेकः ॥ यथा ।

ओ ओच्छत्तमिसेणं पडिओ ओसीसिज्जण जंतोवि ।

णवमयणस^३रोसाओ मोडइ ओवड्ढफुल्लणीवलयं ॥१२०॥ (१५२)

ओहंकोहट्ठोलिप्पा हासि क्खसरमणमोलुंकी ।

ओलिंभा उद्देही ओचुल्लं चुल्लिएगदेसम्मि ॥१५३॥

ओहंको ओहट्ठो ओलिप्यं हासः । ओलुंको क्खसरमणम् । नंद्वा यत्र
शिशवः क्रोडन्ति । चक्षुःस्थगनक्रोडेति केचित् । ओलिंभा उपदेहिता ।
ओचुल्लं चुल्लेकदेशः ॥ यथा ।

१ AB °जडिले°.

२ AB °ओ अव°.

३ AB °रोजाओ.

४ AB ओलिंभा.

ओहंकिरि ओहट्टं च य ओलुंकिं च सारवेसु घरं ।
ओचुल्ले ओलिंभं दहुं ओलिपिहो तुह णणन्दा ॥१२१॥ (१५३)

बलिए ओज्जल्लो गज्जियम्मि ओअंकओज्जाया ।
दोहर^१महुरभुणीए ओरल्ली ओल्लणी सि^२हरिणीए ॥१५४॥

ओज्जल्लो बलवान् । ओअंको तथा ओज्जाओ गर्जितम् । ओरल्ली दीर्घ-
मधुरध्वनिः । ओल्लणी मार्जिता ॥ यथा ।

ओज्जल्लभडोज्जायं करिओअंकं च ^३सुणिअ संगामि ।
ओल्लणिमहुरोरल्ली^४मुहला ^५जि हुंति ते पुरिसा ॥१२२॥ (१५४)

ओसणमुव्वेयम्मि ^६य ओरिल्लो अदूरकालम्मि ।
ओड्डणमुत्तरीए ओदत्तं ओदत्तणं च परिहाणे ॥१५५॥

ओसणं उद्देगः । ओरिल्लो अचिरकालः । ओड्डणं उत्तरीयम् । ओदत्तं
तथा ओदत्तणं परिधानम् ॥ यथा ।

ओरिल्लमयणवत्तोसणाइ ओदत्तणम्मि ल्हसियम्मि ।
परिहियमोड्डणमोड्डियमोदत्तं तुज्झ दंसणतुराए ॥१२३॥ (१५५)

ओड्डुं रत्ते ओलत्थो दलि^७ए णायम्मि ओहत्तो ।
ओसणं तुडिए ओरुंजं णात्थि त्ति भणायकीलाए ॥१५६॥

ओड्डुं रक्तम् । ओलत्थो विदारितः । ओहत्तो अवगतः । ओसणं
चुटितम् । ओरुंजं नास्तीति भणितगर्भा क्रीडा ॥ यथा ।

अखोदडो दइओ तुह ओहत्तो वि णवणहोलत्थो ।
ओरुंजं मुक्कलिओ मा मह ओ^८सण्णिहिया होसु ॥१२४॥ (१५६)

1 AB ओयंक°. 2 C मुहर°. 3 AB °हरणी°. 4 AB °ल्लडी°. 5 AB सुणिघ.
6 A °मुह°. 7 A ने, B ने. 8 C अ. 9 AB °ए अण°. 10 AB °सत्र°.

विहलम्नि ओहुडं ओहुरं च खिस्सम्नि ओवरो णियरे ।

ओसुद्धं विणिवडियम्नि ओज्झरी अंतआवरणे ॥१५७॥

ओहुडं विफलम् । ओहुरं खिन्नम् । ओहुरं अवनतं स्तस्तं चेत्यवन्तिसुन्दरी ।
यदुदाहरति स्म ।

खणमित्तकलुसियाए लुलियालयवल्हरीसमोत्थरियं ।

भमरभरो^१हुरयं पङ्कयं व भरिमो मुहं तीए ॥१२५॥

किं तं पि हु वीसरियं णिक्खि व जं गुरुयणस्स मज्झग्गिः ।

अहिधाविज्जण गहिओ तं ओहुरउत्तरीयाए ॥१२६॥

ओवरो निकरः । कप्रत्यये ओवरओ । ओसुद्धं विनिपतितम् । ओज्झरी
अन्तावरणम् ॥ यथा ।

पहरोसुद्धओज्झरिओवरखलणोहुरा रणा रिउणो ।

तुह कुमरवाल ओहुडभुअदंडा जंति र^२स्सेसु^३ ॥१२७॥ (१५७)

ओसित्तं ओलित्ते अहिहए ओहुओग्गि^४ओणुणया ।

ओइल्लं आरूढे ओसीओहाइया य हेट्टमुहे ॥१५८॥

ओसित्तं उपलिसम् । ओहुओ ओग्गिओ ओणुणओ एते त्रयोऽप्यभिभूतार्थाः ।
ओइल्लं आरूढम् । ओसिओ तथा ओहाइओ अधोमुखः ॥ यथा ।

ओइल्ले गयमोगियगिरिं मओसित्तमुहमणोसीअं ।

तइ ओहुअहरिचरिए ओणुणओहाइया हुआ रिउणो ॥१२८॥ (१५८)

ओलित्ती ओ^५लिप्पत्ती असिदोसम्नि ओक्कणी जूआ ।

ओज्झायं ओहट्ठियं^६मसं पेल्लिय करेण जं गहियं ॥१५९॥

ओलित्ती तथा ओ^५लिप्पत्ती खड्गादिदोषः । ओक्कणी यूका । ओज्झायं
तथा ओहट्ठियं अन्यं प्रेयं यत्करेण गृहीतम् ॥ यथा ।

1 AB ^०हुरियं. 2 AB सुहोए. 3 BC ^०स्सेसु. 4 AB ^०ओगुण^०. 5 C ^०लिप्यंती. 6 AB ^०मसं.

कुरिओलित्तो असिओ^१लिप्यत्तो ओक्कणी णववत्थे ।

कहइ रिऊण तए जसमोहट्ठिअयं सिरिं च ओउभायं ॥१२८॥ (१५८)

सेणे ओलय-ओलावया य फलहग्गलाइ ओहडणी ।

ओलयणी णववहुया ओलइणी दइयभूया य ॥१६०॥

ओलओ तथा ओलावओ ^२श्लेनः पत्नी । ओलओ अपलाप इत्यन्थे । अथ ।
ओहइ अवतरति । अयं धात्वादेशेषूक्तत्वान्नोक्तः । ओमाल-ओउभर-ओसत्त-
शब्दा निर्माल्य-निर्भर-अवसत्तशब्दभवा इति नोक्ताः । ओहडणी फलहकार्गला ।
ओलयणी नववधूः । ओलइणी दयितीभूता ॥ यथा ।

ओ^३लइणी ओलयणी रिऊण ओलयपिए रणे खण्णो ।

ओहडणिदीहभुअ तुह भडवडओलावओ रुयावेइ ॥१३०॥ (१६०)

ओसुंखियं च उप्पेक्खिए अलिंदम्मि ओस^४रिआ ।

^५ओआवलो अ बालायवम्मि ओहाडणी पिहाणीए ॥१६१॥

ओसुंखियं उत्प्रेक्षितम् । ओसरिआ अलिन्दः । ओआवलो बालातपः ।
ओहाडणी पिधानी ॥ यथा ।

ओसुंखिय पि^६यमितं ओआवलमोसरिं सरतं च ।

णंदीइ खिविय जारं असई ओहाडणिं देइ ॥१३१॥ (१६१)

ओआअवो वि अत्थक्खणम्मि ओवट्ठियं च चाडुम्मि ।

ओअग्घियमोसिंघियमंगपिणइम्मि ओलइयं ॥१६२॥

ओआअवो अस्तसमयः । ओवट्ठियं चाटु । ओअग्घियं ओसिंघियं घ्रात-
मित्यर्थः । ओसिंघियशब्दोऽपि देश्य एव । अनया तु भङ्गा निवहः । ओल-
इयं अङ्गे पिनइम् ॥ यथा ।

ण हु ओअग्घइ कमलं ओलइअ^७ण सहए जलइं पि ।

ओवट्ठिएहि ओआअवे वि ओसिंघए ण सा असणं ॥१३२॥ (१६२)

ओलुपओ अ तवियाहृत्य ओहीरिअं च उगगीए ।

सुत्ते ओल्लरिओ विहिक'यम्मि ओसाणिहाणं च ॥१६३॥

ओलुपओ तापिकाहस्तः । ओहीरिअं उद्गीतम् । अवसन्नमित्यन्ये । यस्तु ओहीरिअशब्दो निद्रार्थः स धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः । ओल्लरिओ सुप्तः । ओसाणिहाणं विधिवदनुष्ठितम् ॥ यथा ।

णिसि ओल्लरणे ओसाणिहाणिअं किं पि तीइ जं तुमए ।

तं चिय ओहीरइ सा ^१ओलुपयकम्मवावडा वि दिणे ॥१३३॥

अत्र । ओरुम्माइ उद्वाति । ओहामइ तोलयति । ओलुंडइ विरेचयति । ओसुकइ तेजयति । ओगालइ रोमन्ययति । ओरसइ अवतरति । ओअंदइ ओहलइ आच्छिनत्ति । ओअग्गइ व्याप्नोति । ओहावइ आक्रामति । ओवासइ अवकाशते । ओअक्खइ पश्यति । ओवाहइ अवगाहते । एते धात्वादेशेष्वस्माभिरुक्ता इति नोच्यन्ते ॥ (१६३)

॥ अथानेकार्थाः

णिसजलहिमेसु ओसा सेवयअपहावलेसु ओलुग्गो ।

ओआली असिदोसोली ओ^३लुट्टमघडंतमिच्छासु ॥१६४॥

ओसा निशाजलं हिमं चेति द्वयार्था । ओलुग्गो सेवको निष्कायो निःस्थामा चेति त्रयार्थः । ओआली खल्लदोषः पङ्क्तिश्चेति द्वयार्था । ओ^३लुट्टं अघटमानं मिथ्या च ॥ (१६४)

ओअल्लो पल्लहत्थप्पकंपगोवाडलंबमाणेसु ।

ओरत्तो वि विदारियगव्विट्ठकुसुंभरत्तेसु ॥१६५॥

ओअल्लो पर्यस्तः कम्पो गोवाटो लम्बमानश्चेति चतुर्थः । ओरत्तो विदारितो गर्विष्ठः कुसुम्भरत्तश्चेति त्रयार्थः ॥ (१६५)

ओहट्टो ओसरिए अवगुंठणणीवियासुं च ।

गामेसहरियआणाबंधणखाएसु ओआओ ॥१६६॥

ओहट्टो अपसृतो अवगुण्ठनं नीवी चेति त्रयर्थः । ओआओ ग्रामाधीशो-
ऽपहृत आजा हस्त्यादीनां बन्धनार्थं खातं चेति चतुरर्थः ॥ (१६६)

ओहारो कच्छवए अंतरदीवम्भि भागे य^१ ।

ओवियमारोवियरुसुचाडुमुक्केसु हरिए य^१ ॥१६७॥

ओहारो कच्छपो नद्यादीनामन्तर्दीपमंशश्चेति त्रयर्थः । ओवियं आरोपितं
रुदितं चाटु मुक्तं हृतं चेति पञ्चार्थम् ॥ (१६७)

ओहित्थं च विसाए रहसम्भि वियारिए तह य ।

चंदणसिलासु ओहंसो ओसव्विअमसोहसादेसु ॥१६८॥

ओहित्थं विषादो रभसो विचारितं चेति त्रयर्थम् । ओहंसो चन्दनं चन्दन-
घर्षणशिला चेति द्वयर्थः । ओसव्विअं गतशोभमवसादश्चेति द्वयर्थम् ॥ (१६८)

ओसिंधियम्भि चंदणघसणसिलाए य^१ ओहरिसो ।

ओत्यरिओ अक्कंते अक्कममाणे य^१ णायव्वो ॥१६९॥

ओहरिसो घ्रातश्चन्दनघर्षणशिला च । ओत्यरिओ आक्रान्त आक्रम-
माणश्च ॥ (१६९)

ओसाअंतो जिम्भालसम्भि सीयंतसवियणेसुं च ।

ओघसरो य^१ अणत्थे घराण वारिप्पवाहे अ ॥१७०॥

ओसाअंतो जृम्भालसः सोदन् सवेदनश्चेति त्रयर्थः । ओघसरो अनद्यौ
गृहवारिप्रवाहश्च ॥ (१७०)

हेट्टामुहकाणेक्खिअआकिस्सेसुं च ओसरिअं ।

ओइंपियं च ओरंपियं च अक्कंतण्टेसु ॥१७१॥

ओसरिअं अधोमुखमक्षिनिकोच आकीर्णं चेति त्रयर्थम् । ओहंपियं
आक्रान्तं नष्टं च । एवम् ओरंपियं । चकारौ द्वयोरपि द्वयर्थतासूचकौ । यदाह ।
ओहंपियं ओरंपियशब्दौ नष्टे तथाक्रान्ते । न चात्र यथासंख्यभ्रमः । ओहंपियं
ओरंपियं इत्यन्योन्यपर्यायतया सर्वैरभिधानात् । भिन्नार्थानां ह्यन्योन्यपर्यायत्वं
न घटत इति ॥ (१७१)

ओअग्निअमहिहए कौसार्द्धपुंजकरणे य ।

अस्मासत्ते तण्हापरे अ ओलेहडो पवुड्डे ^२य ॥ १७२ ॥

ओअग्निअं अभिभूतं केशादीनां पुञ्जीकरणं च । ओलेहडो अन्यासत्त-
स्तृष्णापरः प्रवृद्धश्चेति त्रयर्थः ॥ (१७२)

चदणरइजोग्गे ओवसेरमोहसियमंसुअधुएसु ।

ओसिक्खियं च गमणव्याघाए अरइणिहिए ^२य ॥ १७३ ॥

ओवसेरं चन्दनं रतियोग्यं चेति द्वयर्थम् । चदणरइजोग्गे इति समाहारद्वन्द्वः ।
ओहंसियं वस्त्रं धूतं चेति द्वयर्थम् । उपहसितार्थसु ओहंसियशब्दः संस्कृतभव
एव । ओसिक्खियं गतिव्याघातोऽरतिनिहितं च ॥ (१७३)

ओहरणं विणिवाडणमत्यस्मारोवणं चेय ।

परओ ठियसंजोए उकारओकारविणिमओ होइ ॥ १७४ ॥

ओहरणं विनिपातनमसंभवतोऽप्यर्थस्य संभावनं च । अत्र ओवालइ
क्षादयति प्लावयति चेति धात्वादेशेषूक्त इति नोच्यते । इह च कचिदुकारस्थान
ओकारं पठन्ति ओकारस्थाने च उकारम् । तत्र विषयविभागो दर्श्यते । ^३पुरःस्थिते
संयोग उकारओकारयोर्विपर्ययो भवति ॥ यथा । उक्कंदी ओक्कंदी । उक्खली
ओक्खली । इत्यादि । एतच्चोपलक्षणमिकार-एकारयोरपि ॥ यथा इक्को एक्को
दरिद्रः । इत्यादि । यदस्मराम । ओत्संयोगे [सि० हे० ८, १, ११६], इत एहा
[सि० हे० ८, १, ८५], ज्जखः संयोगे [सि० हे० ८, १, ८४] इति च ॥ (१७४)

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितायां खोपन्नदे^४शौनाममालायां प्रथमो वर्गः ।

संगृह्यताः खरादयः शब्दाः । इदानीं व्यञ्जनादयः संगृह्यन्ते ।

तेऽपि वर्गक्रमेणेति कवर्गादयो ह्रस्वरादिक्रमेण

स्वरक्रमेण च प्रस्तूयन्ते ।

अन्धियकवड्डियासु^१ कत्ताओ मूलए कंदी ।

कंतू कामे कंची मुसलाणणलोहवलयम्मि ॥१॥

कत्ता अन्धिकाद्यूतकपर्दिता । कंदी मूलकशाकम् । कंतू कामः । कंची
मुसलमुखे लोहवलयम् ॥ यथा ।

मुसलमुहं कंचीए कच्छपएसो^१य कंदीहिं ।

कत्ताहि वड्डजूयं रईइ कंतू अ सोहंति ॥१॥ (१)

कल्ला कविसं मज्जे कलिकल्लोला विवक्खम्मि ।

कच्चं कोडुंबं कज्जे कस्सो कच्छरो^१य पंकम्मि ॥२॥

कल्ला तथा कविसं मध्यम् । कल्लाशब्दः कल्याणशब्दभवोऽप्यस्ति । स तु
कवीनां नातिप्रसिद्धः । कली तथा कल्लोली शत्रुः । कच्चं तथा कोडुंबं
कार्यम् । कस्सो तथा कच्छरो पङ्कः ॥ यथा ।

पियकविसकच्छर तुमं कल्लं कस्सं व मुंच इमिणा हि ।

कल्लोलाकलिकच्चाकोडुंबाणं मुणिज्जइ^२ण भेओ ॥२॥ (२)

कवयं भूमिच्छत्ते णालियवल्लीइ^१य कलंबू ।

उवसप्पियम्मि कमिओ कीडीमेए करोडी^१य ॥३॥

कवयं भूमिच्छत्रम् । यद्वर्षासु प्ररोहति । कलंबू नालिकाभिधाना वल्ली ।
कमिओ उपसर्पितः । करोडी कोटिकाभेदः ॥ यथा ।

किं ते रिहिं पत्ता पिसुणा जे पणइणो वि ताविति ।

कवयकलंबूउ वरं कमियकरोडीण दिति जे क्काहिं ॥३॥ (३)

कयलं अलिंजरे कंदलं कवाले कुरीड कट्टारी ।

कसरो अहमवद्वल्ले कंटाली रिंगणीए य ॥४॥

कयलं अलिञ्जरः । कंदलं कपालम् । कट्टारी कुरिका । कसरो अधम-
वलीवर्दः । कंटाली कण्टकारिका ॥ यथा ॥

तुह सियकट्टारीफुट्टकंदलो बब्बरो कयलतुंदो ।

कसरो व्व सिद्धणरवड् लुटेड् कंटालिसंकुलणईए ॥४॥ (४)

कउहं णिच्चे कणई लयाड् कलहं च पडियारे ।

कक्किंडम्मि करेडू कवासकविसा य अद्धजंघाए ॥५॥

कउहं नित्यम् । कणई लता । कलहं प्रत्याकारः । असिपरिवार इति
यावत् । करेडू ककलासः । कक्किंडशब्दोऽपि देश्यः । पर्यायभङ्गां तूपात्तः ।
कवासो तथा कविसा अर्धजङ्घा । मोचकमित्यर्थः ॥ यथा ।

तुह जयसिरिकणईदुम कलहुगयखग्ग कउहमरिणिवहो ।

अकवासो कविसं संभरड् करेडु व्व वोरिवणमिंतो ॥५॥ (५)

किंसारुयम्मि कणिसं कसिया कसई अ रस्सुचारिफले ।

कविलो साणे करमो भीणे कडसी मसाणम्मि ॥६॥

कणिसं किंशारुः । धान्यशीर्षवाची तु कणिसशब्दः संस्कृतभवः । कसिया
तथा कसई अरण्यचारीफलम् । कविलो श्वा । करमो क्षीणः । कडसो
अज्ञानम् ॥ यथा ॥

कसियाकुलम्मि गामे कसईकणिसेसु वडसंतोसो ।

अलस^१ण लज्जसि किं तं करमो कविलो व्व कडसीए ॥६॥ (६)

कंटोलं कंकोडं करणी रूवे करीसए कउलं ।

अयदव्वीइ कडच्छू पहियगुहासुं च ^१कंपडकफाडा ॥७॥

कंटोलं कंकोडं । अन्योन्यविध्यनुवादभावो इयोरपि देश्यत्वात् । करणी रूपम् । आकार इत्यर्थः । एष यदि संस्कृते न दृश्यते तदा देशी । कउलं करीषम् । तच्च गोमय^२खण्डं तच्चूर्णं च । कडच्छू अयोदर्वी । ^३कंपडो पथिकः । कफाडो गुहा ॥ यथा ॥

कंपडकरणीउ तुहारिवह्णउ करेण भुगकंटोलं ।

कडु^४ति कउलजलणा कओ कडच्छू कफाडम्मि ॥७॥ (७)

कमणी णिस्सेणीए सुकतजाए करंजो य ।

कउभालं सेवाले मालियवंसेसु कम्हियकलंका ॥८॥

कमणी निःश्रेणिः । करंजो शुष्का त्वक् । कउभालं शेवालः । कम्हिओ मालिकः । कलंको वंशः ॥ यथा ॥

^५कमणोकलंककउभालिओ वि सकरंजओ वि धणो सि ।

उच्चतरकुसुमगहणे कम्हिअ तर^६णीए छिप्पसि सया जं ॥८॥ (८)

कविडं च पच्छिमंगणमुप्पलए कलिमं^१कंदोटा ।

कलहोडो वच्छयरे वगम्मि कंडूरकाउल्ला ॥९॥

कविडं गृहपश्चिमाङ्गणम् । कलिमं तथा कंदोटं नीलोत्पलम् । कलहोडो वक्षतरः । वक्षतरी चेत् कलहोडी । कंडूरो तथा काउल्लो वकः । अकारान्त-ककारादिशब्दप्रस्ताव आकारान्तककारादेर्निवेशोऽर्थानुरोधात् ॥ यथा ॥

कंदोटच्छी कविडे उड्डियकंडूरकलयलं सोडं ।

कलहोडपायणमिसा सरं सकाउल्लकलिममहिसरइ ॥९॥ (९)

णालिथरम्भि कडारं वंसंकुरे करिहं च ।

कव्वाडो दाहिण हत्थे चोरम्भि कलमकुसुमाला ॥१०॥

कडारं नालिकेरम् । करिहं वंशाङ्कुरः । कव्वाडो दक्षिणहस्तः । कलमो
तथा कुसुमालो चौरः । कलमशब्दः संस्कृतसमोऽपि कवीनां नातिप्रसिद्ध इति
निबद्धः ॥ यथा ॥

सेलम्भि करिहकडारएसु वावारिजण कव्वाडं ।

कुच्छिंभरी हव तुमं मुंचसु कुसुमाल कलमत्तं ॥१०॥ (१०)

पुंजे कयारकज्जवकतवारा कक्खडो पीणे ।

तह य कलिंजकिलिंचा लहुदारु कच्छुरी वि कविकच्छू ॥११॥

कयारो कज्जवो तथा कतवारो लघ्वाद्युत्तरः । कज्जवो विष्टेत्यन्ये । कक्खडो
पीनः । कक्खवाची तु संस्कृतभव एव । कलिंजं तथा किलिंचं लघुदारु ।
कच्छुरी कपिकच्छूः ॥ यथा ॥

सुणइ मणीउ कयारं कज्जवमिंदुं विंसाइ कतवारं ।

खलइ किलिंचे कक्खडथणिया कच्छुरिकलिंजकित्त व्व ॥११॥ (११)

कस्सयकोसलिया पाहुडे कराली य दंतवणे ।

कंकेल्ली य असोए तुंबिकरंकम्भि कलवुकुउआओ ॥१२॥

कस्सयं तथा कोसलियं प्राश्रुतम् । कोसलिया इत्याकारान्तमित्यन्ये ।
लकारस्य द्विर्भावे कोसलियं इत्यपि । कोसलियशब्दस्यात्र पाठोऽर्थानुरोधात् ।
एवमन्यत्रापि । कराली दन्तपवनकाष्ठम् । कंकेल्ली अशोकवृक्षः । कलवु
तथा कुउआ तुम्बीपात्रम् ॥ यथा ॥

कंकेल्लिलट्टिकोअंडकस्सयं चूयबाणकोसलियं ।

अवणेइ वसंतसिरी जगजयकामस्स कामस्स ॥१२॥

अज्ज वि को वि करालिं ण करइ कलवूकरो तुमं भमसि ।
भिक्खू को तुह कुउअं पूरिस्सइ पिंडवाएण ॥१३॥ (१२)

णियरे कडप्पकइयंका कइयंकसइकुक्कुरुडा ।
१विस्साणे कांवरकीत्यरा य तरुणे कहेडो य ॥१३॥

कडप्पो कइयंको तथा कइयंकसइ तथा कुक्कुरुडो एते चत्वारः शब्दा
निकरवाचकाः । कडप्पो कटप्रशब्दभवोऽप्यस्ति । स च कवीनां नातिप्रसिद्ध
इति निबद्धः । कडप्पो वस्त्रैकदेश इति केचित् । कांवरौ तथा कीत्यरं विभ्रा-
नम् । उदोतीर्व्यत्यये कुत्यरं इत्यपि । कहेडो तरुणः । यथा ।

अवकांवरय कहेडय कीत्यर कइयंकसेवणा लहसि ।
गुणकइयंकसइं तह जसकुक्कुरुडं सिरीकडप्पं च ॥१४॥ (१३)

मज्जपरौसणभंडे करिया तह कीत्तलंका य ।
कस्सासोऽतम्मि करंवे कक्कसकक्कसारा वि ॥१४॥

करिया तथा कीत्तलंका मध्यपरिवेषणभाण्डम् । कस्सासो पर्यन्तः । कक्कसो
तथा कक्कसारो दध्योदनः । यथा ।

मयं^१कीत्तलंका सउणं रच्छाक^२स्सासयम्मि दड्डुण ।
मणरुइय कक्कसासव मयकरिय लहसि कक्कसारं च ॥१५॥ (१४)

दोवारियम्मि कांठियकडइल्ला तह अ कडअल्लो ।
कां^३डअल्लो कांठे कइमिअो महिसम्मि करमरी बन्दो ॥१५॥

कांठिओ कडइल्लो कडअल्लो एते त्रयो दोवारिकवाचकाः । कांठिय इत्यत्र
टकारयुक्तं ठकारं केचित् पठन्ति । अत्र । कम्मणं वश्यादि । कलावो तूणः ।

1 AB विभ्राणे. 2 AB कन्नासो. 3 AB °कीत्तलं°. 4 AB °कन्नास°. 5 AB °डयल्लियक°.

कव्वाओ राक्षसः । इति कार्मण-कलाप-क्रव्यादशब्दभवत्वान्नोक्ताः ।
क'डअल्ली कणठः । कडमिओ महिषः । करमरो हठहता स्त्री । यथा ।

कडइल्लाणं मज्जे क'डअल्लो कंठिएण तोरविओ ।

कडमिओ व्व सरोसो करमरिकडयल्लियं लेइ ॥१६॥ (१५)

यूलंबरे करअरौ कडंतरं जुसमुप्पाई ।

कच्छुरिअं ईसियए कणोवअं उगहतोयम्मि ॥१६॥

करअरौ स्थूलवस्त्रम् । केचिदन्यरेफस्थाने डकारं पठन्ति । कडंतरं जीर्ण-
शूर्पाद्युपकरणम् । कच्छुरिअं ईर्षितम् । कणोवअं उष्णोदकम् । उदक-
मुपलक्षणम् । तेन घृततैलाद्यप्युष्णं कणोवअं । यथा ।

करअरिकडंतरपरिग्गहकहियसइत्तणाइ कच्छुरिए ।

सावजलं व विलोयणकणोवअं होइ दूसहं मूढ ॥१७॥ (१६)

कज्जउडो अ अणात्थे कण्टयपोयम्मि कंठउच्ची य ।

कडिखंभो कडिहत्ये करइल्ली सुक्करुक्खम्मि ॥१७॥

कज्जउडो अनर्थः । कंठउच्ची कण्टकप्रोतः । कडिखंभो कटीन्यस्तो
हस्तः । कट्याघात इति केचित् । करइल्ली शुष्कवृक्षः । यथा ।

कज्जउडसील विरइयकडिखंभो हिंड कंठउच्चिपओ ।

करइल्लि व्व कठोरा ण तुमं सिविणे वि सा महइ ॥१८॥ (१७)

कल्लवियकराइणिकरयंदी तिम्मिययसिंबलीमल्ली ।

कंठे वत्थाईणं णिवड्ढगंठिम्मि कंठकुंची य ॥१८॥

कल्लवियं तीमितम् । विस्तारितमित्यन्ये । कराइणी शास्त्रलितरुः ।
कारायणीति कश्चित् । करयंदी मल्लिका । कंठकुंची वस्त्रादीनां कण्ठे
निबद्धो ग्रन्थिः । कंठकुंची कण्ठे समुत्तुङ्गो नाडिग्रन्थिरित्यन्ये ।
यथा ।

अणुकरयंदिकराइणितलम्भि इयमंसुकल्लवियअङ्गी ।

बंधेइ कंठकुंचीं तं ण सुहं धरसु बाहुम्भि ॥१८॥ (१८)

सहियाइ कक्खडंगी आउहमेए कडतला य ।

^१कस्सच्छुरी कुड्डगिलोइया य घरगोहियाए य ॥१९॥

कक्खडंगी सखी । कडतला वक्रमेकधारं लोहायुधम् । कस्सच्छुरी तथा
कुड्डगिलोई गृहगोधा । यथा ।

जाणेइ कक्खडंगी कडतलवंकाइ तुज्झ च^२रियाइ ।

^१कस्सच्छु^३रिआलावं कुड्डगिलोइ चिय मुणेइ ॥२०॥ (१९)

कस्सो^४ड्डिआ गिरंगी मुयवहणे कंठमल्लं तु ।

कप्परिय^५कडंतरिआ दलियम्भि कडंभुअं च कुड^६कंठे ॥२०॥

कस्सोड्डिआ नौरङ्गिका । कंठमल्लं मृतप्रवहणम् । येन मृतकमुह्यति ।
सामान्येन यानपात्रमिति केचित् । कप्परियं कडंत^७रिअं च दारितम् । कडं-
भुअं कुटकण्ठः । कुटस्येव कण्ठो यस्य स कुम्भयोवाख्यो भाण्डविशेष इत्यर्थः ।
कडंभुअं घटस्येव कण्ठ इति शीलाङ्कः ॥

1 AB कस्सच्छु^०.

3 AB ^०रियाला^०.

5 AB कडतरि^०.

2 C ^०रियाइ.

4 AB ^०सोड्डिआ.

6 AB ^०कंठं.

7 AB ^०रियं.

दंतकडंत^१रिआहर णहकप्परियंग मुंच ^२कसोडि^३ ।

तं चिय कडं^४भुअयणि^५ वध ण जा कंठमल्लजुग्गा सा ॥२१॥ (२०)

कणइल्लकीरकुंता सुगम्भि कइउल्लकीलया थोवे ।

गुंजाए य कणेड्डियकाहेणूकाइणी^६ओ य ॥२१॥

कणइल्लो कीरो कुंतो त्रयोऽपि शुक्वाचकाः । कइउल्लं तथा कोलं स्तोकम् ।
कणेड्डिया काहेणू काइणी त्रय एते गुञ्जार्थाः ॥ यथा ।

अग्गिकणकाइणीणं आसमकणइल्लपल्लिकुंताणं ।

कइउल्लं पि ण जाणसि जमन्तरं तं क^७णेड्डिमित्तमई ॥२२॥

कीलयमई कई जह काहेणुं सीयहारिणिं^८ सिसिरे ।

तह कीरपादगव्विय अविज्जमवि मसुसे विज्जं ॥२३॥ (२१)

य^९वइम्मि कडइओ कग्घायल णर घायला किलाडम्मि ।

^{१०}कसोठत्ती कसोच्छडियाओ दिस्सकस्साए ॥२२॥

कडइओ स्थपतिः । कग्घा यलो तथा करघायलो किलाटाख्यः चौर-
विकारः । क^{११}सोठत्ती तथा कसोच्छडिया दत्तकर्णा । या भाषणार्थं परवाक्यं
गृह्णाति ॥ यथा ।

कग्घायलं क^{१२}डइओ परघरभुत्तकरघायलो कहइ ।

कसोठत्तिपियाए क^{१३}सोच्छडिया ण सा विसंसेइ ॥२४॥ (२२)

^{१४}कस्साआसं कसुंबालं कसुस्स आहरणे ।

कस्साइंधणमित्थ य कसणसिओ सौरपाणिम्मि ॥२३॥

1 AB °रियाह°.

2 AB कसोडि°.

3 AB °भुयथ°.

4 C °ओ वि.

5 B °वेड्डिनि°.

6 A सिसिरे, B सिरे.

7 AB °वयम्मि.

8 A °ग्घाइला.

9 AB कन्नीठ°.

10 AB °कन्नीच्छ°.

II AB दिग्गकन्नाए.

I2 A °ग्घाइलो.

I3 AB °डडिओ.

I4 AB throughout कन्न° in the text and commentary

कक्षाआसं कक्षंवालं कक्षाइंधणं त्रयोऽप्येते कर्णस्याभरणे कुण्डलादौ वर्त्तन्ते ।
अत्र करंजइ भनक्ति । कम्मवइ उपभुङ्क्ते । कम्मवसइ स्वपिति । इत्यादयो
धात्वादेशेषूक्ता इति नोच्यन्ते । कसणसिओ बलभद्रः ॥ यथा ।

भगं कक्षंवालं कक्षाइंधणपिए जइ तुहेकं ।

कसणसियस्स वि कक्षाकक्षाआसं तुहं दाहं ॥२५॥ (२३)

छिइम्मि कंठदीणारकुडियकुणियाकुडीरकुच्छिक्खा ।

कणियारिय कस्सस्सरिया काणच्छी वर्द्ध कलंकवर्द्ध ॥२४॥

कंठदीणारो कुडिया कुणिया कुडीरं कुच्छिक्खं एते पञ्च वृत्तिविवरार्थाः ।
कणियारियं 'कस्सस्सरियं काणच्छी त्रयोऽप्येते अन्योन्यपर्यायतया काणाच्छिदृष्ट-
वाचकाः । कस्सोस्सरियं काणाच्छिदृष्टमित्यन्ये । कलंकवर्द्धे वृत्तिः ॥ यथा ।

आवंति कंठदीणारण कुडियभमिरा भुयङ्ग ति ।

कुच्छिक्खपूरणे तं ^१कस्सस्सरियाइं किं कुणसि ॥२६॥

अज्जेय कलंकवर्द्धे तुह पइणा णिक्कुडीरिया रइया ।

तुह कणियारिय 'वित्तेहिं तेहिं कुणियासय कयं तत्थ ॥२७॥ (२४)

जवणीइ कंडपडवा कइलबइल्लो य सइरवसहम्मि ।

पासजुयलाववत्ते कडाहपल्हत्थियं ^२चेव ॥२५॥

कंडपडवा यवनिका । कइलबइल्लो स्वच्छन्दचारी वृषभः । कडाहपल्ह-
त्थियं पार्श्वद्वया^३पवर्त्तनम् ॥ यथा ।

कइलबइल्लो व्व तुमं घरा घरं किं भमेसि णिक्खज्ज ।

कंडपडवाइ मज्जे कडाहपल्हत्थियं णियसु तिस्सा ॥२८॥ (२५)

१ AB °कस्स°.

२ AB कक्षासरि°.

३ C °रिणाइ.

४ C °वित्तेहिं तेहिं.

५ C चेव.

६ C °पडपम°.

अथ आकारान्तककारादयः ।

कावी गीला काओ लक्खे कालं तमिस्सम्मि ।

काराकोणू लेहा कारं कडुयम्मि काहली तरुणी ॥२६॥

कावी नीलवर्णा । काओ लक्ष्मम् । वेध्यमित्यर्थः । अन्ये तु लक्ष्यशब्देन यो येन गुणेन लक्ष्यते तमुपमानभूतं पदार्थमाहुः । कालं तमिस्सम् । कारा तथा कोणू लेखा । कारं कटु । काहली तरुणी ॥ यथा ।

हयकाविकाललह^१रोइ विरहिका^२राइ चंदकाराए ।

मयरहयधाणुको काहलितणुकोणुकायमाहणइ ॥२७॥ (२६)

कारिममवि कित्तिमए कासारं सी^३सवत्तम्मि ।

काहारो परिखंधे कासिज्जं कागथलदेसे ॥२७॥

कारिमं कृत्रिमम् । कासारं सीसपत्रकम् । काहारो परिखंधो जलादिवाहो कर्मकर इत्यर्थः । कासिज्जं काकस्थलाभिधानो देशः ॥ यथा ।

कासिज्जदेसलुंठणकाहाराणिज्जमाणकणया^४इं ।

कासारं च 'बुहाणं अकारिमं देसि चालुक्क ॥२८॥ (२७)

कायंदी काणड्डी परिहासे काहिलो य गोवाले ।

धुत्तासहणधणूसु^५ कालयकावलियकालवट्टाई ॥२८॥

कायंदी तथा काणड्डी परिहासः । काहिलो गोपालः । का^६लओ धूर्त्तः । ठक इत्यर्थः । कावलिओ असहनः । कालवट्टं धनुः । कालपृष्ठशब्दो यदि धनुर्मात्रवाची संस्कृते रूढस्तदा संस्कृतभव^७ एवायम् । अन्यथा तु देश्य एव । अस्माभिस्त्वनेकदेशीष्वविगानेन दर्शनादयं निबद्धः ॥ यथा ।

चय हरियं मन्थ मणं कालय का काहिलाहि काणड्डी ।

कायंदीइ वि मयणो कावलिओ हणइ कालवट्टेण ॥२९॥ (२८)

1 AB °रोए. 2 AB °राए. 3 C °सपत्त°. 4 AB °वाइ. 5 A कुहा°. 6 AB °लयो. 7 AB °एव अन्य°.

काणत्येवो विरलं बुकणे ^१कालिंजणी अ ताविच्छे ।

कायंधुओ अ कायंचुलो अ कामिंजुलविहंगे ॥२६॥

काणत्येवो विरलाम्बुकणदृष्टिः । कालिंजणी अ तापिच्छलता । केचित्
कालिंजणं तापिच्छमित्याहुः । कालेज्जं तापिच्छकुसुममित्यन्ये । कायंधुओ
तथा कायंचुलो का^१मिंजुलाख्यः पक्षी । का^१मिंजुलशब्दोऽपि देश्य एव भङ्गा
निबद्धः । एते त्रयोऽपि जलपक्षिविशेषवाचकाः ॥ यथा ।

कालिंजणिसामलघणकाणत्येवे रुयंति विरहिजणा ।

रे कायंधुष कायंचुलोइ सहिओ सि कूजसु तुमं ता ॥ ३२॥ (२८)

कारंकडो य फरुसे कायपिउच्छा य कलकराठी ।

कामकिसोरो अ खरे ^१किंशं सोहंतए किरो कोलि ॥३०॥

कारंकडो कप्रत्यये कारंकडओ परुषः । कायपिउच्छा कोकिला ।
कामकिसोरो गर्दभः ॥

अथ डूकारान्तककारादयः ।

^१किंशं शोभमानम् । किरो शूकरः । यथा ।

सा कत्य सलियं ^१किंसा किरो व्व कारंकडंग कत्य तुमं ।

^१कह कलकायपिउच्छा कामकिसोरो कडुज्जुणी कत्य ॥३३॥ (३०)

किंबोडो ^{१०}खलिए किंकियं च धवलम्मि किंपओ ^{११}किविणे ।

किंजक्खो य सिरीसे रक्खाए किलणिक्कौलणिया ॥३१॥

अथ किर किलार्थे । किणो कीस प्रश्ने । किडी सूकरः । एते शब्दा-
नुशासने सिद्धा इति नोक्ताः । किंबोडो स्खलितः । किंकियं धवलम् । किंपओ
कपणः । किंजक्खो शिरीषः । किलणी कौलणिया रथ्या ॥ यथा ।

1 AB कालिंजणीवि ता°.

2 AB °मिंजला°.

3 AB °मिंजल°.

4 AB °जलिसा°.

5 AB किन्न°.

6 AB किन्न°.

7 °सूक°.

8 AB किम्मा.

4 AB कुह.

5 AB °लिय°.

6 °किन्न°.

कौलणिकिंजकतले विसं ददृण किंकियदुगूलं ।

किंपय तुमं मुह चिय किलणीए भमसि किंबोडो ॥३४॥ (३१)

लहुमच्छे किंधरकुंधरा य सप्पम्मि किक्किंडी ।

कहिए किलिम्मियं तह लक्खारत्तम्मि किमिरायं ॥३२॥

किंधरो तथा कुंधरो लघुमत्स्यः । किक्किंडी सर्पः । किलिम्मियं कथितम् ।
किमिरायं लाक्षारक्तम् । 'यत्तु रुधिरोज्ज्वलीटमुखोद्दाम्ततस्तुनिष्यन्नं तद्वाचो
किमिरायशब्दः क्षमिरागशब्दभव एव । अत्र च । किलिकिंचरमत इति
धात्वादेशेषूक्त इति नोच्यते । यथा ।

किक्किंडिवेणि किमिरायंणिवसणे किंधरच्छि तुह विरहे ।

तम्मइ योवजले कुंधरो व्व सो इय किलिम्मेमि ॥३५॥ (३२)

किमिहरवसणं कोसेय^१ए य णववह्मइ कौलकुकुलाओ ।

वेणुमयउच्छुपीडणकंडे ^२कुंडं च कुड्डमच्छरिए ॥३३॥

किमिहरवसणं कोशियं वप्पम् ।

अथ ईकारान्तककारादिशब्द एक एव ॥ कौला नववधूः ।

अथ उकारान्तककारादयः ।

कुकुला नववधूरेव । ^३कुंडं वेणुमयं जीर्णमिच्छुपीडनकाण्डम् । यदाह ।
वेणुमयमिच्छुपीडनकाण्डं जीर्णं विदुः कुंडं ॥ कुड्डं आश्चर्यम् । केचित् कोड्डं
इत्याहुः । तच्च परओ ठियसंजोए (१, १७४) इत्यादिना उकारओकारविनिमये
सिद्धम् ॥ यथा ।

उय णायरकौलाए कुंडं पेच्छंतियाइ परिलहसइ ।

किमिहरवसणं कुड्डा छिप्पंतं हलियकुकुलाहिं ॥३६॥ (३३)

1 C यक्ष.

2 AB °यनिव°.

3 C °ए. ण°.

4 A कुड्ड°.

कुक्खौ कुच्छी कुल्हो य सियाले पोड्ले कुंटी ।

कुंभी सीमन्ताई कुहं बहु मंजरी कुंती ॥३४॥

कुक्खौ कुचिः । कुचिशब्दस्य प्राकृते अच्चादिपाठाच्छत्वे कुच्छी इत्येव भवतीति कुक्खौ शब्दो देश्यः । कुल्हो शृगालः । कुंटी पोड्लम् । वस्त्रनिबद्धं द्रव्यम् । कुंभी सीमन्तालकादिः केशरचना । कुहं प्रभूतम् । कुंती मञ्जरी ॥ यथा ।

घेत्तुं संबलकुंतिं चइय पियाकुंभिकुंतिकम्माइं ।

रम्भि कुहकुल्हे तुह रिउणो खामकुक्खिणो जंति ॥३७॥ (३४)

कुट्टाकुमारिकुट्टयरीकोसट्टइरियाउ चंडीए ।

कुहियं लिप्तम्भि कुहडो य गुरेडम्भि तीमणे कुसणं ॥३५॥

कुट्टा कुमारी कुट्टयरी कोसट्टइरिया एते चत्वारश्चण्डीवाचकाः । अत्र कुडो घट इति संस्कृतकुटशब्दभव एवेत्युपेक्षितः । कुहियं लिप्तम् । कुहडो गुरेटकाख्यो हरितकविशेषः । कुसणं तीमनम् ॥ यथा ।

कोसट्टइरीपिउणो कुमारिसिहरे स'कुट्टमच्च हला ।

कुट्टयरिवइं सकुसण'बलीहिं पुसिणकुहियं कुहं'डेहिं ॥३८॥ (३५)

हालम्भि कुंतलो कुक्कुसो तुसे कुप्पटो घरायारे ।

कुहडो खुज्जम्भि मणोरहे कुतत्ती य कुंचलं मउले ॥३६॥

कुंतलो सातवाहनः । कुक्कुसो धान्यादितुषः । कुप्पटो गृहाचारः । समुदाचार इत्यन्ये । कुहडो कुजः । कुतत्ती मनोरथः । कुंचलं मुकुलम् । कुंपलं इति तु कुड्मलशब्दप्रभवमितीह नोक्तम् ॥ यथा ।

अहरियकुंतलकुप्पट अदोसकुक्कुस कुमारवाल णिव ।

कुहडियसत्तुकुतत्ती दिसासु जसकुंचलं वियासेसु ॥३९॥ (३६)

मत्तम्भि कुकुडो कुंदयो किसे कुंडियो वि गामेसे ।

कुट्टाओ चम्भयरे कुडयकुडंगा लयाहरए ॥३७॥

कुकुडो मत्तः । कुंदयो कशः । कुंडियो ग्रामाधिपतिः । कुट्टाओ चर्मकारः । कुडयं तथा कुडंगं लतागृहम् ॥ यथा ।

कुंडियपुत्तो कुडया कुडंगए भमइ तुम्भ अणुरत्तो ।

कुंदयकुट्टायं पिव णेच्छसि जं कुकुडा सि तं पुत्ति ॥४०॥(३७)

गत्ताइ कुंभिणी कुंतली करोडीइ कुहणो रासे ।

णीवीए अ कुजलं कुत्युहवत्यं च कोसलं चय ॥३८॥

कुंभिणी जलगर्तः । कुंतली करोटिकाख्यं परिवेषणोपकरणम् । कुहणो रासकः । कुजलं कुत्युहवत्यं कोसलं इत्येते त्रयोऽपि नीवीवाचकाः । कुजलं परिहितवस्त्रप्रान्त इति केचित् ॥ यथा ।

वरणाही कुंभिणिकुंतलिकम् चइय खेज कुहणयं ।

दढकोसलसहियाहिं कुत्युहवत्यं दढेसु सुकुजले ॥४१॥(३८)

कुंभिन्नं खसे कुंदीरं कोल्हाहलं च बिंबम्भि ।

अणइट्टम्भि कुरुचं कुमुली कुलसंतई य चुल्लीए ॥३९॥

कुंभिन्नं खननीयम् । कुंदीरं तथा कोल्हाहलं बिम्ब्याः फलम् । कुरुचं अनिट्टम् । कुमुली तथा कुलसंतई चुल्ली ॥ यथा ।

दहुं कुंदीरोट्टिं पहिया कोल्हाहलाइं चुंटंति ।

कुलसंतइमवि खणिरो कुरुचकुंभिन्नकुमुलिओ हवइ ॥४२॥(३९)

कुररी पसू मिलाणे कुम्भणकुंठारकुरुमाणा ।

पिसुणे कुमुंभिलो कोडिल्लो य कुडिल्लयं कुडिले ॥४०॥

कुररी पशुः । कुम्भणं ^१कुंठारं कुरुमाणं त्रयमपि स्नानार्थम् । अत्र
कुप्पिसो कच्चुक इति कूर्पासशब्दभवः । कुसुंभिलो तथा कोडिल्लो पिशुनः ।
कुडिल्लयं कुटिलम् ॥ यथा ।

अकुसुंभिला कुडिल्लयकेसो कोडिल्ल सा खु कुरुमाणा ।

कुंठारेइ ^२सहीउ वि अकुम्भणो पुण तुमं कुररी ॥४३॥ (४०)

कुरुचिल्लं गहणो कुसुमसं घुसिणे कुडुच्चियं सुरए ।

गम्भिणिकुलीरकंदुइया कुच्छिमइकरुचिल्लकुल्लरिया ॥४१॥

कुरुचिल्लं ग्रहणम् । कुसुमसं कुङ्कुमम् । कुडुच्चियं सुरतम् । कुच्छिमइ
गर्भिणी । कुरुचिल्लो कुलीरः । कुल्लरिओ कान्दविकः । यथा ।

ओ कुरुचिल्लइ पडिओ कुरुचिल्लणिइओ कुडुच्चियस्स कए ।

कणकुसुमसविलित्तं कुल्लरियं कुच्छिमइयं पि ॥४४॥ (४१)

कुसुमालिओ अ सुसमणे कुरुकुरिअं च रणरणए ।

कुलफंसणो कुलकलंकम्मि ^३कुहाए य कुडुलेवणिया ॥४२॥

कुसुमालिओ शून्यमनाः । कुरुकुरियं रणरणकः । कुलफंसणो कुलकलङ्कः ।
कुडुलेवणी सुधा ॥ यथा ।

मा कुडुलेवणीधवलकुट्टिमे परवडुं णिएकण ।

कुसुमालिअ कुरुकुरियं करेसु कुलफंसणो होही ॥४५॥ (४२)

कुंडियपेसणकुंतीपो^४ट्टलया बं^५भविट्ठिचउकोणा ।

कूलं बलपच्छा कूडो पासे कूवलं जघणवसणे ॥४३॥

कुंडियपेसणं ब्राह्मणविष्टिः । कुंतीपोट्टलयं चतुष्कोणम् ।

इत ऊर्ध्वमूकारान्तककारादयः ।

कूलं सैन्यस्य पञ्चाङ्गागः । कूडो पाशः । अत्र कूरं भक्तमिति संस्कृत-
समत्वान्नोक्तम् । कूवलं जघनवसनम् ॥ यथा ।

कुडियपेसणका^१रौड कुसुमसरकूलकूलवईए ।

कुतीपोट्टलभवणे उअ पडइ दिओ कडक्कूडम्मि ॥४६॥(४३)

कूणियमौसिमउलिए गत्ताकारम्मि कूसारो ।

^२केआ रज्जू केली असई केऊ य कंदम्मि ॥४४॥

कूणियं ईषन्मुकुलितम् । कूसारो गर्त्ताकारः ।

अथ एकारान्तककारादयः ।

केआ रज्जुः । केली असती । केऊ कन्दः ॥ यथा ।

कूसारखलंतपओ केडकए पहिय मा भमसु कच्छे ।

जं केलीए कूणियपेक्खियके^३आण पडसि पासिसे ॥४७॥

अत्र केहहं कियदितिशब्दभवम् । केलायइ समारचयतीति धात्वादेश इति नोक्तौ ॥(४४)

केयारबाणकोट्टा किंसुयणयरेसु कसिणए कोणो ।

कोलो गीवा कोप्पो अवराहे गेहकोणए कोसो ॥४५॥

केयारबाणो पलाशः ।

अथ ओकारान्तककारादयः ।

कोट्टं नगरम् । कोणो कृष्णवर्णः । लकुट इत्यन्ये । कोलो गीवा ।
कोप्पो अपराधः । कोसो गृहकोणः ॥ यथा ।

केयारबाणओडयकोसे कोणाणणा णमियकोला ।

^४मसंति हरियकोट्टा तुह रिउणो कोप्पमप्पणयं ॥४८॥

अत्र कोओ चक्रवाक इति कोकशब्दभवत्वा^५नोक्तः ॥(४५)

1 AB °री कु°.

2 AB कैया.

3 AB कैयाण.

4 AB °मसंति.

5 AB °को.

कोच्चप्यं अलियहिए इत्थिरहस्सम्मि कोज्जप्यं ।

कोलीरं कुरुविंदे कोहल्ली तावियाए य ॥४६॥

कोच्चप्यं अलीकहितम् । कोज्जप्यं स्त्रोरहस्यम् । कोलीरं कुरुविन्दम् ।
कोहल्ली तापिका ॥ यथा ।

दइयम्मि सावराहे इते कोलीररत्तणयणेयं ।

कोहल्लिपूवरयणा कोच्चप्यं कुणइ अहह कोज्जप्यं ॥४८॥(४६)

कोलंबकोल्लरा पिठरे कोसयकोडिया लहुसरावे ।

कोट्टिंबो दोणौए कोट्टुंभं करहए तोए ॥४७॥

कोलंबो तथा कोल्लरो पिठरम् । कोलंबो गृहमित्यन्ये । कोसयं तथा
कोडियं लघुशरावः । कोट्टिंबो द्रोणी । कोट्टुंभं कराहतं वारि ॥ यथा ।

कोल्लरकोडियवाणिय छड्डियकोलंबकोसओ कोस ।

णिवडसि कय^१कोट्टुंभो णईइ कोट्टिंबठियमिमं णियवि ॥५०॥(४७)

कोट्टम्मि कोत्थलो कोमुई तहा पुसमासीए ।

भेएण गामभोत्ता य कोडिओ को^२उआ करीसगौ ॥४८॥

कोत्थलो कुशूलः । कोमुई सर्वा पूर्णिमा । शरद्येव पौर्णमासी कोमुदी
रूढा । इह तु या काचित् पूर्णिमा सा कोमुई । अतएव च देशी । यदाह ।

कोमुइमाह च शाब्बो या काचित् पौर्णमासी स्यात् ॥

कोडिओ भेदेन ग्रामभोक्ता । ऐकमत्यं ग्रामीणानामपास्य यो मायया ग्रामं
भुनक्ति । कोउआ करीषाग्निः^३ ॥ यथा ।

कोत्थलकम्मणिउत्ता कोडियपुत्तस्स^४ दिस्ससंकेया ।

^५मसइ गामणिवहुया कोमु^६इज्जणइं पि कोउयसरिच्छं ॥५१॥(४८)

1 AB कोट्टुंभं.

2 AB कोट्टुंभो णईण.

3 AB उआ.

4 AB दिस्स.

5 AB मसइ.

6 C उओणइ पि.

कोंटुलू य उलूअम्मि सिवाए कोविया होइ ।

कोलित्तं च अलायम्मि कोइला कट्टअंगारा ॥४६॥

कोंटुलू उलूकः । कोविया शृगाली । कोलित्तं उन्मुक्तम् । कोइला
काष्ठाङ्गाराः । यथा ।

णिसि णइमिंतो कोवियकोंटुलूणं डरेमि तस्स कह ।

कोलित्तकोइलेहिं इय लिहिअं दूइयाइ कहइ वइ ॥५२॥(४८)

कोलाहलो खगरुए साविहजंतुम्मि कोंडलिया ।

कोक्कासियं वियसिए आपूरिययम्मि कोज्जरियं ॥५०॥

कोलाहलो खगरुतम् । तुमुलमात्रवाची त्वयं संस्कृतसमः । कोंडलिया
श्वावित्संघः प्राणिविशेषः । कोंडलिया कीट इत्यन्ये । कोक्कासियं विकसितम् ।
कोज्जरियं आपूरितम् ॥ यथा ।

कोक्कासिअच्छि^१सायं जलमाणिंतो ण किं तुमं डरसि ।

कोलाहलकोंडलियाकोज्जरिए एत्थ तूहम्मि ॥५३॥

अत्र कोहण्डीकोहलीशब्दौ कूष्माण्डीशब्दभवौ । कोकइ व्याहरति । कोभासइ
विकसति । कोट्टुमइ रमते । एते धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः । (५०)

॥ अथानैकार्थाः ॥

कंदो दढमत्तेसुं कंडो दुब्बलवि^२वस्सफेणेसु ।

कंडो सूअरसीमासु कडो भीणे उवरए य ॥५१॥

कंदो दृढो मत्तश्च । स्तरणेऽपीत्यन्ये । कंडो दुर्बलो विपन्नः फेनश्चेति त्वर्थः ।
दंडो सूकरो मर्यादा च । कडो क्षौणो मृतश्च ॥ (५१)

णिच्छिद्दे कडिवत्ये दारत्यविवक्खआसीसु ।

गहणे वणे कडिल्लं कम्मंतघरेसु क'व्वालं ॥५२॥

कडिल्लं निम्किट्टं कटीवस्सं दौवारिकः शत्रुराशीर्गहनं वनं चेति सप्तार्थम् ।
कव्वालं कर्मस्थानं गृहं चेति द्वयर्थम् ॥ (५२)

कंकालकरालेसु कलेरो येवोल्लवहलेसु ।

वाप्फे य कसव्वं कग्घाडोऽग्घाडे किलाडे य ॥५३॥

कलेरो कङ्कालः करालश्च । कसव्वं स्तोकमार्द्रं प्रचुरं वाष्पश्चेति चतुरर्थम् ।
कग्घाडो अपामार्गः किलाटश्च ॥ (५३)

णालियरकागउसहेसु करोडो पिठरपडहेसु ।

मुहहरिणेसु य कमलो कलओऽज्जुणतरुमुवस्सयारेसु ॥५४॥

करोडो नालिकेरं काको वृषभश्चेति त्रयर्थः । कमलो पिठरः पटहो मुखं
हरिणश्चेति चतुरर्थः । कलओ अर्जुनवृक्षः सुवर्णकारश्चेति द्वयर्थः ॥ (५४)

भिव्खापत्तअसोएसु करंकं वग्घलहासु ।

सवले वि य करडो कमटो मंथणिपिठरहलधरमुहेसु ॥५५॥

करंकं भिक्षापात्रमशोकवृक्षश्चेति द्वयर्थम् । करडो व्याघ्रो लट्वा कर्बुरश्चेति
त्रयर्थः । काकादिवाची तु करडो करटशब्दभव एव । लट्वायां तु लिङ्गपरिणामे
करडा । कमटो दधिकलशी पिठरं हलभृन्मुखं चेति चतुरर्थः । कच्छे
भिच्छुभाजने दैत्ये च कमटशब्दभव एव ॥ (५५)

मूलयमुसलेसु कडंतं कुसुमुच्चअड्सूसु कणओ य ।

गव्वियणउलसहीसु कलिओ कउअं पहाणचिंधेसु ॥५६॥

कडंतं मूलकशाकं सुसलं च । कणभो कुसुमावचय इषुष । कलिभो
गर्वितो नकुलः सखी चेति त्रयर्थः । सख्यां लिङ्गपरिणामे कलिया । ज्ञातार्थसु
कलितशब्दभव एव । ^१कडभं प्रधानं चिह्नं च । अत्र कण्ड चुरं करोति
भुङ्क्ते चेति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ॥ (५६)

चंचूत्तंसेसुं ^२कसोल्ली घंटभसएसु कडुयाली ।

अल्लयकयचित्तियकण्डसेसुं कण^३द्वअं चिय ॥५७॥

^२कसोल्ली चचुरवतंसश्च । कडुयाली घण्टा लघुमत्स्यश्च । भषशब्दाद्भस्वार्थे
कप्रत्यये भषक इति रूपम् । कण्डश्च अर्द्धं कृतं चित्रितं कणाकीर्णं चेति
चतुर्थम् ॥ (५७)

पाडलिपसिद्धएसुं कलयंदी काहलो मिउ^४ठगेसु ।

कायकलंतरमेहेसु ^५कालिआ कायलो पिए काए ॥५८॥

कलयंदी पाटला प्रसिद्धश्च । केचित् पाटलायां कणयंदीत्याहुः । अत्र काही
इत्यतीते भविष्यति च प्रत्यये क्तगो रूपमिति नोक्तम् । काहलो मृदुष्ठकश्च ।
कातरवाची तु कातरशब्दभव एव । का^६लिआ शरीरं कालान्तरं मेघश्चेति त्रयार्थाः ॥
कायलो प्रियः काकश्च । केचित् प्रिये कायरो इत्याहुः ॥ (५८)

वय^७करणतावियासुं काहल्ली तणुघणेसु कालिंबो ।

कासियकिण्हा सण्हे वट्ठे तह सेयवस्समि ॥५९॥

काहल्ली व्ययार्थं धान्यादि तवणीति प्रसिद्धमपूपदिपचनभाण्डं च ।
कालिंबो शरीरं मेघश्च । कासियं तथा किण्हं सूक्ष्मवस्त्रं श्वेतवर्णं चेति द्वावपि
द्वयौ ॥ (५९)

1 AB °उयं

2 AB कणोल्ली.

3 A °दयं.

4 AB °उवने°.

5 AB कायला.

6 AB °लिया.

7 C °यगर°.

किविडी पासदुवारे घरपच्छिमअंगणे चेअ ।

किविडं तह णिदिट्ठं^१ धम्मखले तत्थ जाए अ ॥६०॥

किविडी पार्श्वद्वारं गृहपश्चिमाङ्गणं चेति द्वयौ । किविडं धान्यखलं तत्र धान्यखले यच्च जातम् ॥(६०)

कस्सोवगस्सियाए कोऊहलए य कि^२रिद्धरिया ।

कुल्लो गौवाडू तहा असमत्थे क्खिमापुच्छे य ॥६१॥

कि^२रिद्धरिया कर्णोपकर्णिका कौतूहलं च । कुल्लो ग्रीवा असमर्थश्चिक्खिमापुच्छे-
चेति त्रयैः ॥(६१)

हरियाणुगमे हरियच्छड्डवए तह य कुटूकूवा ।

कुह्णिणी कुप्पररच्छामु कुंभिलो चोरपिसुणेसु ॥६२॥

कुटो तथा कूवो हृतानुगमनं हृतत्याजकचेति द्वावपि द्वयौ । कुह्णिणी
कूर्परो रथ्या च । कुंभिलो चौरः पिशुनश्च ॥ (६२)

चुल्लीए लहुभंडे य^४ कुंठयं कुल्लडं चेय ।

अदयणिउणेसु कुरुडो कुरुलो पुण कुडिलक्खेसे वि ॥६३॥

कुंठयं तथा कुल्लडं चुल्ली लघुभाण्डं चेति द्वावपि द्वयौ ॥ कुरुडो निर्दयो
निपुणश्च । कुरुलो पुनरदयनिपुणयोः कुटिलक्खेऽपीति त्रयैः ॥(६३)

कौलाघाए स^५मुआचारे य गम्मे कुप्परं भणियं ।

क्खिदकुडीतुडि^६एसु^७ कुडिच्छं कोट्टी दु दोहखलणासु ॥६४॥

१ AB धम्मख^०. २ AB^०रियरि^०. ३ AB^०रिक्खिरि^०.

४ AB कुंठयं. ५ AB कुंठयं. ६ AB^०सुदावा^०. ७ C^०एसु.

कुप्परं कोलाघातः समुदाचारो नर्म चेति त्रार्थम् । कोला सुरत उरः-
प्रहणनविशेषः । कुडिच्छं वृतिविवरं कुटी द्रुटितं चेति त्रार्थम् । कोट्टी 'दोहो
विषमा खलना च ॥ (६४)

कोसो कुसुंभजलहिंसु कोलिओ तंतुवायलूयासु ।

उच्छुणिवीलणजंतम्भि कोल्हुओ तह सिआलम्भि ॥६५॥

कोसो कुसुम्भ^१रक्तं वस्त्रं जलधिसु । कोलिओ तन्तुवायो जालकारकमिसु ।
कोल्हुओ इच्छुनिपीडनयन्त्रं शृगालस्य ॥ (६५)

अथ स्वरक्रमेण द्वाक्षरादिक्रमेण च खकारादयः ।

खड्डा खाणी खल्ला चम्मे खड्डं च मंसुम्भि ।

खसं खत्तं खाए तिलपिण्डीए खली चय ॥६६॥

खड्डा खानिः । पर्वतखातमित्यन्ये । खल्ला चर्म । खड्डं श्मश्रु ।
^२खसं तथा खत्तं खातम् । खली तिलपिण्डिका ॥ यथा ।

^३खड्डा घरेसु खत्तं वप्पे ^४खसं च वासभवणम्भि ।

खलिभोयणाण खल्लं वराण तुह वेरियाण ^५धौ खड्डं ॥५४॥ (६६)

खट्टं कट्टियाड् खड्डं तिणम्भि खड्डखरिया य भुत्तम्भि ।

खवओ खंधे असड्डेड् खड्डे ^६खड्डिओ मत्ते ॥६७॥

खट्टं तीमनम् । खड्डं दणम् । खड्डं तथा खरियं भुक्तम् । खड्डं प्रचुरार्थेऽपि
लक्ष्येषु दृश्यते । खवओ स्कन्धः । खड्डे असती । ^७खड्डिओ मत्तः ।
खल्लगंडिओ मत्त इत्यन्ये ॥ यथा ।

खड्डे तइया जंती णच्चिरखवया ण देसि घरकिडियं ।

खरियखड्डं खड्डिअवसहखड्डं खट्टं णिएसि किं इण्हिं ॥५५॥ (६७)

1 AB दोहवि°.

2 C °रक्तव°.

3 AB खड्डं.

4 AB खल्ला.

5 AB धौरल्ल.

6 AB खंडिओ.

7 AB °खड्डिओस°.

खडुया मुत्ता खणुसा मणदुक्खे खंजरो वि मुक्कदुमे ।

खट्ठंगं छाया खव्वल्लं वयणम्मि खसुओ कौले ॥६८॥

खडुया मोक्तिकानि । खणुसा मनोदुःखम् । खंजरो शुक्लद्रुमः । ख 'गं
छाया । खव्वल्लं सुखम् । खसुओ कौलकः ॥ यथा ।

दुक्खव्वुल्ले का तुह खणुसा खडुयावलिं ण जं लेहसि ।

खसुयभूए सहि खंजरम्मि किं होइ खट्ठंगं ॥५६॥(६८)

खच्चल्लो रिच्छे खप्परो वि लुक्खे उडुम्मि खज्जोओ ।

खच्चोलखंजणा वग्घकट्ठमा खग्गिओ वि गामेसे ॥६९॥

खच्चल्लो अच्छभल्लः । खप्परो रुक्षः । खप्पुरो इत्यन्ये । खज्जोओ नक्षत्रम् ।
खच्चोलो व्याघ्रः । खंजणो कर्दमः । खच्चरीटवाचो तु संस्कृतभव एव ।
खग्गिओ ग्रामेशः ॥ यथा ।

खच्चल्ला खच्चोला खंजणविसमा मही जहिं गामे ।

खप्परखग्गियदुल्ले मा वस तस्सिं सुखज्जोय ॥५७॥(६९)

खट्ठिको सूणवड्ढम्मि खल्लिरौ खल्लिरौ अ संकेए ।

^१थूलिंधणअग्गौ खंधग्गौ खोडपज्जाली ॥७०॥

खट्ठिको ^२शौनिकः । खल्लिरौ तथा खल्लिरौ संकेतः । खंधग्गी तथा
खोडपज्जाली स्थूलैन्धनाग्निः । यथा ॥

गुणखल्लिरौ तए खल्लिं अणित्थे कम्मखट्ठिक ।

सा विसइ विरहखंधग्गिपोडिया खोडपज्जालिं ॥५८॥(७०)

ल'हुदारम्नि खडकी तह खवडियखु'डया खलिए ।
बाहुम्नि खंधयट्टी य खंधमंसो य खलद्वयं रिक्ते ॥७१॥

खडकी लघुद्वारम् । अत्र खसिओ खचित इति खचितशब्दभवः । खडडइ
मृन्नाति इति धात्वादेशेषूक्त इत्येती नोक्तौ । खवडियं तथा खुंडयं स्खलितम् ।
खुडियं खण्डितमिति तु खण्डितशब्दभवम् । खंधयट्टी तथा खंधमंसो बाहुः ।
खलद्वयं रिक्तम् ॥ यथा ।

सा ललियखंधयट्टी तमाखुंडयलीयखलद्वय मग्गे ।
सहिदिस्खंधमंसा अखवडियमहिसरिया खडकोओ ॥५८॥ (७१)

तरुमकडे खडहडी खंधीधारो'ड्डउगहजलधारा ।
खडद्वयखवलियखरहियसद्दा संकुचियकुवियपोत्तेसु ॥७२॥

खडहडी ॥ तरुमकंटः । खंधीधारो अत्युष्णजलधारा । खडइओ संकुचितः ।
खवलियो कुपितः । खरहियो पौत्रः ॥ यथा ।

उअ विहि'खरहियणंदणउज्जाणे खडहडी खडइ'ओ वि ।
सीयालीयणखंधीधारं ददूण खवलिओ तुम्हा ॥६०॥

अत्र खउरइ लुभ्यतीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ॥ (७२)

खारयखाद्वयखारंफिडीउ तह 'मउलपरिहगो'हासु' ।
खाडद्वयं पडिफलियम्नि खिक्खिरी डु'बचिंधलट्टीए ॥७३॥

खारयं 'मुकुलम् । खाद्वया परिखा । खारंफिडी गोधा । खाडइ'
प्रतिफलितम् । खिक्खिरी डुम्बादीनां स्पर्शपरिहारार्थं चिह्नयष्टिः ॥ यथा ॥

I C °'वारं. 2 AB तमखुं. 3 B °रो य उ°, C °रो अ उ°. 4 AB °ओ य.
5 AB नउल°. 6 C °हासु. 7 AB नकुलः.

खादयलंघण खारयमुहिया खिक्खिरिकरा तुहारिवह ।

खाडइय^१णिअरवेसु वि डरिया खारंफिडि व्व लुक्केइ ॥६१॥ (७३)

खिज्जियखिंखिणिखिक्खिंडा य उवालंभभमुयक्किंडा ।

कुडिलहुतुट्टेसु^२ खुल्लखुड्डखुट्टा^३ चहुट्टए खुत्तं ॥७४॥

खिज्जियं उपालम्भः । खिंखिणी शृगाली । खिक्खिंङो ककलासः । अत्र खिरइ चरतीति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः । खुल्लं कुटौ । खुड्डं लङ् । खुं वृटितम् । खुत्तं निमग्नम् ॥ यथा ॥

खिक्खिंङो व्व तथा तुममुगीवो खिंखिणीइ व भमेसि ।

किं अज्ज खुड्डखुल्ले खिज्जेसि^४ विहिं^५ अखुट्टदुइखुत्तो ॥६२॥ (७४)

‘खुस्सं मटिए खुं पा वुट्टित्ताणम्मि खुड्डियं सुरए ।

खुलुहो गुप्फे खुवओ गंडुअसमकं टकिस्सतिणे ॥७५॥

‘खुस्सं परिवेष्टितम् । खुं पा टणादिभयं वृष्टिनिवारणम् । खुड्डियं सुरतम् । खुलुहो गुल्फः । खुवओ ‘गण्डत्संज्ञटणसट्टशं कण्ठ’किलं टणम् ॥ यथा ।

खुं पा^६ खुस्सतणओ खरखुवयप्फाडियंतखुलुहाओ ।

वासारत्ते कुलं^७ डाउ खुड्डियत्थं अहिसरंति ॥६३॥

अत्र । खुप्पइ मज्जति । खुट्टइ खुड्ड तुडति । एते धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः । (७५)

खुंखुणिखुं^८ खुणायखुणाकुड्डियाओ रक्खणाक्किसिरघाणा ।

पणयपकोवे खुरुडुक्कुडी तहा खेस्सियं हसिए ॥७६॥

1 AB °नियर°.

2 AB बहुत्तए.

3 AB विहियखु°.

4 AB खुट्टं.

5 AB सं, रं, अं.

6 C °किल°.

7 AB °खुट्टं°.

8 A °डाओ.

9 AB °खुणिय°.

खुंखुणी रथ्या । खुं^१खुणओ घ्राणसिरा । खण्णक्खडिया घ्राणम् । खुरुडुक्खुडो
प्रणयकोपः । खेस्सियं हसितम् ॥ यथा ।

खुरुडुक्खुडियपणत्थीपयघायच्छुंखुंखुणी भट्ठो ।

खुं^१खुणियाइ खण्णक्खु^२डिमुअ धोयंतो जणेष खेस्सियइ ॥६४॥ (७६)

खियालू असहे खोट्टी दासौ दंतुरन्नि खोसलओ ।

खल्लं वडविवररईसु वामकररासहेसु खव्वखवा ॥७७॥

खेयालू निःसहः । असहन इत्यन्ये । अत्र खेडड रमते धात्वादेशेषूक्त
इति नोक्तः । ^३खोट्टी दासौ । खोसलओ दन्तुरः ॥ यथा ।

रे खेयालुय खोसल इमाण खोट्टेण मज्झमावडिओ ।

कुट्टिस्सि कइ व तुमं अकुट्टिओ टक्कराहि फुडं ॥६५॥

॥ अथानेकार्थाः ॥

खल्लं वृत्तिविवरं विलासश्च । खव्वो तथा खवो वामकरो रासभवेति हावपि
द्वयर्थौ ॥ (७७)

खंडं सिरसुरभण्डेसु खंडिओ मागहाणिवारेसु ।

खरथउडेसु खरुल्लं जिस्सोवाल्लइएसु खज्जिययं ॥७८॥

खंडं मुण्डं मध्यभाण्डं चेति द्वयर्थम् । खंडिओ मागधोऽनिवारश्च । खरुल्लं
कठिनं स्थपुटं च । खज्जियं जोर्णमुपालब्धं च ॥ (७८)

रणमणदुहेसु खम्भक्ख^४मो य खर^५डिअं च लुक्खभग्गेसु ।

खल्लइयं संकुइयमुइएसु खित्तयमणत्थदित्तेसु ॥७९॥

खम्भक्खमो संग्रामो मनोदुःखं च । मनोदुःखविशेषोऽनुश्रयनिःश्वसितमित्यन्ये ।
खरडियं रुद्धं भग्नं च । खल्लइयं संकुचितं प्रहृष्टं च । खित्तयं अनर्थो दोषं
च । दीप्तं प्रज्वालनमित्यर्थः ॥ (७९)

1 AB ^१खुणिया.

2 AB ^२डिमुय.

3 AB खोडो.

4 C ^४खो ख.

5 AB ^५डियं ख.

6 AB ^६दत्त.

खोडो सोमाकट्टे धम्मियए खंजए चय ।

खोलो लहुगद्दहए वत्थस्स य एगदेसम्मि ॥८०॥

खोडो सोमाकाष्ठं धार्मिकः खञ्जयेति त्रयर्थः । खोलो लघुगर्दभो वस्त्रैकदेशश्च ॥(८०)

अथ द्वाचरादिक्रमेण स्वरक्रमेण च गकारादयः ॥

गंजो गल्ले गड्डी सयडे गज्जो जवे गढो दुग्गे ।

गड्डुं सयणे गलियं सुमरियमक्खवलए गणेत्ती अ ॥८१॥

गंजो गङ्गः । गड्डो यन्त्रो । गज्जो जवः । गढो दुर्गम् । गड्डुं शय्या गलियं स्मृतम् । गणेत्ती अक्षमाला ॥ यथा ।

मयणगटं ^१गज्जस्स वि गंजं ^२गड्डुम्मि गड्डिचक्ककडिं ।

गलियं गलिहं भिक्खु ^३गणिअयगणेत्तो वि मुच्छेइ ॥६६॥(८१)

गहणं अजलट्टाणे गंडीरी उच्छुखंडम्मि ।

गत्ताडो तह गाणी गवायणी कडुक्कुणिम्मि गद्दम्भो ॥८२॥

गहणं निर्जलस्थानम् । गंडीरी इच्छुखण्डम् । गत्ताडो तथा गाणी गवादनौ । गत्ताडो गायिकेति गोपालः । गद्दम्भो कटुध्वनिः ॥ यथा ।

गद्दम्भसद्दकरहोचियम्मि गहणम्मि धवल मा वच्च ।

तत्थ ण दुब्बागाणो दूरे गंडीरिगत्ताडो ॥६७॥ (८२)

गंधियगद्दियगद्दहसद्दा दुग्गंधदरियकुमु^४एसुं ।

गंदीणी चक्खुथगणकीला गंजिल्लगाडिया विहुरे ॥८३॥

1 AB °तोए.

2 AB गल्लच्छवि.

3 AB गदम्मि.

4 AB गलियं°.

5 BC °एसु.

गंधिओ दुर्गन्धः । गहिओ गर्वितः । गहहं कुसुदम् । गंदोणो चण्डुःस्यगन-
म्रीडा । गंजिओ तथा गाडिओ विधुरः ॥ यथा ।

गंधिय गहिय उदए गहहणाहम्मि कामगंजिओ ।

भमिय किमिमाइ गोसे करसि विरहगाडियाइं गंदोणिं ॥६८॥(८३)

गङ्गुरिगामेणीओ कृगलीए गंकुओ वरुडे ।

गहणी तह बंदौए गहरो गिह्वे धगुम्मि गंडौवं ॥८४॥

गड्डरी तथा गामेणी छागी । गंकुओ वरुडः । गहणी हठहता स्त्री ।
गहरो गृध्रः । गंडौवं धनुः ॥ यथा ।

गंकु व्व दलिय वंसं गहणिं गामेणियं च ताडंति ।

धो गड्डरिभोयण्या पावा गंडीविणो गहरघोरा ॥६९॥(८४)

गहियगवत्ता वंकियघासा गहिया य कम्ममाणाए ।

णासाए गंधलया य गडयडौ वज्जणिग्घोसे ॥८५॥

गहियं वक्रितम् । गवत्तं घासः । गहिया काम्यमाना स्त्री । अत्र
गहिलगम्गरशब्दौ ग्रहिलगद्गदशब्दभवौ । गंजिओ कल्यपाल इति गाण्डिकशब्द-
भवः । गज्जा हि सुरागृहमुच्यते । इति नोक्ताः । गंधलया नासा । गडयडौ
बज्रनिर्घोषः ॥ यथा ।

मेहम्मि गडयडंते अगहियचित्तं विणा गहियजुवइं ।

सिंघइ गंधलयाए को णु गवत्तं व मालईदामं ॥७०॥(८५)

गोट्टौरए गणसमो गल्लप्फोडो डमरुअम्मि ।

गहकल्लोली राह्व विवाहगणए गणायमहो ॥८६॥

गणसमो गोष्ठोरतः । गलप्फोडो डमरुकः । अत्र । गन्धुत्तमा सुरेति
संस्कृतभवः । गंठिच्छेओ ग्रन्थिच्छेदक इति ग्रन्थिच्छेदशब्दभव इति नोक्तौ ।
गहकल्लोलो राहुः । गणायमहो विवाहगणकः ॥ यथा ।

गणसम गल्लप्फोडं मुहेण वाएसि किं गणायमहा ।
गहगणविवरीयगहं गहकल्लोलं ण याएसि ॥७१॥ (८६)

गणणाइया य चंडीइ गलत्थलियं गलत्थियए ।
गयसाउलो विरत्ते गंधपिसाओ य गन्धियए ॥८७॥

गणणाइया चण्डी । गलत्थलिओ क्षिप्तः । गलत्थियं इति तु धात्वादेशेषु
क्षिपेर्धातोः सिद्धमित्यनेनार्थनिर्देशः कृतः । गयसाउलो विरक्तः । केचित्
गयसाउल्लो विरक्त इत्याहुः । तत्र साउल्लो अनुरागो वक्ष्यते । स गतो यस्य स
गयसाउल्ल इत्येव सिद्धम् । गंधपिसाओ गान्धिकः ॥ यथा ।

गणणाइयाइ भत्तोसवन्नि ण समागउ त्ति वेसाए ।
गयसाउलचित्ताए गंधपिसाओ गलत्थलिओ ॥७२॥ (८७)

गयणरई मेहे गज्जणसहो हरिणवारणरवन्नि ।
गागेज्जं गेज्जं मन्थियन्नि णवपरिणियाइ गागेज्जा ॥८८॥

गयणरई मेघः । गज्जणसहो मृगवारणध्वनिः । गागेज्जं तथा गेज्जं
मथितम् । गागेज्जा नवपरिणीता ॥ यथा ।

गागेज्जवावडा गागेज्जा गेज्जारवं मिउं कुणइ ।
गयणरइगज्जिगहिरं गज्जणसहं सुणंतिया पइणो ॥७३॥ (८८)

गाहन्नि गाहुली गायरिगोया गगरीए य ।
गामपहाणे गामणिगामउडगामगोह^१गोहा य ॥८९॥

गाङ्गुली क्रूरजलचरः । गायरी तथा गोया गर्गरी । 'गमरीशब्दोऽपि
केषांचिद्देश्यः । अस्माभिस्तु गर्गरीशब्दभवत्वान्नोक्तः । यदि भवति तदा
पर्यायभङ्गा दर्शितोऽस्ति । गामणौ गामउडो गामगोहो गोहो एते चत्वारोऽपि
ग्रामप्रधानार्थाः । गोहो भट इत्यन्ये । पुरुष इत्येके । गामणिसुयशब्दोऽपि
ग्रामप्रधानवाचीत्यन्ये ॥ यथा ।

गामणिसुएण केष वि गोहसुया भग्गागायरी कहइ ।
गामउडगामगोहघरिणीण गाङ्गुलिहयं गोयं ॥७४॥ (८६)

गामहणगामरोडा गामट्ठाणकुलगामभोईसु ।
गुंफो 'कारा गुम्मी इच्छा गुंठी य गौरंगौ ॥८०॥

गामहणं ग्रामस्थानम् । गामरोडो कुलेन ग्रामभोक्ता । अन्तर्भेदं कृत्वा यो
मायया ग्रामं भुनक्ति । गुंफो गुप्तिः । गुम्मी इच्छा । गुंठी नोरङ्गी ॥ यथा ।

तइया तं कयगुंठिं गामहणे सुहय गामरोडवहुं ।
उवभुंजसि गुम्माए इण्हं लज्जेसि किं गुंफे ॥७५॥ (८०)

गुंफो य भयवर्द्धे गुलं गुडो'लद्धिया य चु'बियए ।
मुत्यसमुत्यन्मि तिणे गुं'डं तुरयाहमे गुं'ठो ॥८१॥

गुंफो शतपदी । गुलं तथा गुडो'लद्धिया चुम्बनम् । गुं'डं सुस्तीक्ष्णं
लचकाख्यं दृणम् । गुं'ठो अधमहयः ॥ यथा ।

गुंफिसमाए जीए रत्तो गुंठु व्व 'गुं'डिणिमहीए ।
तीए चिय कुणसु गुलं मज्झ गुडो'लद्धियं मुंच ॥७६॥ (८१)

1 AB गमरीशब्दोऽपि देश्य एव केषांचित्.

2 AB 'लिङ्.

3 AB कारौ.

4 AB 'लद्धिया.

5 A गु'द्विणि° B गु'द्विणि°.

6 AB 'लद्धियं.

¹मूल²च्छसभमियभा³सिसु गुम्भियगुलुच्छगुत्थंडा ।

गुंजेक्षियं च गुडदालियं च पिंडिकयत्थम् ॥६२॥

गुम्भियं मूलोत्तमम् । गुलुच्छं भ्रमितम् । गुत्थंडा भासपची । अत्र गुलुच्छो गुच्छ इति संस्कृतसमः । तथा गुंठइ उद्धलयति । गुमइ भ्रमति । गुंजइ हसति । गुम्भइ मुह्यति । एते धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः । गुंजेक्षियं तथा गुड⁴दालियं पिण्डीकृतम् ॥ यथा ।

गुंजेक्षियणीसासं गुडदालियहणुकरं च गुत्थंडा ।

विरह⁵गुलुच्छं तह गुम्भियं च उड्डिय कहेसु मं तस्स ॥७७॥ (६२)

गुत्तगहाणं पिउजलदाणे गुलुगुंक्षियो वयंतरिए ।

गुफगुमियो सुरही गेंडगे⁶ठु⁷या य थणवत्थ⁸गंठौए ॥६३॥

गुत्तगहाणं पिठ्ठयो जलाञ्जलिदानम् । अत्र गुज्जहरो रहस्यमेदीति गुह्यहरशब्दभवः । तथा । गुललइ चाटु करोति । गुंजुलइ उल्लसति । गुम्भ-
उइ मुह्यति । एते धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः । गुलुगुंक्षियं वृत्त्यन्तरितम् ।
उन्नमितार्थं तु उन्नमेरुत्विपेर्वादेशसिद्धम् । ¹¹गुफगुमियं सुगन्धि । गेंडं तथा
¹²गेठुषं स्तनयोरुपरि वस्त्रयन्त्रिः ॥ यथा ।

गुलुगुंक्षिय मय¹¹गुफगुमियंगो महसि किमगेंडमिमं ।

गुत्तगहाणकए कुट्टगे¹³ठुआ जाइ जं सरिअमेसा ॥७८॥ (६३)

गेठुल्लं गोविल्लं कुप्पासे गण्हिअं च थणमुत्ते ।

कौलाइ गेंडुई गेज्जलं च गेवेज्जए वणे गोंडं ॥६४॥

गेठुल्लं तथा गोविल्लं कच्चुकः । गण्हिअं उरःसूत्रम् । गेंडुई क्रीडा ।
गेज्जलं श्रेवेयकम् । गोंडं काननम् ॥ यथा ।

1 C मूलोच्छ°.

2 AB °च्छन्न°.

3 C °सिसु°.

4 AB °लोच्छन्न°.

5 AB °मयति.

6 A °टाटिउं.

7 °गुल्लं.

8 AB गुपगुम्भियो.

9 AB °या थ°.

10 AB °गंधौए.

11 AB गुपगु°.

12 AB गेडुय°.

13 AB °ठु जा°.

गे'डङ्गगोंडे गोरिं सगेज्जलं पु'लयफुट्टगोविज्जं ।

उअ दङ्गं रइतिसिओ 'गे'ठङ्गं गेण्हअं च अवहरइ ॥७८॥ (८४)

गोच्छागोंठीगोंडौगोंजीओ मंजरौए य ।

गोलौ सक्खी गोलहा विंबौ गोलौ य मन्यणिया ॥८५॥

गोच्छा गोंठी गोंडी गोंजी एते चत्वारो मञ्जरीवाचकाः । गोलौ साक्षौ ।
गोलहा विम्बौ । गोलौ मन्यनौ ॥ यथा ।

गोंडो गंडे गोच्छा भाले गोंठी उरे थणे गोंजो ।

गोलौसमजलफुसियाउ एत्थ गोलहोद्धि को गोलौ ॥८०॥ (८५)

गोवौ बाला गोसं गोसग्गं 'गोवरं च करौसम्मि ।

गोमहा गोअग्गा रच्छाए गोहुंरं च गोविट्ठा ॥८६॥

गोवौ बाला । गोसं प्रभातम् । गोसर्गशब्दो यदि संस्कृते रूढस्तदा तद्वचो
गोसग्गाशब्दः । अन्यथा तु देशी । पर्यायभङ्गाया त्विहोपात्तः । 'गोवरं करौषम् ।
गोमहा तथा गोअग्गा रथ्या । गोहुंरं गोविष्ठा ॥ यथा ।

'गोवरगोहरकज्जे गोअग्गं गोवि मा भमसु गोसे ॥

विप्पिज्जसि जं तस्सिं केण वि गोमह्वसहेण ॥८१॥ (८६)

गोंदीणं सिहिपित्ते गोणिको गोसमूहम्मि ।

पवयणजडेसु गोच्चयगो'सस्सा गोविओ अजंपिरए ॥८७॥

गोंदीणं मयूरपित्तम् । गोणिको गोसमूहः । गोच्चओ प्राजनदण्डः ।
गोसओ मूर्खः । गोविओ अजल्पाकः ॥ यथा ।

1 A °लङ्फु°.

2 A गेण्हल्लं गेण्हयं, B गेण्हल्लं गेण्हयं.

3 AB गोव्वरं.

4 AB गोव्वर°.

5 AB °सग्गा.

गो^१स्रग् गोवियमिमं गोणिकं गोच्चरण किं हणसि ।

मोरं कडक्लमाणिं गोंदोणपियं णिवारसु बिडालिं ॥८२॥ (८७)

गोअंटा गोचरणेसु ^२गोअला दुब्बविक्रइणौ ।

^३गोआलिआउ पाउस^४कीला गोरंफिडौ गोहा ॥८८॥

^१गोअंटा गोचरणाः । गोअंटो स्थलशृङ्गाट इत्यन्ये । गोअंटगोखुरस्रग्शब्दौ
हृत्त्ववाचकाविति तु प्रज्ञाप्रमादः । ^२गोअला दुग्धविक्रयकर्त्री । अत्र गोइलो
गोमानिति मतोरिक्षादेशसिद्धम् । तथा गोमुहं उपलेपनमिति गोमुखशब्द-
भवत्वान्नोक्तम् । यदाह । गोमुखमुपलेपनेऽपि स्यात् ॥ इति हलायुधः (५, ११) ।

^३गोआलिआ प्रावृषि कीटविशेषः । गोरंफिडौ गोधा ॥ यथा ।

रेल्लिअ गोअंटपयं ^५गोआलिपिए घणम्मि वरिसंते ।

^६गंतौसु ^७गोअलासु^८ गोरंफिडि मा कुणासणिणि^९वायं ॥८३॥ (८८)

॥ अथानेकार्थाः ॥

घुम्मियमुए गयं वणतलारबालमिगण्हाविए गंडो ।

गत्तं ईसाण्केसु इच्छारयणौसु गंधोल्लौ ॥८९॥

गयं घूर्णितं मृतं च । गंडो वनं दाण्डपाशको लघुमृगो नापितश्चेति
चतुरर्थः । समाहारत्वादेकवचनम् । गत्तं ईषा पङ्कजम् । गंधोल्लौ इच्छा
रजनी च ॥ (८९)

गंधेल्लौ कायासरहासु गहवई य गामियससौसु ।

^{१०}गंजोल्लिअमुडुसियं हासट्टाणे य अंगमालिइं ॥९०॥

1 AB °स्रग्,

2 AB गोइला.

3 AB गोबालि°.

4 C °कीडा.

5 AB गोअंटा.

6 AB गोयला.

7 B गंतौसु. C गंतौसु.

8 AB °वाण.

9 AB गंजोल्लिअ°.

गंधेक्षी छाया मधुमल्लिका च । गह्वर्यै ग्रामोणः शशी च । ग्रहपति-
त्वमादित्य एव रूढं न शशिनोति नायं ग्रहपतिशब्दसमुद्भवः । गंजोक्लिन्नं
रोमाञ्चितं तथा हास्यस्थानेऽङ्गस्यर्शो यत् गिलिगिलाविभ्रं इति लोके रूढमिति
द्वयर्थम् ॥ (१००)

विन्दुचहमेसु गुं पागुं दागुं छाउ दाठियाए वि ।

गुत्ती बंधणइच्छावयणलयामउलिमालासु ॥१०१॥

गुं पा तथा गुं दा विन्दावधमे चेति प्रत्येकं द्वयर्थम् । गुं छा तु विन्धधमयो-
रुत्तरोष्ठश्मश्रुणि चेति त्रयर्थम् । गुत्ती बन्धनमिच्छा वचनं लता शिरोमालां चेति
पञ्चार्थम् ॥ (१०१)

सिज्जाए संमूढम्मि गोविए तह य गुप्पंतं ।

गुमिलं मूढे गहणे पक्खलियावुस्सएसुं च ॥१०२॥

गुप्पंतं शयनीयं संमूढं गोपितं चेति त्रयर्थम् । गुमिलं मूढं गहनं प्रखलित-
मापूर्णं चेति चतुरर्थम् ॥ (१०२)

बुसियाविलोडिएसुं कंडुयथवएसु तह गुलिया ।

संचलियखलियवि हडियपूरियमूढेसु गुम्भइओ ॥१०३॥

गुलिया बुसिका विलोडितं कन्दुकः स्तवकश्चेति चतुरर्थम् । गुम्भइओ
संचलितः खलितो विघटितः पूरितो मूढश्चेति पञ्चार्थः ॥ (१०३)

पंकजवेसुं गेहू गोगोदाणइसहीसु गोला य ।

सौयक्खिगौवासुं गारा गोणो य सक्खिउसहीसु ॥१०४॥

गेहू पद्मो यवश्च । गोला गौर्गोदावरी सामान्येन नदी सखो चेति चतुरर्थम् ।
गोरा लाङ्गलपद्धतिश्चतुर्थीवा चेति त्रयर्थम् । गोणो साक्षी वृषभश्च । अत्र
गोलाशब्दः संस्कृतसमोऽपि कवीनां नातिप्रसिद्ध इत्युपात्तः । गोणशब्दस्तु गवि
शब्दानुशासने साधितोऽपि गोणादिप्रपञ्चत्वादस्य प्रबन्धस्येहोपात्तः ॥ (१०४)

॥ अथ घादयः ॥

घसो उरत्यले घसो अणुरत्ते घरे घंघो ।

डिघडियघडा गोट्टो घरगोलौए घरोलौ य ॥१०५॥

घसो उरः । घसो रक्त इत्यन्ये । घसो अनुरक्तः । घंघो गृहम् । घडी तथा
घडियघडा गोष्टी । घरोली गृह'गोधिका ॥ यथा ।

घसस्य घंघवद्गणो घस्ये लग्नाइ कह घडोरुद्गणो ।

घडियघडा णीसंका भमइ ^१जमत्ता घरोलि व्व ॥८४॥ (१०५)

घरभोयणे घरोलं सधम्मिणीए घरिल्ली य ।

घंघोरो हिंडणए घम्मोई गंडुयतिणम्मि ॥१०६॥

घरोलं गृहभोजनभेदः । घरिल्ली पत्नी । घंघोरो भ्रमणशीलः । घम्मोई
^२गण्डुत्संज्ञं लक्षणम् ॥ यथा ।

सह तीए हिंड तुमं घम्मोइसहला^३इ घंघोर ।

भुंजिहिसि घरोले पुण सुरसे दिस्से घरिल्लीए ॥ ८५ ॥ (१०६)

जहणत्थवत्थमेए घग्घरमादरिसयम्मि घ^४रयंदो ।

घणवाही इंदे घरघंटो चडए य सउलिया घारी ॥१०७॥

घग्घरं जघनस्त्रवस्त्रभेदः । घ^४रयंदो आदर्शः । घनवाही इन्द्रः । घरघंटो
चटकः । घारी शकुनिकाख्यः पत्नी ॥ यथा ।

घणवाह्निधणुमणहरे काले घरघंटघारसंघरणे ।

सयलकलाघरयंदो को जं सिटिलंतघग्घरा सरसि ॥८६॥ (१०७)

पायारम्मि य घारो घारंतो घेवरे चेव ।

गाणम्मि घायणो भच्छिए घिअं खुज्जए ^५घिट्टो ॥१०८॥

१ ० गोबिका.

२ AB जमुता.

३ AB गंडुसं.

४ AB °रयं घं.

५ AB °रयंदो,

६ A घिट्टो.

घारी प्राकारः । घारंतो घृतपूरः । घायणो गायनः । 'घिअं भत्सितम् ।
घिटो कुलः ॥ यथा ।

घारंते भिक्खंतो गेहदुवारि घिश्रो परियणेण ।
ओ घिट्टघायणो घिट्टयाइ घारम्मि आरुहइ ॥८७॥

अत्र । घिसइ यसत इति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः ॥ (१०८)

भेके घुग्घुरिघुरुघुरिणो घुत्तियघुसिणिया गविट्टम्मि ।
घुंघुरुडो उक्केरे घुं'घुस्सुसयं ससंकभणियम्मि ॥१०९॥

घुग्घुरी तथा घुरुघुरी मण्डूकः । घुत्तियं तथा घुसिणियं गवेषितम् ।
घुंघुरुडो उक्करः । घुं'घुस्सुसयं साशङ्कभणितम् ॥ यथा ।

'पसरिअघुग्घुरिघुरुघुरिणिर'वे सा घुत्तिएह घुंघु'रुडे ।
ता घुसिणसु दूइ तुमं इय घुं'घुस्सुसइत्त चवइ को वि ॥८८॥

अत्र घुसिणं कुङ्कममिति घुस्यणशब्दभवम् । तथा । घुट्टइ पिबति । घुलइ
घुग्घु घूर्णते । घुसलइ मथ्नाति । एते धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः ॥ (१०९)

कस्सो'वकस्सियाए 'घुणघुणिया घुसिरसारमवगहाणे ।
घुट्टघुणियं गि'रिगंडे घुग्घुच्छणयं च खियम्मि ॥११०॥

'घुणघुणिया कर्णोपकर्णिका । घुसिरसारं अवस्त्रानं मसूरादीनां पिष्टम् ।
घुट्टघुणियं गि'रिगण्डं पृथुशिला । घुग्घुच्छणयं खेदः ॥ यथा ।

तुह आगम'घुणघुणियं सोलं चइऊण घुसिरसाराइ ।
घुट्टघुणिएसु घुग्घुच्छणेण वच्चंति रिउवड्डया ॥८९॥

1 AB घिय'.

2 A °घुग्घुस'.

3 AB परिसयघु°.

4 AB °वे घु°.

5 AB °रुणे.

6 AB °वच'.

7 AB घुणघु°.

8 C °रिगडे.

9 C गेहम्.

अत्र घूओ उलूक इति घूकशब्दभवः ॥ (११०)

घोरो सलहविसेसे घोसालौ सरयवल्लिभेयम्भि ।

घट्टो कुसुंभरत्ते सरियातूहम्भि वंसे य ॥१११॥

घोरो शल^१भविशेषः । अत्र घोडो अश्व इति घोटशब्दभवः । घोसालो शरदुद्भवो वल्लिभेदः ॥ यथा ।

सिरिकुमरवाल^२ शरवड तुह तुरया घोरियो व्व अगणिल्ला ।

कवलन्ति वेरिपत्थिवव^३लाइं घोसालियादलाइं व ॥ (८०) ॥

अत्र । घोलइ घूर्णत इति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः ॥

॥ अथानेकार्थाः ॥

घट्टो कुसुम्भरत्तं वस्त्रं नदीतीर्थं वेणुचेति त्रयर्थः ॥ (१११)

घम्भोडौ मउभरहे मसए^४ गामणितिणे चेच्च ।

घोरो णासिअगिद्धेसु घोलियं सिलयले हठकए य ॥११२॥

घम्भोडौ मध्याह्ने मशको ग्रामणीसंज्ञं तृणं चेति^५ त्रयर्थाः । अत्र घत्तइ क्षिपति गवेषयति चेति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् । घोरो नाशितो गृध्रपक्षी च । घोलियं शिलातलं हठकृतं च ॥ (११२)

॥ इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिता^६यां देशोनाममालायां द्वितीयो वर्गः ॥

1 A भपच्चि^०.

2 AB नर^०.

3 C °लाइ.

4 AB गामिणि^०.

5 A त्रयर्थः

6 AB °यां खोपशदेशीशब्दसंग्रहप्रती द्वितीयो वर्गः ॥ अ. सं. ४६०॥

॥ अथ ^१चकारादिः ॥चत्तो तक् चंगं ^२चारुं चडचोद्वियाउ सिहा ।चट्टू य दारुहृत्ये चंभो चासो ^३य सौरसौमंते ॥१॥

चत्तो तर्कुः । चंगं चारु । चडो तथा चोद्वी शिखा । चट्टू दारुहस्तः ।
चंभो तथा चासो हलस्फाटितभूमिरेखा ॥ यथा ।

रे चंगचोद्विय चडं तोडिस्सं चट्टुएण य हणिस्सं ।

चासक्खमं ^४चडकुसिं ^५ण ह चंभं करइ चत्तमित्तकुसो ॥१॥ (१)

चत्थरिचट्टुचंडिका हासणिमगरोसेसु ।

चंदिलचउक्क^६चक्कोडा णावियचच्चरग्गिभेएसु ॥२॥

चत्थरी हासः । चट्टुं निमग्गम् । चंडिको रोषः । चंदिलो नापितः ।
चण्डिल इति तु संस्कृतसमम् । चउक्कं चत्वरम् । ^७चक्कोडा अग्निभेदः ॥ यथा ।

^८तीइ विरहचक्कोडाजलिओ सो चंदिलो सहि इयाणि ।हिभयचउक्के चत्थरिचट्टु^९णक्खो वि कुणइ चंडिकं ॥२॥

चत्थरिचतुष्कशब्दौ येषां संस्कृतेऽपि संमतौ तस्मते चत्थरिचउक्कशब्दौ
न देख्यौ ॥ (२)

प्रीणाष्किस्सविगाणेसु चं^{१०}डिलचंडियचवेणा ।

जुयकरपुडे चवेडी तजा चकप्पा चुडुप्पा य ॥३॥

चं^{११}डिलो पौनः । चंडिओ क्ततः । चवेणं वचनोयम् । चवेडी श्लिष्टं करसं-
पुटम् । चवेडी संपुटमित्यन्ये । चकप्पा तथा चुडुप्पा त्वक् । चुडुप्पं त्वग्नि-
दलनमित्यन्ये ॥ यथा ।

चंडियचकप्पवसणा चुडुप्पकंदासणाहुअचवेणा ।

रिउणो अचंडिला तुह कुणंति भिक्खाण वि चवेडिं ॥३॥ (३)

I C चादिः

2 AB चारु

3 C अ.

4 AB चरकुडि'

5 AB न.

6 A चक्कोडा, B चक्कोडा.

7 A चक्कोडा.

8 AB तीर.

9 AB चक्कोडा

10 AB °डिक्क°

11 AB °चिक्को°

चच्चिकचित्तला मंडियमि कुमुयमि चंदोज्जं ।

चक्कुडुणं च पेक्खणए चं चप्परमसच्चमि ॥४॥

चच्चिकं तथा चित्तलं मण्डितम् । चित्तलं रमणीयमित्यन्ये । चंदोज्जं कुमुदम् । स्वार्थे के चंदोज्जयं । अत्र चंदिमा चन्द्रिका । चवला विद्युत् । इति चन्द्रिकाचपलाशब्दभवौ । चवइ कथयति । चयइ शक्नोति । चज्जइ पश्यति । चच्छइ तच्छोति । इत्यादयो धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः । चक्कुडुणं प्रेक्षणीयम् । चंचप्परं असत्यम् ॥ यथा ।

चंचप्परं ण भणिमो कुणिसि चक्कुडुणे कडक्खेहिं ।

चंदुज्जयचच्चिका दिसाउ मयणाहिचित्तलकवोले ॥४॥ (४)

मोरमि चंदइल्लो चउक्करो कत्तिकेयमि ।

चडियारो आडोवे अहिभेए चक्कुलंडा य ॥५॥

चंदइल्लो मयूरः । चउक्करो कार्तिकेयः । चडियारो आटोपः । चक्कुलंडा सर्पविशेषः ॥ यथा ।

गणवइगज्जियणच्चंतचउक्करचंदइल्लसहेहिं ।

तट्टगलचक्कुलंडो णच्चइ रुहो सचडियारं ॥५॥ (५)

णाममि चरुल्लेवं चक्खडियं जीवियव्वमि ।

चंदट्टिया य खवए उम्मीए चक्कणाहयं चेअ ॥६॥

चरुल्लेवं नाम । चक्खडियं जीवितव्यम् । चंदट्टिया भुजशिखरम् । स्तवक इत्यन्ये । यदाहुः ॥ स्तवकचंदट्टियासंज्ञ इति । अत्र चच्चरीओ भ्रमरः । चंदसाला जालकृता गृहोपरि कुटिका । इति चच्चरोकचन्द्रशालाशब्दभवौ । चच्चप्पइ अपर्ययति । चमठइ भुङ्क्ते । चक्कमइ भ्रमति । इत्यादयो धात्वादेशेषूक्ता इति नोच्यन्ते । चक्कणाहयं कर्मिः ॥

नोसासचक्कणाहयतावियचंदट्टियाइ तुह विरहे ।

कंठमि तीइ वट्टइ चक्खडियं तुह तहा चरुल्लेवं ॥६॥ (६)

हालम्नि चउरचिंधो गारङ्गफलम्नि चक्कणभयं च ।

चंदवडाया अद्वावरियङ्गौ चक्खुरक्खणी लज्जा ॥७॥

चउरचिंधो सातवाहनः । चक्कणभयं नारङ्गफलम् । चंदवडाया अर्धप्राप्त-
देहा । चक्खुरक्खणी लज्जा ॥ यथा ।

ददूण तुमं चक्कणभयत्यणी अवरचउरचिंधं व ।

तम्मइ चंदवडाया मुद्धा वि डु मुक्कचक्खुरक्खणिया ॥७॥

अत्र चलणाउहो कुक्कुट इति चरणायुधशब्दभवः ॥ (७)

चडुलातिलयं कंचणसंकलियालंबिरयणतिलयम्नि ।

सठतंडुलसिरभूसासु चाडचाउलयचालवासा य ॥८॥

चडुलातिलयं काञ्चनमृङ्गलालम्बिरत्नतिलकम् । चडुला रत्नतिलकमित्यन्ये ।
चाडो मायावी । चाउला तण्डुलाः । चालवासो शिरोभूषणभेदः ॥ यथा ।

जौए तुळभ णिह्तिं चडुलातिलयं च चालवासो 'य ।

तं चेअ चाड अणुसर किं चाउलखंडणीइ मए ॥८॥ (८)

गंठिच्छेययगिम्हाणिलेसु चारणयचारवाया वि ।

चिल्ला सउलौए चिविडणासए चिच्चिच्चरया ॥९॥

चारणञ्चो ग्रन्थिच्छेदकः । कप्रत्ययाभावे चारणो । चारवाञ्चो यौष्मानिलः ।
चिल्ला शकुनिकाख्यः पक्षी । चिच्चो तथा चिच्चरो चिपिटनासः ॥ यथा ।

न डु मेक्कइ पहरंतो हौ चिच्चं चिच्चरं च चिल्लं च ।

उअ 'मयणो माणिणि माणगंठिचारणयचारवायसहो ॥९॥ (९)

बालम्नि चिल्लवेडा चिच्चं रमणे हुयासणे चिच्चौ ।

चिंचिणिचिंचा अम्बिलियाए तह 'चिंचणी घरट्टौए ॥१०॥

चिक्लो तथा चेडो बालः । चिच्चं रमणम् । चिच्चौ हुताशनः । चिंचिणी
तथा चिंचा अम्लिका । कैश्चित् चिंचिणिचिंचाशब्दः समस्त एव अम्लिका-
वाचकत्वेन प्रोक्तः । ^१चिंचणी घरट्टिका ॥ यथा ।

चिंचवणे चिंचिण्याचडिए चेडमि चिच्चठियचिक्ला ।

उअ धावइ जणणी ^२चइअ ^३चिंचणीचिच्चिकम्माइ ॥१०॥ (१०)

मसयमि चिक्लिरो रोमसमि चिमिणो कु^४डोए चिरया य ।

चिक्खल्लो कइमए मुसले ^५चिक्खूरचेलुंपा ॥११॥

चिक्लिरो मशकः । चिमिणो रोमशः । चिरया कुटो । चिक्खल्लो कर्दमः ।
चिक्खूरं तथा चेलुंपं मुसलम् ॥ यथा ।

चिक्खल्लियचिरयाए चिक्किरिडसिया तुहारियो चिमिणा ।

कांडन्ति सयं ^६चिक्खूरएण चेलुंपपाणितुक्क^७बला ॥११॥

अअ चिंचइ मण्डयतीति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः ॥ (११)

उल्ले चिलिच्चिल^८चिलिच्चौला परितोसियमि चि^९त्तठिओ ।

चिरिहिट्टी ^{१०}य चिणोट्टी महुपडले चित्तदाज ^{१०}य ॥१२॥

चिलिच्चिलं तथा ^{११}चिलिच्चौलं आर्द्रम् । चि^९त्तठिओ परितोषितः । चिरिहिट्टी
गुञ्जा । चिणोट्टीशब्दोऽपि देश्यः । पर्यायभङ्गाया तूपात्तः । चित्तदाज
मधुपटलम् । केचित् तिणिसमि चित्तदाज इति पठन्ति ^{१२}तिणिसं च वृक्षविशेष-
माचक्षते । अस्माभिस्तु सारतरदेशीदर्शनेन ^{१३}तिणिसशब्दो मधुपटलार्थो
व्याख्यातः । तत्र युक्तायुक्तत्वे बहुदृष्टान्तः प्रमाणम् ॥ यथा ।

सवरो सेयचिलिच्चिलमंसुचिलिच्चौलमरि^{१४}वहुं तुज्झ ।

चिरिहिट्टिलोयणो महइ चित्तदाजं च चि^{१५}त्तठिअचित्तो ॥१२॥ (१२)

- 1 AB चिंचिणी 2 AB रइय 3 AB चिंचिणी° 4 C °डोइ. 5 AB चेडु°.
6 A चिक्खूरएणं B चिक्खूरएण. 7 AB °बलो. 8 AB °चिलच्चो°. 9 AB °तविचो. 10 C अ.
11 AB चिलच्चौ 12 AB तिनरं. 13 AB चित्तदाजण°. 14 AB °वहु. 15 AB °तविचि°, १३

चण्डातकम्भि चिंफुल्लणी चिरिचिराचिरिंचिरा धारा ।

चलियम्भि य चिंचइओ ^१णिस्मासिययम्भि चिह्विओ ॥१३॥

चिंफुल्लणी स्त्रीणामधोरुक्वस्त्रम् । चिरिचिरा तथा चिरिंचिरा जलधारा ।
चिंचइओ चलितः । चिंचइओ मण्डित इति तु मण्डिधात्वादेशे ^२सिद्धम् ।
चिह्विओ निर्नाशितः ॥ यथा ।

घणजलचिरिंचिराचिह्विया पवसियवङ्गउ चिंचइया ।

णयणंसुचिरिचिरोल्लियचिंफुल्लणि^३याउ पियहुत्तं ॥१३॥

अत्र चिंचिङ्गइ मण्डयतीति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः ॥ (१३)

दहिए चिरिङ्गिह्लिं चोही मुत्थासमुत्थतिणे ।

चो^४वट्टी भल्लीए चुक्को मुट्टीइ चुज्जमच्छरिए ॥१४॥

चिरिङ्गिह्लिं दधि । चोही सुस्तोद्धवं दणम् । चो^४वट्टी भल्ली । चुक्को
मुट्टिः । चुज्जं आश्चर्यम् । ओत्संयोगे इति चोज्जं इत्यपि ॥ यथा ।

सा हिंडिरे ^५तइ चिरिङ्गिह्लिं^६मत्त णवचोहिसमयम्भि ।

दढचुक्ककामचोवट्टिताडिया जं जिएइ तं चुज्जं ॥१४॥ (१४)

परिसोसियम्भि चुंको ससिणेहे चुप्प^७चोप्फुच्चा ।

चुल्ली सिलाइ चुडुली उक्का चुणिओ विधारियए ॥१५॥

चुंको परिशोषितः । चुप्पो तथा ^८चोप्फुच्चो सस्नेहः । चुल्ली शिला । अत्र ।
चुक्कं तुक्कम् इति तुक्कशब्दभवत्वान्नोक्तम् । चुडुली उक्का । चुणिओ
विधारितः ॥ यथा ।

सुंदर तइ ^९चोप्फुच्चा अचुप्पविरह्मिचुडुलिचुंका त्रि ।

बालधरिय व्व चुल्ली सा अक्कइ आसतंतुचुणिअप्पा ॥१५॥ (१५)

1 AB निम्नासि°.

2 C सिद्धः.

3 AB °वा इ.

4 AB °वट्टी.

5 AB तइ°.

6 A °सत्त.

7 AB °चोप्प, चा.

8 AB चोप्प, चो.

9 AB चोप्प, चा

चुस्सासी दासी चुंचुचुप्पलचुंभला य सेहरए ।

चुस्साआ ^१अ कलाए छागम्मि ^२य चुक्कुडचुलुप्पा ॥१६॥

चुस्सासी दासी । चुंचुओ तथा चुप्पलो तथा चुंभलो शेखरः । चुस्साआ कला । चुक्कुडो तथा चुलुप्पो छागः ॥ यथा ।

चुस्सासीइ सचुस्साआए चुप्पलचुलुप्पिदुद्दाइ ।

रे जडचुंभलचुक्कुड अप्पसु किं चुंचुआइणा ^३मज्झं ॥१६॥

अत्र चुक्कुड भ्रष्ट्यतीति धात्वादेशेषूक्तमिति ^४नोक्तम् ॥१६॥

चुप्पालओ गवक्खे वत्थे णवरत्तयम्मि चुप्पलियं ।

चुल्लोडओ वि जेट्ठे चुस्साप्पहयम्मि चुस्साइओ ॥१७॥

चुप्पालओ गवाक्षः । चुप्पलियं नवरत्तं वस्त्रम् । चुल्लोडओ ज्येष्ठः । चुस्साइओ चूर्णाहतः । चुस्साइओ रेणुविच्छुरित इति तु चूर्णितशब्दभवः ॥ यथा ।

चुप्पालयदारिणं णवचुप्पलियाइ पिच्छपहरंती ।

ओ चुल्लोडयजाया चुस्साइया देअरेण फग्गुक्खे ॥१७॥ (१७)

अलसम्मि चुंचुमाली चुंचुलिपूरो ^५य चुलुयम्मि ।

वलयावलिथणसिहवामणएसुं चूडचूअचोला ^६अ ॥१८॥

चुंचुमाली अलसः । चुंचुलिपूरो ^५चुलुकः । अत्र चुलुचुलइ स्यन्दत इति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् । चूडो वलयावली । चूओ स्तनशिखा । चोली वामनः ॥ यथा ।

तुह जलचुंचुलिपूरो वि दुल्लहो चुंचुमालिणो चोल ।

मणिचूडमंडिया चारु^६चूअआ कामिणीउ किं महसि ॥१८॥ (१८)

मालूरतोत्तणहसिद्वचोदसिया चोढचोत्तचोरलिया ।

चच्चा य हत्यविंवे तलप्पहारे ^१य णायव्वा ॥१६॥

चोढो बिल्वः । चोत्तं प्रतोदः । चोरली श्रावणकृष्णचतुर्दशौ ॥ यथा ।

चोरलिप^२वित्तयच्छणे चोढदलेहिं तए हरो महिओ ।

मयणसरचोत्त^३णुसा जं तुममेसा अहिसरेइ ॥१७॥

चोप्पडइ मच्चतीति धात्वादेशेषू^४क्तमितीह नोक्तम् ।

॥ अथानेकार्थाः ॥

चच्चा स्थासकः प्रसृतहस्ताघातश्च ॥ (१८)

चं'डिज्जो खलकोवेसु चप्पलं सेहरे असच्चे अ ।

कुं'डलवट्टुलदोलाफल्यविसालेसु चक्कलयं ॥२०॥

^५चं'डिज्जो पिशुनः कीपश्च । चप्पलं शिखरविशेषोऽसत्यं च । सामान्य-
शब्दा अपि विशेषे वर्तन्त इति हि न्यायः । चक्कलं कुण्डलं वर्तुलं दोलाफलकं
विशालं चेति चतुरर्थम् । अत्र चड्डइ मृद्राति भुङ्क्ते पिनष्टि चेति
धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ॥ (२०)

चारो पियालगुत्तीच्छासुं चिक्काप्पतणुयधारासु ।

चम्ममयवारिभंडे तणुधारादिणमुहेसु अ चिरिक्का ॥२१॥

चारो पियालवृक्षो बन्धनस्थानमिच्छा चेति त्रयर्थः । चिक्का अल्पं वस्तु
तनुधारा चेति^६ द्वयर्थः । चिरिक्का चर्ममयजलभाण्डं तनुधारा प्रत्यूषश्चेति
त्रयर्थः ॥ (२१)

चिंधालं रम्मे उत्तमे ^१य चुल्लो सिमुम्भि दासे ^१य ।

पाणप्पवालमुक्कच्छन्दारुद्ववद्वयरेसु चुण्णो वि ॥२२॥

चिंधालं रम्यं मुख्यं च । चुम्बो शिशुर्दासश्च । चुणश्चो चण्डालोऽप्यो
बालो मुक्तच्छन्दोऽरोचको व्यतिकरश्चेति सप्तार्थः । चुणश्चो विअरश्चो इति
धनपालः । आघ्रातार्थेऽप्येति केचित् ॥ (२२)

चुंचुचुलुएमु चुंचुलि अवगमियस'द्रुहयासु चुंचुलिय' ।
चुंचुणिया चुअपडिरवरमणम्बिलिमुट्टिजुअजूआसु ॥२३॥

चुंचुलो चचुसुलुकश्च । चुंचुलि इति लुप्तविभक्त्यन्तो निर्देशः । चुंचुलियं
अवधारितं सल्लणता च । चुंचुणिया च्युतं प्रतिरवो रमणमम्बिका मुष्टिद्यूतं
यूका चेति षडर्थः । प्रतिरव इति सामान्यशब्दोऽपि विशेषे गोष्ठोप्रतिरवे वर्तते ।
यदाह ॥ चुंचुणिया प्रतिरवो गोष्ठाम् ॥ केचित् चुंचुणिअं चलितेऽप्याहुः ॥ (२३)

॥ अथ ०छादयः ॥

कल्ली तजाइ कही सेज्जाए विज्जुलाइ कडा ।

कविकच्छू कंकुइकुंकुईउ कलिया कइल्लकप्पसा ॥२४॥

कल्ली त्वक् । कही शय्या । कडा विद्युत् । अत्र कणो उत्सव इति
क्षणशब्दभवोऽयमिति नोक्तः । कंकुई तथा कुंकुई कपिकच्छः । कलियो कइल्लो
कप्पसो इत्येते त्रयोऽपि विदग्धार्थाः । अन्योन्यपर्यायभङ्गा तु निबद्धाः ॥
यथा ।

कयलीकल्लिं कंकुइमंजुकहिं पि कुंकुइं मुणइ ।

कलिण कइल्लपिया तेण विणा कडचलेण कप्पसा ॥२०॥ (२४)

कवडौ चम्मं कप्पंतौ गियमो जत्थ लिहियए पउमं ।

तगाए कउयच्छिक्कोलिया कमलओ अ सत्तकए ॥२५॥

कवडौ चर्म । कप्पंतौ नियमविशेषो यत्र पद्मं लिख्यते । कउयं तथा
छिक्कोलियं तनु । कमलओ सप्तच्छदः ॥ यथा ।

जस्स कए कर्पतिं करेसि कउयंगि सो वि तुम्ह कए ।

कमलयतलन्नि किङ्कोलिऊण मिङ्गेइ मिगकवडिं ॥२१॥

अत्र । कउडइ मुञ्चति । कज्जइ राजति । इति धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्तौ ।

खंदे कडक्खरो वि हु कासौ तक्कम्मि रिच्छए कारो ।

काहौ खे काईओ माईओ लहुयमच्छए किहो ॥२६॥

कडक्खरो स्कन्दः । कासौ तक्रम् । कारो अच्छमङ्गः । काहौ गगनम् । कायावाचकसु काहौशब्दश्चायाशब्दभव एव । काईओ मातरः । किहो लघुमत्स्यः ॥ यथा ।

काइकडक्खरकाहौमणी ण पणमेसि कहसु कस्स कए ।

कासौहारिणि धूए कारसिरे किहगन्धिङ्गे ॥२२॥ (२६)

किङ्की सिहाइ कित्तं किविए जारेसु ^१किस्सकिस्साला ।

किव्वं कारिममुच्छुदले किवियं वाहलीइ किङ्कोली ॥२७॥

किङ्की शिखा । कित्तं स्पृष्टम् । किस्सो तथा किस्सालो जारः । जारेवित्ये-
कशेषाद् बहुवचनात् ^२किस्सा किस्साली स्त्रीत्यपि । किव्वं कविमम् । किवियं
इच्छुखण्डम् । किङ्कोली वाहली । वाहलीशब्दश्च लघुजलप्रवाहवाचको देश्य
एव वक्ष्यते ॥ यथा ।

किव्वसिणेह^३च्छित्तच्छिन्नं किविएण भोलिऊण सिसुं ।

जं चलसि घडकरा तं ^४किस्से किङ्कोलियाइ ^५किस्सालो ॥२३॥ (२७)

किप्पीरं च पलाले किप्पालो सस्ससत्तउसहम्मि ।

किस्सरमवि पल्ललए मुहविक्को^६णे अ किव्वोलो ॥२८॥

1 AB किङ्किङ्गाला.

2 AB किङ्गा किङ्गाली.

3 A °च्छित्तंच्छि°.

4 AB किङ्गो.

5 AB किङ्गालो.

6 AB °वे वि कि°.

क्लिपीरं पलासम् । क्लिप्पालो ^१सस्यसक्तो गौः । क्लिप्तं पस्वलम् । क्लिप्बोक्तो
निन्दार्थं मुखविकृणनम् । विकृणितं मुखमेवेत्यन्ये ॥ यथा ।

तुज्झ कए बाहेहिं सा क्लिप्तरयं भरेइ दुट्ठ तुमं ।

क्लिप्बोक्तेण तमिक्खसि क्लिप्पोर^२तिणं व क्लिप्पालो ॥२४॥

अत्र । क्लिप्प क्लिप्प स्पृष्ट^३ति । एतौ धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्तौ । (२८)

क्लिप्पालुयक्लिकोअण^४क्लिहंडया ^५पुच्छअसहणदहिसरा ।

^६क्लिप्पोब्भवा य दुव्वा तह ^७क्लिप्पच्छोडणं सिग्घे ॥२५॥

क्लिप्पालुयं पुच्छम् । क्लिकोअणो असहनः । क्लिहंडयो दहिसरः ।
^६क्लिप्पोब्भवा ^८दूर्वा । क्लिप्पच्छोडणं शीघ्रम् ॥ यथा ।

वरक्लिप्पालुय ^९क्लिप्पोब्भवाक्लिहंडेहिं धवल पुट्ठो सि ।

^७क्लिप्पच्छोडणगमणे हकाक्लिकोअणो हवसु इहिं ॥२५॥ (२८)

दहिए क्लिहिंडिभिन्नं क्लिंक्कटरमणं च मिंचणक्कीला ।

कुंदं बहुयन्मि बलायाइ कुइं लिप्पए कुहियं ॥३०॥

क्लिहिंडिभिन्नं दधि । क्लिंक्कटरमणं चक्षुःस्थगनक्कीला । कुंदं बहु ।
कुइं बलाका । कुहियं लिप्पम् ॥ यथा ।

कु^{१०}दघणच्छु^{११}हिअं णहमुड्डीणक्लिहिंडिभिन्नधवलकुइं ।

जाव ह्यं ता तीए क्लिंक्कटरमणं स^{१२}हीहिं कयं ॥२६॥ (३०)

कुरियकुरमड्डि^{१३}कुं कुं मुसया मट्टिकुरहत्थअरईसु ।

^{१४}क्लिं डी लहुरच्छाए केली थोवप्पसूणमालाए ॥३१॥

कुरिया मृत्तिका । कुरमड्डी क्षुरहस्तः । नापित इति यावत् । कुरहत्थ
शब्दोऽपि देश्यः । पर्यायभङ्गा तूपात्तः । ^{१३}कुं कुं मुसयं रणरणकः । ^{१४}क्लिं डी
लघुरथ्या । केली अल्पप्रसूना माला ॥ यथा ।

1 C सस्यसक्तं 2 AB °तिणिव. 3 AB °ति स्पृष्टयति धा° 4 A °क्लिहंडया 5 A पुं.क्.

6 AB क्लिप्पोब्भ°. 7 AB क्लिप्पो 8 AB °र्वा तथा क्लिप्पच्छो°. 9 C °डेहि.

10 AB °दघण°, 11 AB °हिणइसु°. 12 C °हीहि. 13 AB °कुइं सु°.

14 A क्लिं डी.

जुत्तं 'कु'कु'मुसयं करेसि कुरम^१ड्डियाए कुरहत्थ ।

केलि च्चिय अणुरूवा कुरियाघडियस्स के^२डिजक्खस्स ॥२७॥ (३१)

केत्तरमणव्वसुप्पाइ केभओ हत्थविंबम्मि ।

कागम्मि केलओ खेत्तजागरे केत्तसोवणयं ॥२८॥

केत्तरं जीर्णं शूर्पाद्युपकरणम् । केभओ स्यासकः । केलओ कागः ।
कप्रत्ययाभावे केलो इत्यपि । केत्तसोवणयं क्षेत्रे जागरणम् ॥ यथा ।

मसिकेभइल्लवसणं परिहरिउं केत्तरं व मं बहिणि ।

तोइ कए सो 'केलो णिसि वच्चइ केत्तसोवणमिसेण ॥२८॥ (३२)

'कोव्भो पिसुणे दासम्मि कोइओ अप्पियम्मि कोव्भत्थं ।

कंटो जलच्छडासिग्घेसुं काओ 'य भुक्खियकिसेसु ॥२९॥

'कोव्भो पिशुनः । केचित् 'कोव्भो खल इति पूर्वदेशीषु पाठं दृष्ट्वा खलशब्द-
विप्रलब्धाः खलं पिण्याकं व्याचक्षत उदाहरन्ति च । अस्माभिस्तु सारतरदेशी-
पर्यालोचनेन 'कोव्भो पिशुन इति 'दृब्धमुदाहृतं च । तत्र बहुदृष्टवानः प्रमाणम् ।
कोइओ दासः । कोव्भत्थं अप्रियम् । ऋसः संयोगे (सि० हे० १, ८४) ।
इति कुव्भत्थं इत्यपि ॥ यथा ।

तीए कडिक्खवत्थं उत्तरियं करिय मज्झ दंसंतो ।

किं काहिसि इह 'अस्स' रे कोइअ कोव्भ कोव्भत्थं ॥२९॥

॥ अथानेकार्थाः ॥

कंटो जलच्छटा शोघ्रश्चेति द्वर्थः । काओ बुभुक्षितः कश्च । ननु कातो-
दरी युवदृशां क्षणमुत्सवोऽभूत् ॥ इत्यादौ कातशब्दस्य कश्चार्थस्य दर्शनात् कथमयं
देशः । नैवम् । केदनार्थस्यैव कातशब्दस्य साधुत्वात् । न च धात्वनेकार्थता ।

1 AB कुकु'सुं.

5 C अ.

2 C °डिडभाइ.

6 C इहसुं.

3 A लोली.

7 AB °ने कुं.

4 AB कोभी.

8 AB अन्नं.

उत्तरमत्र । अनेकार्थता हि धातूनां लोकप्रसिद्धा । लोके च क्वातशब्दस्य
क्वेदनार्थं सुक्तास्यैव कवेः प्रयोगो नान्येषामित्यलं बहुना ॥ (३३)

धस्सार्द्धणं मलणे गोमयवत्येसु तह ^१क्वाणं ।

क्वाया कित्तीभमरीसु क्वायं उच्छुसक्कमउलेसु ॥३४॥

क्वाणं धान्यादिमलनं गोमयं वस्त्रं चेति त्रयर्थम् । क्वाणीत्यपि केषांचित्पाठः ।
क्वाया कीर्त्तिभर्मरी च । क्वायं द्रक्षुशल्कं सुकुलं च । (३४)

क्वाइल्लो अ पईवे सरिसे जणे सुरूवे ^३य ।

क्विदकुडीसु क्विल्लं क्विडं सिंहक्कत्तधूवजं^४तेसुं ॥३५॥

क्वाइल्लो प्रदीपः सदृश जनः सुरूपश्चेति चतुरर्थः । क्विल्लं क्विद्रं कुटी च ।
क्विल्लं इत्यन्तरमपीति केचित् । क्विडं चूडा क्वत्तं धूपयन्त्रं च । संयोगे पर इदेतोः
कामचार इति क्विडं इत्यपि ॥ (३५)

क्विप्पं भिक्खापुच्छेसु क्वित्थीएसु क्विक्कं च ।

क्विवओ समूहणी^५वोसु क्विक्कओ देहजारेसु ॥३६॥

क्विप्पं भिक्षा पुच्छं च । क्विक्कं स्पृष्टं क्षुतं च । क्विवओ समूहो नीवी
च क्विक्कओ देहो जारश्च । केचित् क्विक्कयं शलाटुफलमाहुः ॥ यथा ।

धूयाइ पढमगम्भं व रक्खए उअह आढिया घरिणी ।

तुम्बीइ पढमणिग्गयमावंधुरवंधणं क्विक्कं ॥३७॥ (३६)

क्विप्पंती वयजसवभेए पिट्ठे वि ^७क्विप्पिंडी ।

क्विकोडुली ^३य पयरवपामहाक्काणखंडेसु ॥३७॥

क्विप्पंती व्रतभेद उक्तवभेदश्चेति द्वयार्था । क्विप्पिंडी व्रतोक्तवभेदौ पिष्टं

1 AB क्वाणं

2 AB ^०ल्लो वि प^०

3 C अ.

4 C ^०तेसु.

5 AB इत्यन्य^०.

6 C ^०वीसु.

7 AB क्विप्पिंडी.

चेति त्रयार्था । छिक्कोट्टली अंज्जिरवः पादाभ्यां धान्यमलनं गोमयखण्डं चेति
त्रयार्था ॥ (३७)

छिप्पंदूरं गोमयखण्डमि त^१हिव विसममि ।

सिसुससिसु कुट्टहीरो केओ अंतमि दिअरे अ ॥३८॥

छिप्पंदूरं गोमयखण्डं विषमं चेति द्वयर्थम् । कुट्टहीरो शिशुः शशो च
केओ अन्तो देवरश्च ॥ (३८)

केधो थासयचोरेसु सिहाणोमालियासु केंडा वि ।

कोहो गणविकखेवा कोव्भाइत्ती अकेप्पवेसोसु ॥३९॥

केधो स्थासकयौरश्च । केंडा शिखा नवमालिका च । कोहो समूहो
विक्षेपश्च । कोव्भाइत्ती अस्पृश्या द्वेष्या च ॥ (३९)

॥ अथ जादयः ॥

जंगा गोयरभूमौ जच्चो पुरिसे तुसे जंभो ।

जयणं हयकवचमि जरंडो वुड्डमि जण्हली गीवो ॥४०॥

जंगा गोचरभूमिः । जच्चो पुरुषः । जंभो तुषः । जयणं हयसंनाहः ।
जरंडो वृद्धः । जरंडो इत्यन्ये । जण्हली ^२नीवो ॥ यथा ।

जय^३णेहिं हया गामा जंगाहिं कणा अ जंभभावेण ।

महिलाओ जण्ह^४लीहिं सहंति गेहा जरंडजचेहिं ॥४१॥ (४०)

जडियं खचिए जगलं पंकसुरे ^५जंबुलो ^६य वाणोरि ।

गंगलसिहाइ जवणं जडमि जंभलजहाजाया ॥४१॥

जडियं खचितम् । जगलं पङ्क्तिरा सुरा । पङ्क्तिसरको जगलं इत्यन्ये ।

१ C °हिव.

२ AB नीवो.

३ C °णेहि.

४ C °गाहि.

५ C °लीहि.

६ AB जंबुलो.

७ C अ.

जंबुलो वानीरः । जंबुलं मद्यभाजनमिति सातवाहनः । जवणं हलशिखा ।
जंभलो तथा जहाजाओ जडः ॥ यथा ।

मणिजडियवासभवणे जगलं जंबुलघरोचियं णितो ।

जहजाय कौस लज्जसि जवणोचियहत्यजंभल^१त्तेण ॥३२॥

अत्र जगरो संनाह इति संस्कृतसमः । जंपइ कथयति । जवइ यापयति ।
इति धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्तौ । (४१)

जहिमा वियड्डगाहा जवयजवरया जवंकुरए ।

जंघामओ ^२य जंघालुयम्मि जंवालयां च जलणीली ॥४२॥

जहिमा विदग्धरचिता गाथा । जवओ तथा जवरओ यवाङ्कुरः । जंघामओ
तथा जंघालुओ दावप्येतावन्योन्यपर्यायतया जङ्गलवाचकौ । जंवालं जलनीली ।
शेवालमित्यर्थः । जलनीलीशब्दो यदि संस्कृते न रूढस्तदा देश्यः ॥ यथा ।

जंघालुए ण^३इअडं गया सि जं तुह तणुम्मि जंवालो ।

तह जवरयगोवीओ तुह जहिमं तत्य गायंति ॥३३॥

तं जवयगोरयंगिं भरिडं जंघामओ हविअ वच्च ।

जलणीलिदुग्गमग्गो ण विअभइ पाउसो जाव ॥३४॥ (४२)

जच्छंदओ सतंतम्मि जक्खरत्ती ^२य दीवाली ।

^५जसोहणो णिसिथरे जंघाळेओ ^२य चच्चरए ॥४३॥

जच्छंदओ स्वच्छन्दः । कप्रत्ययाभावे जच्छंदो । जक्खरत्ती दीपालिका ।
^५जसोहणो राक्षसः । जंघाळेओ चत्वरम् ॥ यथा ।

मणिवल^४एहिं कुणंती जंघाळेयम्मि जक्खरत्तिं व ।

^४जसोहणाण वि तुमं णिसि जच्छंदेण किं डरसि ॥३५॥ (४३)

1 C °त्तेण.

2 C च.

3 AB °ते रूढस्तदा न दे°.

4 AB °इतठ°.

5 AB जणहीह°.

6 C °एहि.

विद्विष्यन्मि जगडिओ जं'भणआई जहिच्छभणिराई ।

जरलद्वियजरलविया गामौणे ऊरुए जहणरोहो ॥४४॥

जगडिओ विद्रावितः कदर्थित इत्यर्थः । जंभणओ यथेष्टवक्ता । जंभणभणो इति केचित् । उभयत्रादिग्रहणात् । जंपिच्छओ यथादृष्टमभिलषिता । जंपिच्छरमगिरो यो यद्यदृष्टं तदेव मृगयते इत्यादि । अत्र । 'जअडइ त्वरते इति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् । जरलद्विओ तथा जरलविओ गामौणः । जहणरोहो ऊरुः ॥ यथा

जरल'द्विआइ दट्टं पवणलहसंतंसुयं जहणरोहं ।

ओ कामसरजगडिया जरलविया हुंति जं'भणया ॥३६॥ (४४)

जहणूसवमझोरू जंकयसुकओऽप्पसुकयगिउभम्मि ।

जाडो गुम्मं जाई सुरा कविट्टम्मि जाउरो ॥४५॥

जहणूसवं अर्धोरुकम् । जंकयसुकओ अल्पसुकृतग्राह्यः । जाडो गुल्मम् । जाई सुरा । जाउरो कपित्थः ॥ यथा ।

जाउरजाडिकंठयफट्टिरजहणूसवा वि तेण समं ।

जाईलुवा वच्चसि जंकयसुकया सि तं पुत्ति ॥३७॥ (४५)

जालघडिया सिरहरे जिग्घियमोसिंघियत्थम्मि ।

जिस्सोब्भवा य दु'व्वाइ 'जौवयमई 'य वाहमई ॥४६॥

जालघडिया चन्द्रशाला । जिग्घियं घ्रातम् । अत्र जिमियं भुक्तमिति भुजिधात्वादेशभवम् । जिस्सोब्भवा दूर्वा । 'जौवयमई मृगाकर्षण-हेतुर्व्वाधमृगो ॥ यथा ।

1 A 'भणिआइ'. B 'भणिआई'.

2 AB अयडइ त्वरयतीति.

3 AB 'द्विघाए.

4 AB 'भणिया.

5 AB 'व्वाए.

6 AB जीविय'.

7 C अ.

जालघडियाइ जा तं ण णियसि ^१जोवयमइ व ^२मयणस्स ।

ता भम हरिणो व्व तुमं कुलडाजिस्सो^३भवाउ ^३जिग्घंतो ॥३८॥

अत्र जोहइ लज्जत इति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ॥ (४६)

जुस्सो छेगे जुयलो तरुणे अपरिग्गाहम्मि जुंजुरुडो ।

जुयलियजुरुमिल्ला दुगुणियगहणा जूयओ य बप्पीहे ॥४७॥

जुस्सो विदग्धः । जुयलो तरुणः । जुंजुरुडो अपरिग्रहः । जुयलियं
द्विगुणितम् । जुरुमिल्लं गहनम् । जूरु^४मिल्लयं इति गोपालः । जयओ
चातकः ॥ यथा ।

जुंजुरुडाए घणरवजुयलियविसमसरवेयणाइ मह ।

दुहजुरुमिल्लावत्थं कह जूयय तस्स ^५जुन्नजुयलस्स ॥३९॥

अत्र । जूरवइ वञ्चतीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ॥४७॥

जेमणयं दाहिणाए अंगे जो रं च जो किरत्थम्मि ।

जोक्खमचोक्खे जोओ चंदे जोग्गा य चाडुम्मि ॥४८॥

जेमणयं दक्षिणमङ्गं हस्तादि । जो रं यः ^६किलेत्थर्थे । जोक्खं मलिनम् ।
जोओ चन्द्रः । जोग्गा चाटु ॥ यथा ।

जयसिरिणिवासजेमणभुअ तुह गुणवस्सणम्मि का जोग्गा ।

जो रं जसेण चालुक्क जोक्खमवहरसि जोअस्स ॥४०॥ (४८)

णक्खत्ते जोडं जोइसं च जोई ^७य विज्जूए ।

खलियम्मि जोइरो जोइक्खो दीवम्मि जोडिओ वाहो ॥४९॥

जोडं तथा जोइसं नचत्तम् । जोई विद्युत् । जोइरो खलितः । जोइक्खो
दीपः । जोडिओ व्याधः ॥ यथा ।

१ AB जीवियमयं.

२ AB मयणं.

३ AB जिग्घंतो.

४ AB ^०मिल्लियं.

५ AB जुन्नं.

६ C किरित्थं.

७ C य.

मेहन्मि पिहियजोइसवइजोडे रुइरजोइजोइक्खे ।

हिंडंति अजोइरया वम्महजोडियसराहया कुलडा ॥४१॥ (४८)

णायणम्मि जोयणं तह खज्जोए जोइयं जाण ।

जोइंगणो अ इंदोवे जोवारोइ जोस्सलिया ॥५०॥

जोयणं लोचनम् । जोइओ खद्योतः । जाइंगणो इन्द्रगोपः । जोस्सलिया
जोवारो धान्यम् । जोवारोशब्दोऽपि देश एव ॥ यथा ।

चलजोइयजोइंगणमिक्खिय जोस्सलियकारणं कालं ।

कासयवहउ हरिसा उप्पुल्लयजोयणा हुंति ॥४२॥ (५०)

जोव्वण^१णीरं तह जोव्व^२णवेअं जोव्वणोवयं^३ च जरा ।

जणहं लह्मुपिठरे कसिणए^४ य जं^५पणमकित्तिवयणेसु ॥५१॥

जोव्वणणीरं तथा जोव्वण^१वेअं तथा जोव्वणोवयं वयःपरिणामः । जोव्वणणीरो
जोव्वणोवओ ऋच्च इति चतुष्पदवर्गे यत्केनचिदुक्तं तस्य संमोह एव ॥ यथा ।

जोव्वणणीरं तरुणत्तणे वि विजिएंदियाण पुरिसाण ।

जोव्वणवेअे वि ण जोव्वणोवयं होइ इयराण ॥४३॥

॥ अथानेकार्थाः ॥

जणहं लह्मुपिठरं क्खणं चेति द्वयर्थम् । जंपणं अकीर्त्तिर्वक्तं च । (५१)

वेडिअवरुणेसुं जंबुओ^५ य गामणिविडेसु जणउत्तो ।

जच्चंदणमगरू कुंकुमं च जोवो^५ य बिंदुओवेसु ॥५२॥

जंबुओ वेतसहजः पश्चिमदिक्पालश्च । जणउत्तो ग्रामप्रधानपुरुषो विटश्च ।
जच्चंदणं अगरूः कुंकुमं च । जोवो बिन्दुः स्तोकं च । अत्र जूरइ खिद्यते
क्रुध्यति चेति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ॥ (५२)

1 AB °ति य जी°.

4 A °णवयं.

2 AB °णी वि.

5 C अ.

3 AB °नीर°.

6 AB °वेयं.

॥ अथ भादयः ॥

संततवरिसन्नि भडौ भंखो तुष्टे भला य मयतण्हा ।

भंटी लहुड्डे केसिसु पौलूमायासु भंडुयभमाला ॥५३॥

भडौ निरन्तरवृष्टिः । भंखो तुष्टः । भला मृगतण्हा । भंटी लघुध्वंशः ।
भंडुयो पौलुवृक्षः । भमालं इन्द्रजालम् ॥ यथा ।

ण भडिं भंखो वि रवी कुण्ड भलं चय इत्य मरुदेसे ।

मुंच भमाला इ तुलंतभंटीओ भंडुयाइं चुंटेसु ॥४४॥ (५३)

भंडलिभंखरभंरया असईसुक्कतरु^१सुखआरेसु ।

भजभरिभरुया खिक्खिरिमसएसु^२ भंपणी पम्हे ॥५४॥

भंडली असती । भंखरो शुष्कतरुः । भरओ सुवर्णकारः । भज्जरी
स्पर्शपरिहारार्थं चण्डालादीनां हस्तयष्टिः खिक्खिरीति । भरुओ मशकः ।
मशकवाचशब्दास्त्रीर्यामपि वर्तन्ते । यदाह । मशकाख्यास्त्रीर्यामप्युच्यन्ते
काव्यतत्त्वज्ञैः ॥ इति । भंपणी पद्म ॥ यथा ।

^३भरुआउलन्नि मीलियभंपणियं^४ भजभरौकरविरूवं ।

भंखरतलन्नि भरयाहमं हहा भंडलौ रमइ ॥ ४५॥ (५४)

वयणिज्जे भक्कियभंखिया भरंको^५ य तिणापुरिसे ।

भंटियभंटलियाओ पहरियचंकमण^६अत्थेसु ॥५५॥

भक्कियं तथा भिंखियं वचनीयम् । उडिभंखियं वचनीयमिति तु
उत्पूर्वेण भिंखियशब्देन सिद्धम् । भरंको लणमयः पुरुषः । भरंतो इति
केचित् । भंटियं प्रहृतम् । भंटलिया चङ्क्रमणम् ॥ यथा ।

1 AB भिंटी.

5 A भरओ.

8 C च.

2 C हुड्डे.

6 A भभयाउ B भभयाउ.

9 A णह्ये.

3 C उडुआ.

4 AB सुत्रया.

7 AB भंभ.

ण कुणंति भंठियं ण य भंठलियं भक्कियाइ अगणंता ।

तुह कुमरवाल रिउणो अंभिंखिय रणाजिर भंरंक व्व ॥४६॥

अत्र भड्ड^१ शोयते भंपद् भ्रमतीत्यादयो धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः ॥५५॥

दड्डम्मि भलुसियं तह भलुंकिअं भामिअं चेअ ।

भंकारियभंखरिया अवचयणे भोलियाइ भलभलिया ॥५६॥

भलुसियं भलुंकिअं भामिअं त्रयमपि दग्धार्थम् । भंकारियं तथा भंखरियं
अवचयनम् । भलभलिया भोलिका । भोलिकाशब्दो यदि संस्कृते
न रूढस्तदायमपि देख्यः ॥ यथा ।

तावभलुंकिअदवभलुसिओ तुइ पयावभामिओ अ रिज ।

फलभंकारियदलभंखरियाइं कुणइ भलभलियइह्यो ॥४७॥ (५६)

भाडं लयगहणे भामरो जरी भाउलं च वउणिफले ।

भारुअभिरिंडभीरा चीरीजरकूवलज्जासु ॥५७॥

भाडं लतागहनम् । भामरो प्रवयाः । भाउलं कर्पासफलम् । भारुआ
चीरी । भिरिंडं जीर्णकूपः । भीरा लज्जा ॥ यथा ।

भाउलचुंणकज्जे अभोर कह भामरं णिओएसि ।

भारुअभाड^२च्छे भिरिंडए एस जं पडिहो ॥४८॥ (५७)

भुंखो वज्जविसेसे भुत्ती केयम्मि भुट्टमलियम्मि ।

भुल्लुरिभुंण^३भुंभुंसुसया गुम्भप्पवहमणदुहेसु ॥५८॥

भुंखो तुणयाख्यो बाह्यविशेषः । भुत्ती छेदः । भुट्टं अलोकम् । ^४भुल्लुरो
गुल्मः । भुंणं प्रवाहः । अत्र भुणइ जुगुप्सत इति धात्वादेशेषूक्तमिति
नोक्तम् । ^५भुंभुंसुसयं मनोदुःखम् । भुसुभुंसुसयं इत्यन्धे ॥ यथा ।

1 AB शोयते. 2 AB °कियं. 3 AB °नियं. 4 AB °दियाम्.

5 AB °कियं. 6 AB °च्छे. 7 AB °भुंभुंसुं. 8 AB भुल्लुरी.

तुह णत्थि भुट्ठुत्तो भुंठण^१तडभुत्तुरीसु णाओ सि ।

^२भुंभुंसुसयवईए मह कहियं तत्थ भुंखवाएहिं ॥४८॥(५८)

भुरं कुडिले भेरो जरघंटे भेंडुओ वि कांडुअए ।

अहमहिंसीइ भोट्टी भोडप्पो चणय^३धम्मि ॥५९॥

भुरं कुटिलम् । अत्र भूरइ स्मरतीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् । भेरो
^४जरघण्टः । भेंडुओ कन्दुकः । भोट्टी अर्धमहिषी । भोडप्पो चणकधान्यम् ।
^५शुष्कचणकशाकमित्यन्ये ॥ यथा ।

भोडप्पकेत्तकांठ भोट्टीओ कांठवडभेराओ ।

उअ चारइ गोववड्ढ खेळंती भेंडुएण भूरगई ॥५०॥(५९)

वाहम्मि भोडिओ भोंडलिया रासयसरिच्छकीलाए ।

टंका^६च्छिस्साजसतडतडत्यदौहगहिरेसु भससदो ॥६०॥

भोडिओ व्याधः । भोंडलिया रासकसदृशी क्रीडा ॥ यथा ।

भोंड^७लियाइ खेळंतु ताव बालाउ हरिणियाउ व्व ।

आरोविज्जण चावं पहरइ ^८ण कामभोडिओ जाव ॥५१॥

॥ अथानेकार्थाः ॥

भसो टङ्कच्छिन्नमयशस्तटस्तटस्थो दीर्घगम्भीरश्चेति पञ्चार्थः ॥ (६०)

गयणाट्टेसुं भत्थं च भंपियं तुट्टघट्टिएसं च ।

भसुरं तंबोलत्थेसु भंडुलौ असइकीलासु ॥६१॥

भत्थं गतं नष्टं च । भंपियं व्रटितं घटितं च । भसुरं ताम्बूलमर्थश्च ।
भंडुली असती क्रीडा च ॥ (६१)

1 AB °तणुत्तो. 2 B भुंभुंसु°. 3 AB धम्मि. 4 A जरदघटः B जरदघण्टः.

5 A शुष्कं च°. 6 AB °च्छिन्नाज°. 7 C °लियाए. 8 AB न

पल्हत्याकुट्टेसुं भसियं चौहिमसंणसु भिक्षिरिया ।

अंग^१किडणसु भौणं अच्चत्थे अच्छए अ भूसरिअं ॥६२॥

भसियं पर्यस्तमाकुट्टं च । अत्र भंखइ संतप्यते विलपति उपालभते निःश्व-
सिति च । भरइ स्मरति क्षरति चेति धात्वादेशेष्वृक्तमिति नोक्तम् । भिक्षिरिया
चौहीद्वयं मशकश्च । भौणं अङ्गं ^२कौटश्च । भूसरिअं अत्यर्थं स्वच्छं च ॥ (६२)

॥ इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिता^३यां देशीनाममालायां तृतीयो वर्गः ॥

1 AB °किडिण°

2 AB कट°,

3 AB °यां स्त्रीपञ्चदेशीयजसंयद्धसौ तृतीयो वर्गः ॥ क ॥ सं ५२४ ॥

चतुर्थवर्गः ।

॥ अथ टादयः ॥

टमरो केशचण टंकिअं पसरिण विमोडणे टसरं ।

टसरोट्टं^१ सेहरण टट्टइया जवणियाए^२ य ॥१॥

टमरो केशचयः । टंकिअं प्रसृतम् । टसरं विमोटनम् । टसरोट्टं शेखरः ।
टट्टइया तिरस्करिणो ॥ यथा ।

मा संठवेसु टमरे टसरियचूअंजुराण टसरोट्टं ।

टंकियमयंकजुगहाइ अंतरे देसु^३ मामि टट्टइयं ॥१॥(१)

टंबरओ भारियए कराल^४कस्सम्मि टप्परओ ।

अरणियकुसुमे टकारिया य टारो अहमतुरए ॥२॥

टंबरओ भारिकः । गुरुरित्यर्थः । टप्परओ करालकर्णः । टकारौ अरणि-
कुसुमम् । टारो अधमतुरङ्गः ॥ यथा ।

टारम्मि चडियमित्तो टंबरओ टप्परो^५ य वामणओ ।

भुत्ति पडिओ हसिज्जइ टकारौ^६ चुंठिरीहिं वणे ॥२॥(२)

टिप्पी टिकं तिलए टिंबरु तुंबुरु च टिग्घरो थेरे ।

टुंटो^७ छिस्सकरे^८ टे^९टा जूयपयम्मि टेक्करं च थले ॥३॥

टिप्पी तथा टिकं तिलकम् । टिकं शिरसि स्तवक इत्यन्ये । टिंबरु तुम्बुरु ।
टिग्घरो स्थविरः । अत्र । टिक्किडिक्किइ मण्डयति । टिरिटिक्किइ भ्राम्यति ।
एतौ धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्तौ । टुंटो छिन्नकरः । टे^९टा द्यूतस्थानम् ।
टेक्करं स्थलम् ॥ यथा ।

1 C अ.

2 A सामि.

3 AB °कन्नमि.

4 C °चुंठणोहिं.

5 AB छिन्न°.

6 A टेटो B टेदो.

7 B टेटा.

चंदणटिकियपरवहुमिह टेकरए रमंतियं दट्टुं ।

टिंवरुजोगय ¹टिंघरटुंयटेटिअ करेसि किं टिप्पिं ॥३॥(३)

टोलो सलहे टोलंबटोक्कणा महुयमज्जभंडेसु ।

असि²हिस्सखायजंघाखणित्तभित्तौतडेसु टंको वि ॥४॥

टोलो शलभः । टोलो पिशाच इत्यन्ये । यदाह । टोलं पिशाचमाहुः सर्वे शलभं तु राहुलकः ॥ टोलंबो मधूकः । टोक्कणं मद्यपरिमाणभाण्डम् । केचित् टोक्कणखंडं मद्यमानभाण्डमाहुः ॥ यथा ।

टोलो व्व मा पड तुमं उज्जाणे वाणि³णीउ जं पुरओ ।

टोलंबवणे टोक्कणहत्था मयणगिजालाओ ॥४॥

॥ अथानेकार्थाः ॥

टंको खल्लम्बिन्नं खातं जङ्घा खनित्रं भित्तिस्तटं चेति समर्थः ॥(४)

॥ अथ ठादिः ॥

ठल्लयठ⁴इयठविया णिड्ढणउक्खित्तपडिमासु ।

ठाणो माणे ठाणिज्जो गोरवियम्मि सिण्हए ठिक्कं ॥५॥

ठल्लो निर्धनः । ठइओ उत्तिसः । ठइओ अवकाश इत्यन्ये । ठविया प्रतिमा । ठाणो मानः । ठाणिज्जो गौरवितः । अयं दन्त्यादिरपोत्थेके थाणिज्जो । ठिक्कं शिञ्जम् ॥ यथा ।

ठाणो ण ठल्लयाणं ठाणिज्जत्तं ण यावि ठइयाणं ।

ण य ठिक्कं संढाणं अठवियउवलाण ण य पूया ॥५॥(५)

॥ अथानेकार्थाः ॥

गोरविउड्डेसुं ठरियं ठिवियं उड्डणियडह्किमासु ।

दंतगगहिण डक्कं डव्वो डावो ⁵य वामकरे ॥६॥

1 A डिग्घयटुंय क° B डिग्घयंटुंय क°

2 AB °हिन्न°.

3 A °णीओ.

4 C °इअइवि°.

5 C अ.

ठरियं गौरवितमूर्ध्वस्थितं च । ठिवियं जध्वं निकटं ह्रिका चेति त्रयर्थम् ।
जध्वार्थे ठिययं इत्यन्ये ॥

॥ अथ डादयः ॥

डक्कं दन्तगृहीतम् । दष्टार्थं तु दष्टशब्दभवम् । डव्वो तथा डावो वामकरः ॥
यथा ।

डव्वे फरयमडावे खग्गं गहिक्कणा तुह पई समरे ।

पहुपच्चक्कं पसरइ अमरिसडक्काहरो एसो ॥६॥(६)

डंडं डिंडी सौवियक्कप्पडखंडेसु तह डलो लोट्टे ।

डप्पं^१ सेल्ले डल्लं पिडियाइ अलिंजरे डहरी ॥७॥

डंडं तथा डिंडी सूच्या संघटितानि वस्त्रखण्डानि । डंडीत्यप्यन्ये । डलो
लोष्टः । डप्पं सेल्लाख्यमायुधम् । डल्लं पिटिका । डहरी अलिञ्जरम् ॥ यथा ।

डंडपरिहाणडिंडीपाउरणा चइयडप्पया तुज्ज ।

रिउणो पल्लिवणिहरे डहरीडल्ले वडंति डलखलिरा ॥७॥(७)

डहरो सिसू सिरहरम्मि डगगलो दवपहम्मि ड^२ड्हाडो ।

रक्काइ डंडओ डंभिओ^३ य कितवम्मि डंबरो घम्मे ॥८॥

डहरो शिशुः । डगगलो भवनोपरि भूमितलम् । ड^२ड्हाडो दवमार्गः ।
डंडओ रथा । डंभिओ द्यूतकारः । डंबरो घर्मः ॥ यथा ।

गिण्हय डहरे उत्तरिय डगगला डंडएण तुह रिउणो ।

ड^२ड्हाडिडंबरिल्ले जंति वणे डंभिय व्व जरवसणा ॥८॥

अत्र । डल्लइ पिबति । डरइ तस्यति । एतौ धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्तौ ॥(८)

डालौ सा^४हाए गायणे डायलडोलडोयणया ।

डियलौ यूणा भेगम्मि^५ डिडुरो डिंफियं^६ च जलपडिए ॥९॥

1 AB सिङ्गे.

2 AB °ड्डालौ.

3 C च.

4 B °ड्डालि°.

5 AB °हार.

6 AB डिडुरो.

डाली शाखा । डायलं डोलो डायणं त्रयोऽपि लोचनार्थाः । डियली स्थूणा ।
'डिड्डरो भेकः । डिंफियं जलपतितम् ॥ यथा ।

गयडोल डोयणेहिं ण णियसि डालिं लुणिसि डियलिकए ।
ता तरलियडायलओ गुत्तिद्रहे डिड्डरो व्व [डंफिसु ॥८॥

अत्र । डिंभइ स्तंसते । इति धात्वादेशेपृक्तमिति नोक्तम् ॥ (८)

डिंङिङ्गियं च खलिए वरुथे डोरं च कं'दलए ।

ओ'इस्सम्मि 'य डोणं त'हेव डोणोवयं उ'वरिं ॥१०॥

डिंङिङ्गियं खलिखचितं वस्त्रम् । डिंङिङ्गियं खलिते हस्ते इति केचित् ।
यदाह ॥ डिंफियडिंङिङ्गियया पतितं च खलितहस्ते च ॥ डोरं कन्दलः ।
डोणं अवतीर्णम् । उड्डीनवाचकसु संस्कृतभग्न एव । डोणोवयं उपरि ॥ यथा ।

विण्ह डोणो सि तुमं बलिणिवडोणोवयं पयं देसि ।

डोरं लिङ्गति डिंङिङ्गियं च परिङ्गति तेण तुह रिउणो ॥१०॥(१०)

डुं'वो सवचे डुं'घो उयंचणे डुंगरो सेले ।

घं'टम्मि डुं'डुओ डोला सिविया दारुहत्थए 'डोओ ॥११॥

डुं'वो श्वपचः । डुं'घो उदञ्चनविशेषो नालिकेरमयः । डुंगरो शैलः ।
डुं'डुओ जोर्णघण्टः । डोला शिबिका । अन्दोलनवाचकसु दोलाशब्दभवः ।
डोओ दारुहस्तः ॥ यथा ।

डुंगरआणियडोलाडोए 'विकिंतयस्स तुह रिउणो ।

डुं'डुयसरस्स डुं'वो त्ति क्विविय डुं'घयजलेण लेइ जणो ॥११॥(११)

1 AB डिंङुरा.

2 AB 'तुडहे डिड्डरो.

3 AB 'दलए.

4 AB 'दलसि.

5 C अ.

6 C 'हेअ.

7 C 'वरि.

8 AB डोवो.

9 AB विङ्गंत°.

तंबोलभायणे डोंगिली तहा डोलिओ कसिणसारे ।

डाऊ फलिहंसदुमे गणवद्रपडिमाविसेसे ^१य ॥१२॥

डोंगिली ताम्बूलभाजनविशेषः । डोंगिली ताम्बूलिनौत्येके । डोलिओ
कषासारः ॥ यथा ।

दइयन्मि सावराहे एंते डोलियविसालणयणाए ।

डोंगिलि^२णिहत्तवीडयकडुणमिसओ परंसुहीइ ठियं ॥१२॥

॥ अथानेकार्थाः ॥

डाऊ फलिहंसकडुची गणपतिप्रतिमाविशेषश्च ॥ (१२)

डोंगी ^१य हत्थविंबे तंबोलट्टाणभेए ^१य ।

ढड्डो भेरौ ढंको ^१य वायसे ढंढणी ^१य कविकच्छू ॥१३॥

डोंगी स्थासकस्ताम्बूलभाजनविशेषश्च ।

॥ अथ ढादयः ॥

ढड्डो भेरौ । ढंको वायसः । ढंढणी कपिकच्छः ॥ यथा ।

^३गोसुद्वियढंकउले देउलवाइज्जमाणढड्डे ^१य ।

उड्डविओ विसाए ढंढणिछित्ती व्व तम्मइ भुअंगो ॥१३॥ (१३)

^४मकुणाए ढंकुणढेंकुणा तहा ढंकणी पिहाणीए ।

ढंसयमजसे वीणाइ ढंखरी ढकयं तिलए ॥१४॥

ढंकुणो तथा ढेंकुणो मत्कुणः । ढंकणी पिधानिका । ढंसयं अयशः ।
ढंखरी वीणाभेदः । ढकयं तिलकम् ॥ यथा ।

ढंखरिय ढंकुणहरे इमाइ मा वच्च ढकयं दहुं ।

ढंकुणखहो ढंक^१णिहणिओ णीहरसि ढंसटं लं^२हिय ॥१४॥

अत्र ढकइ ङादयति । ढंसइ विवर्त्तते । इति धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्तौ । (१४)

चिक्खल्ले ढंढरिओ ढंढसिओ गामजक्खम्मि ।

णिच्चम्मि ढिक्कयं ढिं^३ढयं जलगए बलाइया ढे^४कौ ॥१५॥

ढंढरिओ कर्दमः । ढंढसिओ ग्रामयक्षः । केचिद् ग्रामवृक्ष इत्याचक्षते । यदाहुः । ढंढसिओ ढंढरिओ ग्रामतरौ कर्दमे चाख्ये ॥ अत्र । ढंढल्लइ भ्रमति । ढंढोलइ गवेषयति । इति धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्तौ । ढिक्कयं नित्यम् । ढिंढयं जलमध्यपतितम् । ढे^५कौ बलाका ॥ यथा ।

ढंढसियपूयणपरा ढे^६कौओ भणइ ढिक्कयं का वि ।

दिहो कइ वि मह पई ढिंढो ढंढरियखुत्तो वा ॥१५॥

अत्र । ढिक्कइ वृषभो गर्जति । ढुमइ ढुसइ भ्रमति । इति धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः ॥ (१५)

अधणे ढे^७ल्लो ढे^८ढिअढौंघरया धूवियब्भमिरएसु ।

ढे^९ढो पंक^{१०}णिरत्थे ढंढरढयरा पिसायईसासु ॥१६॥

ढे^७ल्लो निर्धनः । ढे^८ढिओ धूपितः । ढौंघरो भ्रमणशीलः ॥ यथा ।

सिरिक्कुमरवाल रिउणो तुह दवडज्भंतपीलुधू^९मइया ।

ण^{१०}वअगरुढे^{१०}ढियाणं सुमरंते ढे^{१०}ढौंघरा रखे ॥१६॥

॥ अथानेकार्थाः ॥

ढंढो पङ्को निरर्थकश्चेति समाहारः । ढंढरो तथा ढयरो पिशाच ईर्ष्यायां चेति द्वावपि द्वयर्थौ । (१६)

1 AB °णिउणौट. 2 A °हियं. 3 AB ढिं^३कौ°. 4 AB ढे^४डिय°. 5 AB ढं^५कौ.

6 AB °निरत्थो ढंढयट°. 7 A ढंढि°. 8 AB °सरया. 9 B °वयग°. 10 A °ढौंघरा B °ढौंघरा.

पिठरोरुहजलेसुं ठमरं ढेंका हरिसकूवयतुलासु ।

णत्था णासारज्जू ^१आउत्ते णव्वणोव्वा य ॥१७॥

ठमरं पिठरमुष्णजलं चेति द्वयर्थम् । अत्र दुंदुल्लइ भ्रमति गवेषयति चेति
धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः । ढेंका हर्षः कूपतुला चेति द्वयर्था ॥

॥ अथ णादिः ॥

णत्था नासारज्जूः । णव्वो तथा णोव्वो आयुक्तः ॥ यथा ।

भक्तवन्तेणं गामं णत्थारहिओसहेण व समगं ।

णव्व तए णोव्वाणं ^२अस्साण वि भंजिओ मग्गो ॥१७॥(१७)

णद्धो आरूढे ^३णंदाणंदीणंदिणीउ गार्द्धए ।

^४परिवंचियम्मि णडिओ ^५य णच्चिरो रमणसौलम्मि ॥१८॥

णद्धो आरूढः । णंदा णंदी णंदिणी त्रयोऽप्येते गोवाचकाः । अत्र णक्खा
नखाः । णवि वेपरीत्ये । ^६णइ अवधारणे । एते शब्दानुशासने साधिता इति
^७नोक्ताः । णडिओ वञ्चितः । खेदित इत्यन्ये । णच्चिरो रमणशैलः ॥ यथा ।

अंवरणहे मेहे ^८णंदावालीण णंदिणीगोठे ।

ण सुणेसि णच्चिराणं जइ गीयं णंदिपुत्त णडिओ सि ॥१८॥(१८)

मलिणम्मि णज्जरो णंदणो ^९य भिच्चम्मि णज्भरो विमले ।

णलयमुसीरे सौहे णंदिक्खो णंदियं च सौहरुए ॥१९॥

णज्जरो मलिनः । णंदणो भृत्यः । णज्भरो विमलः । णलयं उशीरम् ।
णंदिक्खो सिंहः । णंदियं सिंहरुतम् ॥ यथा ।

णज्भरजस तुह रिउणो णरवइणंदिक्ख णंदियं सोउ' ।

णज्जरवत्था णलयकरा मालियणंदणा हविय जंति ॥१९॥(१९)

1 AB आउत्ते.

2 AB अस्साण.

3 AB णंदाणंदिणीउ.

4 AB परव'.

5 C च.

6 AB णय.

7 AB, नोक्ताः.

8 AB णंदीवा'.

दुहियन्मि गृह्णिओ ^१गङ्गरी ^२य भेगन्मि मंदिरे गलियं ।

गङ्गरी कु^३रीए गङ्गुली कच्छवए गङ्गमुहो घूए ॥२०॥

गृह्णिओ दुःखितः । ^१गङ्गरो भेकः । गलियं गृहम् । गङ्गरी क्षुरिका ।
गङ्गुली कच्छपः । द्वित्वे गङ्गुली इत्यपि । गङ्गमुहो घूकः ॥ यथा ।

गङ्गमुहगलिए रस्से रुखं सोऊण तुह ^४रिउवङ्गणं ।

गङ्गरीहय व्व ^५गङ्गडरिगङ्गुलीउ वि ^६गृह्णिआ इति ॥२०॥

अत्र । गङ्गरी केवले । गङ्गरी आनन्तर्ये । एतावद्वयी । गङ्गङ्ग गङ्गङ्ग
प्रायते । गङ्गङ्ग गुप्यति । एते धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः ॥ (२०)

जत्य पलासलयाए ज^७गृहिं पङ्गणाम पुच्छिया जुवई ॥

अकहंतो गृह्णिगङ्गङ्ग गृह्णिमविसिसो गङ्गलया सा ॥२१॥

यदाह । नियमविशेषश्च गङ्गलया ज्ञेया । आदाय पलाशलतां भ्राम्यति
लोकोऽखिलो यस्माम् । पृष्टा पतिनाम स्त्री निहन्त्यते चाप्यकथयन्ती ॥ यथा ।

दोलाविलाससमए पुच्छंतोहिं स^८होहिं पङ्गणामं ।

ल^९होहिं गृह्णिज्जंतो वहुया गङ्गलयावयं भरइ ॥२१॥(२१)

गङ्गरीअ सहसा ^{१०}ओआइए गङ्गसियं तडिन्मि गङ्गवल्ली ।

गङ्गाउत्तो भोगी करइ गङ्गवत्तणेमी अ ॥२२॥

गङ्गरीअ सहसा । गङ्गसियं उपयाचितकम् । गङ्गसियं इत्यन्ये । गङ्गवल्ली
विद्युत् । गङ्गाउत्तो ईश्वरः । नियोगिसुत इत्यन्ये । गङ्गवत्तणेमी विष्णुः ॥ यथा ।

गङ्गसियस^{११}एहिं पा^{१२}विअसि^{१३}रोइ गङ्गवत्तणेमिसममप्यं ।

गङ्ग^{१४}रिअ गङ्गाउत्तय मा ^{१५}सुण गङ्गवत्तचंचला एसा ॥२२॥(२२)

१ AB गङ्गरी.

२ C य.

३ C °रीइ.

४ AB रिऊण वङ्ग.

५ AB गङ्गुलि.

६ AB गृह्णिआ.

७ AC °गृहि.

८ C °होहि.

९ C °होहि.

१० AB सवयारअए.

११ C °एहि.

१२ B °विअ.

१३ AB °रीइ.

१४ AB °रिअ.

१५ A सुण.

जलभवफलभेए ^१णइमासयमुच्छिष्टए णवोद्धरणं ।

णाओ गव्विट्ठे णाउल्लो गोमौ बिलम्भि णारोद्धो ॥२३॥

१ णइमासयं जलोद्भवः फलभेदः । २ णवोद्धरणं उच्छिष्टम् । णाओ गर्विष्ठः ।
णाउल्लो गोमान् । णा रोद्धो बिलम् । कूसार इत्यन्ये ॥ यथा ।

णाउल्ल ^२णवोद्धरणेण तू स मा विससु णायउल्लणयं ।

दुल्लहणइमासयकए सया वि गोहा ण होइ णा^४रोद्धे ॥२३॥ (२३)

णालंबौ जूडे णाहिदाममुल्लोअमज्झदामम्भि ॥

णालंपिअमक्कंदे जहणम्भि ^५य णाहिविच्छेओ ॥२४॥

णालंबौ कुन्तलः । णाहिदामं उल्लोचमध्यदाम । णालंपिअं आक्रन्दितम् ।
णाहिविच्छेओ जघनम् । णाहोए विच्छेओ इति वाक्यमपि जघनवाचकम् ।
यदाह ॥ णाहोए विच्छेओ जघनं कैश्चित्तु णाहिविच्छेओ ॥ यथा ।

पुणजम्भे कुसुमाइं ग^६याइं णालंविणाहिदामेसु ।

इय णालंपंते तुह ^७रिठवहण पिहुणाहिविच्छेया ॥२४॥ (२४)

णामोक्सियं कज्जे णिज्जणुवस्सा य सुत्तम्भि ।

भूए णिडो हलिहा णिग्गा णिहसो ^८य वम्भोए ॥२५॥

णामोक्सियं कार्यम् । ^९णिज्जो तथा णुवस्सो सुप्तः । णिडो पिशाचः ।
णिग्गा हरिद्रा । णिहसो वल्लीकः ॥ यथा ।

णामोक्सियं तुमए किं रे णिड णिग्गराग णिहसमुह ।

तीए स्त्रियं जं णामं लवसि ^{१०}णुवस्सो अणिज्जो ^{११}य ॥२५॥ (२५)

1 AB णयमा^१.

2 AB णवुह^२.

3 AB ^३रोद्धो.

4 AB ^४रोद्धो.

5 C य.

6 C ^६याइ.

7 BC रिउण.

8 AB णिज्जो.

9 AB णुमस्सो.

णिङ्गुणं वावारे कामियाद् णिङ्गुया य णिवभरं^१ जुम्मे ।

णिवहो सामिद्धौए णियडी डंमे णिङ्गयमवि सुरए ॥२६॥

णिङ्गुणं व्यापारः । णिङ्गुया कामिता । णिज्भरं जीर्णम् । णिज्भूरं इत्यन्ये ।
णिवहो सम्पत्तिः । णियडी दम्भः । यदि निष्कृतिशब्दस्य प्रत्यादौ (सिद्धहेम०
१,२०६) पाठ इत्यते तदा न देश्यः । णिङ्गयं सुरतम् ॥ यथा ।

णिङ्गुआणिङ्ग^२ मयाणं मा संभर मुंच णियडिणिङ्गुणाइं ।

जं णिज्भरो सि इणिहं कुणसु मणं पुसणिवहम्मि ॥ २६॥ (२६)

तुणिङ्गकम्मि णिउक्को णिरुलौ^३ मयराकिङ्गगाहे ।

णिङ्गणं कूले णिगढो घम्मे णिसुयं णिसामियं च सुए ॥२७॥

णिउक्को तूष्णीकः । णिरुली मकराकृति^४ग्राहः । णिङ्गणं कूलम् । णिगढो
घर्मः । णिसुयं तथा णिसामियं श्रुतम् ॥ यथा ।

णिसुए णिरुलौरावे णिसामिए सउणिकलयले^५ य वङ्ग ।

यइणिङ्गणागयजारं सुणिय णिउक्काहिसरइ णिगढे वि ॥ २७॥ (२७)

णिरिउरम्मि णियलमविसिसियम्मि णिरियं च णिक्कुडमकंपे ।

णिव्वेठणिव्वेठा राग्गे णिज्जूहो^५ य णिव्वम्मि ॥२८॥

णियलं नूपुरम् । णिरियं अविशेषितम् । णिक्कुडं अकम्पम् । णिव्वेठो
तथा णिव्वेठो नग्नः । णिज्जूहो नौत्रम् ॥ यथा ।

णिरियट्ठाणाठाणय किं णियले णियसि णिक्कुडो चोर ।

जरणिज्जूहम्मि घरे णिव्वेठो णिव्वेठेण पेसियइ ॥२८॥ (२८)

१ AB जुहे,

२ AB °मयाणं.

३ AB महरा°.

४ BC °तिरा°.

५ C अ.

अरिभवणम्भि गियारं गिब्वूढं पच्छिमंगणए ।

कठिणम्भि गिक्कडं तह गिप्फेसो सद्विगगमणे ॥२६॥

गियारं रिपुगृहम् । गिब्वूढं गृहपश्चिमाङ्गणम् । गिक्कडं कठिनम् ।
गिप्फेसो शब्दनिर्गमः ॥ यथा ।

धणुकद्वणगिक्कडभुअ चालुक तुहं गियारगिब्वूढे ।

णीसंकविलसिराणं सिवाण उल्लसद्द गिप्फेसो ॥२६॥ (२६)

गट्टम्भि गिरादो गिच्छिए गिरुत्तं २गए गिरिंको ३य ।

संतुट्टम्भि गिसत्तो वि गिमेलं दंतमंसम्भि ॥३०॥

गिरादो नष्टः । गिरुत्तं निश्चितम् । गिरिंको नतः । गिसत्तो संतुष्टः ।
गिमेलं दन्तमांसम् । गिमेला इति धनपालः ॥ यथा ।

तुह घायणिमेलुच्छुडदंतया रिउगया गिरिंकमुहा ।

जंति गिरादा तह वि हु जए गिरुत्तं तुमं सि ण गिसत्तो ॥३०॥ (३०)

गिक्कंकगिलंका पडिगहम्भि गिज्जोमिणोमिणो रस्सो ।

अंगुट्टोद्द गिरंगीणीरंगोउ अहियम्भि गिप्पट्टो ॥३१॥

गिक्कंको तथा गिलंको पतद्गृहः । गिज्जोमी तथा णोमी रस्मिः ।
रज्जुरित्यर्थः । गिरंगी तथा णीरंगी शिरोऽवगुह्यनम् । गिप्पट्टो अधिकः ॥ यथा ।

गिज्जोमिखंअसहरहओद्दस्से पियम्भि लेइ वड्ढ ।

गिप्पट्टपेम्भिविरइयगिरंगिया क'रयगिक्कंके ॥३१॥

किं मामि रोयसि तुमं णोरंगिं चइय आचम गिलंके ।

पेक्खसि ण चिरा दइयं णोमीवड्ढं पुरो वड्ढं व ॥३२॥ (३१)

1 C °जनम्.

2 AB गते.

3 C अ.

4 AB °लुचुड°.

5 AB °टोउ.

6 B° इहे.

7 AB °रुंवि°.

णिम्भंसू तरुणे णिम्भुगो भग्गन्नि णिक्खयं णिहए ।

सुत्तोट्टियन्नि णि^१व्वित्तो णिस्संको य णिम्भरए ॥३२॥

णिम्भंसू तरुणः । णिम्भुगो भग्गन् । णिक्खयं निहतम् । णिव्वित्तो
सुतोत्थितः । णिस्संको निर्भरः ॥ यथा ।

णिस्संकामसरणिक्खया इमा सिविणए तुमं दट्ठं ।

णिम्भंसुय निव्वित्ता णिम्भुग्गमणोरहा होइ ॥३३॥ (३२)

णिज्जोओ पयरे परि^३हिए णियत्थं चलन्नि णिक्कज्जो ।

णिव्वाणं दुहकहणे थट्ठे ^४णिट्ठू हणिव्वूढा ॥३३॥

^५णिज्जोओ प्रकरः । पुष्पावकर इत्यन्थे । णियत्थं परिहितम् । णि^६क्कज्जो
अनवस्थितः । णिव्वाणं दुःखकथनम् । ^७णिट्ठू तथा णिव्वूढो स्तब्धः ॥ यथा ।

णि^८क्कज्जे जं ^९मससि णियत्थहारं ^{१०}फुलिंगं ^{११}णिज्जोओ ।

^{१२}णिट्ठू णिव्वाणं कुणसु अणिव्वूढयाण तं अइइ ॥३४॥ (३३)

गयकुसलोवकिट्ठसुं णिम्मयणिग्घट्ठ^{१३}णिज्जाया ।

सेदोचिय^{१४}उज्जाणा णिवायणिव्विट्ठणिग्भग्गा ॥३४॥

णिम्मओ गतः । णिग्घट्ठो कुशलः । ^{१५}णिज्जाओ उपकारः । णिवाओ
खेदः । णिव्विट्ठं उचितम् । उपभुक्तायै तु निर्विशेषवद्भवम् । णिग्भग्गं
उद्यानम् ॥ यथा ।

णिग्भग्गणिम्मयं तं दट्ठं पयडियणिवायसिट्ठिलंगो ।

तम्भइ तुज्ज कए णिव्वि^{१६}ट्ठयणिज्जायणिग्घट्ठ ॥३५॥ (३४)

1 AB °व्विहो.

2 C अ.

3 A °हियं.

4 AB णिव्वूढ°.

5 AB णिज्जोओ.

6 AB °क्कज्जो.

7 AB णिव्वूढो.

8 AB °क्कज्जो.

9 AB मससि.

10 A पुलि°.

11 AB °णिज्जोओ.

12 AB णिव्वूढ.

13 AB °णिग्भग्गाया.

14 AB °उज्जाणाया.

15 AB णिज्जोओ.

16 AB °इइइणिग्भग्गाया.

सुत्तपसुत्तन्मि णिसायं चामु^१डाद्व णिम्भंसा ।

णिद्धम्भो एगमुहन्मि णिंदिणिणियाणिया कुतिणहरणे ॥३५॥

णिसायं सुत्तप्रसुत्तम् । चण्डालवाचकस्तु णिसायशब्दो निषादशब्दभवः ।
णिम्भंसा चामुण्डा । णिद्धम्भो एकमुखयायो । णिंदिणी तथा णियाणिया
कुट्टणीकरणम् ॥ यथा ।

केयारणिंदिणिकए णियाणियामुल्लजंणमिसेण ।

णिम्भंसदेउलं णिद्धम्भ पिआ वच्चइ णिसाए ॥३६॥ (३५)

णिस्साला णोलच्छा णोलइया चेअ चंचुन्मि ।

णिग्गिस्सं णिल्लसियं च णिग्गए पाडिए णिसुद्धं च ॥३६॥

णिस्साला तथा णोलच्छा तथा णोलइया चंचुः । णिग्गिस्सं तथा णिल्लसियं
निर्गतम् । णिसुद्धं पातितम् ॥ यथा ।

णोलइयाइ हणंतो णोलच्छिवरो विसालणिस्सालो ।

णिग्गिस्सजिओ हओ आसमणिक्कसियरावणणिसुद्धो ॥३७॥ (३६)

णिज्झाओ णिच्छुंडो गिराहणिग्घोरणिप्परिसा ।

णिद्धंधसो अ ^२णिव्वेरिसो अ अदए णिमेणमवि ठाणे ॥३७॥

णिज्झायादयः सप्त शब्दा निर्दयवाचकाः । णिव्वेरिसशब्दोऽत्यर्थेऽपि दृश्यते ।
णिमेणं स्थानम् ॥ यथा ।

णिग्घोरे णिच्छुंडो अणिराहे को व्व ण इ ^३अणिप्परिसो ।

णिद्धंधसे अणिव्वेरिसो अणिज्झाय कथ वि णि^४मेणे ॥३८॥ (३७)

अवि^१भिस्मगेहए णिद्धमणिद्धयणिद्धमाया वि ।

णिअरट्टिए ^२णिअरिअं णिअंधणणिअंसणा वत्थे ॥३८॥

णिद्धमो तथा णिद्धओ तथा णिद्धमाओ अविभिन्नगृहः । अत्र । णिअइ पश्यति । णिवाइ विश्राम्यति । णिमइ न्यस्यति । एते धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः । ^३णिअरिअं निकरेण स्थितम् । णिअंधणं तथा ^४णिअंसणं वस्त्रम् ॥ यथा ।

णिअरिअगुण सुणिअंसण णिअंधणं कट्ट ^५णिद्धमो हविअ ।

^६णिद्धअ वयस्मि रमिमो किं पेअमणिद्धमायाण ॥३९॥ (३८)

णिद्धमणं ओघसरे णिअकलं वट्टु ले चेअ ।

णिव्वमिअं परिहुत्ते पाणिग्गहणम्मि णिव्वहणं ॥४०॥

णिद्धमणं गृहजलप्रवाहः । ^७णिअकलं वर्तुलम् । णिव्वमिअं परिभुक्तम् । णिव्वहणं विवाहः ॥ यथा ।

गंधव्वे णिव्वहणे तुह णिव्व^८मिअं ^९णिअकलयणीए ।

विरहे सुमरंतीए वाहेहिं वहइ णिद्धमणं ॥४०॥ (३९)

अट्टम्मि ^{१०}य णिक्खुरिअं णिरंतरे चेअ णि^{१०}त्तिरडो ।

ओअारणे णि^{११}वच्छणणेवच्छणया चुअम्मि णिस्सरियं ॥४०॥

णिक्खुरिअं अट्टम् । णि^{१०}त्तिरडो निरन्तरम् । णि^{१२}वच्छणं तथा णिवच्छणं अवतारणम् । णिस्सरिअं स्त्रस्तम् ॥ यथा ।

णि^{१३}त्तिरडिविरहणिक्खुरिअतणू णिस्सरिअ अंसु पत्तपिए ।

णिवच्छणगहखलिया सयमेव णिवच्छणोडुआ वडुआ ॥ ४१ ॥

1 AB °भिन्°.

2 AB णियरियं.

3 AB णिअरियं

4 AB णियंसणं.

5 A णिगमे, B णिगमो.

6 AB णिद्धय.

7 AB णियत्त°.

8 AB °मिणं.

9 C अ.

10 AB °त्तिरिडो.

11 A °वच्छुण°.

12 A °वच्छुणं.

13 AB °त्तिरिडि°.

अत्र । गि^१यच्छ^२ पश्यति । गिर^३प्य^४ तिष्ठति । गि^५म्भाण^६ गि^७म्भव^८ निर्मि-
मोति । गि^९ज्भर^{१०} चीयते । गि^{११}हुव^{१२} कामयते । गि^{१३}आर^{१४} काणितं करोति ।
गिरि^{१५}घ^{१६} निलीयते । गि^{१७}व्वड^{१८} पृथक् स्पष्टो वा भवति । गि^{१९}ह^{२०} निष्टम्
करोति । गि^{२१}व्वोल^{२२} मन्थनीष्ठं मलिनं करोति । गि^{२३}ल्ल^{२४} सुञ्चति । गि^{२५}ड^{२६}
मज्जति । गि^{२७}च्छ^{२८} गि^{२९}ज्भाड^{३०} गि^{३१}ल्लूर^{३२} छिनत्ति । गि^{३३}सुठ^{३४} भाराक्रान्तो
नमति । गि^{३५}डुअ^{३६} चरति । गि^{३७}ह^{३८} विगलति । गि^{३९}म्भ^{४०} गच्छति ।
गि^{४१}स^{४२} उल्लसति । एतं धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः ॥ (४०)

गि^{४३}ट्टि^{४४}गि^{४५}क्वसरि^{४६}गिरुव^{४७}क्या युक्^{४८}मुसिय^{४९}अक^{५०}एसु ।

गि^{५१}त्तिरडि^{५२} च तुट्टे गी^{५३}सारो मंडवे चैय ॥४१॥

गि^{५४}ट्टि^{५५} ग्युक्तं निष्टूतमित्यर्थः । गि^{५६}क्वसरि^{५७} सुधितः । अपहृतसार
इति यावत् । गिरुव^{५८}क्यं अकृतम् । गि^{५९}त्तिरडि^{६०} दृष्टितम् । अत्र गिरुवार^{६१}
गृह्णाति । गिरि^{६२}णज^{६३} पिनष्टि । इत्येतौ धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्ता । गी^{६४}सारो
मण्डपः ॥ यथा ।

तुह गि^{६५}त्तिरडि^{६६}अथामा रिउणो गि^{६७}क्वसरि^{६८}रिआ वसंति वणे ।

गिरुव^{६९}क्यगी^{७०}सारे तण्हाइ सुभंतगि^{७१}ट्टि^{७२}हिया ॥ ४२ ॥ (४१)

गी^{७३}संपायं परिसंतजणवए तह भुणिमि गी^{७४}हरियं ।

गी^{७५}सीमिओ य गि^{७६}व्वासियमि बाणमि गी^{७७}लकंठौ अ ॥४२॥

गी^{७८}संपायं परिश्रान्तजनपदम् । गी^{७९}हरियं शब्दः । गी^{८०}सीमिओ निर्वासितः ।
गी^{८१}लकंठौ बाणवृक्षः ॥ यथा ।

बोलियवइ गिसमुहं गी^{८२}संपाए अणीहरियकंची ।

अहिसरइ गी^{८३}लकंठीवणमि गी^{८४}सीमियस्स तस्स कए ॥ ४३ ॥ (४२)

1 AB °हुअइ. 2 A °डडइ गि^{४३}ल्ल B °डडइ गि^{४३}ल्ल. 3 AB °त्तिरडि°. 4 AB °हिधं.
5 AB °ल्लअं. 6 A °णजअइ. 7 AB °रिया.

शौसणिआ गिस्सेणौ शौआरणमवि बलिघडौए ।

शूला साहाए पट्टवासियाए ^१य शेडाली ॥ ४३ ॥

शौस^१णिआ निःश्रेणी । कप्रत्ययाभावे शौसणीत्यपि । ^२शौआरणं बलिघटी ।
अत्र शौइ शौणइ शौलुक्कइ गच्छति । शौरंजइ भनक्ति । शूव्वइ प्रकाशयति ।
एते धात्वदेशेषूक्ता इति नोक्ताः । शौहम्मियं निर्गतमिति तु निर्पूर्वस्य हम्मिधातोः
सिद्धम् । शूला शाखा । अत्र शूमइ छादयतीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ।
शेडाली पट्टवासिता शिरोभूषणभेदः ॥ यथा ।

शेडालिसुंदर तुमं पुत्तय मा चडसु उच्चतरुणूलं ।

जं शौसणिपडिएसु वि शौआरणवत्तहाण होइ कलं ॥ ४४ ॥ (४३)

शेउडो सग्भावे कूवतुलाए ^१य शेलिच्छी ।

रविवणियसचिवसंठा शेसरशेसत्यिशेलच्छा ॥ ४४ ॥

शेउडो सग्भावः । शेलिच्छी कूपतुला । शेसरो रविः । शेसथी वणिकः
सचिवः । शेलच्छो षण्डः । वृषभ इत्यन्ये ॥ यथा ।

शेस^१त्यि अशेलच्छो तं शेउडेण शेसरत्यमणे ।

शेलिच्छिरवं सोउं वच्चइ जं जलमिसेण तुह जाया ॥ ४५ ॥

अत्र शेउडं नौडमिति तु नौडशब्दभवमिति नोक्तम् ॥ (४४)

भइवओज्जलदसमीजसवभेअम्मि शेडुरिया ।

उच्छुणि^१वीलणकंडे तहेअ कंडम्मि शंदं च ॥ ४५ ॥

शेडुरिया भाद्रपदोज्ज्वलदशम्यां कश्चिदुत्सवविशेषः ॥ यथा ।

संकेयमागए उववइम्मि दूईइ भक्ति संलविया ।

अहिसरइ णायरवह्ण शेडुरियादंसणमिसेण ॥ ४६ ॥

अत्र शीलइ क्षिपतीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ॥

१ C अ.

२ AB °णिआ.

३ AB शौयार°.

४ AB °दति.

५ AB °विय श°.

६ C °वीडण°.

॥ अयानेकार्थाः ॥

शंदं इक्षुनिपीडनकाण्डं कुण्डाख्यो भाण्डविशेषश्चेति 'द्वयर्थम् । केचित्तु इक्षुनिपीडनकाण्डवाचकावेव शंदकुण्डशब्दौ देश्यावित्याहुः । यदाह । इक्षु-
निपीडनकाण्डं शंदं कुण्डं च 'गो शंदौ । न तु कुण्डाख्यभाण्डवाची शंदशब्दो
देश्यः । अस्माभिस्तुभयमपि दृष्टमित्यनेकार्थेषूपनिबद्धम् ॥ (४५)

घाणे मूकं शक्को शक्को कूवे खलरगजिसं च ।

कदमिए वद्विवरे पत्रोयणे शल्लयं शिमिते य ॥ ४६ ॥

शक्को घ्राणं मूकश्च । ग्राहे तु शकशब्दो नक्रशब्दभव एव । शक्को कूपो
दुर्जनो व्येष्टो भ्राता चेति त्रयर्थः । शल्लयं कदमितं वृत्तिविवरं प्रयोजनं निमित्तं
चेति चतुर्थम् ॥ (४६)

रयदुद्दिणेसु शाडलमह शङ्खवयमघिण्णिदासु ।

सम्भावेऽभिप्राए शाडडो चोरकंचणे शिक्खो ॥ ४७ ॥

शाडलं रतं दुर्दिनं च । शङ्खवयं अष्टुणा निन्दा चेति द्वयर्थम् । शाडडो
सद्भावोऽभिप्रायश्च । मनोरथ इत्यन्ये । शिक्खो 'चौरः काश्चनं च ॥ (४७)

कउहकुउमेसु शिब्बं शिययं रयसयशासासयघडेसु ।

सुत्तोट्टिए शिरासे उब्भडअकिवेसु अ शि^०विद्धो ॥ ४८ ॥

शिब्बं ककुदं व्याजश्च । पटलान्ते तु शिब्बशब्दो नौत्रशब्दभव एव । शिययं
रतं शयनीयं शाश्वतं घटश्चेति चतुर्थम् । शि^०विद्धो सुप्तोत्थितो निराश उद्गटो
नृशंसश्चेति चतुर्थः ॥ (४८)

सेयगणेसु शिहाओ पुट्टे उब्बेठिए शि^०रप्पो अ ।

चोरट्टियपुट्टेसु^१ शिरक्कमुज्जुअदटेसु शिप्पिच्छं ॥ ४९ ॥

1 A द्यर्थः.

2 A गोनही B गोनही.

3 AB °ल्लभं.

4 BC चोरः.

5 AB °विद्धो.

6 AB °रन्धो.

7 AB शिरिक्क°.

शिवाओ खेदः समूहश्च । शि'रप्पो 'पृष्टमुद्देष्टितं च । 'शिरक्को 'चौरः
स्थितः 'पृष्टं चेति त्रार्थः । शिपिष्णं ऋजु दृढं च ॥ (४८)

पय'डोज्जुरिज्जु शिराओ 'शिष्ट'कं च टंकिए विसमे ।

शिहुअं शिव्वावारे तुग्गिहक्के तह य मुरयम्मि ॥ ५० ॥

शिराओ प्रकट ऋजु रिपुञ्चेति त्रार्थः । 'शिष्ट'कं टङ्गच्छिन्नं विषमं च ।
शि'हुअं निर्व्यापारं तूष्णीकं मुरतं चेति त्रार्थम् । (५०)

शिव्वलियं जलधोए पविगणिए विहडिए चेय ।

वायसमूक्खेसु शिउक्कणो शिहेलणमगारजघणेसु ॥ ५१ ॥

शिव्वलियं जलधौटं पविगणितं विघटितं चेति त्रार्थम् । शिव्वलेइ दुःखं
मुञ्चति निष्पद्यते क्षरति चेति धात्वादेशे सिद्धम् । शिउक्कणो वायसो
मूकश्च । शिहेलणं गृहं जघनं च । अत्र । शिव्वरइ दुःखं कथयति क्षिनत्ति
च । शिहोडइ निवारयति पातयति च । शिलुक्कइ तुडति निलीयते च ।
शिव्वहइ शिरिणासइ गच्छति पिनष्टि नश्यति च । शीलुंक्कइ निष्पतति
आच्छोटयति च । शीरवइ बुभुञ्चते आक्षिपति च । शीहरइ निःसरति
आक्रन्दति च । णमइ न्यस्यति क्वादयति चेति धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः ॥ (५१)

॥ इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिता^१यां देशीनाममालायां चतुर्थीं वर्गः ॥

1 AB °रग्वो.

2 C पृष्ठमु°.

3 शिरिक्को.

4 BC चौरः.

5 C पृष्ठः.

6 AB °डोज्जुरि°.

7 AB शिष्ट'कं.

8 AB °हुअं.

9 AB °यां लोपजदेशीशब्दसंग्रहणौ चतुर्थीं वर्गः ॥ क ॥ रंघः २३२ ॥

॥ अथ तादयः ॥

तंवा गार्द तंटं ^१पुट्टं सुत्तोप्पलेसु तग्गतगा ।

तट्ठी व^२ईड्ढ सोगम्भि तमो तवणो ^३य भक्खम्भि ॥१॥

तंवा गौः । तंटं पुट्टम् । तग्गं सूत्रम् । सूत्रमिति सामान्याभिधानेऽपि सूत्रकङ्कणमुच्यते । यदाह । तग्गं च सूत्रकङ्कणकम् । तणं उत्पलम् । तट्ठी वृत्तिः । तमो शोकः । तवणो भक्षणयोग्यं कणादि ॥ यथा ।

तंटवहणतट्ठिवि^४हौहिं तंबचारणय तग्गवल्लणेहिं ।

तणलोयणा ण तवणिं कुणंति विरहे तमं जडा जंति ॥१॥ (१)

तमणं चुल्लो तहरो बहलसुरा वावडे तवओ ।

तसियं मुक्के सयणे तल्लडमोल्लम्भि तस्सायं ॥२॥

तमणं चुल्लिः । तहरो पङ्किला सुरा । तवओ व्यापृतः । तसियं शुष्कम् । तल्लडं शय्या । तस्सायं आर्द्रम् ॥ यथा ।

विरहम्भि तुज्झ सूहव तसिए ^५तस्सायकमलतल्लडए ।

तमणं व तप्पइ सही तहरोतवओ ण जाणसि तुमं तु ॥२॥ (२)

तच्छिंडं च कराले णयरारक्खे तलारो ^६य ।

तत्तिल्लो तल्लिच्छो ^७य तप्परे तणचए तणेसौ ^८य ॥३॥

तच्छिंडं करालम् । तलारो नगरारक्षकः । तत्तिल्लो तथा तल्लिच्छो तत्परः । तणेसौ दृष्टप्रकरः ॥ यथा ।

दोसगवेसणतत्तिल्ल तलारभया तणेसिअंतरिया ।

उअ ^९तइं तल्लिच्छा सा तमतच्छिंडे पडिच्छइ कुडंगी ॥३॥ (३)

तरसं मंसे तंबेहितंबटकारियाउ सेहाली ।

इच्छाइ तक्कणा तंतडितोंतडिया करंबम्भि ॥४॥

तरसं मांसम् । तंबेही तथा तंबटकारो शिफालिका । तक्कणा इच्छा ।
तंतडो तथा तोंतडो करम्बः ॥ यथा ।

चय तंबेहिक्कुडंगं ण तंबटकारिरत्तवस^१णोऽयं ।

ण इत्तरसतक्कणं ^२कंगुतोंतडो कलमतंत^३डो हरइ ॥४॥ (४)

गोहुमकुंकुमियाए ^४य तंबिरा तंबरत्तो ^५य ।

तरवट्टो पडमाडम्भि तडवडा आउलितरुम्भि ॥५॥

तंबिरा तथा तंबरत्तो गोधूमेषु कुङ्कुमच्छाया । तरवट्टो प्रपुनाटः । तडवडा
आउलिष्ठः ॥ यथा ।

सहि तंबरत्तिरथे ^६क्कित्ते सुत्तम्भि तंबिरच्छि पिण् ।

तरवट्टतडवडाउलकुडंगए कोस चलिया सि ॥५॥

अत्र । तलिणं सूक्ष्ममिति तलिनशब्दभवम् । तरइ शक्नोति । तच्छइ
तच्छोति । तडइ तडवइ तनोति । एतं धात्वादशेषृक्ता इति नोक्ताः ॥ (५)

इंदोवे तंबकिमो तणसोल्ली मल्लियाए ^७य ।

सुरयम्भि तत्तुडिल्लं पसारिए चय तणरासो ॥६॥

तंबकिमो इन्द्रगोपः । तणसोल्ली मल्लिका । तत्तुडिल्लं सुरतम् । तणरासो
प्रसारितम् ॥ यथा ।

जइ तत्तुडिल्लपंडिय तणसोल्लोवल्लहो गओ कालो ।

तुह विरहे तणरासियतंबकिमो पाउसो कहं तोए ॥६॥ (६)

सालिम्नि तलप्फलतालहला खुहिए तडमडो^१य ।

तंतुक्खोडो^२य तुरी उडुवे^३तरियव्वतणवरंडीओ^४ ॥७॥

तलप्फलो तथा तालहलो शालिः । तडमडो चृभितः । तंतुक्खोडो
वायकतन्त्रोपकरणम् । तरियव्वं तथा तणवरंडो उडुपः ॥ यथा ।

कीस तलप्फलगोवीतडमडिओ जामि तालहलहेत्तं ।

तंतुक्खोडिय वच्चसु तरियव्वणि^५उत्त तणवरंडीए^६ ॥७॥ (७)

तद्दिअसं अण्णु^७दिअसे तहस्सिया^८चेव गोवाडे ।

तद्दियचयं च णच्चे तलयागत्ती^९य कूवम्मि ॥८॥

तद्दिअसं । अदूरविप्रकर्षात् तद्दिअसियं तद्दिअहं इत्यपि । अनुदिवसम् ।
तहस्सिया गोवाटः । तद्दियचयं नृत्यम् । तलयागत्ती कूपः ॥ यथा ।

तरुणतहस्सियरक्खय भुमयातद्दियचएण तद्दिअसं ।

तलयागत्तिं वच्चइ^{१०}णिसि वहुआ पाणियमिसेण^{११} ॥८॥ (८)

तडफडियं परिचलियम्मि कु^{१०}रवए तंबकुसुमो^१य ।

गालियअंगुलिएसुं तलसारियतणयमुद्दियाओ^१य ॥९॥

तडफडियं परितञ्जलितम् । तंबकुसुमो कुरवकः । तलसारियं गालितम् ।
अन्ये तु तलसारिओ नालिक इति पठन्तस्तलसारियं सुग्धमाचक्षते ।
तणयमुद्दिया अङ्गुलीयकम् ॥ यथा ।

अइ तलसारियपेम्भय तुह विरहे तीइ एत्थ^{११} तडफडियं ।

तंबकुसुमस्स मूले ओपडिया तणयमुद्दिया कहइ ॥९॥

अथ । तलअंटइ भ्रमति । इति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ॥ (९)

१ ० च. २ AB तडिय°. ३ AB °उव्व. ४ AB °डीण. ५ AB °दिअसे.
६ ० लेच. ७ AB °द्वियसं. ८ AB °द्वियसि°. ९ AB ओ वहुया. १० AB °रवाए.
११ ० इल.

ताला लाजा रम्भन्मि तामरो रोयणन्मि ताडिअ^१यं
तारत्तरो मुहुत्ते जलभवफुल्लन्मि तामरसं ॥१०॥

ताला लाजाः । तामरं रम्भम् । ता^१डिअयं रोदनम् । तारत्तरो मुहुत्तः ।
तामरसं जलो^२द्भवं पुष्पम् । पद्मवाचकस्तु तामरसशब्दः संस्कृतसम एव ॥ यथा ।

ता^१डिअयपरं बालं कुलडा ता^१लाहिं भोलविय ^३जाइ ।

^४तारत्तरे^५ण तामरतामरसे सरियतूहन्मि ॥१०॥ (१०)

तालप्फली य दासौ तित्तौ सारन्मि दूसहे तिव्वं^६ ।

तिरिडो तिमिरे^७ तिणिरुं मधुपडले तिमिणमल्लदारुन्मि ॥११॥

तालप्फली दासौ । तित्तौ सारम् । तिव्वं दुर्विषहम् । तिव्वं अत्यर्थमिति
सातवाहनः । तिरिडो तिमिरवृक्षः । ^८तिणिसं मधुपटलम् । तिमिणं
आर्द्रदारु ॥ यथा ।

वयणाइं तालप्फली असुणंती तिणिसतित्तिमदुराइं ।

तिव्वविलियस्स पद्दणो ओ पद्दरइ तिरिडतिमि^९णेणं ॥११॥

अत्र । तालिअंठइ भ्रमति । इति धात्वादेशेषुक्तमिति नोक्तम् ॥ (११)

उण्हपवणे तिरिड्डी तिंकिच्छौ तिंगिया य कमलरए ।

तिविडौ पुडिया गुरु तित्तुयं च ण्हाणोल्लियन्मि^{१०} तित्तिरियं ॥१२॥

तिरिड्डी उष्णवातः । तिंकि^{११}च्छौ तिंगिया च कमलरजः । तिविडो पुटिका ।
तिविडा सूचौति केचित् । तित्तुयं गुरु । तित्तिरियं स्नानार्द्रम् ॥ यथा ।

तिंकिच्छिसुरहिजसभरणिव कलुसियतिंगिए तिरिड्डन्मि ।

तित्तुयदुहा तुह रिज णइतित्तिरिया जिमंति तिविडौए ॥१२॥ (१२)

1 AB °अयं.

2 AB °डिययं.

3 C °द्वयपु°.

4 AB °डिययं.

5 C °लाहि.

6 AB जाइ.

7 AB तारंतरं°.

8 B °ण म°.

9 AB तिणसं, 10 C °लेण.

11 AB तित्तिरि°.

12 C °च्छौ तथा तिंगिया क°.

त मिरच्छ तमिच्छाहा करंजपहिया तिमिंगिलो मीणे ।

तिगहीकयम्मि तिकखलियं तह तिरोवई वयंतरिए ॥१३॥

तिमिरच्छो करञ्जद्रुमः । तिमिच्छाहो पथिकः । तिमिच्छो इति
कश्चित् । तिमिंगिलो मीनः । मत्स्यविशेषवाचकस्तु संस्कृतसमः । तिकखलियं
तीक्ष्णोक्तम् । तिरोवई ह्यत्यन्तरितः ॥ यथा ।

हणिओ तिमिंगिलधएण एस तिकखलिएण व सरेण ।

मुच्छइ तिमिरच्छतले तिरोवइपिओ तिमिच्छाहो ॥१३॥ (१३)

तुंगो रयणी तुण्ही थ सूररे तुच्छमोसुक्के ।

तुलसी सुरसलयाए तुंडीरं मधुरबिंबम्मि ॥१४॥

तुंगो रात्रिः । तुण्ही सूकरः । तुच्छं अवशुष्कम् । अत्र तुदं उदरम् ।
तुंडं आस्यम् । तुंबी अलावूः । एते संस्कृतसमत्वान्नोक्ताः । तुलसी सुरस-
लता । तुंडीरं मधुरबिम्बम् ॥ यथा ।

तुंडीरउट्टि तुमए अतुच्छतुलसीहिं अशिया वंडी ।

तुंगीवइपुष्पकलं जमाइतुण्हीवलं वरं लहसि ॥१४॥ (१४)

तुण्हक्को मिउअचलम्मि तुलग्गं कागतालीए ।

तुच्छयतुच्छइया रंजिए जरघडम्मि तुंडूओ ॥१५॥

तुण्हक्को मृदुनिखलः । तुलग्गं काकतालीयम् । तुच्छयं तथा तुच्छइयं
रञ्जितम् । तुंडूओ जोर्णघटः ॥ यथा ।

अस्सिं तुलग्गदिट्ठे तुच्छइया मेक्खिजण तुंडूअं ।

किं अहिसरसि सहि तुमं ण तुच्छयो एस होहि तुण्हक्का ॥१५॥ (१५)

तूष्णीं तूरविसिसे तंतुक्कुडियो तुराजुत्ते ।

दारु तुसीयजंभं तूष्णीं तह उच्छुकम्भयरो ॥१६॥

तूष्णीं भुंखाख्यस्तूर्यविशेषः । अत्र तुवरो रसविशेष इति संस्कृतसम-
न्वितोक्तः । तंतुक्कुडियो त्वरायुक्तः । तुसीयजंभं दारु । तूष्णीं उच्छुकम्भयरो ॥
यथा ।

तूष्णीं वायव्यं तूष्णं उच्छुण्वीडणतुसीयजंभठिओ ।

तं सुणिय गोववहुया तंतुक्कुडिया अहिसरेइ ॥१६॥

अत्र तूष्णीं सरिदयतार इति तीर्थशब्दभवत्वान्नोक्तः ॥ (१६)

पुरिसम्भि तूहणो तोलणो ^१य सिंबलितरुम्भि ^२तूलिणिया ।

तेडुयमवि तुंभुरुए तोसं दव्वम्भि तोमरी वल्ली ॥१७॥

तूहणो नृणां तोलणो पुरुषः । तूलिणो शास्त्रमणिः । ^३तेडुयं तुम्भुरु । अत्र
तेभ्यश्च प्रदीप्यत इति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः । तोसं धनम् । तोमरी वल्ली ॥
यथा ।

तूहण तूलिणितेडुयतोमरिगहणे गिरिम्भि किं भम्मसि ।

सुत्तूण तोलणवयं ^४ण हु तोसं लब्भए कह वि ॥१७॥ (१७)

अणिमित्ततप्परे तोक्कओ तहा तोडणो असहणम्भि ।

तोअयतोमरिया बप्पीहयसत्थप्पमज्जएसुं च ॥१८॥

तोक्कओ अनिमित्ततत्परः । तोडणो असहनः । ^५तोअओ चातकः ।
तोमरिओ शस्त्रप्रमार्जकः ॥ यथा ।

वम्भहसरतोमरिए माणंसिणिमाणतोडणे काले ।

तोअअ मज्झ अवत्थाकहणे दहअस्स तोक्कओ होहि ॥१८॥ (१८)

॥ अथानेकार्थाः ॥

तंडं खलीणलालयसिरहीणसराहिएसुं च ।

गामणिसेज्जामु तलं तल्लं पल्ललयवरुअसेज्जामु ॥१८॥

तंडं कविकालालकं शिरोविहीनं खराधिकं चेति त्रार्थम् । तलं गामेयः
शय्या च । तल्लं पल्ललं वरुकाख्यं लृणं शय्या चेति त्रार्थम् ॥ (१८)

तप्परआएसेसुं तत्तौ तमणी य बाहुभुज्जेसु ।

तलिमो कुट्टिमसेज्जाघरोद्धभूवासभवणभट्टेसु ॥२०॥

तत्तौ तत्परता आदेशश्च । तमणी भुजो भूर्जं च । तलिमो कुट्टिमं शय्या
गृहोर्ध्वभूमिर्वासभवनं भ्राष्ट्रश्चेति पञ्चार्थः ॥ (२०)

कस्माहरणविसेसे वरंगए चेय तलवत्तो ।

तालूरो फेणकविट्टेसु तिरिडियं सतिमिरविचिएसु ॥२१॥

तलवत्तो कर्णाभरणविशेषो वराङ्गं च । तालूरो फेनः कपित्थसङ्घः ।
तालूरो आवर्त्तश्चेति केचित् । तिरिडियं तिमिरयुतं विचितं च ॥ (२१)

कौउअविवाहसरिसवहविअसिणिङ्गकुतुवेसु तुप्पो वि ।

पौणम्मि तुरीसट्ठो उवगरणे तूलियाणं च ॥२२॥

तुप्पो कौतुकं विवाहः सर्षपो म्रक्षितः स्निग्धः कुतुपश्चेति षडर्थः । तुरी
पौनं तुलिकानामुपकरणं चेति द्वयार्थाः ॥ (२२)

णायव्वा तुंबिल्ली महुपडले उक्खले चेअ ।

तेट्ठो सलहपिसल्ला तउवट्टियकसियासु तोवट्ठो ॥२३॥

1 AB नांमिणि°.

2 C °काख्यं°.

3 AB °चितं.

4 AB चार्थः.

5 AB तुंबिल्ली.

6 AB तिउट्ठो.

तंविक्लो मधुपटलमुदूखलं चेति द्वयर्था । 'तेडो शलभः पिशाचश्च ।
तोवटो त्रपुपट्टिकाख्यः कर्णाभरणभेदः कमलकर्णिका चेति द्वयर्थः ॥ (२३)

॥ अथ थादिः ॥

थग्घो गाघे 'णिलए थहो थरो दहिसरे थरू करूए ।

थंबं विसमे थक्कोऽवसरम्मि पसुम्मि थट्ठियवा ॥२४॥

थग्घो गाघः । थहो निलयः । थरो दधिसरः । थरू तरूः । थंबं
विषमम् । थक्को अवसरः । थट्ठो तथा थवो पशुः ॥ यथा ।

दहियं थरेण खग्गा थरूहि कूवा अ 'थग्घसलिलेहिं ।

सोहंति थंबथंका भडेहि थट्ठोथ'वेहिं गाम'यहा ॥२५॥ (२४)

वित्थिस्सम्मि थसथसलथामा थविया पसेवियाए 'थ ।

थंडिल्लथमियथलया मंडलविग्गहरियमंडवेसु' च ॥२५॥

थसो थसलो थामो एते त्रयोऽपि विस्तीर्णार्थाः । थवो प्रसेविका । थंडिल्लं
मण्डलम् । थमियं विस्मृतम् । थलथो मण्डपः ॥ यथा ।

थामत्थणथंडिल्ले थसकडि तुह 'थविअसुसहिअयाए ।

थलयागओ वि दइओ थमिओ किं थसलदोसो व्व ॥२६॥ (२५)

भल्लायए थउड्ड' वीसामे थत्थियं चैय ।

चंचूइ थग्गया थवइल्लो दीहोरुजुअलउवविट्ठो ॥२६॥

थउड्डं भल्लातकम् । थत्थियं विश्रामः । थग्गया चञ्चुः । थवइल्लो
प्रसारितोरुदयोपविष्टः ॥ यथा ।

णिव तुह भएण णट्ठा भंजिअ सुअथग्गअअखड्डफला ।

रिउणो कुणंति खिस्सा थवइल्लो थत्थियं थउड्डतले ॥२७॥ (२६)

1 AB तिडो. 2 A निल° B निल°. 3 AB °धिसरः. 4 AB पशु°. 5 B °का थ°. 6 C °वेहि. 7 AB °बवा. 8 A थं C थ. 9 AB थग्घसुसहिअया°.

थरहरियं कम्पिअए घणम्मि थारो थिरे थिमियं ।

थिरणामो चलचित्ते दरिए थुसो अ वट्टिए थुल्लो ॥२७॥

थरहरियं कम्पितम् । थारो घनः । थाणयं आलवाल इति स्थानकशब्द-
भवः । थिमियं स्थिरम् । थिरणामो चलचित्तः । यः कचिदपि धृतिं न
बध्नाति । थुसो दृप्तः । थुल्लो परिवर्तितः ॥ यथा ।

थुसत्तणथुल्लमुहो माण्णिणिलोओ पियम्मि थिरणामो ।

थारस्यणियं सोउं थरहरियतणू हवेइ थिमियमणो ॥२२॥ (२७)

थुलमो दूसे थुक्कियमुसयए थुड्डहौरमवि चमरे ।

थुरुणुल्लणयं सेज्जा वाययभंडम्मि थूरी ^२थ ॥२८॥

थुलमो पटकूटो । थुक्कियं उन्नतम् । अम्बूकते तु थुक्कियं थूत्कृतशब्द-
भवमेव । थुड्डहौरं चामरम् । थुरुणुल्लणयं शय्या । थूरी तन्तुवायापकरणम् ॥
यथा ।

तुह थुक्कियंसरिउणो थुरुणुल्लणथुड्डहौरथुलमाइं ।

ओमुत्तूण पण्ठा थूरिकरा तंतुवायवेसेण ॥२३॥ (२८)

थूणो तुरए कोलम्मि थूलघोणो ^२थ बिंदुए थेवो ।

थेरो के थेरासणथेवरिया पउमजम्मतूरेसु ॥२९॥

थूणो अश्वः । थूलघोणो सूकरः । थेवो बिन्दुः । स्तोत्रवाचकसु
थेवशब्दः स्तोत्रशब्दभव एव । थेरो ब्रह्मा । थूणो थेणो चोर इति स्तेनशब्द-
भवौ । थेरासणं पद्मम् । थेवरियं जन्मनि तूर्यम् ॥ यथा ।

उक्कस्सिय रविथूणाइ थूलघोणं अणउभयणथेरं ।

थेरासणंकजिण तुह थेवरियं जणइ हरिसजलथेवे ॥२४॥ (२९)

कमपिह्वट्टे थोरो बलम्भि ^१थोहं च खोलए थोलो ।

ठाणोण्डपिहुसु थाहो ^२णिस्सेहदयदरिएसु ^३थसो वि ॥३०॥

थोरो क्रमपृथपरिवर्तुलः । स्थूलार्थस्तु स्थूलशब्दभव एव । थोहं बलम् । थोलो वस्त्रकदेशः ॥ यथा ।

थोरभुप्रथंभ इण्हं तुह थोहेणं रणे हयवईओ ।

सुयभिकवणिमितं रिउसुद्धंतवद्धउ थोलमुड्डंति ॥२५॥

॥ अथानेकार्याः ॥

तत्र थक्कइ तिष्ठति फक्कति चेति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् । ठाणं स्थानम् । उण्डं ^४गम्भीरजलम् । पृथु विस्तीर्णम् । तत्र त्रयेऽपि थाहशब्दः । थाहो दोषं इत्यन्ते । थिसो निःस्नेहदयो दृप्तश्चेति द्वयर्थः । थिप्पइ विगलति लप्स्यति चेति धात्वादेशेषूक्तमितोह नोक्तम् ॥ (३०)

भयरहियणिभरेसुं बहसिरक्के ^५य थिरसौसो ।

दरकुवियवयणसंकोयणमो^६णेसुं थुडुं कियं चैय ॥३१॥

थिरसौसो निर्भीको ^७निर्भरो बहशिरस्त्राणश्चेति त्रयर्थः । थुडुं कियं दरकुपितवदनसंकोचनं मौनं चेति द्वयर्थम् ॥ (३१)

पासायसिहरबप्पीहएसु रप्फे तहा थूहो ।

थेणिल्लियं हरियभीएसु रजगमूलएसु थोओ वि ॥३२॥

थूहो प्रासादशिखरं चातको वल्मीकं चेति त्रयर्थः । थेणिल्लियं हृतं भीतं च । थोओ रजको मूलकश्च ॥ (३२)

१ AB थोलं.

२ AB नित्रेह°.

३ AB थिक्को.

४ AB गम्भीरं जलम्.

५ C च.

६ AB °णेसु थुडुकि°.

७ A निर्भरः सशिर° B निर्भीरः सशिर°.

॥ अथ दादिः

दरमङ्घ्रे दयमंबू दंतो कडए दवो ^१य गगगरए ।

दच्छं तिकखे मुत्तकणयम्मि दंडो दसेरो ^१य ॥३३॥

दरं अर्घम् । दयं जलम् । दयं शोक इत्यन्ये । दंतो पर्वतैकदेशः । दवो गगदः । परिहासवाचकसु दवो द्रवशब्दभवः । वनवह्निवाची तु संस्कृतसमः । दच्छं तीक्ष्णम् । दंडो तथा दसेरो सूत्रकनकम् । दंडो डंडौवल्गुचीरुंधटित-
वस्त्रयुगलमपीत्यन्ये ॥ यथा ।

दच्छतवं केण कयं दंते सहि दर^२दयम्मि को पडिओ ।

जो दंडिमंडियउरो सदसेरं दवसरं तुमं ^३रमइ ॥२६॥ (३३)

सोयम्मि दसू दअरौ सुराइ दमओ दरिइम्मि ।

दत्यरदक्खज्जा करसाडयगिद्धेसु दंतिओ समए ॥३४॥

दसू शोकः । ^४दअरौ सुरा । दमओ दरिद्रः । दत्यरो हस्तशाटकः ।
दक्खज्जो गृध्रः । दंतिओ शशकः ॥ यथा ।

दक्खज्जेण भडपिअदत्यरसंक्खदं^५तिअयमंसे ।

कुणइ दसुमारडंती दअरौपाणाउला द^६मयवेसा ॥ २७ ॥ (३४)

दवरदहिट्ठा तंतुक्विट्ठेसु दइयदयाइया अविए ।

दडवडदहिउप्फदयावणा य धाडिणावणौअदौणेसु ॥३५॥

दवरो तन्तुः । दहिट्ठो कपिल्यः । अत्र । दरिओ दृप्त इति दृप्तशब्दभवः ।
दंसइ दर्शयतीति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तौ । दइयं तथा दयाइयं रक्षितम् ।
दडवडो धाटी । दहिउप्फं नवनीतम् । दयावणो दीनः ॥ यथा ।

दइय दयावणय तुमं दवराहतणू दहिडवट्ठणौ ।

दहिउप्फकीमलंगी विरहदडवडा दयाइउं जोग्गा ॥ २८ ॥ (३५)

१ C अ. २ AB ^०दयम्मि.

५ A ^०तितियमंसे B ^०तितियसंसे.

३ AB रडइ.

६ AB ^०सअवे^०.

४ AB दवरी.

दवहुत्तं गिम्हमुहम्मि दहित्यारो दहिसरम्मि ।

द^१हवोक्खी ^२थालीए दरवक्खदयच्छरा य गामेसे ॥३६॥

दवहुत्तं ग्रीष्ममुखम् । दहित्यारो दधिसरः । द^१हित्यरो इत्यन्ये ।
द^१हवोक्खी स्थाली । दरवक्खो तथा दयच्छरो ग्रामस्वामी ॥ यथा ।

सदहित्या^१रयदहिणा णवद^१हवोक्खोइ विरइयकरंभं ।

दवहुत्ते अलहंतो दरवक्ख दयच्छरो सि कहं ॥ २८ ॥ (३६)

णिविडम्मि दरुम्मिक्खं दर^१मत्तदरंदरा हठोक्खासा ।

दरवक्खहो ^१य दइए दरवक्खणिहेलणं च ^२मुसुधरे ॥३७॥

दरुम्मिक्खं घनम् । दरमत्ता बलात्कारः । दरंदरो उक्खासः । दरवक्खहो
दयितः । दरवक्खणिहेलणं शून्यगृहम् ॥ यथा ।

दरवक्खहाइ तुह तइ ण सिणेहदरंदरो दरुम्मिक्खो ।

ता जइ दरमत्ताए दरवक्खणिहेलणम्मि तं रमसि ॥ ३० ॥

अत्र । द^१व्वीअरो सर्प इति दर्वीकरशब्दभवः । दक्खवइ दर्शयतीति
धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तौ ॥ (३७)

दाओ पडिह्क कंचौइ दारदोरा य दालियं णयणे ।

दारियदारइंतादादलिया वेसपेडअंगुलिया ॥३८॥

दाओ प्रतिभूः । दारो तथा दोरो कटिसूत्रम् । दालियं चक्षुः
दारिया वेश्या । अत्र दावइ दर्शयतीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ।
हारइंता पेठा । दादलिया अङ्गुलिः ॥ यथा ।

चलदालियं दादलिआण रणिरदाराण दारियजणाण ।

दोर^१रवो दारइंताए जणअत्यघलणयदाओ ॥३९॥ (३८)

1 A °हवोक्खी C °हवोक्खी. 2 AB साली°. 3 C °हवी°. 4 C °रद°.

5 A °मत्तदं B °मत्तदं. 6 C अ. 7 AB सुत्र°. 8 AB °दंदलयाण, 9 A °रवो.

दियहम्मि दिओ सुस्साराणत्थेसु^१ दियज्झदिप्पंता ।

दिव्वासा चामु^२डा जडे^३ दिअलिओ दियाहमो भासे ॥३६॥

दिओ दिवसः । दियज्झो सुवर्णकारः । दिप्पंतो अनर्थः । दिव्वासा
चामुण्डा । दिअलिओ मूर्खः । दियाहमो भासपक्षो ॥ यथा ।

पुरिसदियाहम^४ दिअलिअदियज्झ दिक्खसि ण तीइ दिप्पंतं ।

जं दिव्वासाभवणे दिअंत^५ समयम्मि णागओ सि तुमं ॥३७॥ (३६)

सद्वभोअणे दिअसियं पुव्वण्ह^६ यभोअणे^७ य दिअहुत्तं ।

बाले^८ दिक्खिंदिलिओ^९ य दुह्वगंधियमुहो चय ॥४०॥

दिअसियं सदाभोजनम् । दिअसियं अनुदिन^{१०}मित्येके । दिअहुत्तं
पूर्वाह्नभोजनम् । दिक्खिंदिलिओ तथा दुह्वगंधियमुहो बालः ॥ यथा ।

मह दुह्वगंधियमुहा दिक्खिंदिलियस्स तस्स सेवाए ।

दूरे दिअसियवत्ता दिअहुत्तकए वि तन्मंति ॥३९॥ (४०)

दियधुत्तो य कागे कक्किंडे दौवओ^{१०} चेव ।

संखम्मि दौहजीहो दुल्लं वत्थम्मि दुत्ति सिग्घम्मि ॥४१॥

दियधुत्तो काकः । अत्र दिवाइत्तो चाण्डाल इति दिवाकीर्त्तिशब्द-
भवत्वाच्चीकृतः । दौवओ ककलासः । दौहजीहो शङ्खः । दुल्लं वस्त्रम् । दुत्ति
शीघ्रम् ॥ यथा ।

ओ दौहजीहउज्जलदुल्लो गामणिजुयाणओ दुत्ति ।

दियधुत्तमुकमलकलुसमत्थओ दौवओ व्व उम्भुहइ ॥४१॥ (४१)

1 AB दियलि°.

2 AB दियलिथदि°.

3 AB °सयणम्मि.

4 AB °सयभोयणे.

5 A °यतीयणे. B °यभोयणे.

6 C. °ष.

7 A दह्दि° B दिलि°.

8 C °मित्येके.

9 AB दिक्खिंदि°.

10 C चेव.

दुत्थं दुक्खं जहणे दुल्लो 'य कुम्ममि दुद्धओ णिवहे ।

माघणहाणे दुक्खरमवि दुब्बोक्खो उवालंभे ॥४२॥

दुत्थं तथा दुक्खं जघनम् । दुल्लो कूर्मः । अत्र दुहं असुखमिति
दुःखशब्दभवत्वान्नोक्तम् । दुद्धओ समूहः । दुक्खं माघे रात्रौ चतुर्यामस्नानम् ।
दुब्बोक्खो उपालम्भः ॥ यथा ।

दुक्खरवेविरतणए पिडुदुत्थे 'णिअयदुक्खभारेण ।

जइ दल्लिदुद्धयखुद्धा पडसि त्थं ता णु कस्स दुब्बोक्खो ॥३५॥ (४२)

दुद्दोलो अ दुमाली दुल्लगं अघटमाणमि ।

दूहवजणमि दुत्थोहदूसला दूहलो चेअ ॥४३॥

दुद्दोलो वृक्षपङ्क्तिः । दुल्लगं अघटमानम् । दुत्थोहो दूसलो दूहलो
त्रयोऽप्येते दुर्भगवाचकाः । दूहवशब्दसु दुर्भगशब्दभव इति नोपात्तः ॥

दूसलयदूहलाणं पेम्मं दुत्थोहए सुदुल्लगं ।

किं कच्च वि कया वि मरुत्थलमि पल्लवइ दुद्दोलो ॥३६॥ (४३)

दुम्मइदुमणोओ कविकुहासु दुग्घुट्ट^३दूणया हत्थी ।

दुज्जायं वसणे दुक्कुहो असहणमि दुहमो दिअरे ॥४४॥

दुम्महो मर्कटः । दहिमुहशब्दोऽपि देशः कपिवाची कैश्चिदुक्तः । दुमणी
सुधा । 'दुग्घुट्टो तथा दूणो हस्ती । दुज्जायं व्यसनम् । दुक्कुहो असहनः ।
अरीचकिन्यपि लक्ष्येषु दृश्यते । दुहमो देवरः ॥ यथा ।

दुग्घुट्टदूणतट्ठा दुमणिसिअधरे तु^४ह पिया णट्ठा ।

ता दुम्महवलदुहम विसेसु मा दु^५कुहत्त^६दुज्जायं ॥३७॥

अत्र दुमइ धवलयतीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ॥ (४४)

1 O अ.

2 AB विषयदु.

3 AB °दोष.

4 AB दुग्घोद्धो.

5 O °ह विषय.

6 AB °कुहत्त.

7 A °दुज्जायं.

दुहओ खुसे ^१दुसिक्कदुसिखित्ता य दुच्चरिआ ।

दुंदुमिणी रूववई गलगज्जिययम्मि दुंदुमियं ॥४५॥

दुहओ चूर्णितः । दुसिक्को तथा ^२दुसिखित्तो दुच्चरितः । ^३दुसिखित्तो दुर्दर्श इत्यन्ये । दुंदुमिणी रूपवती । दुंदुमियं गलगर्जितम् ॥ यथा ।

^४दुसिक्क दुसिखित्तं भज तं विद्य मयणवाणदुहयंगो ।

सुकुलम्भवदुंदुमिणिं ददं किं करसि दुंदुमियं ॥३८॥ (४५)

दुल्लसिया दासीए दुरंदरं दुक्खउत्तिस्से ।

दुहोलणी दुहिअदुज्झाए तिमिरे दुरालोओ ॥४६॥

दुल्लसिया दासी । दुरंदरं दुःखोत्तीर्णम् । दुहोलणी या दुग्धापि दुह्यते । दुरालोओ तिमिरम् ॥ यथा ।

रक्खसु दुहोलणियं दुल्लसियापुत्त घणदुरालोए ।

जोइ पसाएण सया दालिदुदुरंदरा अम्हे ॥३८॥ (४६)

संठे दुअक्खरो तह ^५दुमंतओ केसबंधम्मि ।

दुम्मइणी दुरथु रुहंडाओ तह कलहसीलाए ॥४७॥

दुअक्खरो षण्डः । ^६दुमंतओ केशबन्धः । दुम्मइणी तथा दुल्लु^७रुहंडा कलहशीला स्त्री । दुल्लु^८रुहंडो पुरुषोऽपि ॥ यथा ।

दुल्लु^९रुहंडदुअक्खर दुम्मइणीए दुमंतए तीए ।

बंधसु कुसुमामेलं अम्हे ण ह तुज्झ जोग्गाओ ॥४०॥

अत्र । दुगुच्छइ दुगुच्छइ जुगुप्सते । दुहावइ छिनत्ति । एते धात्वादेशे-
धृक्ता इति नोक्ताः ॥ (४७)

1 A दुसिक्कदुसिखि° B दुसिक्कदुसिक्कदुसिखि°.

2 AB दुसिखि°.

3 AB दुसिक्क दुसिखि°.

4 AB °णी वा दुहिवावि दुज्झाए ति°.

5 AB दुमत्तओ.

6 AB °रुहंडा°.

7 AB °रुहंडः पु°.

8 AB °रुहंड°.

सरियाद् 'दुंबवत्ती दुकुक्कणिया पडिग्गहए ।

लज्जदुमणम्मि दूहट्टो देहणिदोहणीउ पंकम्मि ॥४८॥

'दुंबवत्ती सरित् । दुकुक्कणिया पतद्गृहः । दूहट्टो लज्जादुर्मनाः । अत्र दूमइ परितापयतीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् । देहणी तथा दोहणी पङ्कः ॥ यथा ।

मा लज्ज 'दुंबवत्तीदोहणिखुत्ता चिरेण आविति ।

धोएमि देहणिं तुह पयाण दुकुक्कणीए दूहट्ट ॥४९॥

अत्र देक्कइ पश्यतीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ॥ (४८)

पिक्कम्मि देवउप्पं पुप्फे दोग्गं च जुयलम्मि ।

कूवयसवउसहेसुं 'दोह्मिअदोह्मअदोआला ॥४९॥

देवउप्पं पक्कपुष्पम् । दोग्गं युग्मम् । 'दोह्मिओ चर्मकूपः । 'दोह्मओ शवः । दोआलो वृषभः ॥ यथा ।

दोह्मअमुहा दोआलवाहणा गलियवाहुदोग्गबला ।

जीयंति 'दोह्मिअवहा तुह रिउणो महुअदेवउप्फेहिं ॥४२॥ (४९)

दोवेली सायंभोयणम्मि तह दोणओ 'य आउत्ते ।

जुणहाड् दोसिणी कडियडम्मि दोहासलं चेअ ॥५०॥

दोवेली सायंभोजनम् । दोणओ आयुक्तः । हालिक इत्यन्ये । दोसिणी ज्योत्स्ना । दोहासलं कटीतटम् ॥ यथा ।

तुह दोहासलदंसणपरव्वसो गामदोणओ बहिणि ।

ता एहि मह घरे दोवेलिमिसा दोसिणी ण जा फुरइ ॥४३॥ (५०)

1 AB दुम्बव°.

2 AB °ता इति नोक्तः.

3 C °बौद्ध.

4 A दोह्मि° B दोह्मि°.

5 AB दोह्मि°.

6 AB दोह्मि°.

7 AB दोह्मिमुहा.

8 A °किहि.

9 C ण.

दोसाणियं च विमलीकयन्मि दोणक्किया सरहा ।

दोसाकरणं कोवे दोसणिजंतो ^१य चंदम्मि ॥५१॥

दोसाणियं निर्मलीकृतम् । दोणक्का सरहा । दोसाकरणं कोपः । दोसणिजंतो चन्द्रः ॥ यथा ।

दोसणिजंतयदोसाणियसीलाए इमाइ अहरदलं ।

दोणक्काए दहं दोसाकरणं करेसि किं इत्य ॥४४॥ (५१)

॥ अथानेकार्थाः ॥

दलियं णिकूणियच्चे दारुम्मि ^१य अंगुलीए अ ।

दौहविरलेसु दरविंदरं च पसवणयणेसु दामणिया ॥५२॥

दलियं निक्कूणिताच्चं दारु अङ्गुली चेति त्रयर्थम् । दरविंदरं दौर्घं विरलं च । दामणी प्रसवो नयनं च ॥ (५२)

उदेहिवाहहरिणौसु दौविया दुहकडौसु दुग्गं च ।

जहणट्टियम्मि वरथे जहणे वि अ ^२दुस्सिअत्थं च ॥५३॥

दौविआ उपदेहिक्का मृगाकर्षणौ व्याधमृगौ चेति द्वयार्थाः । दुग्गं दुःखं कटी च । ^३दुस्सिअत्थं जघनस्थितवस्त्रं जघनं च ॥ (५३)

दुच्चंबालो कलहौ दुच्चरिओ ^४फरुसव^५यणो ^१य ।

णेहट्टावणभंडे तुंबीए तह य दुद्धिणिया ॥५४॥

दुच्चंबालो कलहनिरतो दुच्चरितः परुषवचनश्चेति त्रयर्थः । दुद्धिणिया कप्रत्ययाभावे दुद्धिणी स्नेहस्या^६पनभाण्डं तुम्बी चेति द्वयार्थाः ॥ (५४)

१ ० अ.

२ AB दुन्निय°.

३ AB दुन्निय°.

४ A फेर°.

५ AB °यणे.

६ A °पनं भा°.

दुच्चंडिओ ^१य दुल्ललियम्मि तहा दुव्वियड्डम्मि ।

दुप्परियल्लमसक्के दउणम्मि तहा अण्णवभसिए ॥५५॥

दुच्चंडिओ दुर्ललितो दुर्विदग्धश्च । दुप्परियल्लं अशक्यं द्विगुणमनभ्यस्तं चेति
त्वर्थम् ॥ (५५)

दूणावेढमसक्के सरे ^१य दोसो ऽड्ढकोवेसु ।

दोहणहारौ ^२पाणिअहारौए पारिहारि^३णौए अ ॥५६॥

दूणावेढं अशक्यं तडागश्च । दोसो अर्धं कोपश्च । दोहणहारो जल^४हारिणो
पारिहारिणौ च ॥ (५६)

॥ अथ धादिः ॥

धरधव्वा तूलरया भमरे धंगधुयगायधूमंगा ।

धयधंधा ^५णरलज्जा धवलो जच्चोत्तमे घरे ^६धयणं ॥५७॥

धरं तूलम् । धव्वो वेगः । धंगो धुयगाओ धूमंगो एते त्रयोऽपि भ्रमरार्थाः ।
धओ पुरुषः । धंधा लज्जा । धवलो यो यस्यां जातावुत्तमः । धयणं गृहम् ॥
यथा ।

धयणधरसयणधंधा धयधवले चइय कत्थ चलियासि ।

णिसि धंगकेसिधव्वा परिमलभमिरधुयगायधूमंगि ॥५८॥ (५७)

धणियधरग्गा दढकप्पासिसु पिहुम्मि ^७धसलधुत्ता य ।

धणिया प्रियाइ ^८धस्साउसो कहिज्जंतआसीसे ॥५८॥

धणियं गाढम् । धरग्गो ^{१०}कार्पासः । धसलो तथा धुत्तो विस्तोर्णः ।
धणिया प्रिया । ^९धस्साउसो कथ्यमानाशीर्वादः । ^८धस्साउसो आशीरवेति
केचित् ॥ यथा ।

धणियधसलथणकलसं धुत्तणियम्बं धरग्गसियहसियं ।

धणियं लहिय ^{११}जुवाणो ^{१२}मस्सइ ^९धस्साउसत्तणं सहलं ॥५९॥ (५८)

1 C च.

2 AB पाणीहा°.

3 AB °णौ च.

4 AB °हारौ पा°.

5 AB नर°.

6 AB धचण°.

7 AB °गो भ्रमरार्थाः एते त्रयोऽपि.

8 A धवल°.

9 AB धन्नाउ°.

10 AB कर्पा°.

11 C जुवाणो.

12 AB मस्सइ.

धंसाडिओ ववगए हंसे धवलसउणो लहुं धारं ।

धाराजिमुहे धा'डौ अ गिरसिए धाडिओ अ आरामे ॥५६॥

धंसाडिओ व्यपगतः । सुक्तार्थस्तु सुचिधात्वादेशसिद्धः । धवलसउणो
'सः । धारं लघु । धारा रणमुखम् । धाडौ निरस्तम् । धाडिओ आरामः ।
अत्र धाडइ निःसरतीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ॥ यथा ।

धाराइ धाडियंगा अधारणिवधवलसउण तुह रिउणो ।

धंसाडियसयलदुहा रमंति सुरधाडिए सुरवह्मिं ॥४७॥ (५८)

फलभेए धाणूरियमिंदाणो धुंधुमारा य ।

धुकुहुयधु'कुहुगिया उल्लसिए गजे धूणो ॥६०॥

धाणूरियं फलभेदः । धुंधुमारा इन्द्राणो । धुकुहुयं तथा धुकुहुगियं
उल्लसितम् । धूणो गजः । अत्र धूया दुहितेति दुहिदृशब्दभवत्वाच्चोक्तम् ॥
यथा ।

धूणगयधुंधुमारापइसमविक्रम तुहारिणारीओ ।

धुकुहुयधाणूरिय'मडंति धुकुहुगियभया अडविं ॥४८॥ (६०)

णौहारे धूमरिधूमियाउ धूमसिहधूममहिस्सौओ ।

धूलौवटो तुरए धूमहारं गवक्खम्मि ॥६१॥

धूमरो धूमिया धूमसिहा धूममहिस्सो एते चत्वारोऽपि नौहारार्थाः ।
धूलौवटो अश्वः । धूरियवटो इत्यन्ये । धूमहारं गवाक्षः ॥ यथा ।

धूममहि'स्सौइ धूमरियजले को चडइ धूमियाकाले ।

धूमसौहाओ भीओ धूलौवटो 'य धूमदारो 'य ॥४९॥ (६१)

1 AB °डौइ निर°.

2 A °कुहुगि° B °कुधुगि°.

3 AB °मडंति.

4 C °रो नौ°.

5 AB °सौए.

6 C च.

धूरियञ्च दौहे धूमद्वयमहिंसीओ बहुलासु ।

भज्जापज्जत्तीसु^१ वद्वयणीसंकए^२ य धणी ॥६२॥

धूरियं दीर्घम् । धूमद्वयमहिंसीओ कृत्तिकाः ॥ यथा ।

धूमद्वयमहिंसीसुं गए दिणेसे अधूरियाओ वि ।

पियविरहविहुरियाणं रयणीओ जुगसमा हुंति ॥५०॥ (६२)

॥ अथानेकार्थाः ॥

धणी भार्या पर्याप्तिर्बहो^३ऽपि निःशङ्कश्चेति त्रय्यीं धणीशब्दः ।

चउरंगुलहत्यवणे चंडिणारबलिम्भि धम्मओ तह य ।

धारावासो घणभेगेसु^४ धूमद्वओ सरि महिंसी ॥६३॥

धम्मओ चतुरङ्गुलो हस्तव्रणचण्डीपुरुषोपहारश्च ॥ यदाह ।

चोरा दुर्गापुरतो हत्वा पुरुषं तदङ्गरुधिरेण ।

गहने कुर्वन्ति बलिं धर्मार्थं धम्मयं तं तु ॥

धारावासो मेघो भेकश्च । धूमद्वओ^५ तटाको महिषश्च ॥

नकारादयस्तु देश्यामसंभविन एवेति न निबद्धाः । यच्च वादाविति सूत्रित-
मस्माभिस्तत्संस्कृतभवप्राकृतशब्दापेक्षया न देश्यपेक्षयेति सर्वमवदातम् ॥ (६३)

॥ इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितायां देशीनाममालायां पञ्चमो वर्गः ॥

1 C अ.

2 AB °ज्ञो नि°.

3 AB तडागो.

4 AB °यां स्त्रीपञ्चदेशीशब्दसंग्रहचौ ५°.

5 AB °गैः । छ । स्त्री २४८.

षष्ठवर्गः ।

॥ अथ पादिः ॥

¹पड्डो पठमपसूया पच्छी पिडिया पलं पसेयन्मि ।

गामट्टाणे ²पद्रं धवले पड्डमहिरोहिणी पज्जा ॥१॥

¹पड्डो प्रथमप्रसूता । पच्छी ³पिटिका । प⁴लं प्रखेदः । ²पद्रं ग्रामस्थानम् ।
पड्डं धवलम् । पज्जा अधिरोहिणी । अधिकारवाचकसु पज्जाशब्दः प्रबन्ध-
भेदवाचकपर्यायशब्दभाव एव । मार्गवाचकसु पद्याशब्दभावः ॥ यथा ।

¹पड्डोपयपड्डजसो ²पद्रवई एस जुवइपलजणो ।

गुणपच्छी जस्संसे भुजपज्जाए चडेइ जयलच्छी ॥१॥ (१)

पत्तिपसाइयपत्तपसाइयसइ पुलिंदसिरपस्से ।

पत्तपिसालसमित्थ य पंतो वेणी गुहाइ पड्डंसो ॥२॥

पत्ती तथा पसाइया तथा पत्तपसाइया तथा पत्तपिसालसं इत्येते चत्वारः
शब्दाः पुलिन्दशिरसि यत्पर्णपुटं तद्वाचकाः । पंतो वेणी केशरचना । पड्डंसो
गिरिगुहा ॥ यथा ।

पड्डंसं पत्ति¹करो पत्तपसाइयसिरो रिज तुज्झ ।

पत्तपिसालसइत्थं ¹⁰सपसाइयपंतियं रमइ सवरिं ॥२॥ (२)

पलसू सेवा पणिया करोडिया पण्हओ ¹¹य यणधारा ।

पडिवेसिए पएसो पम्हारो पम्हरो ¹¹य अवमच्चू ॥३॥

पलसू सेवा । पणिया करोटिका । पण्हओ स्नानधारा । पएसो प्रातिवेशिकः ।
पम्हारो तथा पम्हरो अपमृत्युः ॥ यथा ।

जह पण्हओ तहेही पम्हरभीए सु¹²ओ य पम्हारो ।

किज्जअ अज्ज पएसिणि सुरपलसू चइय पणियकम्माइं ॥३॥ (३)

1 AB पटो.

2 C पद्.

3 AB पिडिका.

4 C °लं खे°.

5 C °यायश°.

6 A °व एव य° B °वः एव य°.

7 AB पटो°

8 C पद्दव°.

9 A °करा.

10 AB सपिसा°.

11 C च.

12 C °ओ अप°.

कप्पासन्नि य पलही पविया खगपाणपत्तन्नि ।

पउठपऊढा गेहन्नि मिगविसेसन्नि पसओ 'य ॥४॥

पलही कर्पासः । पविया पक्षिणां पानभाजनम् । पउठं तथा पऊढं गृहम् ।
पउठो गृहस्य पश्चिमप्रदेश इति केचित् । पसओ मृगविशेषः ॥ यथा ।

कथं य गुणमणिपउठं लाय^१स्सणिही कलापऊढं सा ।

पसयसमपलहिदसणो पवियापाणो 'य कथं तुमं ॥४॥ (४)

परडा सप्पविसेसे पडलं णिव्वे रविन्नि पच्चूहो ।

पहणं कुले दिणे पउओ पहणी संमुहाग^२यणिरोहे ॥५॥

परडा सर्पविशेषः । पडलं नीव्रम् । पच्चूहो रविः । पहणं कुलम् ।
पउओ दिनम् । पहणी संमुखागतनिरोधः ॥ यथा ।

^३तइ पणियरिउवहुया परडाउल^४जुसपडलउडएसु ।

पउअन्नि लियंति सया डरिया चालुकपहणपच्चूह ॥५॥ (५)

पयला ^५गिहा पययं अणिसं पडवा पडकुडीए ।

पहियं महिए पसियं पूगफलं पडसं सुसंजमिए ॥६॥

पयला निद्रा । पययं अनिशम् । पडवा पटकुटी । पहियं मथितम् ।
पसियं पूगफलम् । पडसं सुसंयमितम् ॥ यथा ।

पडवंतरे धणिवह पयलं सुत्तूण पडसियणीविं ।

दहिपहियं विरयंती पययं पसिएण कागमुडवइ ॥६॥ (६)

पणियं पयडे परिहो रोसे पणओ 'य पंकम्नि ।

पयलो णौडे विपुले प^७इसपेटालपेज्जाला ॥७॥

1 C च.

2 AB °बनिही.

3 AB °यनिरो.

4 AB तर.

5 AB °जुम.

6 AB निद्रा.

7 AB °इम.

पणियं प्रकटम् । विक्रेतये तु संस्कृतभवमेव । परिहो रोषः । पण्यो पङ्कः । पयलो नौडम् । पइसो पेढालो पेज्जालो एते त्रयोऽपि विपुलार्थाः । पेढालं वर्त्तुलमिति द्रोणः ॥ यथा ।

पेढालखंध पेज्जालवच्छ चालुक तइ पणियपरिहे ।

रिउणो प'इसपणए 'वसंति पयलाउले समुइतडे ॥७॥ (७)

चोरणिवहे पडौरो पत्तवहीलेमु पंखुडिपरक्का ।

चोरम्मि पलाओ पत्थरपडुलपडुआ चरणघाए ॥८॥

पडौरो चोरसमूहः । लिपिभ्रष्टास्तु “चोरणिवहे पडोरं” इति तत्त्वगो पठन्ति । पंखुडौ पत्रम् । परक्कं अल्पं स्त्रोतः । पलाओ चोरः । पत्थरा पडुला प'डुआ त्रयोऽप्यसौ चरणघातवाचकाः ॥ यथा ।

एस परक्कपडौरो पत्थरकुसलेण पडुअं दिंतो ।

पंखुडिय व्व वि'किस्सो पलायरक्खेण पडुलाहिं पि ॥८॥ (८)

दरियम्मि प'हट्टो बालम्मि पडोओ पयाममणुपुव्वे ।

कुसुमे पसूअमोलिजलणमे'एसुं पडा'लिपप्फाडा ॥९॥

प'हट्टो द्रुतः । पडोओ बालः । पयामं अनुपूर्वम् । पसूअं कुसुमम् । पडाली पङ्क्तिः । पप्फाडो अग्निभेदः ॥ यथा ।

जिणइ प'सूअसरो वि डु 'भुवणपडालिं पयामथोरोह ।

एस प'हट्टो मयणो अपडोअपयावपप्फाडो ॥९॥ (९)

पत्थियपसंडिपब्भोआ सिग्घमुवस्सभोएसु ।

पड्ढरमुज्जू सड्ढदिट्ठे प'हदं पक्खरा तुरयकवचे ॥१०॥

1 AB °इत्त°. 2 AB विरंति. 3 A °डुया B °डुलाया. 4 AB °किन्नी. 5 AB प'हिही.

6 AB °एसु. 7 AB °लियाफाला. 8 AB °सुव्.

9 AB भुयलप°.

पत्थिओ शीघ्रः । पसंडि कनकम् । पम्भोओ भोगः । पद्धरं ऋजु ।
पहदं सदादृष्टम् । पक्खरा तुरगसंनाहः ॥ यथा ।

पक्खरियपत्थियहओ पसंडिगोरो रणे जयसिरीए ।

प^१म्भोअकए पद्धदो सि पद्धरं कुमरवाल तुमं ॥१०॥ (१०)

सुरखायम्मि पहम्मं परथीणं थूलवत्थम्मि ।

पव्विद्धं पेरियए घणे पवद्धो ^२य ^३पज्जणं पाणे ॥११॥

पहम्मं सुरखातम् । पत्थीणं स्थूलवस्त्रम् । सामान्येन पत्थीणं स्थूलमित्येके ।
पव्विद्धं प्रेरितम् । पवद्धो घनः । लोहकुट्टनोपकरणमित्यर्थः । ^३पज्जणं
पानम् । यथा ।

एसो पवद्धहत्यो पत्थीणी तद्ध य तेण पव्विद्धा ।

हयकामिणि किं वञ्चसि पहम्मजल^४पज्जणमिसेण ॥११॥ (११)

पडियपरेया विहडियपिसल्लएसुं च पंपुअं दीहे ।

पप्पीओ वप्पीहे पच्चूढो परियली ^२य थालम्मि ॥१२॥

पडियं विघटितम् । परेओ पिशाचः । पंपुअं दीर्घम् । पप्पीओ चातकः ।
पच्चूढो तथा परियली स्थालं । भोजनभाण्डमिति यावत् ॥ यथा ।

अपडियपंपुअपिम्मं जीइ समं भुत्तमेक्कपच्चूढे ।

तं किं परिय णिच्छसि परियलिपडियं जलं व पप्पीओ ॥१२॥ (१२)

पच्चुत्थं पडिवविए पद्धारो ^६हिस्सणंगूले ।

परुहलपसरेहा केसरे पवसियम्मि परिउत्थो ॥१३॥

पञ्चतुं प्रत्युसम् । पद्मारो किञ्चलाङ्गूलः । पम्हलो तथा पसरिहो किञ्चल्लः ।
परिउत्थो प्रोषितः ॥ यथा ।

परिउत्थ चलसु काले केयइपसरिहणीमपम्हलिए ।

पञ्चतुदुहा मरिहो तुह दइया चमरिय व्व पद्मारा ॥१३॥ (१३)

जीवाइ पडं चपडंसुआ 'य भल्ली पलासिपासाला ।

पत्तलपडुवइया पत्तिसमिद्धं ^२चेव तिक्वम्मि ॥१४॥

पडं चा तथा पडंसुआ ज्या । प्रति^१श्रुदाचकसु पडंसुआशब्दस्तद्व एव ।
पलासी तथा पासाला भल्ली । पत्तलं पडुवइयं पत्तिसमिद्धं एते त्रयोऽपि
तौच्छार्थाः । पत्तलं क्लृप्तमित्यन्ये । पत्तलं पञ्चवहुलमिति तु पत्तलशब्दभवम् ॥
यथा ।

महुमासे भमरोलो वम्हवीरस्स धणुपडं^५च व्व ।

सहयारमंजरी उण पत्तिसमिद्धा पला^१सि व्व ॥१४॥

^२तद्वा रणाउ रिउणो पडंसुआप्फा^१लणे वि चालुक्क ।

पत्तलकीवो पडुवइपासालाहिं करेसि किं तुमयं ॥१५॥

अत्र । पवित्तो दर्भः । ^१पद्मरो शरः । इति पवित्तप्रदरशब्दभवौ ।
पत्तल्यो पत्तलो पर्यस्त इति पर्यस्तशब्दभवौ । तथा पट्टइ पिबति । पंगइ
गृह्णाति । ^{१०}परइ भ्रमति । इति धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः ॥ (१४)

पच्चेडं पच्चवरं मुसले ^{११}पग्गेज्जपहयरा णियरे ।

पलहियपुरोहडा विसमे परियट्ठो ^१य रजगम्मि ॥१५॥

पच्चेडं तथा पच्चवरं मुसलम् । पग्गेज्जो तथा पहयरो निकरः । पलहियं
तथा पुरोहडं विषमम् । यदाह “पलहियं विषममसमं च पुरोहडं गदितम्”

1 C च. 2 C चेच. 3 C °श्रुतिवाच°. 4 C °दः प्रतिश्रुत्यशब्दभव. 5 C °च च.

6 C °सि च. 7 B तदा. 8 AB °ललो. 9 C °पयरी. 10 AB पसर°. 11 A पग्गेज्ज°.

इति । अत्र चतुरक्षरपकारादिशब्दप्रस्तावे उकारसहितपकारादिपुरोहडशब्द-
पाठोऽर्थानुरोधात् । अन्ये तु पलहियं पुरोहडं इत्यन्योन्यपर्यायतया आहत-
महीवास्तुवाचकावित्याहुः । यदाह ॥ आवरियमहौवत्यु पुरोहडो पलहिओ
तह य ॥ पुरोहडं पच्छोकडमिति तु सातवाहनः । परियष्टो रजकः ॥
यथा ।

परियष्ट सिलापहयरपुरोहडाओ जलं णईतूह ।

सविलंबं आणिल्लइ सुंदर मा कुप्पसु इमाइ ॥१६॥

तुह गयविसाणपच्चेडखंडिया पलहिया वि रिउ^१वप्पा ।

हयभडपग्गेज्जा हुंति पच्चवरपाणितुल्ल चालुक्क ॥१७॥ (१५)

पडिसा^२रपाडिसा^३रा पडुयाइ पडिच्छओ समए ।

पलिहस्स^४ पलिहाओ 'य उद्धदारुम्मि पयवई सेणा ॥१६॥

* पडिसारो तथा पाडिसारो पटुता । पडिसारो पटुरित्यन्ये । पडिच्छओ
समयः । पलिहस्सं तथा पलिहाओ ऊर्ध्वदारु । पयवई सेना ॥ यथा ।

पलिहा^५यत्थिमियाए अपाडिसा^६राइ कह वि तुह विरहे ।

तौइ णिसा बोलीणा कह गोसपडिच्छए होही ॥१८॥

तुह कुमरवाल पयवइदंसणमित्तेण थ^७भिय व्व रणे ।

रिउणो गयपडिसारा जाया पलिहस्ससंठाणा ॥१९॥ (१६)

एरंडटुमे पंचंगुली 'य घग्घरगलम्मि पडिसाओ ।

पंफुल्लियं गविट्टम्मि पडियरो चुल्लिमूलम्मि ॥१७॥

1 AB °च्छोकड°.

2 AB °वप्प.

3 B °रापडि°.

4 AB °रा पडिसारा पडु°.

5 C अ.

6 C °यत्थमि°.

7 AB °रोवि क°.

8 °भिरुणो ग°.

पंचंगुली एरण्डवृक्षः । पडिसाओ घर्घरकण्ठः । पंफुल्लियं गवेधितम् ।
पडियरो चङ्गीमूलम् ॥ यथा ।

पडिसाइल्ले पंचंगुलीसु किं कंचुअं गवेसेसि ।

पडियरकम्मयरि तए वि कौस पंफुल्लिओ णलेसु इमो ॥२०॥ (१७)

पडिसुत्तौ पडिसूरो पडिसंतं चय पडिकूले ।

पायवडणे परेवयपाडवणा पूयलम्मि पण्णल्लो ॥१८॥

पडिसूत्तौ पडिसूरो पडिसंतं एते त्रयोऽपि प्रतिकूलार्थाः । पडिसंतं अस्त-
मितमिति तु सातवाहनः । परेवयं तथा पाडवणं पादपतनम् । पण्णल्लो
पूपः ॥ यथा ।

पडिसूत्तौ पडिसूरे परेवयपरम्मि जो अपडिसंतो ।

पाडवणं पण्णल्ला य तस्स दिज्जंतु गामजक्खस्स ॥२१॥ (१८)

इंदसुए पइहंतो लक्खारत्तम्मि पल्लवियं ।

पडिहत्थौ वुड्ढौए पडिहत्थपडिक्कया पडिकिदीए ॥१९॥

पइहंतो जयन्तः । पल्लवियं लाक्षारक्तम् । पल्लवियं पल्लवाकारमिति तु
पल्लव इवाचरतीति क्विबन्तसिद्धत्वान्नोक्तम् । पडिहत्थौ वृद्धिः । पडिहत्थो
पडिक्कओ प्रतिक्रिया । पडिह'त्थो प्रतिवचनमिति तु सातवाहनः ॥ यथा ।

तुमइ पडिक्कयकुसले पइहंतसरिच्छपत्तपडि'हत्थि ।

पल्लविउल्लणिवसणा णमंति पडिहत्थअक्खमा रिउणो ॥२२॥ (१९)

पंडवियं पांडवियं जलउल्ले पल्लवम्मि पत्थरिओ ।

^३पक्खडियं पप्फुरिए जडे पलिहओ पडित्थिरो सरिसे ॥२०॥

पंडवियं तथा पांडवियं जलाद्रुम् । पत्थरिओ पत्तवः । पक्खडियं प्रसू-
रितम् । पलिहओ मूर्खः । पडित्थिरो सट्ठशः ॥ यथा ।

पत्थरियसत्थरे वि ङु पंडविए अंसुपांडवियसिहिणा ।

सा तप्पइ तुह पलिहय प'क्खडिए सिहिपडित्थिरे विरहे ॥२३॥ (२०)

पडिवेसो विक्खेवे पचत्तरं चाडु परिहणं वसणे ।

परिहट्ठो ^२आयड्ढी पडिहारोए पडिच्छिया चेअ ॥२१॥

पडिवेसो विक्खेपः । पचत्तरं चाटु । परिहणं परिधानम् । परिहट्ठी
आकट्टिः । पडिच्छिया प्रतीहारो । पडिच्छिया चिरप्रसूता महिषीत्यन्ये ॥
यथा ।

किं परिहणं जलोल्लसि सयणे किं करसि कमलपडिवेसं ।

कुणसु पचत्तरणिउणे पडिच्छिए हिययसत्तपरि'हट्ठिं ॥२४॥ (२१)

पप्फिडियं पडिफलिए पडोहरं पच्छिमंगणए ।

पडुवत्ती पडिसारो जवणीइ पसेवओ बंभे ॥२२॥

पप्फिडियं प्रतिफलितम् । पडोहरं गृहपश्चिमाङ्गणम् । पडुवत्ती तथा
पडिसारो जवनिका । पसेवओ ब्रह्मा ॥ यथा ।

बाहूपडिसारिदुल्लणं पडोहरे चंदिमाइ पडुवत्तिं ।

कुणइ मणोपप्फिडिए 'तइ मुणइ दिणं पसेवयदिणं सा ॥२५॥ (२२)

परिवाहो दुव्विणयम्मि ^५पट्टिसंगं च क^६उहम्मि ।

रुहम्मि पंडरंगो पक्कगाहो ^७य मयरम्मि ॥२३॥

1 AB °क्खलिए.

2 AB आअट्ठी.

3 AB °हट्ठिं.

4 AB तइ.

5 AB पडिउं.

6 AB °उअम्मि.

7 C य.

परिवाहो दुर्विनयः । ^१पट्टिसंगं ककुदम् । पंडरंगो रुद्रः । पक्कगाहो मकरः ॥ यथा ।

तद् पंडरंगविस^१पट्टिसंगसमखंध कुमरवाल णिव ;
सासियजए जइ परं पक्कगाहइयस्स परिवाहो ॥२६॥ (२२)

परिलियप^२डिक्कंदा लीणमुहा पच्छेणयं च पाहेज्जं ।
समुहागमणे पच्चुद्धारो पच्चोवणी चेय ॥२४॥

परिलिओ लीनः । परियरो लीन इत्यन्ये । प^३डिक्कंदो मुखम् । ^४पच्छेणयं पाहेज्जं प्राथेयमित्यर्थः । हावपि देश्चावन्योन्यपर्यायतया निबद्धौ । पच्चुद्धारो तथा पच्चोवणी संमुखागमनम् । क्रियाशब्दावेतौ । तेन संमुखगते पच्चुद्धरिओ पच्चोवणिओ इत्याद्यापि भवति ॥ यथा ।

लीयणचओरपच्छेणयंत^५पडिक्कंदचं^६दिमा कुणसु ।
हियपरिलिया वि पच्चुद्धारं पच्चोवणीपरे दइए ॥२७॥ (२४)

पच्चुहियं पणहविए पडच्चरो सालसरिसम्मि ।
परिहायपरिच्छूढा भौणोक्खित्ता पडिक्खरो क्रूरे ॥२५॥

पच्चुहियं प्रसृतम् । पच्चुअं प्रसृतमित्यन्ये । पडच्चरो श्यालप्रायो विदूषकादिः । परिहाओ चीणः । परिच्छूढो उरिष्ठः । पडिक्खरो क्रूरः ॥ यथा ।

किं तं कुहपरिहाओ परिच्छूढकरो पडच्चर रडेसि ।
अपडिक्खरपच्चुहियाइ गइहीए थणंधओ होहि ॥२८॥ (२५)

खेत्तसए परिवासो पयट्ठिओ तह ^७पवट्ठियए ।
पज्जत्तम्मि पओद्वयमह खे^८ पल्लवायपोरयया ॥२६॥

1 AB पट्टि^०. 2 A ^०डिक्कदा B ^०डिक्कंदा. 3 A ^०डिक्कंदो B ^०डिक्कंदो.
4 B पहेण^०. 5 AB परिक्क^०. 6 AB ^०दिया. 7 AB पयट्ठि^०.

परिवासो क्षेत्रशयः । पयद्विओ प्रवर्त्तितः । पहोइयं पर्याप्तम् । प्रभुत्व-
मित्यन्ये । पल्लवायं तथापोरयं क्षेत्रम् । ^१वल्लवायं इति दन्त्योष्ठ्यादिरप्ययमिति
गोपालः ॥ यथा ।

परिवास सालिपोरयगोवीदंसणपयद्वियम^१णो जं ।

ण णिएसि दि^२वा वि मिगे पहोइयं पल्लवायर^३क्खाए ॥२८॥ (२६)

पंचाहियपण्णासाए पंचा^४वणणपणवणणा ।

पप्फोडियं च पक्खोडियम्मि सुरयम्मि परभाओ ॥२७॥

पंचा^५वणणा तथा पण^६वणणा पञ्चाधिकपञ्चाशत् । पप्फोडियं पक्खोडियं
निर्भाटितमित्यर्थः । परभाओ सुरतम् ॥ यथा ।

रइपप्फोडिय परभायलुइ वेसाइ देसु दोणारे ।

पंच वि पण^७वणणसमे पंचा^८वणणं पि मा खु पंचसमं ॥३०॥ (२७)

पडियलिपविरइया तुरिए पुण्णम्मि पडिहत्थपोणियया ।

पडिखंधं पडिखंधी जलवहणे मत्थयम्मि ^९पवरंगं ॥२८॥

पडियली तथा पविरइओ त्वरितः । पडिहत्थो तथा पोणिओ पूर्णः ।
पडिखंधं पडिखंधी जलवहनम् । जलमुच्छ्रतेऽनेनेति जलवहनं । इत्यादि । अन्ये
जलवाहमाहुः । पवरंगं शिरः । उत्तमाङ्गवत् शिरोवाचकत्वेन नायं कवीनां
रूढ इति देशेषु निबद्धः ॥ यथा ।

अणपडियलि पविरइयं अपोणिए कुण जलेण पडिहत्थे ।

पडिखंधे पडिखंधीणिउत्त किं कंडुएसि पवरंगं ॥३१॥ (२८)

1 AB पल्ल°.

2 A °णो जं B °णोजं.

3 A °वा मि मिगे B °वा ति मिगे.

4 A °क्खाय B °क्खायर.

5 AB °वप्रपणवणा.

6 AB °वणा.

7 AB °वणसं.

8 AB °वणं.

9 AB पवरं°.

नगरम्नि पद्मट्टाणं रुक्खे पसुहत्तपरसुहत्ता य ।

पाणियणिग्गमणांमि १य परिहालो परिहलाविओ चेय ॥२६॥

पद्मट्टाणं नगरम् । पसुहत्तो तथा परसुहत्तो वृक्षः । परिहालो तथा परिहलाविओ जलनिर्गमः ॥ यथा ।

महिकप्पपरसुहत्तय १गुरुभुअपसुहत्त तुह पद्मट्टाणे ।

घरपरिहलाविया करिमदपरिहा १लेहिं हुंति अप्फुसा ॥२७॥

अत्र पंगुरणं प्रावरणमिति प्रावरणशब्दभवत्वान्नोक्तम् । तथा । पञ्जरइ कथयति । पव्वायइ स्नायति । पल्हत्थइ विरचयति । पलावइ नाशयति । पणामइ अप्रयति । पयरइ पम्हुइ स्मरति । पयलइ प्रसरति । पल्लइ घूर्णते । पसाडइ मृन्नाति । पड्डुइ लुभ्यति । पच्चारइ उपालभते । १पच्चड्डइ पच्छंदइ पदभइ गच्छति । पल्लट्टइ पन्हत्थइ पर्यस्यति । पडलइ पचति । पज्जरइ पच्चड्डइ चरति । इत्येते धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः ॥ (२८)

पणअत्तियं पयडिए इत्थोपणए पणामणिया ।

परिवारिओ १य घडिए पु १लोअणे पसवडक्कं च ॥३०॥

पणअत्तियं प्रकटितम् । पणामणिया स्त्रीषु प्रणयः । परिवारिओ घटितः । पसवडक्कं विलोकनम् ॥ यथा ।

तोए रइसव्वस्सं पणअत्तियपसवडक्कलोलाए ।

कह लहसि णिठ्ठ, रक्खर अणपरिवारियपणामणिओ ॥३१॥ (३०)

पव्वइसेल्लं वालमयकंडए तरुणियाइ पडुजुवई ।

चिरसुयमहिसौ परिहारिणौ ४य पडि ७अज्जओ उवज्जाए ॥३१॥

1 C च.

2 AB गुरुभुअ.

3 C ०लेहि.

4 AB पच्चड्ड.

5 AB ०लोयणं.

6 AB ०णयति.

7 AB ०अज्जओ.

पव्वइसेल्लं वालमयकण्डकम् । पड्जुवई तरुणी । परिहारिणो चिर-
प्रसूता सच्चिषी । पडिअज्झओ उपाध्यायः ॥ यथा ।

पडिअज्झय तुइ सीसो परिहारिणिदुइपाणदुल्लिओ ।

पड्जुवईण णिमित्तं पव्वइसेल्लाइ गुंफेइ ॥३४॥ (३१)

प^१डिएल्लिओ कयत्थे भग्गे पडिरंजियं चय ।

पज्जुणसरमुच्छुसरिसतिणम्मि पडिअंतओ ^२य कम्मयरे ॥३२॥

प^३डिएल्लिओ कृतार्थः । पडिरंजियं भग्नम् । पज्जुणसरं इच्छुसट्ठं ढणम् ।
पडिअंतओ कर्मकरः ॥ यथा ।

पडिरंजियपडिमाए किं रे पडिएल्लियाइ होइ फलं ।

प^४डिअंतय किं दिट्ठो ^५पोलियपज्जुणसराउ उच्छुरसो ॥३५॥ (३२)

पडिसारियं सुमरिए परिस्सवासो ^६य अमुणिअगइम्मि ।

वम्मोअयम्मि पडिलगलं वसंतम्मि पउमलओ ॥३३॥

पडिसारियं स्मृतम् । परिस्सवासो अज्ञातगतिः । पडिलगलं वरमौकम् ।
पउमलओ वसन्तः ॥ यथा ।

हिंडसि परिस्सवासो पउमलए सुइय कत्थ जं तीए ।

पडिलगलं व अरई पडिसारियतग्गुणाइ ^७वट्ठेइ ॥३६॥ (३३)

पवहाइयं ^८पयट्ठे पडिपिंडियमवि पवुडुम्मि ।

पच्चबलोक्को पाडच्चरो ^९य आसत्तचित्तम्मि ॥३४॥

पवहाइयं प्रवृत्तम् । पडिपिंडियं प्रवृद्धम् । पच्चबलोक्को तथा पाडच्चरो
आसत्तचित्तः । ^{१०}चौरवाचो तु पाटच्चरशब्दभवः ॥ यथा ।

पाडच्चरा तए सा पच्चबलोक्को तुमं सुइय तीए ।

^{११}असोसं पवहाइयरसाण पडिपिंडिओ चिय सिणेहो ॥३७॥ (३४)

1 AB °डिपेक्कि°.

2 C अ.

3 AB °डिपिंजि°.

4 AB °डियंत°.

5 C पोडिअ°.

6 AB वट्ठे इ.

7 AB पवट्ठे.

8 C चौर°.

9 AB अमौकं.

पं^१युच्छुहणी जा सासुराउ आणिज्जए वद्ध पढमं ।

पञ्चुच्छुहणी पढमसुरा गुज्झहरे पलोद्वज्जोहो ^२य ॥३५॥

पं^१युच्छुहणी श्वशुरकुलात्प्रथममानीता वधूः । पं^१युच्छुहणी नवसुरा ।
पलोद्वज्जोहो रहस्यभेदी ॥ यथा ।

ण हु महुपञ्चुच्छुहणी पिज्जइ ता कह पलोद्वज्जोहो हं ।

इय कु^१लपंयुच्छुहणी सासुरग^२इपुच्छिराण कुप्येइ ॥३८॥

अत्र पडियम्मियं मण्डितमिति प्रतिकर्मितशब्दभवमिति नोक्तम् । परिवाडइ
घटयति । परिवालइ वेष्टयति । परिहटइ मृद्नाति । प^१रिअलइ परिअलइ
गच्छति । प^१रिअंतइ श्लिष्यति । परिसामइ शाम्यति । इति धात्वादेशेषूक्ता
इति नोक्ताः ॥ (३५)

पयलायभत्तपरियट्टलिया मोरप^१रिक्खिसेसु ।

कलकलिए पत्थरभल्लियं पडिणियंसणं च णिसिवत्थे ॥३६॥

पय^१लायभत्तो मयूरः । परियट्टलियं परिच्छिन्नम् । पत्थरभल्लियं कोलाहल-
करणम् । पडिणियंसणं रात्रौ परिधेयवस्त्रम् ॥ यथा ।

पयलायभत्तसण्हय तीइ पडिणियंसणं इहाणिसि ।

पत्थरभल्लियमच्छउ परियट्टलिओ सि चि^{१०}त्तेण ॥३८॥ (३६)

परि^{११}हारइत्तिया रिउमईइ चूलाइ पासिपिच्छौओ ।

पारौ दोहणभंडे पाओ चक्के दिसाइ पाली ^२य ॥३७॥

परि^{११}हारइत्तिया ऋतुमती । पासौ तथा पिच्छी ^{१२}चूला । पारौ दोहन-
भाण्डम् । पाओ रथचक्रम् । पाली दिक् ॥ यथा ।

पारो^{१३}इत्थो पाअंतरिओ पालोउ किं णियसि गोव ।

चलपासिय तुह पिच्छिं लुणेमि परिहारइत्तियं मज्जसि ॥४०॥ (३७)

1 AB °युव्वह°.

2 C ण.

3 A °युच्छह°.

4 AB °लपसुच्छह°.

5 AB °इपत्थिरा°

6 AB °रिहल्ल°.

7 AB °रियंत°.

8 AB °रिक्खिसेसु.

9 AB °लाइय°.

10 C °रेण.

11 AB °हारिइ°.

12 C चूला.

13 AB °इत्थेपाव°.

पावो सप्ये सवचे पाणो पाणा^१अओ ^२य पुणई ^३य ।

णायणम्मि पायलं पाउयं हिमे पारयं सुराभंडे ॥३८॥

पावो सर्पः । पाणो पा^१णाअओ पुणई इत्येते त्रयः स्वपचार्याः । पायलं चक्षुः । पाउयं हिमम् । पारयं सुराभाण्डम् ॥ यथा ।

पारयहृत्यो पाणो पा^१णाअयवाडयम्मि पुणइजुओ ।

पाउयपावयभीओ रत्तीए रत्तपायलो गाइ ॥४१॥ (३८)

पाडुंको वणिंसिवियाइ पाइयं तुंडवित्तारे ।

पाणद्धी रक्काए पाडुच्ची तुरयमंडणए ॥३९॥

पाडुंको वणिंसिविका । पाइयं वदनविस्तारः । पाणद्धी रथ्या । पाडुच्ची तुरगमण्डनम् ॥ यथा ।

तुह विरहे पाडुंकीजोग्गा सा पाइयं ण पावेइ ।

मरुहसि पाणद्धीसुं तुमं तु पाडुच्चियहएहिं ॥ ४२॥ (३९)

पायडमंगणए तह पामहा पाय^४धम्ममलणम्मि ।

^५हत्यजुयलप्पहारे पाणाली पाहुणं च विकेप्पे ॥४०॥

पायडं अ^६ङ्गणम् । पामहा पादाभ्यां धान्यमर्दनम् । पाणाली हस्तद्वयप्रहारः । पाहुणं विक्रेयम् ॥ यथा ।

खल^७पायडपामहं मोत्तुं पाहुण^{१०}रइत्थिमालविरो ।

पाणालीइ हणिज्जइ हलिओ पिट्ठागयाइ जायाए ॥४३॥ (४०)

1 AB °अवो.

2 C अ.

3 AB °णायओ. 4 AB °णायय°.

5 AB °को जाया सा.

6 AB °धत्र°.

7 A हत्यजय° B हत्यजय°.

8 C °ङ्गणम्.

9 A °वाठं पा°.

10 AB °रएत्ति°.

पारंकं सुरमाणयभंडे मग्गीकयन्मि पाउकं ।

पाउग्गो सन्ने पासणिओ पासाणिओ 'य सक्खिन्मि ॥४१॥

पारंकं सुरामानभाण्डम् । पाउकं मार्गीकृतम् । पाउग्गो सन्नेः । पासणिओ तथा पासाणिओ साक्षी ॥ यथा ।

^१पासणिया खु पमाणं भज्जइ पासाणि^२एहिं दिव्वं पि ।

पारंकयसंखभमे इय पाउ^३एहिं पाउकं ॥४४॥

अत्र पामरो कुटुम्बोति संस्कृतसमः । पाहुणं प्राभृतमिति प्राभृतशब्दभ^४वम् । तथा पाडिकं पा^५डिएकं प्रत्येकमिति शब्दभवौ । पारइ शक्नोति । पासइ पश्यति । एतौ धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्तौ । (४१)

पाउग्गिओ 'य सहिए खली^६णजुत्ताइ पाडिसिरा ।

पाहुहुओ पडिहए मालाए पारि^७हत्थी 'य ॥४२॥

पाउग्गिओ सभिको । द्यूतकारयिता । अन्ये तु सहियं सोढमाचक्षते । यदाह । पाउग्गिओऽपि ^८सोढः ॥ पाडिसिरा खलीनयुक्ता । पाहुहुओ प्रतिभूः । पारि^९हत्थी माला । पाडि^{१०}हत्थी शिरोमाल्यमित्यन्ये ॥ यथा ।

पाउग्गिय सारविउ^{११} पाडिसिरामणियपारि^{१२}हत्थीओ ।

पाहुहुयं पुण मग्गसि किमेस पडिहाइ तुह णाओ ॥४५॥ (४२)

पाउरणी कवचे पासावयपारावरा गवक्खन्मि ।

जो पिउहरा पइहरं शेइ वहुं पाडि^{१३}अज्झो सो ॥४३॥

पाउरणी कवचम् । पासावओ तथा पारावरो गवाक्षः । पाडिअज्झो यः पिढ्गट्हात्पतिगृहं वधूं नयति ॥ यथा ।

पासावयप्पइठ्ठो वज्जइ पारावरोवविट्ठाए ।

^{१४}रोसुग्गमपाउरणीइ पा^{१५}डिअज्झो हुओ मलयपवणो ॥४६॥ (४३)

1 C च.	2 AB पासाणि°.	3 C °एहिं.	4 C °एहिं.	5 AB °व.
6 AB °डिएकं.	7 AB °णजन्नइ.	8 C °हत्थी.	9 AB सोढा.	10 AB °डियज्झो.
11 C रोसोग°.	12 AB °डियज्झो.			

णायव्वा वीसामम्मि पाडिअग्गो ^१य पारुअग्गो ^१य ।

पारंपरो णिसिअरम्मि पा^२रुअल्लो पहुंकम्मि ॥४४॥

पाडिअग्गो तथा पारुअग्गो विअमः । पारंपरो राक्षसः । पारुअल्लो
पृथुकः ॥ यथा ।

रे हलिय पाडिअग्गं कुण इण्हमपा^३रुअग्गदाढ तुमं ।

पारंपरु व्व तित्तिं ण ^४मससे पारुअल्लअसणम्मि ॥४७॥ (४४)

पालीहम्मं च वर्द्धं मालीकयमाहु पारुहल्लं च ।

पालीबंधो ^५य सरे पायप्पहणो ^५य कुक्कुडए ॥४५॥

पालीहम्मं वृत्तिः । पारुहल्लं मालीकृतम् । पालीबंधो तटाकः । पायप्पहणो
कुक्कुटः ॥ यथा ।

लंघइ जलहिं गरुडो पालीबंधं च पारुह^६ल्लोम्मिं ।

पायप्पहण तुमं पुण पालीहम्मं पि फुडसि दुक्खेण ॥४८॥ (४५)

पाडलसउणो हंसो पिण्हो खामा जले ^७पिब्बं ।

पिंचू पिक्ककरौरे पित्थं लहुपक्खिरुअम्मि ॥४६॥

पाडलसउणो हंसः । पिण्हो क्षामा । ^७पिब्बं जलम् । पिंचू पक्ककरोरम् ।
पित्थं लघुपक्खिरूपम् ॥ यथा ।

^८पाडलसउणयपित्थय तुमयं मरुमण्डलम्मि मा वच्च ।

तथ्य अपिब्बो पिंचुअमित्तफले होसि पिण्हितण्ण ॥४८॥ (४६)

1 C अ.

2 AB °हयल्लो.

3 AB °हयग्ग°.

4 C °परीब्ब.

5 AB मन्नसि.

6 AB °ल्लोम्मि.

7 A पिच्चं B पिब्बं.

8 AB omitted the whole verse.

पिंडी य मंजरीए ^१पिरिडी सउ^२लौड पिच्छिली लज्जा ।
पिहुलं पिंसुलिपिंकोलीओ मुहपवणभरियतिणवज्जे ॥४७॥

पिंडो मञ्जरी । पिरिडी शकुनिका । पिच्छिली लज्जा । पिहुलं पिंसुली
पिंकोलो त्रयोऽप्येतं सुखमारुतापूरितलणवाद्यवाचकाः ॥ यथा ।

रमिरं पिहुलेण समं पिंकोलिमु^३होहिं पिंसुलिकराहिं ।
पि^४डीहिं प^५लोहंतो अपिच्छिलीपिरिडिलोल किं मद्दसि ॥५०॥ (४७)

पियणं दुड्ढे आणाइ पिणाइ दाडिमम्मि पिंडीरं ।
उम्मापिपीलियाए य पिप्पडा मक्कडम्मि पिंगंगो ॥४८॥

पियणं दुग्धम् । पिणाइ आज्ञा । पिंडीरं दाडिमम् । पिंडरयं इत्यन्ये ।
पिप्पडा ऊर्णापिपीलिका । पिंगंगो मर्कटः ॥ यथा ।

लिह पिंडीरं पियणं पिएसु मा कुणसु पिप्पडासंकं ।
जाव पिणाइं दिंतो पिंगंगमुहो ण एइ धणिभट्ठो ॥५१॥ (४८)

बलकारम्मि पिणाओ ^६पिअमा फलिणौड पिंजियं विहुए ।
पिलणं पिच्छिलदेसे सही पिडच्छा गुदम्मि ^७पिट्ठंतं ॥४९॥

पिणाओ बलात्कारः । ^६पिअमा फलिनी । पिंजियं विधुतम् । पिंजिययं
इत्यपि । पिलणं पिच्छिलो देशः । पिडच्छा सखी । ^७पिट्ठंतं गुदः ॥ यथा ।

^८पिअमासामाइ इमाइ एस उअ पिंजिओ पिणायपरो ।
पुरओ वि पिडच्छाणं ^{१०}पिट्ठंतभरेण पडइ पिलणम्मि ॥५२॥

अत्र पिहडो पिठरः । पिडच्छा पिट्ठवसा । इति शब्दभवौ । तथा
पिज्जइ पिबतीति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः ॥ (४९)

1 AB पिरिडी. 2 AB °लौय. 3 C °होहिं. 4 C °डीहिं. 5 A °लोअंतो.

6 AB पिडना. 7 C पिट्ठंतं. 8 AB पियमा. 9 AB पियमा°. 10 C पिट्ठंत°.

^१पिंजरुडो भेरुडे जंकिंचिप्पडिययन्मि पिप्पडियं ।

^२तणुए पिहोअरो पंकसुरे पिट्टखउरा य ^३पेंडा य ॥५०॥

पिंजरुडो भेरुण्डः । वदनद्वयोपेतो भारुण्डाख्यः पक्षी । पिप्पडियं यत्किंचित्पठितम् । पिहोअरो तनुः । अत्र पिङ्गुरोमो मीन इति पृथुरोमशब्द-
भवः । पिसुण्ड कथयतीति धात्वादेशे 'षूक्त' इति नोक्तः । पिट्टखउरा तथा
पेंडा कलुषा सुरा ॥ यथा ।

पिंजरुडो व्व दुव^४यणो पेंडामत्तो सि पिट्टखउर^५पिअ ।

सा तुह विरुद्धमत्ता पिहोअरा पिप्पडिअ णिच्चं ॥५३॥ (५०)

पियमाहविपीणा पिकिचउरंसा पौढमुच्छुजंतन्मि ।

पौई तुरए पौलुट्ट^७पौडरइया य डडुओरवह ॥५१॥

पियमाहवी कोकिला । पीणं चतुरस्त्रम् । पौढं इच्छुनिपौडनय^८न्त्रम् ।
पौई तुरंगमः । पौलुट्टं भुष्टम् । पौवलं पीतमिति तु पीतशब्दभवम् ।
पौडरई चोरभार्या ॥ यथा ।

पीणउरपौडरोहे पौढठिया ^९पिकिउण पौडरई ।

पियमाहविकालमुही पौलुट्ट^{१०}मणए ^{११}पणिं ॥५४॥ (५१)

पुंडे वच्चत्ये पुंडो गत्ते पिउ^{१२}सियाय पुप्फा य ।

पुत्यं मिउ मेले पुंपुअं च पुव्वाडपुप्पुआ पौणे ॥५२॥

पुंडे इतिशब्दो व्रजेत्यस्मिन्नर्थे । ^{१३}पुंडो गर्तः । पुप्फा पितृष्वसा । पुत्यं
पुं^{१४}पुअं संगमः । पुव्वाडं तथा पुप्पुअं पीनम् ॥ यथा ।

पुव्वाडखंध ^{१५}पुप्पुअभुज पुत्यालाव ^{१६}असओ पुंडे ।

ण सहइ पु^{१७}पुअमहं पइपुप्फा ^{१८}पुंढ^{१९}समगल्ला ॥५५॥ (५२)

1 AB पिंजुडं.

2 B omitted from तणुए to यत् किंचित्.

3 A पेडा.

4 AB 'षूक्ताविति' नोक्ता. 5 A 'वणा. 6 C 'पिणा. 7 AB 'लुङ्गपौ. 8 AB 'नं' पौलु.

9 A पिकिउण. 10 AB मणए. 11 B पणि. 12 C 'सियाय. 13 AB पुंडो.

14 AB 'पुअं. 15 AB पुप्पुअ पु. 16 AB असओ. 17 AB 'पुअम. 18 A पुंडस. 19 B 'समगल',

तरुणम्भि पुअंडो पेंडओ अ पवरे पुरिल्लो अ ।

असईए पुआ^१ली पु^२खवत्तं पमोअहियवत्ये ॥५३॥

पुअंडो तथा पेंडओ तरुणः । पेंडओ षण्ठ इत्यन्ये । पुरिल्लो प्रवरः ।
पुआली असती । पुखवत्तं प्रमोदहृतवस्त्रम् ॥ यथा ।

पुआलिपुखवत्तं पुरि^३ल्लपेंडय तुमं परिहिज्जण ।

मरुहसु पुअंडमअभे सुहयत्तणगव्विओ किमम्हेहिं ॥५६॥

अत्र पुक्खरो सारस इति पुष्करशब्दभवः । पु^४क्खइ पुंसइ पुसइ मार्ष्टि ।
पुलोइ पश्यति । इति धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः ॥ (५३)

पुडइय पुंडइया तह पे^५रुल्लीपेंडबाल^६पेंडलिया ।

पिंडीकए ^७पुआइणिपूयाओ पुण पिसायगहियाए ॥५४॥

पुडइयं पुंडइयं पे^५रुल्ली 'पेंडबालं पेंडलियं एते पञ्च पिण्डीकतार्थाः ।
पिंडलइयं इत्यपि । पु^८आइणी तथा पूआ पिशाचगृहीता । पुआइणी उन्मत्ता
दुःशीला चेत्यन्ये ॥ यथा ।

पु^९डइया पे^५रुल्लीसहा पुडइयअपेंडबालकचा ।

अपुआइणी वि पूय व्व तुहारिवह्ण रुअंति पेंडलियं ॥५७॥ (५४)

पुरुहओ घूए पु^{१०}डइणी य गालिणी पुलासिओऽग्गिकणे ।

असुरे पुरिल्लदेवो उक्कंठाए य पुरुपु^{११}रिआ ॥५५॥

पुरुहओ घूकः । पुडइणी नलिनी । संस्कृते तु पुटकिनीशब्दं केचिदेव
निबध्नन्ति । पुलासिओ अग्निकणः । पुरिल्लदेवो असुरः । पुरुपुरिआ
उत्कण्ठा ॥ यथा ।

पुरुहअपिण काले पुरिल्लदेवारिविरहिया राहो ।

मयणपुलासियतत्ता पुडइणिसयणे करेइ पुरुपु^{११}रिअं ॥५८॥

अत्र पुलअइ पश्यतीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ॥ (५५)

1 C °ली अणु°.

2 AB °खवत्तप°.

3 AB °ल्लपेंड°.

4 °ति धा°.

5 AB °पेंडलि°.

6 AB पुयायणि°.

7 AB पे^५डुवा°.

8 AB °आअणौ.

9 A °डचौ.

10 AB °रिया.

11 AB °रियं.

आसीद् परिक्लपहाणा पूणौ पिचुलया करौ पूणौ ।

पूरो वायगभंडे ^१पूअं दहियन्मि पूरणं सुप्ते ॥५६॥

परिक्लपहाणा अहिदंष्ट्रा । पूणौ तूललता । यन्मध्यात्सूत्रतन्तुर्निःसरति ।
पूणो हस्तो । पूरो तन्तुवायोपकरणम् । पूअं दधि । पूरणं शूर्पम् ॥ यथा ।

^२पूअअपूरीपूरणपूणीहिं जे जिअंति ते वि वरं ।

खुत्तपरिक्लपहाणो मरसि अलं गारुडेण ^३णरपूण ॥५८॥ (५६)

पूरोढी कज्जवण पंडरिअं पेसणं च कज्जन्मि ।

पेक्षियमवि पौडियण पेयालं पेज्जलं प्रमाणन्मि ॥५७॥

पूरोढी अवकरः । पू^४डरिअं तथा पेसणं कार्यम् । पेक्षिअं पौडितम् ।
पेयालं तथा पेज्जलं प्रमाणम् ॥ यथा ।

पूरोढिमपेयालं पेसणअणहिज्ज ^५घल्लसु सखेत्ते ।

दारिद्रेपे^६क्षिय अपेज्जलकणि^७सिहिं जइ अत्थि ^{१०}पंडरिअं ॥६०॥ (५७)

पेरिज्जं साहिज्जन्मि ^{११}पेच्छओ दिट्ठमित्तअहिलसिरे ।

पिच्छन्मि पेहुणं पेंडलो रसे गोवयन्मि पेंडारो ॥५८॥

पेरिज्जं साहाय्यम् । पेच्छओ दृष्टमात्राभिलाषो । पेहुणं पिच्छम् ।
पेंडलो रसः । यदाह गोपालः । पेहुणपेंडलशब्दौ पिच्छे च रसे च बोद्धव्यौ ।
पेंडलो अरस इति तु अकारप्रश्लेषो मूढानाम् । पेंडारो गोपः । पेंडारो
महिषीपाल इति देवराजः ॥ यथा ।

सिहिपेहुणावयंसो पौणो पयपेंडलेण पेंडारो ।

वन्महकयपेरिज्जो भक्तयहारीण पेच्छओ जाओ ॥६१॥ (५८)

^{१२}पेंडोलीपेरणपेंडधवा कौलोद्वठाणखग्गेसु ।

पेडइओ कणवणिण पेसणयारी अदूइए ॥५९॥

1 AB पूं.	2 AB पूययपूणीपू°.	3 AB नर°.	4 C °रोही.	5 AB °डरीं.
6 C °रोहिम°.	7 A घल्ल°.	8 AB °क्षिययपे°.	9 C सिहि.	10 AB पुंड°.
11 AB पेहुओ.	12 A पेओ°.			

पेंडोली क्रोडा । पेरणं ऊर्ध्वस्थानम् । अत्र । पेच्छइ पश्यति । पेन्नइ
क्षिपति । एतौ धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्तौ । पेंडधवो खड्गः । अत्र । पेंडवइ
प्रस्थापयति । अयं धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः । पेंडइओ कथादिविक्रेता
वणिक् । पेसणयारी दूती ॥ यथा ।

पेंडइयधूपेंडोलिलंपडो पेरणं कुणसि कीस ।

ण विणा पेसणयारिं हवन्ति कंज्जाइ पेंडधवहत्थ ॥६२॥ (५८)

पोट्टं उअरं पोच्चं सुकुमारं जूहणायगे पोंडो ।

काचन्मि होइ पोत्ती गामपहाणन्मि पोयाओ ॥६०॥

पोट्टं उदरम् । पोच्चं सुकुमारम् । पोंडो यूथाधिपतिः । पोत्ती काचः ।
पोयाओ ग्रामप्रधानः ॥ यथा ।

तं पोच्चं तणुपोट्टं मेळिय पोयायपोंड णियघरिणिं ।

हालियमहिलं एयं रमसि ण तं मुणसि पोत्तिमणिमेयं ॥६३॥ (६०)

दुत्थन्मि पोसिओ पो^१णिया सुत्तभरियन्मि तकुन्मि ।

पोअंडो मुक्कभयन्मि पोउआ करिसअग्गिन्मि ॥६१॥

पोसिओ दुःस्थः । पोणिया सूत्रभूतकर्तुः । पोअंडो मुक्तभयः । षण्ड
इत्यन्ये । पोउआ करोषाग्निः ॥ यथा ।

हालियजालियपो^२उअधूमं दट्ठूण पोणियं ^३चइअ ।

पोसियघरिणी केचं उअ पोअंडा णिसाइ ^४अहिसरइ ॥६४॥ (६१)

^५पोआलो वसहे पोअंतो सवहन्मि पोत्तओ विसणे ।

पोलियपोहणपोरच्छा सोणियलहुयमच्छपिसुणेसु ॥६२॥

पोआलो वृषभः । पोअंतो शपथः । पोत्तओ वृषणः । पोलिओ
शौनिकः । पोहणो लघुमत्स्यः । पोअच्छो दुर्जनः ॥ यथा ।

1 A पेडो. 2 C ऊजाइ. 3 C ०णिषा य सु. 4 C ०भूतकुं. 5 AB उयधू.
6 AB चणइ. 7 AB चास. 8 AB पोयालो. 7 C सीनि.

तं रे पोहणगंधिं सपोत्त^१पोआलउ व्व रमि^२ऊणं ।

पारच्छकम्म पोलिय इण्हिं पुण कुणसि पोअंति ॥६५॥ (६२)

पोइयपोअइया णि^३हयरिलया पोइओ य कंदुइए ।

पोलच्चा खेडियभू कुसुंभरत्तम्मि पोम^४रयं ॥६३॥

पोइया तथा पोअइया निद्राकरो लता । पोइओ कान्दविकः । खद्योत इत्यन्ये । पोलच्चा खेटितभूमिः । पोमरं कुसुभरत्तं वस्त्रम् । अत्र पोक्कइ व्याहरतीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ॥ यथा ।

पोइयचुंणमिसओ पोअइयवणम्मि पोइयघरिल्ली ।

पोलच्चेत्तकंठे सुपोमरा पेच्छ अहिसरइ ॥६६॥ (६३)

॥ अथानेकार्थाः ॥

दरियक्खमेसु पक्को पत्तणमिसुफलपुंखेसु ।

पइयं भच्छियचक्केसु ^५पप्फुअं दीहउड्डियंतेसु ॥६४॥

पक्को द्रुतः समर्थश्च । पत्तणं बाणस्य फलं पुङ्खेति द्वर्थम् । पइयं भर्त्सितं रथचक्रं च । ^५पप्फुअं दीर्घमुड्डीयमानं च ॥ (६४)

वड्जवणौसु पडिल्ली पउणो वणरोहणियमभेएसु ।

अइसोहंते भग्गे पिअंवए पक्कणौ चेअ ॥६५॥

पडिल्ली वृत्तिस्तिरस्करिणी च । पउणो व्र^६णरोहो नियमभेदश्चेति द्वर्थः । पक्कणौ अतिशयशोभमानो भग्नः प्रियंवदश्चेति चार्थः ॥ (६५)

णायरसविरलमग्गेसु पइट्ठो गणगुहासु पब्भारो ।

कोकिलजारेसु पंसुलो पउत्थं घरप्पवसिएसु ॥६६॥

1 AB °पोयाल°.

2 C °ऊण.

3 AB °इयरि°.

4 AB °रय°.

5 AB पप्पुअं.

6 C °वणरो°.

पद्मो ज्ञातरसो विरलं मार्गश्चेति त्रयर्थः । पद्मारो संघातो गिरिगुहा च ।
पंसुलो कोकिलो जारश्च । पत्तयं गृहं प्रोषितं च ॥ (६६)

वद्विवरे तह मग्गे दुस्सौले कंठदीणारे ।

कंठच्छिद्दम्भि तहा य दीणणाए पएरो य ॥६७॥

पएरो वृतिविवरं मार्गो दुःशूलः कण्ठदीनाराख्यभूषणभेदः कण्ठे विवरं
दीननादश्चेति षडर्थः ॥ (६७)

^१लहुपिठरम्भि पडुल्लं तह चिरकालप्पसूयम्भि ।

पत्तट्ठो णायव्वो बहुसिक्खियसुंदरेसुं च ॥६८॥

पडुल्लं लघुपिठरं चिरप्रसृतं च । पत्तट्ठो बहुशिक्षितः सुन्दरश्च ॥ (६८)

असहणसमत्यएसुं च पच्चलो पक्कणो चेअ ।

पव्वज्जो णहसरसिसुमिएसु गणसत्यरेसु पत्थारौ ॥६९॥

पच्चलो यथा पक्कणो असहनः समर्थश्चेति द्वावपि द्वयर्थौ । पव्वज्जो नखः
शरो बालमृगश्चेति त्रयर्थः । पत्थारौ निकरः प्रस्तरश्च ॥ (६९)

कप्पासे सेए पलसं पौडियपडिअभीरुसु परद्धं ।

पडुत्थौ बहुदुद्धाए पारौहारिणीए य ॥७०॥

पलसं कर्पासफलं खेदश्च । परद्धं पौडितं पतितं भीरु चेति त्रयर्थम् । पडुत्थौ
बहुदुग्धा दोह^१नकारिणी चेति त्रयर्था । अत्र प^२रौद्ध भ्रमति क्षिपति चेति
धात्वादशेष^३क्तमिति नोक्तम् ॥ (७०)

१ A लिङ्ग°.

२ C °नहारि°.

३ AB °रीषद्.

४ AB °क्त इति नोक्तः.

पद्मरिक्तं च विसाले एगंते तह य ^१सुखम्भि ।

परि^२हृत्यं पडु^३मसूसु भीयभग्गेसु पडिसिद्धं ॥७१॥

पद्मरिक्तं विशालमेकान्तं शून्यं चेति त्रयर्थम् । परि^२हृत्यं पटु^३मसूसु । पडि-
सिद्धं भीतं भग्नं च ॥ (७१)

पयलाओ हरसप्पेसु परिब्भंतो णिसिद्धभीरुसु ।

^४दाथायड्ढीमहिस्सीसु प^५यड्ढणिपारि^६हट्टीओ ॥७२॥

पयलाओ हरः सर्पश्च । परिब्भंतो निषिद्धो भीरुश्च । दाःस्था प्रतीहारी ।
आकृष्टिराकर्षणम् । महिषी सामान्योक्तापि चिरप्रसूतेह गृह्यते । एषु
दाःस्थादिषु त्रिवर्थेषु प^५यड्ढणिपारिहट्टिशब्दै । यदाह गोपालः । प^५यड्ढणी
स्यात् प्रतीहारी । आकृष्टिः परिहट्टी प^५यड्ढणी चेति विज्ञेया । दाःस्था च
पारिहट्टी आकृष्टिः पारिहट्टी स्यात् ॥ इति च । गोकुलप्रकरणे देवराजस्त्वाह ।
परिहारिणी प^५यड्ढणपडिच्छ्रिया पारिहट्टीए ॥ (७२)

वड्मुक्खेसु परि^७अड्ढी पहेणयं लाहणोसवेसुं च ।

पडुआलियं पडूकयपरिताडियधारिणसुं च ॥७३॥

^१परिअड्ढी वृतिमूर्खश्च । पहेणयं भोजनोपायनमुखवश्च । अत्र पब्बालइ
प्रावयति छादयति च । पयल्लइ शिथिलीभवति लम्बते च । ^{१०}पडुसइ
विस्मरति प्रमृशति प्रमुष्णाति च । एते धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः ।
पडुआलियं पटूकृतं ताडितं धारितं चेति त्रयर्थम् ॥ (७३)

1 AB सुवन्धि. 2 C °हृष्टं. 3 AB °मसूसु. 4 AB दात्थायड्ढीम°. 5 AB °यड्ढि°. 6 AB °हट्टीओ. 7 AB °यड्ढणी. 8 AB °रियड्ढी. 9 A पविष° B पहिष°. 10 AB पण्डस°.

परिहृत^१वद्धवियपालिएसु पडिअग्निअं चैय ।

पविरंजिओ य भणिओ सिणिङ्खए कयणिसेहे य ॥७४॥

पडिअ^२ग्निअं परिभुक्तं वर्धापितं पालितं चेति त्रयर्थम् । पडिअ^३ग्निअं अनुव्रजितमिति तु अनुव्रजिधात्वा^४देशसिद्धम् । पविरंजिओ स्निग्धः कृतनिषेधश्च । पविरंजिओ भग्न इति तु भञ्जिधात्वादेशसिद्धः ॥ (७४)

सरहे वग्घम्मि य पक्कसावओ पासमच्छिवि^५रुवेसु ।

पालो सुंडिकजुस्सेसु भत्तउच्छूसु पाऊ अ ॥७५॥

पक्कसावओ शरभो व्याघ्रश्च । पासं अक्षि विशोभं च । दन्तकुन्तयोरपि पासं इच्छन्त्यन्ये । पालो शीण्डिको जीर्णश्च । पाऊ भक्तमित्यर्थः । स्वार्थे के पाउयं इत्यपि ॥ (७५)

चच्चपडुसु पाडुको विप्पुअपडिसारएसु पालप्पो ।

हंसो विसे^६म्बुजे पाडलो दुवारतिरिएसु पासल्लं ॥७६॥

पाडुको समालम्भनं पटुश्च । पालप्पो विप्लुतः प्रतिसारश्च । पाडलो हंसो वृषभः कमलं चेति त्रयर्थः । पासल्लं द्वारं तिर्यक् च ॥ (७६)

पुव्वकयकम्मपरिणइआहेडयपौडिएसु पारह्वं ।

तुल्लणिसेहे सरिसे स^७मुआचारि य पाडिसिद्धी य ॥७७॥

पारह्वं पूर्वकृतकर्मपरिणाम आखेटकः पौडित्येति त्रयर्थम् । पाडिसिद्धी स्वर्धा सदृशः समुदाचारयेति त्रयर्थः ॥ (७७)

1 C °वद्धवि°. 2 AB °गियं. 3 AB °देशे सि°. 4 AB °रुवेसु. 5 AB °सुदाचा°. 6 AB °विसेम्बुजे. 7 AB °समुआचारि.

१पाङ्गोरी विउणे मज्जासत्तन्नि दढवई ए य ।

मसउम्भत्तेसुं पिप्पओ य पिचुपूणियासु पिउलौ य ॥७८॥

१पाङ्गोरी विगुणो मद्यासक्तो दृढकृतावेष्टना च वृत्तिरिति त्रयर्थः ।
यदाह । १पाङ्गोरी च वृत्तिर्दीर्घं यस्या विवेष्टनं परितः ॥ पिप्पओ मशक
उम्भत्तश्च । पिउलौ कर्पासस्तूललतिका च ॥ (७८)

गंडुतिण^२चौरिघम्भेसु पिस्त्रिरौ पिप्परो विसे हंसै ।

वज्जविसेसविवस्सेसु पिहंडो वग्घसीहया पुस्त्री ॥७९॥

पिस्त्रिरौ गण्डुसंज्ञं दणम् चौरौ घर्मश्चेति त्रयार्था । पिप्परो वृषभो हंसश्च ।
पिहंडो वाद्यविशेषो विवर्णश्चेति द्वयर्थः । पुस्त्री व्याघ्रः सिंहश्च ॥ (७९)

तरुणोम्भत्तपिसल्लेसु पुयार्ई वयणविंदुसु ४पुडिंगं ।

पूसो हालमुगेसुं पेडा भित्तीदुवारमहिंसौसु ॥८०॥

पुयार्ई तरुण उम्भत्तः पिशाचश्चेति त्रयर्थः । पुडिंगं वदनं बिन्दुश्च । पूसो
सातवाहनः शुकश्च । पेडा भित्तिर्द्वारं महिषी चेति त्रयार्था । केचित्
पेडशब्देन महिषमाहुः ॥ (८०)

खंडवलएसु पेंडं पोओ धवरुक्खलहुअसप्पेसु ।

अस्मिणमासोसव^५ए अपूअए तह य ६पोअलओ ॥८१॥

पेंडं खण्डं वलयश्च । धववृक्षो लघुसर्पश्चेति द्वयर्थः । पोओ बाल इति तु
पोतशब्दभवः । पोअलओ आश्विनमासोत्सवोऽपूपश्च । यदाह । भर्त्ता
भुङ्क्तेऽपूपं यच्च गृह्णिष्याः करात्समादाय । आश्वयुजे पोअलओ स उत्सवोऽ-
पूपमेदश्च ॥ पोअलओ बालवसन्त इत्यन्ये ॥ (८१)

॥ अथ फादिः ॥

फग्गू महुच्छणे फलही ववणी फसुलफंसुला मुक्के ।

फरओ फलयन्मि य फंसुली य ^१योमालियाए य ॥८२॥

फग्गू वसन्तोत्तवः । फलही कर्पासः । फसुलो तथा फंसुलो मुक्तः ।
फरओ फलकः । फंसुली नवमालिका ॥ यथा ।

किं रे फरसि फरयं फलहीलयइत्थ ^३फंसुलहिरी य ।

फग्गुम्मि फंसुलिघणे खलंति कामफसुला सरा येत्थ ॥६७॥ (८२)

फलियारी दुव्वाए फसलियफसलाणिया कयविहसे ।

फंफसओ लयमेए फिकी हरिसम्मि कारिमे फिप्पं ॥८३॥

फलियारी दूर्वा । फसलिओ तथा फसलाणिओ क्तविभूषः । फंफसओ
लताभेदः । फिकी हर्षः । फिप्पं क्त्रिमम् ॥ यथा ।

फंफसयमालफसलाणिओ ^४अ फलियारियाफसलिओ य ।

फिप्पगहिलो जणाणं विरइय हासं जणइ फिक्किं ॥६८॥ (८३)

फिडो वामणए फुक्का मिच्छा केसवंधणे फुंटा ।

फुक्की रजई फु^५रियं च णिंदिए फुंफुया करीसग्गी ॥८४॥

फिडो वामनः । अत्र । फिडइ फिटइ भ्रश्यति । एतौ धात्वादेशेषूक्ता-
विति नोक्तौ । फुक्का मिथ्या । फुंटा केशबन्धः । फुक्की रजको । फुरियं निन्दितम् ।
चलितदौमयोस्तु स्फुरितशब्दभवमेव । फुंफुया करीषाग्निः ॥ यथा ।

संकेयफुक्कियहरे फु^६क्काफिडं पियमफुरियफुंटा ।

दट्ठं विओयफुंफुयतत्ता तरुणी सुहाइ व ^७णिबुड्डा ॥६९॥

1 AB °लइन्मि. 2 योमोलि° B योमोलि°. 3 AB फंसल°. 4 AB उ.
5 B °रिय च. 6 A °क्कापिडं B °क्कापिडं. 7 AB णिवड्.

अत्र फुडइ फुडइ भ्रश्यतीति धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्तौ ॥ (८४)

फुल्लं^१धुओ अलौ फूओ लोहारे दलिहए फेल्लो ।

माउलवहइ फेलाया वरुणे फेणबंधफेणवडा ॥८५॥

फुल्लं^१धुओ भ्रमरः । ^२फूओ लोहकारः । फेल्लो दरिद्रः । फेलाया माउलानी । ^३फेणबंधो तथा फेणवडो वरुणः ॥ यथा ।

उअ फेलायाइ मुहं फेणवडदिसाइ फेळफूयहरे ।

फुल्लं^१धुओ व्व चं^४वइ एस गए फेणबंधदिसमक्के ॥९०॥ (८५)

फेळुसणं पिलणे उगमन्नि फोसो भयदरवे ^५फोफा ।

फडमहिभोगफणेसुं फली य लिंगन्नि उसहे य ॥८६॥

फेळुसणं पिच्छिलो देशः । फेळुस इति पतनार्थः । क्रियाशब्दोऽयम् । स यदा अधिकरणसाधनस्तदा फेळुसणं 'पिच्छिलो देशः । यदा तु भावसाधनस्तदा फेळुसणं पतनमुच्यते । एवं च फेळुसइ फेळुसि^६ऊण इत्यादयो द्रष्टव्याः । फोसो उद्गमः । फोओ इत्यन्ये । ^७फोफा भौषयितुं शब्दः ॥ यथा ।

भूच्छत्तफोसकाले तरुणिं दडूण करइ तह ^८फोफ ।

जह फेळुसणे खलियं धरेइ धुत्तो णियं^९वन्नि ॥९१॥

॥ अथानेकार्थाः ॥

फडं सर्पस्य सर्वशरीरं फणञ्च । फली लिङ्गं वृषभञ्च ॥ (८६)

जुत्तमलिणेसु फंसणमह सारे थासए य फसलं च ।

फेसो डरसम्भावेसु सुक्कवित्थारिएसु फो^१इअयं ॥८७॥

1 AB पूषो. 2 A फेणवडो तथा फेणबंधो व° B फेणवडो तथा फेणबंधो व°. 3 AB फोफा.

4 AB पेच्छि°. 5 A °ऊण. 6 AB फोफी. 7 AB फोफ. 8 AB °इययं.

फंसणं युक्तं मलिनं च । फसलं सारं स्यासकश्च । अत्र । फंसइ
विसंवदति स्पृशति च । फुसइ माष्टिं भ्रमति चेति धात्वादेशेषूक्ताविति
नोक्ता । फिसो चासः सज्ञावश्च । फोइअयं मुक्तं विस्तारितं च ॥ (८७)

फोडिययं राईधूमियं च सौहाइरक्खणविही य ।

बंधो भिच्चे बब्भो वट्ठे बप्पबलिया सुहडपौणा ॥८८॥

फोडिययं राजिकाधूमितं शाकादि रात्रावटव्यां सिंहादिरक्षाप्रकारश्च ॥

॥ अथ वादिः ॥

बंधो भृत्यः । बब्भो बध्नः । बप्पो सुभटः । पितेत्यन्धे । बलियो
पीनः ॥ यथा ।

कासणियबंधय तुमं गड्डीए चइय बढभकम्माइं ।

रे बलियबप्प^१वरिणिं जंपंतो लहसि भत्ति फलं ॥७२॥ (८८)

बंधोक्खो मेलयए बब्बाडो दाहिणकरम्मि ।

बहलं पंके हासम्मि बक्करं बद्धओ य त^२उवट्ठे ॥८९॥

बंधोक्खो मेलकः । बब्बाडो दक्षिणहस्तः । बहलं पङ्कः । बक्करं
परिहासः । बद्धओ त्रपुपट्टाख्यः कर्णाभरणविशेषः ॥ यथा ।

बब्बाडग्गहणच्छुणे बंधुरबंधोक्खयम्मि तुज्झ पिए ।

चलवट्ठयाण मयमयबहलियअलीण बक्करं भरिमो ॥७३॥ (८९)

बप्पीहबंभणीओ चाययहाला^३हलेसुं च ।

^४तुमुले बमालबोला य बब्बरौ केसरयणाए ॥९०॥

1 AB फोसो. 2 A °वरिं. 3 AB °उवट्ठे. 4 A °धुरबंधुज्ज° B °धुरबंधुज्ज°.

5 AB °हलासुं. 6 B सुसु°.

बप्पोहो चातकः । बंभणी स्वार्थे के बंभणिया हाला^१हलः । बमालो
तथा बोलो कलकलः । बब्बरौ केशरच^२ना । बप्पोहबमालबोला दन्त्योष्ठरादयः
कैश्चिदिष्यन्ते ॥ यथा ।

^३सा बंभणि व्य तप्पइ तुह विरहोन्हाइ लुलियबब्बरिया ।

बप्पोहबोलघणघणबमालकाले वि णिय णिव्वाइ ॥७४॥ (८०)

उच्छुसमतिणे वरुअं गोकमलेसुं वइल्लबंभहरा ।

बलवट्टीबहुराणा सहिअसिधारा सिवाइ बहुरावा ॥८१॥

वरुअं इच्छुसट्टशट्टणम् । बइल्लो बलीवर्दः । बंभहरं कमलम् । बलवट्टी
सखी । व्यायामसहेत्यन्ये । बहुराणा खड्गधारा । बहुरावा शिवा । अत्र
वरुअबलवट्टिशब्दौ दन्त्योष्ठरादी कैश्चिन्निबन्धौ ॥ यथा ।

कत्युच्छु कत्य वरुअं बंभहरं कत्य कत्य बहुराणा ।

^४बलवट्टी कत्यन्हं बइल्लबहुरा^५वसइ कत्य तुमं ॥७५॥ (८१)

बप्फाउलमइउगहे हटे बलामोडिबलमडा ।

बहुमुहबालयबाउल्लो खलवणिउत्तपुत्तियासुं च ॥८२॥

बप्फाउलं अतिशयोष्णम् । अवाप्याकुलेऽपि वृत्तेर्ना^६यं बाप्याकुलशब्दभवः ।
बलामोडी तथा बलमडा बलात्कारः । बहुमुहो दुर्जनः । अत्र । बल्लरइ
कथयति । बडबडइ विलपति । एतौ धात्वादशेषूक्ताविति नोक्तौ । तथा
बाहिं बहिरिति शब्दभवत्वान्नोक्तम् । बालओ वणिकपुत्रः । बाउल्लो^७पाश्चा-
लिका । अत्र बप्फाउलबाउल्लोशब्दौ केषांचिद्दन्त्योष्ठरादी ॥ यथा ।

1 AB °हला.

2 C °ना व°.

3 A सो.

4 AB °रुयव°.

5 A बिल°.

6 AB °व क°.

7 AB °यं शब्दः व°.

8 C पष्ठा°.

अमरिसवपाउलिया बहुमुह बाउक्षिय व्व तुण्हिका ।

य बलामोडोजोग्गा बालय पेम्भं खु हणइ बलमउडा ॥७६॥ (८२)

बिग्गाइ^१बिआया जुअदो^२कौड बीलओ य ता^३डंके ।

असणम्मि बीअओ बीजमलणखलयम्मि बीयजमणं तु ॥८३॥

बिग्गाइ । स्वार्थे के बिग्गाइया । तथा 'बिआया यु^४तौ हौ कीटौ । यदाह । यौ कीटौ संलग्नौ भ्रमतो बिग्गाइया ख्याती । यस्तु । बिग्गाइया 'बिआया । इत्यभिमानचिह्नसूत्रे सति बिग्गाइया चलचित्तेति व्याचष्ट उदाहरति च ॥ यथा ।

^५जहिमं तिरो वईए गुलुगुंछिय गोविया ^६पुलोएसि ।

बिग्गाइयाइ ^७काहिसि कायं तह कामबाणाण ॥७७॥

इति । स महासाहसिकः । यदभिमानचिह्नेनैव स्ववृत्तावुदाहृतम् ॥ यथा ।

सवभावसंदियाओ ^८णिच्चं चिय ^९संगयाउ होज्जाह ।

^{११}ण मुअंति एकमेकं पुत्तय बिग्गाइयाओ वि ॥७८॥

अत्र विसकण्ठी बलाकेति संस्कृतसमत्वान्नोक्तः । बीलओ ताडङ्कः । बोअओ अस^{१२}नसंओ वृत्तः । बीअणो इत्यन्ये । अत्र बीहइ विभेतीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् । बीअजमणं बीजमलनखलम् । अत्रापि बीलयबीयजमणशब्दौ दम्बो-
ष्ठरादौ केषांचित् ॥ यथा ।

बिग्गाइया वि हु वरं विणा पियं बील^{१३}एहिं किं इत्य ।

इय बीयजमणबीअयतलम्मि सलहइ ^{१४}बिआइअं बाला ॥७९॥ (८३)

1 A °बियायजयदो B °बियायजयादो.

2 AB कीला.

3 AB °डंकी.

4 AB बियाया.

5 C °तौ को°.

6 AB जहमं.

7 AB पलो°.

8 AB जाहि°.

9 AB निचं.

10 A संघया° B संघयवा°.

11 AB न.

12 C °नह°.

13 C °एहि.

14 AB बियाइयं.

बुत्तो पुप्फवर्द्धे बुक्का मुट्ठीइ बुक्कणो कागे ।

विंदम्मि बुंबुअं 'बुंदिणी कुमारीसमूहम्मि ॥८४॥

बुत्तो ऋतुमती । बुक्का मुष्टिः । ब्रोहिमुष्टिरित्यन्ये । बुक्कणो काकः ।
बुंबुअं वृन्दम् । बुंदिणी कुमारीसमूहः ॥ यथा ।

अज्ज वि ण हु बुत्तो सा बुंदिणिमज्झम्मि खेक्खए मुहा ।

दासीबुंबुअबुक्को चिय बुक्कण मा ख होहि उत्तालो ॥८५॥

अत्र । बुक्कइ गर्जति । बुड्डइ मज्जति । एतौ धात्वादेशेषूक्ताविति
नोक्तौ ॥ (८४)

बुक्कासारो भौरु बुलंबुला बुंबुए चये ।

बेली यूणा वेडो तरौइ मंसुम्मि वेडु'बोडुरया ॥८५॥

बुक्कासारो भौरुः । बुलंबुला बुद्बुदः । बेली यूणा । वेडो नौः । दन्त्यो-
ष्ठ्यादिरयं केषांचित् । वेड्डा तथा 'बोड्डरं' श्मश्रु ॥ यथा ।

रे वेडियसुय बोक्कड'बोड्डर किं तुव्वं उगया वेड्डा ।

णइज्जलबुलंबुलाओ बुक्कासारो सि बेलिबिडिओ वि ॥८६॥ (८५)

धम्मिट्ठयम्मि बोडो बोव्वं खेत्तम्मि चूचुए बोडं ।

क्कागम्मि बोक्कडो 'बोदरं पिह पवहणम्मि बोहित्यो ॥८६॥

बोडो धार्मिकः । तरुण इत्यन्ये । बोव्वं क्षेत्रम् । बोडं चूचकम् ।
बोडणं इति शीलाङ्कः । बोक्कडो क्कागः । 'बोदरं' पृथ् । बोहित्यो प्रवहणम् ॥
यथा ।

बोडाण पुस्यबोव्वे 'बोदरसंसारसिंधुबोहित्यं' ।

वसंबंताण समं वरबोडा बोक्कडि व्व पडिहाइ ॥८७॥ (८६)

1 A बुंदणी B बुंङ्णी.

2 B विघ C विष्.

3 AB बोष्टरं.

4 AB बोष्टरं.

5 AB बोष्टर.

6 AB बोद°.

संमज्जणीइ बोहारी बोहहरो य मागहए ।

बहुणो चोरे धुत्ते य सुहयपणसेसु बाणो य ॥६७॥

बोहारी संमार्जनौ । बउहारी इत्यन्ये । अत्र बोसइ कथयति । इति
धात्वादशेषूक्तमिति नोक्तम् । बोहहरो मागधः ॥ यथा ।

बोहहरमंगलभूणीइ भत्ति मिहुणाण उट्टमाणाण ।

रयतुट्टहारमुत्ता 'उअ बोहारीहरीउ गेणहंति ॥८३॥

॥ अथानेकार्थाः ॥

बहुणो चोरो धूर्त्तश्च । बाणो सुभगः पनसश्च ॥ (८७)

बिंबोवणयं खोहे विकारजसीसएसुं च ।

चुंबियकिडीसु बुंदौ बुंदौरो महिसगरुएसु ॥६८॥

बिंबोवणयं क्षोभो विकार उच्छीर्षकं चेति त्रयर्थम् । बुंदौ चुम्बनं सूकरश्च ।
बुंदौरो महिषो महांश्च ॥ (८८)

रूवमुहतणुसु बौंदौ भूसियआडोवएसु बौंगिल्लो ।

भल्लू रिच्छे भगं लिप्ते भंभौ अ असईए ॥६९॥

बौंदौ रूपं मुखं शरीरं चेति त्रयर्था । बौदं मुखमित्यन्ये । बौंगिल्लो भूषित
आटोपश्च ॥

॥ अथ भादिः ॥

भल्लू ऋक्षः । भगं लिप्तम् । भंभौ असतो ॥ यथा ।

भल्लूसरिच्छकेसे पइस्मि अलसे सयालुए भंभौ ।

चंदणरसभगतणू उववइमहिसरइ जुणहोए ॥८४॥ (८९)

भंभा भेरौ भव्वो वह्णिणीतणए वडंगणे ^१भंटं ।

^२भंडं मुंडणए भहं आमलयम्मि ^३भट्टिओ कणहे ॥१००॥

भंभा तूर्यविशेषः । भव्वो भागिनियः । ^१भंटं वृन्ताकम् । ^२भंडं मुण्डनम् ।
भहं आमलकम् । भट्टिओ विष्णुः ॥ यथा ।

कय ^४भंडसिरो भंभासहो रे भव्व लिहइ तुह जणओ ।

भट्टिअभत्तिविउत्तो भह्यएगारसोइ ^५भंटाइ ॥८५॥ (१००)

वरुअम्मि भमासो भल्लुंकी भसुया भुरुंडिया य सिवा ।

परुलंतम्मि भलंतं कलहावत्तेसु भंडणभममुहा ॥१०१॥

भमासो इक्षुस^६दृशं दृणम् । भमसो इति धनपालः । ^७भल्लुंकी भसुया
भुरुंडिया इत्येते त्रयोऽपि शिवावाचकाः । अत्र भुरुंडियाशब्दो भुकारादि-
रर्थानुरोधात्पठितः । भलंतं प्रखलत् । भंडणं कलहः । अत्र भसलो भ्रमर
इति भ्रमरशब्दभवः । भरइ भलइ स्मरतीति धात्वादशेषक्ताविति नोक्ता ।
भमसुहो आवर्त्तः ॥ यथा ।

भंडणभममुहपडियं ^८पिक्खिय भल्लुंकियाइ सह भसुयं ।

येइ भमासभलंतं तुह हयवेरिं भुरुंडिया ^९अस्सा ॥८६॥ (१०१)

भहाकरिभहसिरौ दीहमलयजा भरोच्छयं तालं ।

भयवग्गामो मोटेरयम्मि जेट्टवहिणीवई भाओ ॥१०२॥

भहाकरी प्रलम्बः । भहसिरौ श्रीखण्डम् । भरोच्छयं तालफलम् । अत्र
भम्भडइ भमाडइ भमडइ भ्रमततीति धात्वादशेषक्ता इति नोक्ताः । भयवग्गामो
मोटे^{१०}रकाख्यं स्थानम् । भाओ ज्येष्ठभगिनोपतिः ॥ यथा ।

१ C भंडं.

२ C भंडं.

३ AB भच्चिओ.

४ C ^०भंडुसि^०.

५ C भंडादं.

६ C ^०इण्ड^०.

७ AB भल्लुंकी.

८ C पिक्खिअ.

९ AB अस्सा.

१० C ^०रकम् भा^०.

भद्वाकरिभुअदंडं भयवग्गामस्मि भद्मिरिहत्थो ।

वीरजिणमच्च भाउय भरो^१च्छयफलं ^२चयस्सुरसेवं ॥८७॥

अत्र भाइ बिभेतोति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ॥ (१०२)

भासलभावियभाउज्जा दित्तग^३हियभाउजायासु ।

भासुंडौ खीसरणे भाउयमासाढगोरिज्जसवए ॥१०३॥

भासलं दौप्तम् । भावियं गृहीतम् । भाउज्जा भ्रातृजाया । भासुंडौ निःसरणम् । भाउयं आषाढे गौर्या उत्सवविशेषः ॥ यथा ।

ओ पिच्छ जारभावियसंकेया मयणअग्निभासलिआ ।

भाउयमिसेण भवणा भासुंडइ तुज्ज भाउज्जा ॥८८॥ (१०३)

भायलभासियभाइल्ला जच्चतुरंग^४दिखहलिएसु ।

भावइया धम्मियगेहिणीइ भिंगं च कसिणम्मि ॥१०४॥

भायलो जात्यतुरंगमः । भासियं दत्तम् । भाइल्लो हालिकः । अत्र भाइरो भौरुरिति बिभेतेर्भादेशे ढन इरे सिद्धमिति नोक्तम् । भावइया धार्मिक-गृहिणी । भिंगं कृष्णम् ॥ यथा ।

इंदियभायलविवसो भावइयाण णियडे भम तुमं मा ।

भाइल्ल ताहि भासियसावो कह होसि पाव भिंगसुहो ॥८९॥ (१०४)

भिसिया बिसी भिसंतमणत्थे चौरीइ भिंगारी ।

^५दारम्मि भित्तरं टंक^६च्छिणे भित्तिरूवं च ॥१०५॥

भिसिया वृत्ती । भिसंतं अनर्थः । दौप्तार्थस्तु भासेर्भिस इति धात्वादेशे सिद्धः । भिंगारी चौरी । मशक इत्यन्ये । भित्तरं द्वारम् । भित्तिरूवं टङ्कच्छिन्नम् ॥ यथा ।

भिंगारिसंकुलाभित्तिरूवगुहभित्तरे वसंताणं ।

भिसियापरिगहाणं सुणीण कत्तो भिसंताइ ॥९०॥ (१०५)

1 AB °रोचय°.

2 A चयत्तु B चयत्तुत्तु°.

3 C °हिषय°.

4 AB °दिप्त°.

5 C वार°.

6 AB °च्छिन्ने.

भुज्जे भुअं छुहाए भुक्खा कोलम्मि भुंडभुंडीरा ।

भुत्तूणो भिच्चे भुरुहुंडियमुद्धूलिए ^१चेव ॥१०६॥

भुअं ^२भूर्जम् । भुक्खा क्षत् । भुंडो तथा भुंडीरो सूकरः । भुत्तूणो ।
ओत्संयोगे इति भोत्तूणो इत्यपि । भृत्यः । अत्र । भुमइ भ्रमति । भुल्लइ
भ्रश्यति । भुक्कइ भषति । एते धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः । भुरुहुंडियं
उद्धूलितम् । भुरुहुंडियं इत्यन्ये ॥ यथा ।

धूलिभुरुहुंडिया जे भुक्खाए भुअकिसा य भुत्तूण ।

किं जा^३एहिं बह्महिं वि भुंडीरेहिं च ^४तेहिं भुंडोए ॥८१॥ (१०६)

^५भूओ य जंतवाहे भूअसो किट्टखल^६जसो ।

भूमिपिसाओ ताले भयालुए भेडभेज्जभेज्जलया ॥१०७॥

भूओ यन्त्रवाहः । भूअसो कृष्टे खले यन्त्रः । भूमिपिसाओ तालः । भेडो
भेज्जो तथा भेज्जलओ त्र^७योऽप्यमी भोरवाचकाः । भेडशब्दो भेरशब्दभवोऽप्यस्ति ॥
यथा ।

भूमिपिसाए ^८भूअं चडियमभेडं वह्म णिएऊण ।

^९भूअणपिक्खणमिसा अभेज्जला जाइ भेज्ज व्य ॥८२॥ (१०७)

भेरुंडो दीवो भोयभोइया भाडिगामपवरेसु ।

अहियारिसंबले भोत्तयं च भारुंडयम्मि भोरुडओ ॥१०८॥

भेरुंडो चित्रकः । भोओ भाटिः । भोइओ ग्रामप्र^{१०}धानः । भोत्तयं
प्रबन्धप्रवृत्तं पाथेयम् । ^{११}भोरुंडो भारुण्डपक्षी ॥ यथा ।

अणुतित्थं कयभोया एकमुहीहविअ भोत्तयं लेह ।

भोइयभेरुंडा दोसुह^{१२}भोरुडयाण पेच्छह^{१३}अवायं ॥८३॥ (१०८)

१ C चेव. २ AB भूर्जम्. ३ C °एहिं बह्महिं वि. ४ C तेहिं. ५ AB भूयो.
६ AB °अत्रे. ७ C °योऽप्येते. ८ AB भूयं. ९ AB भूयष°. १० C °धानम्.
११ AB भोरुंडो भेरुंडप°. १२ A °भोरुंड°. १३ AB अवोयं.

॥ अथानेकार्थाः ॥

क्लिणसिरवंदिभूसासहिदोहितेसु भंडो य ।

भंडौ सिरौसरुक्खो अडई असई य गड्डी य ॥१०६॥

भंडो क्लिणमूर्धा मागधो मण्डनं सखा दौहितश्चेति पञ्चार्थः । भंडौ शिरोषष्ठ्योऽष्टवी असतो गन्तौ चेति चतुरर्था ॥ (१०८)

भंभलसहो अप्पियजडेसु भित्तं च ^१दारगेहेसु ।

साणे सुरमाणे भुक्कणो अ आणतरिचेडिया ^२भेलौ ॥११०॥

भंभलं अप्रियम् । भंभलो मूर्खः । भित्तं द्वारं गृहं च । भुक्कणो खा मद्यादिमानं च । भेलो आज्ञा वेडा चेटी चेति त्रयार्था । वेडायां भेलश्चो इत्यपि केचित् ॥ (११०)

॥ अथ मादयः ॥

मंती विवाहगणए मंठो संठे पिहाणिया मंडी ।

मंचो बंधे मग्गो पच्छा मच्चं मले मलो सेए ॥१११॥

मंती विवाहगणकः । मंठो शठः । मंडी पिधानिका । मंचो बन्धः । मंठो बन्ध इति केचित् पठन्ति । मग्गो पश्चात् । मच्चं मलः । मलो खेदः ॥ यथा ।

मंडीइ हणेमि सिरं जं मुंडेजण घम्भजायंमलो ।

१ मंचजोगमच्चिअ मंतिं पुच्छेसि मग्गो मंठ ॥८४॥ (१११)

सिंगविहीणे मट्टो मट्टमराला य अलसम्भि ।

मंखोऽण्डे मम्मी मल्लाणौ मामा य मामीए ॥११२॥

मट्टो ऋङ्गविहीनः । मट्टो तथा मरालो अलसः । मरालो हंस इति
सातवाहनः । मंखो अण्डः । मन्त्री मन्त्राणो मामा त्रयोऽप्यमो मातुलानो-
वाचकाः । मामोशब्दोऽपि देख्यः । पर्यायभङ्गा दूपात्तः ॥ यथा ।

^१रहसि मराल ण घरे मंखिल्लो मट्टमट्टसहो व्व ।

इय एस मन्त्रिमज्जे मामाहसिओ हण्णेइ मन्त्राणि ॥८५॥ (११२)

मद्राड् मर्दं मद्रमोहणी य सौमाड् ^२मज्जेमेराओ ।

सेले मज्ज हटे मत्तल्लिमि^३णायाड् अक्खमे ^४महरो ॥११३॥

मर्दं तथा मद्रमोहणी सुरा । ^५मज्जा तथा मेरा मर्यादा । मज्ज पर्वतः ।
मत्तल्लो तथा मिणायं बलात्कारः । महरो असमर्थः ॥ यथा ।

मत्तल्लिसुक्कमज्जो मज्जेमेराघोसदंसियमिणाओ ।

पियइ मर्दं गइमहरो सुसल्लो मद्रमोहणोकुडयहत्यो ॥८६॥ (११३)

मडिया समाहयाए मउअं दीणम्मि पिउहरे महणं ।

मरुलो भूए मइयं च भक्किंए मंडलो साणे ॥११४॥

मडिया समाहता । मउअं दीनम् । महणं पितुर्गृहम् । मरुलो भूतं
पिशाचादि । मइयं भर्त्सितम् । मंडलो श्वा ॥ यथा ।

काममरुलमडिया सा म^६उआ महणम्मि वसइ मइयसहो ।

तं मंडलो व्व कत्थ वि भमेसि जाणसि ण वेयणं तोए ॥८७॥ (११४)

मडयमयडा उववणे चंडिलए मज्झओ ^७चेव ।

सिरमालाड् मयाई मउलौ य हिययरसोच्छलणे ॥११५॥

1 AB रहसि मरालाण च°.

2 A मरुत्तमे°.

3 A °णाभा च° B °णायाइ च°.

4 AB मडुरो.

5 A मरुत्ता.

6 AB °उया.

7 C चेच.

मडओ तथा मयडो आरामः । मंउभओ नापितः । मयाई शिरोमाला ।
मउली हृदयरसोच्छलनम् ॥ यथा ।

मउभय मच्छयगन्धिश्च हवेइ मउली तुमं णियंताण ।

महसि सुअंभिमयाडं मडयठिअं तं कडं मयडवालं ॥८८॥ (११५)

मंजीरं हिंजीरे वल्लिविसेसे मयाली य ।

जारम्मि महालो मंजुआ ^१अ तुलसीइ मंतुआ लज्जा ॥११६॥

मंजीरं शृङ्खलकम् । मयाली निद्राकरी लता । महालो जारः । मंजुआ
तुलसी । मंजिया इत्यन्ये । मंतुआ लज्जा ॥ यथा ।

तइया मयालिगहणे मंजुअदलचुंठिरिं रमसि सुण्हं ।

विरयसि मंतुअमिण्हं महाल मंजी^२रघात्तिओ कीस ॥८८॥ (११६)

करहम्मि महंगो मंडिल्लो पूवे लहुम्मि मडहं च ।

मउडी सुकुंडी सुरुमुंडो मोडो य जूडम्मि ॥११७॥

महंगो उद्गः । मंडिल्लो अपूपः । मडहं लघु । मउडी सुकुंडी सुरुमुंडो
मोडो इत्येते चत्वारो जूटवाचकाः ॥ यथा ।

तीइ सुसुकुंडीए सुरुमुंडं णियवि किं सुमोडकए ।

मंडिल्लमत्त मोडसि मडहं णिअकुमउडिं मह^३गोठ ॥१००॥ (११७)

मज्जीक्कमहिणावे मंगुसमुग्गसुमुग्गसा णउले ।

मंगलमसिणा सम^४रम्मा अग्घाडम्मि मउरमउरंदा ॥११८॥

मज्जीक्कं प्रत्ययम् । मंगुसो सुग्गसू सुग्गसो त्रयोऽप्येते नकुलवाचकाः ।
मंगलं सदृश्यम् । मसिणं रम्यम् । मउरो तथा मउरंदो अपामार्गः ॥ यथा ।

मंगुसमुअप्पमंगल सुग्गसुमुग्गसिजुयं मसिणपुच्छं ।

मउरंदवणे मज्जीक्कमउरकंटयणहं हणंतमहिं ॥१०१॥ (११८)

मंतेक्षीमयणसलाया साल^१हियाए मल्हणं लीला ।

मंघायमहाअत्ता अड्डे पंके महेडो अ ॥११६॥

मंतेक्षी तथा मयणसलाया सारिका । मल्हणं लीला । मंघाओ तथा मंहाअत्तो आब्धः । महेडो पङ्कः ॥ यथा ।

एतन्मि मंहाअत्ते मल्हंतौ णवमहेडडरुहणयणा ।

पाठइ मंघायवह् मयणसलायापिएत्य मंतंक्षिं ॥१०२॥

अत्र । मक्कडो जालकारकमिः । मद्दलो मुरजः । इति मर्कट^४मर्दलशब्द-
भवौ । मलइ मढइ मड्डइ मृद्नाति । मडइ काङ्कति । एते धात्वादेशेषूक्ता
इति नोक्ताः ॥ (११८)

गव्वे मरट्टमडहरमडप्फरा मलहरो तुमुले ।

महिसंदो सिग्गतुम्भि महासद्दा सिवाए य ॥१२०॥

मरट्टो मडहरो मडप्फरो त्रयोऽप्येते गर्ववाचकाः । मलहरो तुमुलः ।
महिसंदो शिद्युतरुः । महासद्दा शिवा ॥ यथा ।

महिस महिसंदमोडणमडहरिय मडप्फरा मलहरेसु ।

इत्थिमर^६ट्टघरट्टे होसि महासद्दभोयणं सौहे ॥१०३॥ (१२०)

मउभम्मि म^७उभआरं महाबिलं खे महाणडो गिरिसे ।

मइहर^८लंपिया गामणिगव्वीसु त^९रुणे महालक्खो ॥१२१॥

मउभआरं मध्यम् । महाबिलं व्योम । महाणडो रुद्रः । मइहरो
ग्रामप्रवरः । मे^{१०}हर इत्यन्ये । मलंपिओ गव्वी । महालक्खो तरुणः ॥ यथा ।

^{१०}दिष्सा महाबिलचरोसमा पिया तुह महाणडपियाए ।

मइहर मलंपिओ तो भमसु महालक्खम^{११}उभआरम्भि ॥१०४॥ (१२१)

1 O °हियाइ.

2 AB °हाअंतो.

3 AB °हाअंते.

4 AB °मुरज°

5 AB °रड्डो.

6 O °ट्ट घरट्टे.

7 AB °उभआरं.

8 AB °रुणो.

9 C °हरो इ°.

10 AB दिशा.

11 AB °उभआर°.

णलिणीद् महावल्ली मडवोञ्भा जप्पजाणम्मि ।

मत्तम्मि मत्तबालो तह 'महुमुहमासिया पिसुणे ॥१२२॥

महावल्ली नलिनी । मडवोञ्भा शिविका । मत्तबालो मत्तः । महुमुहो
तथा मासिओ पिसुनः ॥ यथा ।

रे मत्तबाल महुमुह मडवोञ्भाजोग्ग तुञ्भ वि विओए ।

तम्मेद् महावल्लीसयणम्मि अमासिया खु सा बाला ॥१०५॥ (१२२)

कुसुमरण मयरंदो मम्मणिया शीलमक्खियाए य ।

मत्तालंबो तह मत्तवारणे महयरो णिउंजवर्द्ध ॥१२३॥

मयरंदो कुसुमरजः । पुष्परसवाचकस्तु संस्कृतभव एव । मम्मणिया नील-
मज्जिका । मत्तालंबो मत्तवारणः । 'महश्चरो गह्वरपतिः ॥ यथा ।

कमलमयरंदगोरिं मत्तालंबे इमं ण जइ रमसि ।

मम्मणियाउल'रखे महयर'भिच्चु व्व ता वरं भमिउं ॥१०६॥ (१२३)

मज्झंतियं च मज्झंदिणम्मि 'मग्गखिरो अ अ'णुगमिरे ।

मलवट्ठो तरुणीए म'हिसिकं महिसिणिवहम्मि ॥१२४॥

मज्झंतियं मध्यंदिनम् । म'ग्गखिरो अनुगमनशीलः । मलवट्ठो तरुणो ।
म'हिसिकं महिषोपमूहः ॥ यथा ।

मलवट्टिसमं कीलंतयस्स मज्झंतियम्मि वोलोणे ।

ओ वच्चइ म'हिसिकं इमस्स म'ग्गखिरो हवसु गोव ॥१०७॥ (१२४)

भंडम्मि महत्थारं मज्झिमगंडं च उअरम्मि ।

महुरालियं परिचिए रयस्सलाए ¹⁰मयलवुत्ती ॥१२५॥

1 AB महसु°. 2 AB मयहरो. 3 AB °रहे. 4 C °मिच्चो व्व. 5 AB मज्झन्निरो.
6 A °णुगमिरो B °णमनिरो. 7 A °हिसिकं हि° B °हिसिकं महि°. 8 AB °ग्गन्निरो.
9 AB °हिसिकं. 10 C °लवुत्ती.

महत्कारं भाण्डम् । महत्कारं भोजनमिति सातवाहनः । अत्र । मयगलो
हस्तो । मयधुत्तो क्रोष्टेति मदकलसृगधूर्त्तशब्दभवौ । मञ्जिमगंडं उदरम् ।
महुरालियं परिचितम् । मयलवुत्तो रजस्वला ॥ यथा ।

उअह महत्कारसरिसमञ्जिमगंडं पुलोदय भुञ्जं ।

वेसा संभलिमहुरालियं पि ण रमेद मयलवुत्तिमिसा ॥१०८॥ (१२५)

मंगलसञ्जं तह वीअवावसेसम्भि खेत्तम्भि ।

मणिरइया कंचौए कंदप्पे मयणिवासमित्तलया ॥१२६॥

मंगलसञ्जं बोजवापशेषं चेतम् । मणिरइया कटीसूत्रम् । मयणिवासो
तथा मित्तलो कन्दर्पः ॥ यथा ।

मंगलसञ्जे गलिया मणिरइया तुज्झ पंसुलि सहेइ ।

मित्तलपियाणुहारिणि किर मोव्वो मयणिवासधणुहस्स ॥१०९॥ (१२६)

घूयम्भि महासउणो महालवक्खो य सद्धपक्खम्भि ।

मक्कडबंधं गौवाविहसणे संकलारूवे ॥१२७॥

महासउणो उलूकः । महालवक्खो भाद्रपदे आश्वपक्षः । मक्कडबंधं
शृङ्खलारूपं ग्रीवाभरणं सव्यापसव्यं यन्त्रोपवीताकारम् ॥ यथा ।

सरणं महासउणो महालवक्खेण वंभणा तह य ।

णवमक्कडबंधेण य मोयंत उप्पलच्छीओ ॥११०॥

अत्र महमहइ गन्धः प्रसरतीति धात्वादशेषकृत्तमिति नोक्तम् । (१२७)

मणिणायहरं जलहौ माला जुगहाइ रोमसे माई ।

माहं च कुंदकुसुमे मायंदोम्बम्भि माडियं गेहे ॥१२८॥

1 C °लवुत्ती,

2 AB °रिचंम,°

3 C °लवुत्ति,°

4 AB °णकारि,°

5 B °कडोम्भि,

6 A मोहं,

मणिणायहरं समुद्रः । माला ज्योत्स्ना । माई रोमशः । माहं कुन्द-
कुसुमम् । अत्र । माइं मार्थे । मामि सख्यामन्त्रणे । एतौ शब्दानुशासने
उक्ताविति नोक्तौ । माढो संनाह इति माढोशब्दभव इति नोक्तः । मायंदो
आम्नः । माडियं गृहम् ॥ यथा ।

गुणमणिणायहर चुक्कुक् तुड्भ मायंदकुंजमाडियए ।

गाएइ पुलयमाई खयरिजणो माहमालधवलजसं ॥१११॥ (१२८)

सियवडपव्वइयाए मायंदौ आमलीइ ^१माइंदा ।

मउए माइलिमाउच्छा माभाई अभयदाणे ॥१२९॥

मायंदौ श्वेतपटा प्रव्रजिता । मा^१इंदा आमलकी । माइली तथा माउच्छो
मृदुः । माउक्कं मृदु इति तु मृदुकशब्दभवम् । माभाई अभयप्रदानम् ।
अदूरविप्रकर्षात् माभौसियं इत्यपि ॥ यथा ।

किं माइंदवएणं करेसु मरणभयमाइलिमणाण ।

माभाइं माउच्छो इय मायंदो उवदिसेइ ॥११२॥ (१२९)

मालूरो य कविट्ठम्भि माहिलो महिसिवालम्भि ।

मंसुम्भि मासुरी माणियमणुह्यम्भि माहुरं साके ॥१३०॥

मालूरो कपित्थः । बिल्ववाची तु संस्कृतसमः । माहिलो महिषीपालः ।
मासुरी श्मश्रु । माणियं अनुभूतम् । माहुरं शाकम् ॥ यथा ।

जं सुअसि सुरयसमए माणियमालूर माहुरयभोज्जो ।

ता माहिल तुड्भ सुहे किसुग्गया मासुरी एसा ॥११३॥ (१३०)

अंबाए मादलिया सिसिरसमौरम्भि माहिवाओ य ।

^३माअलिया माउच्छाइ मारिलग्गा य कुच्छिइया ॥१३१॥

मादलिया माता । माहिवाओ शिशिरवातः । माअलिया मातृष्वसा ।
मारिलगा कुत्तिता ॥ यथा ।

सु^१दर अमारिलगा तुउभ कए मयणअग्गिजलिया सा ।

मादलियामाअलिया खेयकरी जलइ माहिवाए वि ॥११४॥ (१३१)

मालाकुंकुममाहारयणा वरघुसिणवत्येसु ।

मिरिया कुडी घणगणे मिहिया जेट्टम्मि मित्तिवओ ॥१३२॥

मालाकुंकुमं प्रधानं कुङ्कुमम् । माहारयणं वस्त्रम् । वस्त्रविशेष इत्यन्ये ।
मिरिया कुटी । मिहिया मेघसमूहः । मित्तिवओ ज्येष्ठः ॥ यथा ।

मालाकुंकुममाहारयणेहिं भूसिया वि कुलसुण्हा ।

मिहियाचुर्यंतमिरियाइ लियइ मित्तिवयदंसणसलज्जा ॥११५॥ (१३२)

समकाले मौअं घरवलए सुब्भो मिगौइ मुंडा य ।

मुंडी ^२गौरङ्गी चंवणम्मि मुद्दी मुण्णी अगत्थिदुमे ॥१३३॥

मौअं समकालम् । मौसालियं मिअमिति तु मिअशब्दभवम् । सुब्भो
गृहमध्ये तिर्यग्दारु । मुंडा मृगौ । मुंडी नीरङ्गी । अल^३म्बुसायां तु मुण्डितमुण्ड-
सादृश्यामुंडीशब्दो लाक्षणिकः । मुद्दी चम्बितम् । मुण्णी अगस्तिद्रुमः ॥ यथा ।

मु^४ण्डयोइ समुंडीइ मुणिवणे पत्थियाइ फुल्लकए ।

मुद्दीलुद्धो मौअं मुदभाणयणमिसओ जुवा चलइ ॥११६॥ (१३३)

मुहलं मुहे मुयंगी कौडी हि^५काए मुट्टिका ।

मुसहं मणआकुलया मुहियं एमेयकरणम्मि ॥१३४॥

मुहलं मुखम् । मुयंगो कौटिका । मुट्टिका हिका । मुसहं मनस
आकुलता । मुहियं । मुहिया अन्येषाम् । एवमेवकरणम् ॥ यथा ।

विरहसुसहम्मि जाए डसइ मुयंगि व्व पडममुहलं तं ।

दाहिणपवणो मुहियं जरमज्जे एस मुट्टिका ॥११७॥ (१३४)

मुक्कय^१ मणवह्वीवाहे मुरियं च तुडियन्मि ।

मुरई असईइ मुलासिओ फुलिंगे मुआइणी डुंबी ॥१३५॥

मुक्कयं यासी वोदं प्रकृता तद्वर्जितानामन्यासां निमन्वितानां वधूनां
विवाहः । मुरियं तटितम् । मुरई असती । अत्र । मुणइ जानाति ।
मुरइ हासेन स्फुटति । एतौ धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्तौ । मुलासिओ
स्फुलिङ्गः । मुआइणी डुम्बी ॥ यथा ।

अमुरिअतेअमुलासिय जयसिरिवीवाह मुक्कया तुडम् ।

मुरइ व्व भमइ किच्ची मुआइणी किं ण पळिदेसे वि ॥११८॥ (१३५)

मुग्घुरुडो मुक्कुरुडो रासीइ मुहत्थडो य मुहवडणे ।

मुरुमुरियं रणरणण भुंमया मुहरोमराई य ॥१३६॥

मुग्घुरुडो तथा मुक्कुरुडो राशिः । मुहत्थडो मुखेन पतनम् । मुरुमुरियं
रणरणकः । मुहरोमराई भूः ॥ यथा ।

सा सुमुहरोमराई तुह विरहे पाव दोसमुग्घुरुड ।

गुणमुक्कुरुडा घणमुरुमुरिण मुहत्थडिं पत्ता ॥११८॥

अत्र सुसमूरइ भनक्तौति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः ॥ (१३६)

मूसामूसा^२ आइं लहुअदुवारम्मि मूसरी भग्गे ।

पौणम्मि मूसलो तह मूअल्लो मूअलो मूके ॥१३७॥

मूसा तथा मूसाम् लघुद्वारम् । मूसरी भग्नः । मूसलो उपचितः । मूअल्लो
तथा मूअलो मूकः । अत्र मूरइ भनक्तौति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः ॥ यथा ।

मूअल ण अत्थि मूसाम् संचरी जेण मूसरी मूसा ।

मूअल्लिअणिउरा वि डु कह सा मूसलथणी अहिसरेउ ॥१२०॥ (१३७)

1 AB °मद्व°

2 AB न.

3 AB °मआ.

4 AB °रुडो.

5 A °आइं.

6 AB °साय°

7 AB संचरी.

8 AB सूयल्लिअणि°

^१मेंढी मेंढी मेली य संहर्द्ध वणिसहायए ^२मेढो ।

हत्थिवए मेंढो मेअर^३मेअज्जा असहण^४धणेसु ॥१३८॥

^१मेंढी मेंढो । मेंढीशब्दोऽपि यदि देश्यस्तदा पर्यायभङ्गा निवद्धः ।
मेली संहतिः । ^२मेढो वणिकसहायः । मेंढो हस्तिपकः । मेअरो असहनः ।
मे^३अज्जं धान्यम् ॥ यथा ।

मे^४अज्जहट्टवारे में^५ठेण कुंजराहिरूढेण ।

मेंढोए हणियाए मेअरमेढाण हुंति मेलीओ ॥१२१॥ (१३८)

^१मेडंभो मिगतंतू मेहच्छीरं च गौरम्मि ।

मोचं च अद्धजंघीइ मोगगरो चेअ मउलम्मि ॥१३९॥

^१मेडंभो मृगतन्तुः । अत्र मेल्लइ सुच्यतीति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः ।
मेहच्छोरं जलम् । मोचं अर्धजङ्घौ । मोगगरो मुकुलम् ॥ यथा ।

^{१०}मेडंभख^{११}लिज्जंता मेहच्छीरं पि कह वि अपिअंता ।

भयमोगगरियसुहा तुह रिउणो गयमोचया वणे जंति ॥१२२॥ (१३९)

सवचम्मि मोरमोरत्तया कसिणकसियाइ मोक्कणिया ।

मसओलूएसु मरो मड्डा बलकारआणासु ॥१४०॥

मोरो तथा मोरत्तओ खपचः । मो^{१२}रत्तओ चण्डाल इत्यन्ये । यदाह ।
मोरत्तओ खपाकखण्डालः केषुचिद्रूढः ॥ मोक्कणिया असितं पद्मोदरम् ॥ यथा ।

रे कम्ममोर वम्मह ^{१३}णखो मोरत्तओ विरहिणोण ।

तावोव^{१४}यारणिहयाइ मोक्कणीए वि ताउ जं उहसि ॥१२३॥

अत्र । मोरउल्ला मुधा इत्यव्ययेषु । मोट्टाअइ रमते । इति धात्वादेशे-
षूक्ताविति नोक्ता ।

1 AB मेण्ढी. 2 A मेंढो B मेंढो. 3 AB °मेज्जा. 4 AB °धणेसु. 5 A मेंढो

6 A °अज्जं. 7 A °अज्जं°. 8 A °ठेणं. 9 AB मेडंभो. 10 AB मेडंभ°

11 AC °लिज्जंता. 12 AB °रखी. 13 AB खन्नी. 14 AB °यरिणिहियाविमी°

॥ अथानेकार्थाः ॥

मरो मशक उलूकश्च । मड्डा बलात्कार आत्ता च ॥ (१४०)

कंठे मुयन्मि य मडो लज्जादुक्खेसु मंतक्खं ।

सिंखलमंथाणेसुं मंदीरं म'म्मणो मयणरोसा ॥१४१॥

मडो कण्ठो मृतश्च । मंतक्खं लज्जा दुःखं च । मंदीरं शृङ्खला मन्यानश्च ।
मम्मणो मदनो रोषश्च । अव्यक्तवचनार्थसु मन्मनशब्दभवः ॥ (१४१)

तुमुलमलिणेसु मइलो सारसिदूर्द्धसहीसु अ मराली ।

मक्कोडभुण्णी उम्मापिपौलियाजंतगुंफरासीसु ॥१४२॥

मइलो कलकलो गततेजाश्च । मराली सारसी दूती सखी चेति त्रयार्थाः ।
मक्कोडा ऊर्णापिपौलिका । मक्कोडो यन्त्रगुम्फनार्थं राशिश्च । यदाह ।
मक्कोडोऽपि हि राशिर्यन्त्रग्रथनाय यः क्रियते ॥ इति ॥ (१४२)

मम्मका णायव्वा उक्कंठाए य गव्वे य ।

वुड्ढे णिवहे पिच्छुले मु'हरे जलहिम्मि य महल्लो ॥१४३॥

'मम्मका उत्कण्ठा गर्वश्च । महल्लो वृद्धो निवहः पृथलो मुखरो जलधिश्चेति
पञ्चार्थाः ॥ (१४३)

सिरिवयखगवंदीसुं महुओ कड'ओवणेसु मलओ य ।

लहुयखित्ते कुंडे मलियं मज्जियमुदिक्खिए पीए ॥१४४॥

महुओ श्रीवदाख्यः पक्षी मागधश्चेति द्वयार्थाः । श्रीरि'ति यो वदति वाश्यते स
श्रीवदः । मलओ गिर्येकदेश उपवनं च । मलियं लघुक्षेत्रं कुण्डं चेति
द्वयार्थम् । मज्जियं अवलोकितं पीतं च ॥ (१४४)

1 AB °मणा,

2 C °ङ्खं,

3 AB उन्ना° C उणा°,

4 C °हले,

5 A °मको,

6 AB °ओणे°,

7 C °ति व°,

8 AB वाश्यते,

मल्लयम^१पूवभेए सरावकोसुंभचसएसु ।

मंगुलमणिट्टपावेसु मंथरं बहुकुसुंभकुडिलेसु ॥१४५॥

मल्लयं अपूपभेदः शरावं कुसुम्भरत्नं चषकश्चेति चतुर्थम् । मंगुलं अनिष्टं पापं च । मंगुलो चौर इत्यन्ये । मंथरं बहु कुसुम्भं कुटिलं चेति त्रार्थम् । मन्दवाची तु संस्कृतसमः ॥ (१४५)

ऊढाकुविए कलुसे असुइम्मि य होइ ^२मट्ट्हियं ।

^३मडुवइयं हयतिक्खे मालो आराममंजुमंचेसु ॥१४६॥

^२मट्ट्हियं परिणीतायाः कोपः कलुषमशुचि चेति त्रार्थम् । ^३मडुवइयं हतं हतं तीक्ष्णं चेति द्वार्थम् । मालो आरामो मञ्जुर्मञ्जुश्चेति त्रार्थः ॥ (१४६)

माणंसौ माइयचंदव^४हसुं माउया सहिउमासु ।

मुक्कलमुचिए सइरे य मुम्मुरो ^५करिसकरिसअग्गैसु ॥१४७॥

माणंसौ मायावी चन्द्रवधूश्चेति द्वार्थः । मनस्विवाचक^५स्तु मनस्विशब्द-
भव एव । माउया सखी दुर्गा च । माटवाचकस्तु माटकाशब्दभवः । मुक्कलं
उचितं खैरं च । मुम्मुरो करोषं करीषाग्निश्चेति द्वार्थः ॥ (१४७)

सालीमाउलधूयापिउच्छपत्तेसु मेहुणयसहो ।

मोओ य अहिगयत्थे गिरिन्नि तह चिम्भडाईण ॥१४८॥

मेहुणिया पत्न्या भगिनो मातुलात्मजा च । मेहुण्यो पितृष्वसुत इति लिङ्ग-
परिणामेन व्याख्येयम् । 'मोओ अधिगतश्चिर्भिटादीनां बीजकोशश्चेति द्वार्थः ॥ (१४८)

॥ इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितायां देशीनाममालायां षष्ठो वर्गः ॥

1 AB °पूपभे°.

2 AB मड्डहि°.

3 AB मदुव°.

4 AB °हसु.

5 AB करिसअ°.

6 AB °सु श°.

7 AB मापो.

8 AB °श्रीशब्दसंयुतसौ षष्ठो वर्गः ॥ छ ॥ संख्या ७०४. वर्ग°.

सप्तमवर्गः ।

वर्गसंज्ञा चेह न व्याकरणप्रसिद्धा किं तु ज्योतिःशास्त्रप्रसिद्धेऽहादृता । ते च अकचटतपयशा इति । तत्र प्रथमः स्वरवर्गस्ततः कवर्गादयः पञ्च । सप्तमो वर्गो यकारादिः । यकारस्य प्राकृतेऽसंभवात् ततो रेफादयः प्रसूयन्ते ॥ तत्र रादिः ।

रंगं तउए रत्ती आणा रप्फो य वम्मीए ।

रंभो दोलाफलए कंगूए रत्तराल^१रायलया ॥१॥

रंगं तपु । रत्ती आज्ञा । रप्फो वल्मीकः । रंभो ^२आन्दोलनफलकम् । अभिमानचिह्नस्तु आन्दोलनफल^३लयसिन्दुरं रंभो । इत्याह । रत्ता तथा राला तथा ^४रायला प्रियङ्गवः ॥ यथा ।

मेक्षिअ ^५रायलदलणं भंजिय रत्तिं च रत्तभोज्ज तुमं ।

रप्फमुह रंभचडियं रालकरो रंगकुंडलं णियसि ॥१॥ (१)

रद्धी वरे रसाला य मज्जिया गहावियम्मि रत्तीओ ।

भमरे रसाउरोलंवा य रसहं च चुल्लिमूलम्मि ॥२॥

रद्धी प्रधानम् । रसाला मार्जिता । रत्तीओ नापितः । रसाज तथा रोलंबो भमरः । रसायशब्दोऽयमित्यन्ये । यज्ञोपालः । अलिरपि रसाओ स्यात् ॥ इति । रोलंबशब्दं संस्कृतेऽपि केचिन्नतानुगतिकतयाः प्रयुञ्जते । रसहं चुल्लीमूलम् ॥ यथा ।

रो^६लंबु व्व महुपिओ रसाउवखाइ तोइ ^७पिअ अहरं ।

रत्तिरसालं पुच्छसि रत्तीय रसहवावडं किमिह ॥२॥ (२)

1 C °राचल°.

2 C °चन्दो°.

3 AB °लक्ष्मि°.

4 C राचला.

5 C °लंबो.

6 AB पिययह°

रत्तयरगयरंजणरवया बंधूयघट्टघंडमंथा ।

रंदुअरयवलिरइगेला रज्जुसिसुत्तणाहिलासेसु ॥३॥

रत्तयं बन्धूकम् । रंगयं ^१कौसुम्भवस्त्वम् । रंजणो घटः । रंजणं कुण्डमिति केचित् । रवओ म^२न्यानः । रंदुअं रज्जुः । अत्र । रंभइ गच्छति । रंपइ ^३रंफइ तच्छाति । एते धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः । रयवली शिशुत्वम् । ^४रइगेलं अभिलषितम् । रइगेली रतिवृत्त्येति केचित् ॥ यथा ।

रंजणथणिमरयवलिं रंगयवत्यं वहुं ^५रययहत्यं ।

^६रत्तयउट्ठिं रइगेलन्तो वज्जिभइसि रंदुएण हरे ॥३॥ (३)

रच्छामयरत्तक्खररप्फडिया साणसीहुगोहासु ।

रयणिद्वयं च कुमुए राओ चडए रणे राडी ॥४॥

^१रच्छामओ श्वा । रत्तक्खरं सौधु । रप्फडिया गोधा । अत्र रंखोलइ दोलयतीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् । रयणिद्वयं कुमुदम् । राओ चटकः । राडी संग्रामः ॥ यथा ।

रच्छामयरप्फडियारयणिद्वयमोयणे खणे के वि ।

राय व्व कामअंधा पिअंति रत्तक्खरं रइय राडिं ॥४॥ (४)

रावियमस्साइयए रायगई तह जलोयाए ।

रिंडी कंथ^{१०}प्पाया रिप्पं पट्टे पवेसए रिगो ॥५॥

रावियं आस्वादितम् । रावियं रञ्जितमिति तु रञ्जे राव इति धात्वादेशे सिद्धम् । रायगई जलोकाः । रिंडी कन्याप्राया । रिप्पं पृष्ठम् । रिगो प्रवेशः ॥ यथा ।

1 AB °गघं. 2 AB कुमु°. 3 A °न्यानं. 4 AB रम°. 5 AB रंभइ.

6 A रइगिहं B रइगिहं. 7 AB रयय°. 8 A रज्जुट्ठिं रयगिहन्तो वज्जिभइसि

B रज्जुट्ठिं रयगिहन्तो वज्जिभइसि. 9 AB रत्ताम°. 10 AB °प्पाया,

रायगङ्गावियस्सं पि तं जरो मंदं जं ण भिल्लेइ ।

^१रिंढीढंकिंयंरिपो ता कुण रिगं णिवायहरे ॥५॥ (५)

रिक्खो रिच्छो बुद्धे रिक्कं ^२थोवन्मि वायसे रिट्ठो ।

रिद्धं पिक्के रिद्धी संघाए रिंगियं भमणं ॥६॥

रिक्खो तथा रिच्छो वृद्धः । ऋचवाचकौ तु रिक्खरिच्छश्चवृद्धश्चभवौ ।
रिक्खो वयःपरिणाम इति केचित् । रिक्कं स्तोकम् । रिट्ठो काकः । रिद्धं
पक्कम् । रिद्धी समूहः । ^३रिद्धी खड्ग इति रिष्टिशब्दभवः । रिंगियं भ्रमणम् ॥
यथा ।

रिक्खो वि खलोऽरिच्छो वि रिट्ठो रिद्धलिवरिद्धो य ।

रिक्कं पि हु किं महुरा रिगंतिहिं इमे दिट्ठा ॥६॥ (६)

रिरियं लीणे सडियम्मि रिक्कियं ^४रोविरम्मि रिमिणो य ।

रिंछोलौ पंतोए य रिच्छभल्लो य रिच्छम्मि ॥७॥

रिरियं लीनम् । रिक्कियं शटितम् । रिमिणो रोदनशीलः । रिंछोलौ
पङ्क्तिः । अत्र रियइ प्रविशतीति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः । रिच्छभल्लो
ऋच्छः ॥ यथा ।

रिमि^५णत्तरिक्कियच्छीउ रुक्खरिंछोलौमञ्जरिरियाओ ।

^६मुच्छन्ति रिच्छभल्लयभीया तुह कुमारवाल रिउवड्डया ॥७॥ (७)

रित्तूडियं च साडियमवगणणा रौढमक्खिए रुंढो ।

सहलम्मि ^{१०}रुंढिअं रुंचणी घरट्टी रुअ^{११}रुइउक्कण्ठा ॥८॥

1 AB रिंढी, 2 AB ^०रिफो, 3 AB थोवन्मि, 4 AB रिट्ठो, 5 AB रोइर^०

6 C ^०क्तमिति नोक्तम्, 7 AB ^०णत्तिरि^०, 8 AB अच्छंति, 9 AB रुंढो,

10 AB रुंढियं, 11 AB ^०रुइर^०,

रित्तूडियं शातितम् । रोटं अवगणनम् । अत्र रीरइ राजतीति धात्वादेशे-
षूक्तमिति नोक्तम् । ^१रुंढो आचिकः कितव इत्यर्थः । ^२रुंढिअं सफलम् ।
रुं चणो घरटो । अत्र रुंजइ रीतीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् । रुअरुइआ
उत्कायटा ॥ यथा ।

रुअरु^३इआइ ^१रुंढो गओ इमाए घराउ णो^४हरिवि ।

ओ कयरीढं रुं चणिह^५त्ययरित्तूडिओ अ^६रुंढिअओ ॥८॥ (८)

रुअं तूलेऽकदुमे रुवो रुववइयाइ रुवमिणी ।

रेणी पंके ^७खिणम्मि रेसियं रेवयं पणामम्मि ॥९॥

रुअं तूलम् । रुवो अर्कद्रुमः । रुवमिणी रूपवती । रेणी पङ्कः ।
रेसियं खिन्नम् । रेवयं प्रणामः ॥ यथा ।

गयरणी रेसियरुविरुअगुणभूसणे सुहा वइसि ।

सब्बंगरेवयं कुण रुवमिणिमिमं जइ मइसि ॥९॥ (९)

माईसु रेवईओ रेवलिया वालुयावट्टे ।

रेवज्जियं उदालद्धे रेहिअ^८अं च खिणपुच्छम्मि ॥१०॥

रेवईओ मातरः । अत्र रेइइ राजतीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ।
रेवलिया वालुकावर्त्तः । रेवज्जियं उपालब्धम् । रेहियं खिन्नपुच्छम् ॥ यथा ।

रेहियएण वि ण चलइ रेवलिया^{१०}णिवडिओ जइ बइल्लो ।

ता रेवईउ रेवज्जि^{११}एहिं भो बंभण भणोसु ॥१०॥ (१०)

रेअविअं खणगरिण तंदुलपिट्ठम्मि ^{१२}रोट्टं च ।

रोडं घरमाणे रोररोघसा ^{१३}रोकणो य रंकम्मि ॥११॥

१ AB रुंढो, २ AB रुंढियं, ३ AB °इयाए, ४ C °हरइ, ५ AB °त्यहरि°.

६ AB °रुंढिअ°, ७ AB खिणम्मि, ८ A रुई, ९ A °चं खिणपु° B °चं च खिणपु°.

१० AB °निव°, ११ C °एहि, १२ AB रोट्टं, १३ AB रोक°.

रेअविअं क्षणीकृतम् । सुक्तार्थे तु सुचिधात्वादेशे सिद्धम् । रोडं तन्दुलपिष्टम् । रोडं गृहप्रमाणम् । रोरो रोघसो रोकणो त्रयोऽप्येते रङ्गार्थाः ॥ यथा ।

रेअविअसंपया तद् रिउणो रोरा अरोघसघरेसु ।

रोकणमिलिया कम्मन्ति रोडसुत्ताइं गहिय रोड्कए ॥११॥ (११)

रोज्झो य रोहिओ रोमरादूरोमूसला जहणे ।

रोयणिया डाइणिया रोमलयासयमुदरयन्मि ॥१२॥

रोज्झो रोहिओ इत्यन्योन्यपर्यायावृष्ट्यवाचकौ । अत्र रौचइ पिनष्टीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् । रोमराई तथा रोमूसलं जघनम् । रोयणिया डाकिनौ । अत्र रोसाणइ माष्टीति धात्वादेशेषूक्त इतीह नोक्तः । रोमलयासयं उदरम् ॥ यथा ।

पिडुरोमराइ तणुरोमलयासइए कया वि इत्थ तुमं ।

रोज्झि व्व वियडरोमूसलरोयणिवाडयन्मि मा वच्च ॥१२॥ (१२)

॥ अथानेकार्थाः ॥

हंसो वग्घे रत्तच्छो रदूजोयजहणेसु रदूलक्खं ।

ददूय^१णिरंतरसोहियसणाहपलिएसु राहो वि ॥१३॥

रत्तच्छो हंसो व्याघ्रश्च । महिषे तु संस्कृतभवः । रदूलक्खं रतिसंयोगो जघनं चेति द्वयर्थम् । राहो दयितो निरन्तरः शोभितः सनाथः पलितश्चेति पञ्चार्थः ॥ (१३)

1 AB °वियं,

2 AB °देशसि°.

3 AB °विय°.

4 AB °रा य रो°.

5 AB °देशसिइ इति नोक्तः,

6 C °क्तमिति नोक्तम्.

7 AB °निरंत°.

रायंबू वेडिससरहा रिक्खणमहिगमन्नि कहणो य ।

विउलमुहलेसु रुंदो रेंकियमक्खित्तलीणलज्जासु ॥१४॥

रायंबू वे'तसद्रूमः शरभश्च । रिक्खणं । इत एति रेक्खणं इत्यपि ।
उपलम्भः कथनं च । रुंदो विपुलो मुखरश्च । अत्र रु'टइ भ्रमति रीति
चेति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः । 'रेंकियं आक्षिप्तं लोनं व्रीडितं चेति
वार्थम् ॥ (१४)

अच्छिणिकोचकरोडीसु रंसणी कलिरवेसु रोलो य ।

रोडी इच्छासिवियासु कूणियच्चे मले रोद्धं ॥१५॥

रंसणी अक्षिणिकोचः । करोटिकाख्यं कांस्यभाजनं च । रोलो कलहो
रवश्च । रोडी इच्छा व्रणिशिविका च । रोद्धं कूणिताक्षं मलश्च ॥ (१५)

रोहो पमाणणमणेसु रोकणी सिंगिकूरकम्भेसु ।

णवदंपड्ढण 'अस्सोखणामगहणोसवन्नि लयं ॥१६॥

रोहो प्रमाणं नमनं च । प्रतिरोधवाची तु रोधशब्दभवः । रोहो मार्गण
इत्यन्ये । रोकणी । के रोकणिभ्यो । शृङ्गी नृशंसयेति हार्थः ॥

॥ अथ लादिः ॥

लयं नवदम्पत्योः परस्परं नामग्रहणोत्सवः ॥ यथा ।

तुह कुमरवाल 'सेसं इतं दड्डूण णिसि पलायंता ।

'अस्सोखणामगहणा रिउदंपड्ढणो लयस्स सुमरंति ॥१७॥ (१६)

1 AB °तसो दु°.

2 C °कमिति नीकम्.

3 AB रिंकि°.

4 AB अद्रवणा°.

5 AB सेत्रं.

6 AB अश्वच°.

लखं काए लगं चिंधे लंचो य कुकुडए ।

गंडुयतिणम्मि ^१लचयं लट्टयलडहा कुसुंभरम्मेसु ॥१७॥

लखं कायः । लगं चिह्नम् । लगं अघटमानमित्यन्ये । लंचो कुकुटः ।
उत्कोचवाचो तु संस्कृतसमः । ^१लचयं गण्डुसंज्ञं लक्षणम् । लट्टयं कुसुम्भम् ।
लडहं रम्यम् । लडहो विदग्ध इत्यन्ये ॥ यथा ।

^२कालम्मि लचयलगो उड्डियलंचो व्व गंतुमसहो सि ।

तो तुज्झ लडहलक्खा लट्टयवसणा कहं होही ॥१४॥ (१७)

लल्लकं भीमे लसई कामे परिहिए लइयं ।

ल^३सुअं तेहे लइणी लयाइ लसकं तरुच्चीरे ॥१८॥

लल्लकं भीमम् । लसई कामः । लइयं परिहितम् । लइयं अङ्गे पिनड-
मित्यप्यन्ये । लसुअं तैलम् । लइणी लता । लसकं तरुच्चीरम् ॥ यथा ।

लइणीरसलसकल^४सुअपमुहेहिं किं इमाइ भेसज्जं ।

लल्लकलसइरोगे सो च्चिय तरुणी तथा लइयहारो ॥१५॥ (१८)

लंपिक्खो तह चोरे लंबाली पुप्फभेयम्मि ।

लउडम्मि लकुडं ^५चिअ उमहे ल^६इअल्लाइल्ला ॥१९॥

लंपिक्खो चौरः । लंबाली पुष्पभेदः । लकुडं लकुटः । अत्र लट्टइ
स्मरति । लइसइ स्तंसते । इति धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्तौ । लइअल्लो
तथा लाइल्लो वृषभः ॥ यथा ।

1 AB लवयं. 2 C °ण्डुलं. 3 AB कोलम्मि लवयं. 4 AB °ही इति मूलपाठः

दीप्तकयलगाकवय (लकय) लट्टलड (लडह) अइय तुह लचयं (लयाणं) । लचूचो
(लचउ) डयविय (ठिय) मुणियनियजिये (या.) ण लंबा (चा) इजोणिसंपत्ती ॥१७॥

5 AB °सुयं. 6 AB °सुयं. 7 AB चिक्कु उ. 8 AB °इयल्लं.

लंपिक्लहरिय लाइल्लधणे ल'इअल्ल कीस मूढो सि ।

लंवालीहिं जक्लं पूइय अणुसरसु लकुडयइत्यो ॥१६॥ (१८)

पउमकरा जत्य वह लिहिज्जए सो लयापुरिसो ।

लहुयवडो गगोहे लडहक्खमियं विहडियम्मि ॥२०॥

लयापुरिसो यत्र पद्मकरा वधूर्लिख्यते । लहुयवडो न्यग्रोधः । लडहक्ख-
मियं विघटितम् ॥ यथा ।

सा वित्ती लहुयवड क्लमसु तुमं तुह 'णमो लयापुरिस ।

लडहक्ख'मिअपेग्गे पियम्मि कह णाम जीविस्सं ॥१७॥ (२०)

लामा य डाइणी लावंजमुसौरम्मि लाहणं भोज्जे ।

लालसलासयविहया मिउमोरेसुं वहोलए 'लिक्खा ॥२१॥

लामा डाकिनो । लावंजं उग्रौरम् । लाहणं भोज्यभेदः । लालसं मृदु ।
लालसं इच्छेत्यन्ये । लासयविहयो मयूरः । लिक्खा 'तनुस्त्रोतः । लिक्खं
इत्यन्ये ॥ यथा ।

लामाउ लिक्खकंठे घणलावंजे कुणंति 'लाहणयं ।

तासियलासयविहया अलालससरा बिडालिक्खाओ ॥१८॥ (२१)

बालम्मि लिंक'लीवा लित्ती खग्गाइदोसम्मि ।

तणुईकयम्मि लिसयं लिट्ठियलोलंठिया य चाडुम्मि ॥२२॥

लिंको तथा 'लीवो बालः । लित्ती खड्गादीनां दोषः । लिसयं तनूकृतम् ।
लिट्ठियं तथा लोलंठियं चाटु ॥ यथा ।

लोलंठिएहि रच्चसि ण मुणइ सा लिट्ठियं लिसय^{१०}पेम्म ।

लिंका लोवमयच्छी ^{११}सलित्तिच्छुरिय व्व किं चत्ता ॥१८॥

१ 'इयल्ल'.

२ AB लंवाली° लंवाली°.

३ AB नमो.

४ A 'निया पिये, B Omitted to

मिउमोरेसुं.

५ AB लिक्खो.

६ A तनुस्त्रो°.

७ AB लोह°.

८ A 'लीवा,

९ A लीवो,

१० A 'पेम्म'.

११ A 'लित्तिच्छु°.

अत्र । लिङ्ग इह लिङ्ग निलीयते । लिङ्ग स्वपिति । एते धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः ॥ (२२)

लीलो जस्ये लुंखो गियमे सुत्तस्मि लुंको य ।

लूणस्मि लुअं भग्गे लुगं तह ^१गिस्सयस्मि लुंखाओ ॥२३॥

लीलो यज्ञः । लुंखो नियमः । लुंको । उत ओति लोको । सुप्तः । लुअं लूनम् । लुगं भग्नम् । लुंखाओ ^२निर्णयः ॥ यथा ।

लुअदम्भं लुगलयं णइपुल्लिणं कुणसु कीस लुंको सि ।

१ अलस इत्य लीलौ होहि त्ति सलुंखयाण लुंखाओ ॥२०॥ (२३)

लुरणी वज्जविसेसस्मि लुंकणी चेअ लयणस्मि ।

लूआ मयतग्हाए लेहुडलेदुक्कलेडुया लोट्टे ॥२४॥

लुरणी वाद्यविशेषः । लुंकणी लयनम् । अत्र लुंक्कइ लुहइ मार्षीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् । लूआ मृगटणा । अत्र लूरइ क्षिनत्तीति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् । लेहुडो लेदुक्को लेडुओ त्रयोऽप्येते ^३लोष्टवाचकाः ॥ यथा ।

हर लेदुक्के मा कुण ^४लूअभया लुरणिसाललुंकणियं ।

पेसणलेहुडलेडुअखलणं मा हुज्ज इंतदइयस्स ॥२१॥ (२४)

लेडियमवि संभरणे लोलि लेहडयलोहिल्ला ।

^५लोड्ठिअओ उवविट्टे तह लोलुंचावियं रइयतग्हे ॥२५॥

लेडियं स्मरणम् । ^६लेहडो तथा लोहिल्लो लम्पटः । ^७लोड्ठिओ उपविष्टः । अत्र ^८लोहइ स्वपितोति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः । लोलुंचावियं रचितवृत्तम् ॥ यथा ।

1 AB चित्रय°. 2 AB निर्णयः. 3 A लोष्टवा° B लोष्टुवा°. 4 AB लूअभ°. 5 AB लोड्ठियओ. 6 A लेहडो. 7 AB लोड्ठिओ. 8 B लोहइ. 9 C °क्तमिति नोक्तम्.

महुरसलोलुंचाविय लेहड णलिणीउ भसल चुंबंतो ।

इह लोट्टियस्स मह रयलोहिल्लपियस्स लेढियं रयसि ॥२२॥ (२५)

॥ अथानेकार्थाः ॥

लल्लं सप्पिहणूणोसु केसओसारणसु लंबो वि ।

अस्सासत्तमणोहरपिअंवणसुं तह य लट्ठो ॥२६॥

लल्लं सस्पृष्टं न्यूनं च । लंबा केशा लंबो गोवाटश्चेति द्वयर्थो लंबशब्दः ।
लट्ठो अन्यासक्तो मनोहरः प्रियंवदश्चेति त्रयर्थः ॥ (२६)

लयणं तणुमिउवल्लीसु लाइया भूसगहियअजिणद्धा ।

लालंपिअं ^१पवाले खलौणआकंदिएसुं च ॥२७॥

लयणं तनु मृदु वल्लो चेति त्रयर्थम् । लाइयं भूषा गृह्येतं अर्माधं चेति
त्रयर्थम् । लालंपिअं प्रवालं खलौणमाक्रन्दितं चेति ^२त्रयर्थम् ॥ (२७)

लिह्तिओ तणुसइएसुं लिंकियमक्खित्तलीणोसु ।

लुंबी थवयलया लेसा लिहियासत्थणिहणीसहा ॥२८॥

लिह्तिओ तनुः सुप्तश्च । लिंकियं आक्षिप्तं लीनं च । लुंबी स्तवको लता
च । लेसो लि खितमाश्वस्तो निद्रा निःशब्दश्चेति चतुरर्थः । अल्पवाची लेश-
शब्दभवः ॥ (२८)

लेडुक्को लंपडलुट्ठएसु लोढो य ^३भरियसइएसु ।

वंगव^४यवंढवड्डा ^५वाइंगणगिद्धवंधगरुएसु ॥२९॥

लेडुक्को लम्पटो लोट्टश्च । लोढो स्मृतः शयितश्च ॥

1 C पवाले. 2 AB त्रयर्थः. 3 AB सरि°. 4 A °यवङ्गव° B °यङ्गव°.

5 AB वायंगण°.

॥ अथ वादिः ॥

वंगं वृन्ताकम् । वञ्चो गृध्रपक्षी । ^१वंढो बन्धः । वण्डो मृहान् ॥ यथा ।

चञ्चूइ विंटवंढे आवणपिडियाउ वण्डवंगमिमं ।

उग्वेत्तुआण उण्डइ आमिसपिंडम्भमेण वञ्चो ॥२३॥ (२८)

वद्वौ अवस्सकिच्चन्मि वंकवंसा कलंकस्मि ।

वंसौ य शिरसि माला वच्छं पासे वज्ज य लायस्से ॥३०॥

वक्षी अवश्यकृत्यम् । वंको तथा वंसो कलङ्कः । वंसौ शिरसि माला ।
वच्छं पार्श्वम् । वज्ज लावण्यम् ॥ यथा ।

वच्छे सवज्ज दइया सवंसिया धम्मअत्यवक्षी अ ।

असोसुबाह्वंको अवंसवंसाण ण इ होइ ॥२४॥ (३०)

वम्हं रप्फे वत्थी उडए वल्लो सिसू वं^२ह चिविडा ।

वहवट्ठा खंधव्वणमग्गा सौमाइ ^३वत्तिवइवेला ॥३१॥

वम्हं वल्लीकम् । वत्थो तापसानामुटजम् । वल्लो शिशुः । वं^४ह चिविडा
गन्धद्रव्यविशेषः । वहो स्कन्धव्रणः । सामान्येन व्रण इत्यन्ये । वट्ठा पत्न्याः ।
वत्ती तथा बइवेला द्वावेतौ ^५सौमवाचकौ ॥ यथा ।

वत्थीवइवेलाए वल्लयणिव्वत्तिया मह बइल्ला ।

किं दिट्ठा वड्डुसयडे ^६वट्ठाए वम्हखुत्तया अवहा ॥२५॥ (३१)

वज्जा अहियारे वल्लिवल्लरौवल्लरौउ केसेसु ।

^७वतुविच्छडा णिवहे वलहीववणीउ कप्पासे ॥३२॥

1 A वक्षी B वंक्षी वंक्षी.

2 AB °ह वीडा.

3 A वन्निष°.

4 AB °ह चौडा.

5 AB सौमावा°.

6 AB वट्ठाए वंभखु°.

7 वरुवि°.

वज्जा अधिकारः । वल्ली वल्लरी विल्लरो त्रयोऽप्येते केशवाचकाः । ^१वतू तथा
विच्छुडो निवहः । ऋद्धिवाचो तु विच्छुडो विच्छदंशब्दभवः । अत्र वन्द
वन्दमिति वन्दशब्दभवम् । बलही तथा ^२ववणी कर्पासः ॥ यथा ।

वरवल्लरीण विल्लरि^३वखणवज्जाइ लज्जइ कुवज्जो ।

बलहि^४वतुं चुंटी ववणीविच्छुडमज्जमि ॥२६॥ (३२)

वडहो खगभेए वस^५लविडुविअलंबला य दीहमि ।

वप्पीओ वप्पीहमि वन्हलं केसरं चैय ॥२७॥

वडहो पत्तिमेदः । वसलं विडडं ^६विअलंबलं त्रयोऽप्यमो दीर्घार्थाः ।
विडडस्थाने वित्तं अन्ये पठन्ति । वप्पीओ चातकः । वन्हलं केसरम् ॥
यथा ।

पुच्छइ वडहं वप्पीअयं च णवणीमवन्हलं दट्ठं ।

वसलसरं विडडक्खी ^७विअलंबलमग्गइंतपइवत्तं ॥२७॥ (३३)

^८णिहाकरीलयाए वयली वेली य वट्ठिमं अहिण ।

वइओ पीए वलियाविलमा जीवाइ चुमिण ^९वयरं ॥२८॥

वयली तथा वेली निद्राकरी लता । वट्ठिमं अतिरिक्तम् । वइओ पीतः ।
^{१०}वलिया तथा विलमा ज्या । वयरं चूर्णितम् ॥ यथा ।

वइए ^{१०}वयरवयलिदलवेलिफलरसे वि व^{११}ट्ठिमं णिहं ।

ण लइइ विलमभु^{१२}णीहिं च तणुई कामस्स ^{१३}किट्ठवलियस्स ॥२८॥ (३४)

वयडो य वाडियाए ^{१४}वप्फियवलिया य भुत्तमि ।

वाहाकुले वणायं च वहलं वक्कडं च दुहिणए ॥२९॥

1 AB वह. 2 AB वडणी. 3 AB °वल्लण°. 4 AB °वह°. 5 AB °लवडड°.

6 AB वियलं°. 7 AB निहा°. 8 AB वयरं. 9 AB वइया. 10 AB वयर°.

11 AB °ट्ठिमणि°. 12 C °णीहि. 13 AB किट्ठव°. 14 A वप्फिय°.

वयडो वाटिका । वंफियं तथा वलियं भुक्तम् । वणायं व्याधाकुलम् ।
वहसं तथा वक्कडं दुर्दिनम् । वक्कडं निरन्तरवृष्टिरित्यन्ते ॥ यथा ।

तुह वाणवक्कडे वहले व्व हंसो रिऊ चइय समरं ।

वंफियसुयवलियफलो सुमरइ वयडं गओ^१ वणायवणे ॥२८॥ (३५)

रज्जे^२ वंडुअमोलौइ वडालौ य वरओ कलमभेदे ।

गार्देइ वल्लई वडयं वरं वड्डिया य कूवतुला ॥२९॥

वंडुअं राज्यम् । वडालौ पङ्क्तिः । वरओ शालिभेदः । योऽसावणुरिति
प्रसिद्धः । वल्लई गौः । वोणागोपीवाचकस्तु वल्लकौवल्लवौशब्दभवः । वडयं
प्रधानम् ।^३ वड्डिया कूपतुला ॥ यथा ।

गोवाल किं ण रक्खसि वडयवरएसु वल्लइवडालिं ।

किं^४ वंडुअं व पत्तं वड्डियणियडे इमाइ जं लविओ ॥३०॥ (३६)

वणवो दवाणले वज्जरा णई वसयं च सिरिखंडे ।

संडमि वड्डिओ तह वहडवणारा य वच्छयरे ॥३१॥

वणवो दवाग्निः । वज्जरा नदी । वसयं औखण्डम् । पिष्टातकचूर्ण-
मित्यन्ते । वड्डिओ षण्डः । वहडो तथा वणारो दस्यो वल्लः ॥ यथा ।

वज्जरतडतिणमत्तो वहडिं मा सुंघ वड्डियवणार ।

वणवपिलुट्ठो पल्लवइ^५ णेअ वसयतरु कह वि ॥३१॥ (३७)

^६वत्ताइ वग्गयं पउरे वग्गेज्जो दुमालिया वणई ।

गोवन्द्रमि वणद्वौ वम्भयमंभोअमज्जमि ॥३८॥

1 C °रित्थिके.

2 AB °णाव्वव°.

3 A वंडुयमो° B वंडुयंमो°.

4 AB वंडुअं.

5 AB वड्डिया.

6 AB नेय.

7 AB वच्चाइ.

वग्गयं वार्त्ता । वग्गेज्जो प्रचरः । वण्णै वृत्तपङ्क्तिः । वण्णो गोष्ठन्दम् ।
वग्गयं कमलोदरम् ॥ यथा ।

वग्गयणिलोणभमरे वण्णसिंसं^१कस्यवण्णइमूलमि ।

गइवग्गयं पि मा कुण पिय वग्गेज्जमि मज्झदिणतावे ॥३२॥ (३८)

लङ्घुजलवहे वहोलो वाहलिविरया य वज्जियं दिट्ठे ।

अत्यमि य वग्वाडो पमहेसुं तह य वंगच्छा ॥३६॥

वहोलो वाहलो विरओ त्रयोऽप्येते लघुजलप्रवाहवाचकाः । वज्जियं
अवलोकितम् । वग्वाडो अर्थः । वंगच्छा प्रमथाः ॥ यथा ।

मा वाहलीओ विरयं भमेसु किं इत्य वज्जियं कहसु ।

तुट्ठे वंगच्छेसे^२सयं वहोलमि होइ वग्वाडो ॥३३॥ (३८)

वप्पीहो थूवे वहुरा य सिवा^३वट्ठिवं च परकज्जे ।

णालमि य वग्गोओ कणिट्ठसामू वहुव्वा य ॥४०॥

वप्पीहो स्तूपः । मृदादिकूट इत्यर्थः । वहुरा शिवा ।^४वट्ठिवं परकार्यम् ।
^५वग्गोओ नकुलः । वहुव्वा कनिष्ठशत्रूः ॥ यथा ।

जं^६मसए वहुव्वाण^७वट्ठिवं मज्झ कज्जवप्पीहं ।

तं सहि मग्गपयाहिणवहुरावग्गोयदंसणपहावो ॥३४॥ (४०)

वंजरव^८हुसिवच्छीवा^९णीवीजेट्ठमज्जगोवेसु ।

वत्तारो वेडुल्लो य गव्विए ववहिओ^९मत्ते ॥४१॥

1 AB °इत्त°.

2 BC °लीउ.

3 C समथव°.

4 AB वट्ठिवं.

5 AB °ग्गोवो.

6 AB मग्गए.

7 AB °हुसिव°.

8 AB णीवेजे°.

9 AB मत्तो.

वंजरं नौवी । वंहुस्मी ज्येष्ठभार्या । वच्छीवो गोपः । वत्तारो तथा
वेडुल्लो गर्वितः । ववह्मिओ मत्तः ॥ यथा ।

मा १कड वंजरं मह ववह्मिवच्छीव रूववेडुल्ल ।

ओ पेच्छइ कुडिलच्छी वंहुस्मिआ मं सइत्तवत्तारा ॥३५॥

अत्र वक्षणी संमार्जनौ । वडरं वज्जम् । वसई रात्रिः । एते वर्धनीवज्ज-
वसतिशब्दभवाः । वलवा वामीति वडवाशब्दस्य डस्य लत्वे सिद्धम् ॥ वज्जइ
तस्यति । वच्चइ काङ्क्षति । इति धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्ता ॥ (४१)

वंगेवडुवम्मीसरवडूरोडा कोलकामजारेसु ।

हडमालियवायालीसुं ववसियवडुहुल्लिवहडोला ॥४२॥

वंगेवडू सूकरः । वम्मीसरो कामः । वडूरोडो जारः । ववसियं बलात्कारः ।
वडुहुल्ली मालाकारः । वंहुडोलो वातालो वात्येति यावत् ॥ यथा ।

कयववसिएण वम्मीसरेण वंगेवडु व्व सरविद्धो ।

अणु वडुहुल्लिंघरिणिं किं वहुडोलो व्व भमसि वडूरोड ॥३६॥ (४२)

वलयणिवलवाडिवलगंगणिआवाडीओ अ वडूए ।

वलयंगिवलगणियावेगौओ वडूमडूए य ॥४३॥

वलयणी वलवाडी वलगंगणी वाडो एते चत्वारो वृत्तिवाचकाः । वलयंगी
वलंगणिया वेगौ त्रयोऽप्यमी वृत्तिमतोवाचकाः ॥ यथा ।

समिडवलगंगणियावेगौ खंतिवलवाडिवलयंगौ ।

दिहिवाडिवजंगणिया मणवित्तीवलयणी सुविहिआणं ॥३७॥ (४३)

1 AB १कडो. 2 AB कड. 3 AB ०हुल्लिया. 4 AB ०स्यतीति. 5 AB ०हतीति.

6 AB ०हुडोली. 7 AB ०घरिणिं. 8 AB ०णिवा. 9 C ०हिआण.

^१वड्डुओ चम्पयरे वच्छिमओ गम्भसेज्जाए ।

^२सूलप्पोइयमंसे वडलियमहिणववरम्मि वरइत्तो ॥४४॥

^१वड्डुओ चर्मकारः । रथकारवाचकस्तु वर्धकिशब्दभवः । वच्छिमओ गर्भशय्या । वच्छिउडो गर्भाश्रय इत्यन्ये । वडलियं शूलप्रोतं मांसम् । वरइत्तो अभिनववरः ॥ यथा ।

वहिणिवरइत्त किवणत्त^४वड्डुइय वच्छिमयगउ व्व तुमं ।

ण मुणेसि किं पि जं इह लिहंसि सूलं पि वडलियपसंगा ॥३८॥ (४४)

वक्कादयं च अक्काअणम्मि वत्थासयम्मि वत्थउडो ।

वक्कारयं रइघरे ^५वड्डावियमवि समावियए ॥४५॥

वक्कादयं आक्कादनम् । वत्थउडो वस्त्राश्रयः । वस्त्रनिर्मित आश्रय इत्यर्थः । वक्कारयं रतिगृहम् । अन्तःपुरमित्यन्ये । ^५वड्डावियं समापितम् ॥ यथा ।

णववत्थउडयवक्कारयम्मि वक्का^६दयल्लपल्लंके ।

लुटिप्पा णिएइ वड्डावियसकज्जा वड्ड दइयमगं ॥३९॥ (४५)

वक्कल्लयं च पुरओ कयम्मि वग्गंसियं जुज्जे ।

वड्डुमासो जत्थ पदे ण जाइ बाहिं णवोढवड्डुघरओ ॥४६॥

वक्कल्लयं पुरस्कृतम् । वग्गंसियं युद्धम् । वड्डुमासो यत्र पत्नी रममाणो नवोढवधूगृहाद् बहिर्न याति । यदाह ॥ प्रथमोढायाः सदनाद्यत्र पतिर्नापयाति बहिः । स स्याद्रमणविशेषो वड्डुमासो ॥ यथा ।

जयसिरिणववड्डुयाघरवग्गंसि^७यअंगणा बहिमणितो ।

किं वक्कल्लयभुयवल वड्डुमासं कुमरवाल पुण कुणसि ॥४०॥ (४६)

1 AB वड्डु^१.

2 AB मूल^२.

3 A वड्डु^३ B वट्टु^३.

4 AB °वट्टु^४.

5 AB वड्डावि^५.

6 AB वड्डावि^६.

7 AB °दइ^७.

8 C °सिअङ्गणा.

मेहन्मि वडुवासो सुयन्मि वरउप्फवामा य ।

चंडिलए वच्छीउत्तवारिआ तह फले वरेइत्थं ॥४७॥

वडुवासो मेघः । केचिदोष्ठ्यादिमेनं पठन्ति । वरउप्फो तथा वामो मृतः । वामस्यास्थीनि वामद्विगाडं । अत एव वामद्वीश्रो मृतास्थीनीति न वच्छते । वच्छीउत्तो तथा वारिओ नापितः । वरेइत्थं फलम् ॥ यथा ।

वामन्मि वारिए इह वच्छीउत्ति व्व वाहिभमि'र'न्हि ।

मह वडुवास वरउप्फमारणे तुज्झ किं वरेइत्थं ॥ ४१ ॥ (४७)

वप्पीडियं च खेतन्मि वलवियवलमयवा^१रुआ सिग्घे ।

वंसप्फालं पयडे चुल्लीमूले वडिसरं च ॥४८॥

वप्पीडियं क्षेत्रम् । वलवियं वलमयं वा^१रुअं एते त्रयः शीघ्रार्थाः । वंसप्फालं प्रकटम् । ऋज्वित्यन्ये । वडिसरं चुल्लीमूलम् ॥ यथा ।

वप्पीडिया वलविअं किमागओ वच्च वलमयं तत्थ ।

वंसप्फालं वुच्चइ वडिसरकम्मे ण वा^१रुआ अम्हे ॥ ४२ ॥ (४८)

थामन्मि ववत्थंभो कागे वसभुद्धविरसमुहा ।

काणभेयन्मि वरइओ 'वडुणसालो य^२ छिण्णपुच्छन्मि ॥४९॥

ववत्थंभो बलम् । वसभुद्धो तथा विरसमुद्धो काकः । वरइओ धान्यविशेषः । अत्र वलगाइ आरोहति । वगोलइ रोमन्ययति । वमालइ पुञ्जयति । वसुआइ उदाति । एते धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः । 'वडुणसालो छिन्नपुच्छः ॥ यथा ।

वसभुद्धसइ किं तुह हलिय ववत्थंभएण जं पडिया ।

इह वरइएसु 'वडुणसालवइल्ल व्व णेय विरसमुहा ॥४३॥ (४९)

1 AB *रन्मि. 2 AB °रुया. 3 AB °रुया. 4 AB वट्ठण°, 5 AB छिन्नपु°.

विस्मवन्मि वञ्चोवत्ययवञ्चोवउप्फा वदिकलियं वलिण ।

वहुहाडिणो वहुवरि ऊढा वहुघारिणो य णववहुया ॥५०॥

वञ्चोवत्यं तथा वञ्चोवउप्फं विष्णवत् समरात्रिदिवः काल इत्यर्थः । वदिक-
लियं वलितम् । वहुहाडिणो वध्वा उपरि या परिणोयते । वहुघारिणो
नववधूः ॥ यथा ।

वहुघारिणिं च वहुहाडिणिं च भोक्तुं गञ्चो वञ्चोवत्ये ।

मह पुत्तो दुइए वि हु वञ्चोवउप्फे ण इत्य^१वदिकलिञ्चो ॥४४॥ (५०)

वइरोअणो य बुद्धन्मि^२वड्डण^३मिरं च पौणन्मि ।

वइवलञ्चो दुंडुहए वक्कडबंधं च^४कसआहरणे ॥५१॥

वइरोअणो बुद्धः ।^२वड्डणमिरं पीनम् । वइवलञ्चो दुन्दुभसर्पः ।
वक्कडबंधं कर्णाभरणम् ॥ यथा ।

करुणा वइरोअण तइ^२वड्डणमिरवाहुधरियधरवलए ।

से^५सो चलवक्कडबंधो वइवलउ व्व तुलउ जलहिन्मि ॥४५॥ (५१)

चूडन्मि वलयवाह कलकंठो वणसवाई य ।

वग्गोरमयं लुक्खे सरहे वणपक्कसावञ्चो^६चेव ॥५२॥

वलयवाह चूडकाख्यं भुजाभरणम् ॥ वणसवाई कलकण्ठी । वग्गोरमयं
रुक्मम् । वणपक्कसावञ्चो शरभः ॥ यथा ।

वरवलयवाहुवग्गोरमयसरा तुह पुरो वणसवाई ।

तुज्झ पियस्स य पुरञ्चो ण सो वि वणपक्कसावञ्चो स्रो ॥४६॥ (५२)

1 A वदि°.

2 AB वट्टण°.

3 B °मिरं.

4 AB कसणा°.

5 AB °सो वक्क°.

6 C चण.

वाढी वणियसहाए वायं गंधन्मि उच्छुए वाज्ज ।

सुहपूरियतिणवज्जे वाली वामी य इत्थीए ॥५३॥

वाढी वणिकसहायः । वायं गन्धः । वाज्ज इच्छुः । वाली मुखमारुता-
पूरितल्लणवाद्यम् । वामी स्त्री ॥ यथा ।

वाउयवाडे वाढिअ वालोसहेण ^१असवामीओ ।

किं रे णिरास कोकसि वोक्कडवायं णिएसि ण हु अप्पं ॥४७॥ (५३)

वारो चसए वाहा य वालुया ^२वाणओ वलय^३आरे ।

गौवाइ वाहणा वावडो कुडुंविन्मि वामरी सीहे ॥५४॥

वारो चषकः । वाहा वालुका । अत्र वाइ स्नायतीति धात्वादेशेष्^४क्त इति
नोक्तः । वाणओ वलयकारः । वाहणा ग्रीवा । वावडो ^५कुटुम्बी ।
व्याकुलार्थसु व्यापृतशब्दभवः । वामरी सिंहः ॥ यथा ।

वाहामज्जे वामरिकडीउ वाणयवङ्गउ वारकरा ।

किं कंबुवाहणाओ पेक्खिय वावड विमूढो सि ॥४८॥ (५४)

वारिज्जो वीवाहे वासंदी वासुली य ^६कुंदन्मि ।

वावयवावणिवासणीओ आउत्तद्धिहरच्छासु ॥५५॥

वारिज्जो विवाहः । वासंदी तथा वासुली ^७कुन्दः । वावओ आयुक्तः ।
^८वावणी क्षिद्रम् । वासाणी रथ्या ॥ यथा ।

वावयकुमार वासंदिदंत वासुलि^९दईइ वारिज्जे ।

जं दिक्खिओ सि ता मा वासाणिं सुलहवावणिं भमसु ॥४९॥ (५५)

1 AB अन्नवा°. 2 AB वालओ. 3 AB °वारो. 4 C °क्तमिति नोक्तम्. 5 AB कुटुम्बी.
6 AB कुंदन्मि. 7 AB कुंदः. 8 AB वावणी. 9 AB °दसौइ.

वाउल्लो पलविरए वायारो सिसिरवायन्मि ।

वाणीरो जंबू वायाडो कौरे किमिन्मि वाडिल्लो ॥५६॥

वाउल्लो प्रलपनशीलः । वायारो शिशिरवातः । वाणीरो जम्बूवृक्षः ।
वायाडो शुकः । वाडिल्लो कृमिः ॥ यथा ।

वाडिल्लो व्व पुणो रम वाणीरवणन्मि तीइ असुचीए ।

तुममगणिय वायारो णिग्घण वायाडवाउल्ल ॥५७॥ (५६)

वालप्यं विप्यं तह गंगूले वावियं पसारियए ।

गंडयमिगन्मि वाडिमविडोमिया वायणं च लाहणए ॥५७॥

वालप्यं तथा विप्यं पुच्छम् । वावियं विस्तारितम् । वाडिमो तथा
विडोमिओ गण्डकमृगः । वायणं भोज्योपायनम् । अत्र वासाङ्ग मेक इति
वर्षाभूशब्दभवत्वान्नोक्तः ॥ यथा ।

वाडिम विडोमिएसुं वालप्यच्छोडणाइ ताव कुण ।

वावियविप्ये सोहे पुण जंबुयवायणं होसि ॥५१॥ (५७)

वाडंतरा कुडीरे वाम^१णिआ दिग्घकट्टवाडीए ।

वावडयं वोच्चत्यं विवरौयरयन्मि णिदिट्ठं ॥५८॥

वाडंतरा कुटीरम् । वामणिया दीर्घकाष्ठवृत्तिः । वावडयं तथा वोच्चत्यं
विपरोतरतम् । केचिद्युगपरपरिवर्त्तितमुखयोः स्त्रीपुंसयोर्मुखेजघनकमाहुः ।
यदाह ॥ वोच्चत्यमौपरिष्ठकमाहुः स्त्रीपुंसयोः परस्परतः ॥ यथा ।

वामणिअंतरवाड^२तरन्मि सुत्तन्मि तह तए रमियं ।

जह सहि वावडयपिओ वोच्चत्यं अज्ज वि भ^३रेइ ॥५२॥ (५८)

1 AB °ज्योपनम°.

2 AB °क्तम्.

3 AB °णिया.

4 C °तराइ सुसाइ त°.

5 A °रेइ.

तुरयन्मि वासवारो शिरआहरणन्मि वालवासो य ।
वावोणयं वि^१किसे णट्टपडिग्गाहयन्मि वामणिओ ॥५६॥

वासवारो तुरगः । वालवासो शिरआभरणम् । वावोणयं विकीर्णम् ।
वामणिओ नष्टप्रत्यादाता ॥ यथा ।

णट्टाण रिउवङ्गणं वावोणयकणयवालवासाण ।
तुह वासवारवाला वाम^२णिआ हुंति कुमरवाल णिव ॥५३॥ (५८)

साणन्मि वासवालो सुरणाहे वाणवालो य ।
वारसिया मल्ली कणए वालंफोसवालियाफोसा ॥६०॥

वासवालो श्वा । वाणवालो इन्द्रः । वारसिया मल्लिका । वालंफोसं तथा
वालियाफोसं कनकम् ॥ यथा ।

वारसियाइ महाबल सुवा^३सवालरह वाणवालपिय ।
तुममच्चिऊण वालंफोसपिओ लहइ वालियाफोसं ॥५४॥

अत्र वाहिप्यइ व्याप्रियते । वावंफइ अमं करोति । इति धात्वादेशेऽज्ञा-
विति नोक्तौ ॥ (६०)

वाहगणो मंतो द्दुहुरडे वायडघडो विसी सारौ ।
विल्हं च धवलवसे^४ विपित्तविहसिब्विया विअसियन्मि ॥६१॥

वाहगणो मल्ली । कप्रत्यये वाहगणओ । वायडघडो द्दुर्दुराख्यो वाद्य-
विशेषो भरते प्रसिद्धः । वि^५सो शारिः । विल्हं धवलम् । अत्र विसो
आखुरिति वृषशब्दभवः । विडडा लज्जेति ब्रोडाशब्दस्य तैलादिपाठात् डस्य
द्वित्वे सिद्धमिति नोक्तौ । विपित्तं तथा विहसिब्वियं विकसितम् ॥ यथा ।

1 AB °किसे.

2 AB °णिया कु°.

3 AB °सरह.

4 AB °विपित्त°.

5 BC °सौ करिया°.

तुह^१ णिव विपित्तगुण विहसिब्वियविरहजस चत्तकरिविसिया ।
वाहगणएहि सुका वायडघडवायणा हुआ रिउणो ॥५५॥ (६१)

विच्छोहो विरहे विरसं वरिसम्भि विसढो य गौराए ।
कमलासणो विसारौ विढणा पणहौ चमूइ विसरो य ॥६२॥

विच्छोहो विरहः । विरसं वर्षम् । विसढो नीरागः । नीरोग इत्यन्ये ।
विषमवाचकस्तु विषमशब्दभवः । विसारौ कमलासनः । विढणा पाणिः ।
विसरो सैन्यम् ॥ यथा ।

विसढ विढणा वि ण तुहं तप्पइ विच्छोहिया तुमए ।
कामविसंरेसु महुणो दिणं पि^२ मसइ विसारिविरसं व ॥५६॥ (६२)

विहई वुंताकीइ विरूवे विक्खासविरुअवेलुंका ।
विलयविओलविहणा सूरत्याविग्गपिंजणेसुं च ॥६३॥

विहई वृन्ताको । विक्खासो विरुओ वेलुंको त्रयोऽप्यमी विरुपार्थाः ।
विलओ सूर्यास्तसमयः । विओलो आविग्नः । विहसं पिञ्जनम् ॥ यथा ।

विक्खासविहइकच्छे विहसइत्यं पि सव्वविरुअं तं ।
विलए जं रमसि तओ वेलुंको तुह ण को वि अवि^३ओले ॥५७॥ (६३)

विग्गोवो आउलया विक्खणवितता य कज्जम्भि ।
विसिणो य रोमसे फाडिए विरिक्कं च पिंजिए विहयं ॥६४॥

विग्गोवो व्याकुलभावः । विक्खणं तथा विततं कार्यम् । विसिणो रोमशः ।
विरिक्कं पाटितम् । विहयं पिञ्जितम् ॥ यथा ।

महविकल्पाविम्बोवे तं अणुणिंतीद् १तद् कयं विततं ।

विहयालया सि जं सहि णक्खविरिक्का य पुलयविसि^२णा य ॥५८॥ (६४)

लज्जाद् विलियविहूणावेदूणा तहेय वेलूणा ।

सम्भाणुमि विडप्पो विडओ य विहुंडुओ^३ चैव ॥६५॥

विलियं विहूणा वेदूणा वेलूणा एते चत्वारो लज्जार्थाः । यत्तु विलियं विप्रियं तद् व्यलौकशब्दभवम् । केचित् वेक्षणयं लज्जेत्याहुः । विडप्पो विडओ विहुंडुओ त्रयोऽप्येते राहुवाचकाः । विज्जुला विद्युत् । विलया वनिता । एतौ शब्दभवौ । तथा । विराद् विलीयते । इति धात्वादेशे^४पूक्त इति नोक्तः ॥ यथा ।

गयविहूणे गयवेदूणो विलियसहिए सवेलूणो ।

विडयारिवल^५ विहुंडुयघोरमि विडप्पघोरो सि ॥५९॥ (६५)

धट्टे विसारओ तह विरिज्जयविलुं^६पिआ अणुगइट्ठा ।

भल्लायए विसमयं विवप्परं तह य वेयडुं ॥६५॥

विसारओ धट्टः । विरिज्जओ अनुचरः । विलुंपिअं अभिलषितम् । विसमयं विवप्परं वेयडुं त्रयोऽप्यसौ भल्लातकार्थाः ॥ यथा ।

अविरिज्जओ सि^७ कुट्टिअ विसारय किमंवए विलुंपेसि ।

विप्पव^८रोचिय गंतुं वेअडुवणमि विसमयं भुंज ॥६०॥ (६६)

सूईविद्धे विम्भेइयं चउरगइहयमि विक्रमणो ।

कौडे विलुंपओ णिसि च विड्डिरिक्का विडंकिया वेई ॥६७॥

विम्भेइयं सूच्या विद्धम् । विक्रमणो चतुरगतिसुरगः । विलुंपओ कौटः । विड्डिरिक्का रात्रिः । विडंकिया वेदिका ॥ यथा ।

1 BC तद्.

2 C °णा ॥५८॥

3 C चेय.

4 AB °पूक्ता इति नोक्ताः.

5 AB विहुंडु°.

6 AB °पिया.

7 AB कौटिय.

8 C °रोचिय.

एयं विडंक्रियठिअं पलोइउं विडिरिक्कवइवयणं ।

किमविड्भेइयकणय विलुंए दलसि विक्कमणगमणो ॥६१॥ (६७)

पच्छातावन्मि विणिव्वरं च कोसुंभयन्मि विरहालं ।

विच्चोययविड्भवणा उवहाणे तह वियालुओऽसहणे ॥६८॥

विणिव्वरं पश्चात्तापः । विरहालं कुसुम्भरक्तं वस्त्रम् । विच्चोयओ तथा विड्भवणं उपधानम् । 'विड्भमणं इत्यन्ये । वियालुओ असहनः ॥ यथा ।

विड्भवणे विच्चोईकए भुए जूडके य उक्किहिए ।

जइ विरहालवईए कुवसि वियालुयविणिव्वरो होहो ॥६२॥ (६८)

धाणा विलिंजराओ विअंगिअं णिंदियत्यन्मि ।

विक्केणुअं च विक्केजे विकराले विडिच्चिरं चेय ॥६९॥

विलिंजरा धानाः । विअंगिअं निन्दितम् । विक्केणुअं विक्रीयम् । विडिच्चिरं विकरालम् । विडिंचियं इत्यन्ये ॥ यथा ।

विरहविडिच्चिर^१अंगे तीइ ^२विअंगिअसहीइ फुट्टंति ।

^३मुत्ता विलिंजराउ व तुमं तु विक्केणु^४ए थिर^५यसत्तो ॥६३॥ (६९)

कोमलअवलंगीए विलिब्बिली विहरियं च सुरयन्मि ।

विप्फाडियं च विहंडियं च विप्पिंडियं च णासियए ॥७०॥

विलिब्बिली कोमलनिःस्थामतनुः । विहरियं सुरतम् । विप्फाडियं विहंडियं विप्पिंडियं त्रयोऽप्येते नाशितार्थाः ॥ यथा ।

विप्फाडियं^६साहिम विहंडियपारेव^{१०}एहिं कयरावं ।

^{११}विप्पिंडियभयलज्जं विलिब्बिलीविहरियं भरिमो ॥६४॥ (७०)

1 C विभमं. 2 AB °गियं. 3 AB °गुरं. 4 C °र अङ्गे. 5 AB वियंगियं.

6 B मुत्ता. 7 C °एत्थिरं. 8 B °य गीए. 9 AB °सहिम. 10 C °एहि.

11 AB विप्पिंडिं.

पुष्पगृहभोग्यजलोत्सेसु विचारियविरल्लिया चैय ।

भक्षियजलहिंसु विमदयविसालया तह विहाडणमणत्थे ॥७१॥

विचारिया पूर्वाह्नभोजनम् । विरल्लियं जलार्द्रम् । विस्वारितार्थं तु तनोतेरादेशे सिद्धम् । विमदयं भर्त्सितम् । विसालश्च जलधिः । विहाडणं अनर्थः ॥ यथा ।

गुणमणिविसालय तुहं विहाडणगयाण वेरिअसिस्सूण ।

विमदयगुरूण अंसुयविरल्लियाणं विचारिया कत्तो ॥६५॥ (७१)

मलिणम्मि विसंवायं ^१विअओलियमवि विअंसओ वाहे ।

णट्टे विजरियं तह कोलाहलयम्मि विमलहरो ॥७२॥

विसंवायं तथा ^३विअओलिअं मलिनम् । विअंसओ व्याधः । विजरियं नष्टम् । विमलहरो कलकलः ॥ यथा ।

मयणविअंसय विअओलिओ विसंवायकम्मणा तं सि ।

जलहरविमल^५हरविजरिया विरहि^७ओओ जं हणसि ॥६६॥

अत्र । विहोडइ ताडयति । विउडइ विप्यगालइ नाशयति । विच्छोलइ कम्मयति । विठवइ अ^७र्जति । विरोलइ मथ्नाति । ^९विअट्टइ विलोडइ विसंवदति । विस्सूरइ खिद्यते । विसट्टइ द^९लति । विहोरइ विरमालइ प्रतीक्षते । विड^{१०}विड्डइ रचयति । एते धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः ॥ (७२)

काले कज्जअयाणो विलुत्तहियओ तरंगए वीली ।

वीची लहुरच्छा वीसुं जुअए वीलणं च पिच्छिलए ॥७३॥

१ C °लाद्रां.

२ AB विथलियम°.

३ AB विउलियं.

४ AB वियंस°.

५ A °हराओ विजरि°.

B °हजरि°.

६ C °णोर.

७ AB °अयति.

८ AB वियडइ.

९ A °लयति.

१० A °विड्डइ. B °विट्टइ.

विलुत्तहियओ यः काले कार्यं कर्तुं न जानाति । वीली तरङ्गः । वीची
लघुरय्या । वीसुं युतकं पृथगित्यर्थः । सामस्त्यवाचकसु वीसुंशब्दो विष्वक्-
शब्दभवः । वीलणं पिच्छिलम् । अत्र । वीसालइ मिययति । वीसरइ
विस्मरति । एतौ धात्वादशेषूक्ताविति नोक्ता ॥ यथा ।

जं णिसि वीचीए जलवीलीगयवीलणत्तणाइ तुमं ।

ण गओ सि हविय वीसुं तं दइयं ता विलुत्तहियओ सि ॥६७॥ (७३)

वुप्फं च सेहरे गहगहिए ^१वेप्पो पसुम्मि ^२वेँढी य ।

वेलं च दंतमंसे वेणो विसमे णईतूहे ॥७४॥

वुप्फं शेखरः । वेप्पो भूतादिगृहीतः । वेँढी पशुः । वेलं दन्तमांसम् ।
वेलेत्यन्ये । वेणो विषमः सरिदवतारः ॥ यथा ।

वेँढिं हणित्तं जंसे धावसि वेप्पो व्व विप्प जडवुप्फ ।

तो वेँणाओ ^४पडिओ पडियदसणमूलवेल लहसु फलं ॥६८॥ (७४)

वेत्तं च अच्छवत्थे विडंबणाए य वेलंबो ।

वयणिज्जे वेणियवेसणा य मउअम्मि वेअल्लं ॥७५॥

वेत्तं अच्छवस्त्रम् । वेलंबो विडम्बना । वेणियं तथा वेसणं वचनीयम् ।
वेअल्लं मृदु । वेअल्लं असामर्थ्यमित्यन्ये ॥ यथा ।

^५वेअल्लवेत्तं^६मेअं अवेणियं पामराण दंसंतो ।

अखाणत्तणवेसणवेलंबं लहसि वणिउत्त ॥६९॥

अत्र वेसणं ओष्ठरादिकं केचित् पठन्ति ॥ (७५)

वेसाइ ^७वेल्लरी वेइया सलिलहारिणीए य ।

वेँढिअवेप्पुअवेरिज्जा वेँढिय^८सेसवासहाएसु ॥७६॥

1 A वेप्फी.

2 AB वेण्डी.

3 AB °षाउ.

4 AB omitted पडिओ.

5 AB वेयल्लं.

6 AB °मेयं.

7 AB वेल्लरी.

8 A °सिचं.

वेङ्करो वेङ्क्या । वेङ्क्या जलहारिणी । अङ्गुलिमुद्रावाचकस्तु वेदिकाशब्द-
भवः । वे^१दिअं वेष्टितम् । वेपुअं शिशुत्वम् । भूतगृहीतमित्यन्ये । वेरिज्जो
असहायः । एकाकीत्यर्थः । ^२वेरिज्जं साहायकमित्यप्यन्ये । यदाह गोपालः ।
असहायं वेरिज्जं साहायकमपि च केचिदिच्छन्ति ॥ यथा ।

अंधारवे^३दिआसुं दिसासु जं भमसि दिअर वेरिज्जो ।

गयवेपु^४अ तं णूणं तं वेङ्करिवे^५दयाहिं हरिओ सि ॥७०॥

अत्र वेङ्कद्र रमते इति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् ॥ (७६)

मणियारधरोलीसुं वेडियवेसंभराओ य ।

वेलुलियं वेरुलिए वेअडियं त^६ह य पच्चुत्ते ॥७७॥

वेडिओ मणिकारः । वेसंभरा गृहगोधा । वेलुलियं वैडूर्यम् । वेअडियं
प्रत्युप्तम् ॥ यथा ।

वेसंभरासिरोमणिवेलुलियाहरणमुपलच्छीए ।

वेडिय जइ देसि तुमं होसि तओ तीइ हियय^७वेअडिओ ॥७१॥ (७७)

वेडइओ वाणियए कलुससुराए य वेणसुरा ।

भमरम्मि वेणुणासो संकडए वेडिकिळं च ॥७८॥

वेडइओ वाणिजकः । वेणसुरा कलुषा सुरा । वेणुणासो भ्रमरः । वेडि-
किळं संकटम् ॥ यथा ।

महुपाणंघे अम्हे णि^८एवि वेडइय वेणुणासे व्व ।

किं लोयवेडिकिळे वेणसुरं देसि पाणिअं खिविय ॥७२॥ (७८)

वेवाइयमुल्लसिए वेङ्गाइयमवि य संकुइए ।

^९वेसत्तणम्मि वेसक्खिज्जं उसहम्मि वोवालो ॥७९॥

1 AB °दिअं. 2 AB विरिज्जं, 3 AB °दिआसुं. 4 AB °अयं णू°. 5 C °दयाहिं.

6 AB °ह अ. 7 AB वेयडिं. 8 C °ए वि. 9 C वेसं.

वेवाइयं उल्लसितम् । वेलाइयं संकुचितम् । वेसक्लिज्जं हेथत्वम् ।
अयमोष्ठयादिः प्रायेण । वोवाली वृषभः ॥ यथा ।

अमुणियवेसक्लिज्जं लज्जावेलाइयं इमं बालं ।

वेवाइयरोमंचो किं रे वोवाल छिपेसि ॥७३॥

अत्र वेरुलिअं वैडूर्यमिति शब्दभवम् । वेअडइ खचति । वेहवइ वच्चति ।
वेमयइ भनक्ति । एते धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः ॥७८॥

वोक्लिज्जो घरसूरे तह वोज्झयवोज्झमल्लया भारे ।

अणुचियवेसम्मि य वोमज्झो वोरच्छवोद्रहा ॥८०॥

वोक्लिज्जो अलीकशूरः । वोज्झओ तथा वोज्झमल्लो भारः । वोमज्झो
अनुचितो वेषः । वोमज्झिअं अनुचितवेषग्रहणमिति तु अस्यैव णिगन्तस्य
सिद्धम् । वोरच्छो तथा वोद्रहो तरुणः । वोद्रहो ओष्ठयादिः प्रायेण ॥ यथा ।

वो^१क्लिज्जय वोर^२च्छय असिवोज्झं फलयवोज्झमल्लं च ।

किं वहसि वोद्रहोणं मज्झे एसो खु वोमज्झो ॥७४॥ (८०)

वोहारं जलवहणं गहसियचोदसिक्खणम्मि वोरल्ली ।

^३वोसेअमुम्भुयाणे भरिउ^४ल्लट्ठम्मि वोसट्ठं ॥८१॥

वोहारं जलस्य वहनम् । वोरल्ली आवणशुक्लपञ्चतुर्दशौभव उत्सवविशेषः ।
केचिदिमामपि वोरल्लीमाहुः । वो^५सेअं उम्भुयाणं उन्मुखगतमित्यर्थः । वोसट्ठं
भृतोत्पठितम् ॥ यथा ।

^६अंसुयवोसट्ठच्छी वोसेअद्विया य विरहतावेण ।

कह पेच्छे वोरल्लिं वोहारमिसा किमित्थ सहि णेसि ॥७५॥

अत्र वोक्कइ विघ्नपयति । वोल्इ गच्छति । एतौ धात्वादेशेषूक्ताविति
नोक्ता ॥ (८१)

1 AB °क्लिज्जय. 2 AB °च्छय. 3 A वासिय°. B वोसिय°. 4 AB °ल्लट्ठम्मि. 5 AB °सेयं.

6 C अंसय°.

वोक्लिन्नियं च रोमंथे तह वोभीसणो वरायन्मि ।

दारेगदेसखेत्तेसु वडो अ वणोऽहियारस^१वएसु ॥८२॥

वोक्लिन्नियं रोमन्थः । वोभीसणो वराकः ॥ यथा ।

उप्पाइउमसमत्था जे चव्वियचव्वणं कुणंति कई ।

वोभीसणा फुडं ते वोक्लिन्नियकारिणो पसुणो ॥७६॥

॥ अथानेकार्थाः ॥

वडो द्वारैकदेशः क्षेत्रं चेति द्वयर्थः । वणो अधिकारः स्वपक्ष ॥ (८२)

^२वंठो अकयविवाहय^३णिस्सेहयखंडगंडभिच्चेसु ।

तणुवलियभूअगहिएसुं वप्पो वस्समच्छरत्तेसु ॥८३॥

वंठो अकृतविवाहो निःस्नेहः खण्डो गण्डो भृत्यश्चेति पञ्चार्थः । वप्पो तनुर्बलवान् भूतगृहीतश्चेति द्वयर्थः । क्षेत्रवाचकसु वप्रशब्दभवः । वस्सं अच्छं रक्तं च । अत्र । वले निर्धारणनिश्चययोः । वणे निश्चयविकल्पानुकम्प्यसंभावनेषु । एतौ शब्दानुशासने निपातावुक्ताविति नोक्तौ ॥ (८३)

भाडभडोसु वडप्पं वरडो तैलाडिदंसभमरेसु ।

वियसंतकलयलेसुं वयलो सेणणउलेसु वल्लाओ ॥८४॥

वडप्पं लतागहनं निरन्तरवृष्टिश्च । वरडो तैलाटी दंशभ्रमरश्च । दंशश्चासौ भ्रमरश्चेति विग्रहः । यदाह । वरडो तैलाटी स्यादिति । दंशभ्रमरविशेषो वरडोति च । ^४वयलो विकसन् कलकलश्चेति द्वयर्थः । वल्लाओ श्येनो नकुलश्च ॥ (८४)

खेत्ते घरे य वलयं सुंदरबहुसिक्खिएसु व^५त्तड्वो ।

वयणं मंदिरसेज्जामु ^६वप्पिणो खेत्तउसिएसु ॥८५॥

1 C °वचेसु. 2 AB वण्टो. 3 AB °निग्रेह°. 4 AB वेय°. 5 AB °लड्वो.
6 AB वप्पिणो.

वलथं चेतं गृहं च । वत्तद्वो सुन्दरो बहुशिक्षितश्चेति द्वयर्थः । वयणं मन्दिरं शय्या च । वप्पिणो क्षेत्रमुषितश्च ॥ (८५)

वल्लरमरस्समहिंसकत्वेत्तजुवसमीरणिज्जलवणेसु ।

सालविडंकेसु वरंडो ^२साहेज्जविकचेसु वग्घाओ ॥८६॥

वल्लरं अरण्यं महिषः क्षेत्रं युवा समीरो निर्जलदेशो वनं चेति स^३प्तार्थम् । वरंडो प्राकारः कपोतपाली चेति द्वयर्थः । वग्घाओ साहाय्यं विकसितश्च । अत्र । वल्लइ आरोपयति गृह्णाति च । वंफइ वलति काङ्क्षति च । एतौ धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्तौ ॥ (८६)

अंगम्मि वट्टमाणं गंधदव्वाहिवासमेण य ।

वत्थाहरणम्मि तहा अब्भुदयावेयणम्मि ^४वड्डवणं ॥८७॥

वट्टमाणं अङ्गं गन्धद्रव्याधिवासमेदश्च । ^४वड्डवणं वत्थाहरणमब्भुदयावेदनं चेति द्वयर्थम् । अत्र वरहाडइ निःसरति धातवोऽर्थान्तरंऽपीति [सिद्धहेमं ८, ४, २५८] निषेधति चेति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः ॥ (८७)

वाउत्तो विडजारेसु विल्ल^५मच्छे विलसिए य ।

ठाणविचालेसुं विक्खंभो दौह^६जहणेसु वि^७क्खिस्सं ॥८८॥

वाउत्तो विटो जारश्च । वायउत्तो इत्यन्ये । विल्लं अर्च्छं विलसितं च । विक्खंभो स्थानमन्तरालं च । विस्तारवाचकसु विष्कम्भशब्दभवः । वि^७क्खिस्सं आयतं जघनं च । अवतीर्णमित्यप्यन्ये ॥ (८८)

विडिमो सिमुमियगंडेसु दिट्ठवौसंतणसु विव्वाओ ।

खलभिक्खवेज्जवावियदाणेसुं विप्पयं चय ॥८९॥

1 AB °तद्वो.

2 AB साहिज्ज°.

3 AB °प्तार्थः.

4 AB वट्टव°.

5 AB °मत्से.

6 C °जघणे°.

7 AB °क्खिस्सं.

8 AB °क्खिस्सं.

विडिमो बालसृगो गण्डकचेति द्वयर्थः । विव्वाओ अवलोकितो विश्रान्तश्च ।
विष्यं खलभिन्ना वैद्यो वापितं दानं चेति चतुरर्थम् ॥ (८८)

^१विडिरमाभोगरउद्देसु विलासजघणेसु विच्छेओ ।

विहिगोसेसु विहाणो संभाचोरेसु य वियालो ॥८९॥

विडिरं आभोगो रौद्रं च । विच्छेओ विलासो जघनं च । विहाणो विधिः
प्रभातं च । वियालो संध्या चौरश्च ॥ (८९)

विरहो रहकोसुंभेसु ^२वित्तई गव्विविलसिएसुं च ।

परिपाडियम्मि विचिए विरलम्मि य विच्छियं होइ ॥९०॥

विरहो एकान्तं कुसुम्भरक्तवत्तं च । वित्तई गर्वितो विलसितं च । वित्तई
गर्व इत्यन्ये । विच्छियं पाटितं विचितं विरलं चेति त्रयर्थम् ॥ (९०)

विमलियमवि पसुत्तं मच्छरभणिए ससदे य ।

विसमियममलोत्थरिएसु विलइयमहिज्जदीणेसु ॥९१॥

विमलियं मत्सरभणितं सशब्दं चेति द्वयर्थम् । विसमियं विमलमुत्थितं च ।
विलइयं अधिज्यं दीनं च ॥ (९१)

हयविरलेसु विरिं'चरममलम्मि विरिंचिओ विरत्ते य ।

फाडियधारासुं विंचिणियं वीअं च विधुरतक्काले ॥९२॥

विरिंचिरो अश्वो विरलं च । विरिंचिरा धारेति केचित् । विरिंचिओ
विमलो विरक्तश्च । विंचिणियं पाटितं धारा च । अत्र विम्हरइ स्मरति
विस्मरति चेति धात्वादेशेषूक्तमिति नोक्तम् । वीअं विधुरं तत्कालं चेति
द्वयर्थम् ॥ (९२)

१वुसो भीओव्विगोसु चोरमुसलेसु वेलू अ ।

वेल्लो केसेसुं तह पल्लववल्लीविलासेसु ॥८४॥

वुसो भीत उद्दिग्गश्च । ओष्ठरादिरयं प्रायेण । वेलू चोरो मुसलं च ।
वेल्ला केशाः । वेल्लो पल्लवः । वेल्ला वल्ली । वेल्लो विलासश्चेति चतुरर्थी
वेल्लशब्दः । अत्र वेव्वे भयवारणविषादामन्त्रणार्थेषु प्राक्ततलक्षणे निपातेषूक्त इति
नोक्तः ॥ (८४)

वेद्दुवो उद्धीकयविसंठुलाविद्धसि^३ठिलियंगेसु ।

वेअल्लो^१धतमेसुं वेयारियमवि पयारिय^२कएसु ॥८५॥

वेद्दुवो ऊर्ध्वीकृतो विसंस्थुल आविद्धः शिथिलतां गतश्चेति चतुरर्थः ।
वेअल्लो अन्धोऽन्धकारश्च । वेयारियं प्रतारितम् । वेयारिया केशाश्चेति द्वयर्थी
वेयारियशब्दः ॥ (८५)

वेहविओ^१णायरक्कोवणेसु वेलाइअं च ^४मिउदीणं ।

वेल्लहलो मउअविला^६सीसुं वोज्जर^७मईअभीएसु ॥८६॥

वेहविओ अनादरो रोषाविष्टश्च । वञ्चितार्थसु वञ्चिधात्वादेश^१सिद्धः ।
वेलाइअं मृदु दीनं च । वेल्लहलो कोमलो विलासी च । अत्र वेहवइ
उपालभते वञ्चति चेति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः । वोज्जरं अतीतं भीतं च ।
अत्र वोज्जइ व्रस्यति वीजयति चेति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः ॥ (८६)

॥ इत्याचार्यश्रीहंसचन्द्रविरचिता^१यां देशीनाममालायां सप्तमो वर्गः ॥

1 AB वुसो. 2 C °ठिलइ°. 3 C °कचेसु. 4 AB मउ°. 5 AB °सीसु.
6 AB °मसीतभी°. 7 AB omitted from °सिद्धः to वेह°. 8 AB °यां देशीशब्द-
संग्रहचौ सप्तमो वर्गः ॥ यथा ३८५ ॥

अष्टमवर्गः ।

अष्टमवर्गे प्राकृते शेषी न संभवत इति सादयः प्रस्तूयन्ते ।

सौहकुमुएसु सटिसंफा सहसंधारिया जोग्गे ।

सत्तौ वंकतिवयवट्टुलदारु सत्यसेहिया य गए ॥१॥

सटो सिंहः । संफं कुमुदम् । सहो तथा संधारिओ योग्यः । सत्तौ वक्रपादत्रयं वृत्तं दारु । यदाह । पङ्कपायसरिसं तिदारुयं उ'हणिमिअ-
आयरिसं । तं जाणसु सत्तिं । इति । गोपालस्तु । सत्तौ कलसाधारो
दारु भवेत्तत्पसमसमुच्छ्रयणम् । इत्याह । सत्यो तथा सेहियो गतः ॥ यथा ।

संफच्छी सटिमज्जा संधारियसयणसेहिए दइए ।

सत्तौसत्यं कलसं रयंतसहवारिणा भरइ दइया ॥१॥ (१)

संगा संडी वग्गा संपा कंची सरा माला ।

संखो बंदी सरली चोरीइ सरत्ति सहसत्ये ॥२॥

संगा तथा संडी वग्गा । संपा काञ्ची । सरा माला । संखो मागधः ।
सरली चौरिका । सरत्ति सहसा ॥ यथा ।

समरे संखवहए सरलिभुणीइ दढसंपस^१रियाए ।

सुहडे सरत्ति वालयसंगे संडीइ धरियए तुरओ ॥२॥ (२)

सज्जोक्कं पच्चग्गे सउणं रुढे पसूणए सटयं ।

सलली सेवा सभरो गिह्वे सद्धाइ सगयं च ॥३॥

सज्जोक्कं प्रत्यग्रम् । सउणं रुढम् । सटयं कुसुमम् । सलली सेवा ।
सभरो गृध्रः । सगयं अद्वा ॥ यथा ।

1 AB °हनिमियपाइरसं.

2 AB °फली.

3 C °रियाइ.

तुह सज्जोके सढए सभरो मंससगएण सललिपरो ।

होइ विलक्खो किंसुयसउणमिणं वा मलीमसमुहाणं ॥३॥ (३)

सत्थरसंगोल्लौसंगेल्ला णिअरम्मि संगहो मोढ्मे ।

सत्तल्लौ सीहालौ पसवजरा संभवो सुरा सविसं ॥४॥

सत्थरो संगोल्लौ संगेल्लो त्रयोऽप्येते समूहार्थाः । शय्यार्थस्तु सत्थरो स्वस्तर-
शब्दभवः । संगहो गृहोपरि तिर्यग्दारु । केचित्तु संगहो मुक्को इति पठन्तः
संगहशब्दं मुक्तपर्यायं व्याचक्षते । सत्तल्लौ शिफालिका । संभवो प्रसवजरा ।
सविसं सुरा ॥ यथा ।

जायवसंगोल्लौणं खयं^१सुणंता वि खीवसं^२गेल्ला ।

बुद्धिं^३विहीणा संभवगय व्व सविसं विसं ति^४ण सुणंति ॥४॥

बहुणो वि ण कापुरिसा हुंति महारंभकज्जभारखमा ।

सत्तल्लिसत्थरेहिं^५ ण संगहो होइ कइया वि ॥५॥ (४)

सखियमोल्ले दप्पोड्डुरे सराहो दिए सवासो य ।

संफाली पंतीइ सयग्घि^६सइत्ता घरट्टिमुइएसु ॥५॥

सखियं आर्द्रम् । सराहो दर्पोड्डुरः । सवासो ब्राह्मणः । संफाली पङ्क्तिः ।
सयग्घी घरट्टी । शतघ्नीशब्दो येषां संस्कृते प्रसिद्धस्तेषां न देशी ।^६सइत्तो
मुदितः ॥ यथा ।

होसि सराहसवासय ण^७सइत्तो भोयणेण जं तुज्ज ।

^८रदसंफालिसयग्घी^९ ण हु थक्कइ सखियम्मि सुक्के य ॥६॥ (५)

^{१०}सखेज्झो जक्खे सव्वला कुसौ^{१०}संवरम्मि संखालो ।

संकरसाहीओ रक्खाए णियडे^{११}सगेदं च ॥६॥

1 A सुखं

2 AB °गेल्लौ

3 C °विहीणा

4 AB न

5 C °सयत्ता

6 C सयत्ती

7 A रदसं

8 AB न

9 AB सत्तेज्झो

10 C संवरं

11 A °गेल्लं B °गेल्लं

सखेज्जी यत्तः । सव्वला कुशी । संखालो ^१संवराख्यो मृगविशेषः ।
संकरो तथा साही रथ्या । सगीहं निकटम् ॥ यथा ।

वेससगीहे संकरमज्जे णं आसि तं सुहडमाणी ।

सव्वलहत्यो संखालभया किं भरसि साहिंसखेज्जं ॥७॥ (६)

संखलिसंदेवा संखपत्तसीमामु संगयं मट्टे ।

सेणम्मि सवाओ संघाडी जुयले खलम्मि संभुल्लो ॥७॥

संखली शङ्ख^१पत्रं ताडङ्कः । संदेवो सीमा । नदीमेलक इत्येके । संगयं
मच्छणम् । सवाओ श्येनः । संघाडी युगलम् । संभुल्लो दुर्जनः ॥ यथा ।

समरासंगय रिउखगसवाय गायंति मलयसंदेवे ।

चलसंखलिसंघाडीउ ^२किस्सरो तुह जसं असंभुल्ला ॥८॥ (७)

असुयंधि संधियं सउली ^४चिल्ली वड्ढअरम्मि संघोडी ।

संपस्ससंपणा घयउरत्थगोह्मपिट्टम्मि ॥८॥

संधियं दुर्गन्धम् । सउली शकुनिका । संघोडी व्यतिकरः । संपणा
तथा संपणा छतपूर्^५रार्थं गोधूमपिष्टम् ॥ यथा ।

रक्खसु तुमं असंधियसंपणपायम्मि सउलिसंघोडिं ।

जं अज्ज ^६आगमिस्सद्द वल्लहसंपस्सभोयणो दइओ ॥९॥ (८)

^७संजडं सप्पंदे सच्छहसरिसाहुला सरिसे ।

संभलिसण्हार्दसहउत्थियसुहउत्थिआउ दूईए ॥९॥

^७संजडं सस्पन्दम् । सच्छहो तथा सरिसाहुलो द्वावप्येतौ सदृशार्थौ ।
संभली सण्हार्द सहउत्थिया सुहउ^८त्थिआ चत्वारोऽपि दूतौवाचकाः ॥ यथा ।

1 C शम्भरा^१. 2 C ^१पवता^१. 3 AB किन्नरी. 4 C चिल्ला. 5 C ^१रार्थगो^१.

6 AB आगिमिस्स^१. 7 C संजडं. 8 AB ^१त्थिया.

संभलिसहउत्थिवरे सुहउ^१त्थिअसच्छहेण कम्मेण ।

तं सण्हार्हं जं तुह माणमसरिसाहुलं अ^२संजहं ॥१०॥ (८)

सत्तत्थो अहिजाए पडिवेसियए सइज्झो य ।

संजत्थो कुविए सद्दालं ^३सिंदीरसिंखला णिउरे ॥१०॥

सत्तत्थो अभिजातः । सइज्झो प्रातिवेशिकः । सइज्झियं तु प्रातिवेश्यम् ।
संजत्थो कुपितः । संजत्थो कोप इत्यन्ये । सद्दालं ^४सिंदीरं सिंखलं त्रयोऽप्येते
नूपुरार्थाः ॥ यथा ।

किं सत्तत्थे दइए संजत्था होसि रणिरसिंदीरे ।

तुह सद्दालपडिरवो ण सइज्झे सिंखलारवोऽस्याए ॥११॥ (१०)

सयठा लंबकचा संपत्थियसयराहया सिग्घे ।

संपासंगं दीहे सलहत्थो दव्वियादहत्थम्मि ॥११॥

सयठा लम्बकेशाः । अत्र । सयली मीनः । सरडो कृकलासः । एतो
शकलिन्सरटशब्दभवौ । तथा । संखाइ संस्तप्रायते । सहइ राजते । इति
धात्वादेशे^५पूजाविति ^६नोक्ता । संपत्थियं तथा सयराहं शीघ्रम् । संपासंगं
दीर्घम् । सलहत्थो दर्वादीनां हस्तकः ॥ यथा ।

संपत्थिय सयराहं तीइ घरे सावराह मा वच्च ।

जं अच्छइ वरसयठा संपासंगसलहत्थहत्था सा ॥१२॥ (११)

सप्पे सराहओ संवेल्लियसं^७वट्ठिआ य संवरिए ।

सरिवाओ सीहरओ आसारे ^८पेरिए सउलियं च ॥१२॥

सराहओ सर्पः । संवेल्लियं तथा सं^{१०}वट्ठिअं संवृतम् । सरिवाओ तथा
सीहरओ आसारः । सउलियं प्रेरितम् ॥ यथा ।

1 AB °त्थियसत्थहे° . 2 C °संजुह° . 3 AB सिंजीर° . 4 AB सिंजीरं सेंख° .
5 AB °योऽपि नू° . 6 AB °पूजाः सं° . 7 C नोक्ताः सं° . 8 A °वट्ठिया .
9 A पोरि° . 10 AB °वट्ठियं .

सरिवायन्मि सराह्यघोरे संवेल्लियं कुणसु माणं ।

जं सोहरयसउलिओ कुव^१इ असंवट्ठिअं मयणो ॥१३॥

इह ॥ सराह्यं जाण पयलायं ॥ इत्यभिमानचिह्नसूत्रपाठे स्थिते ऽन्योन्य-
पर्यायतया हावपि सर्पवाचकावित्यजानता पयलाओ शराहत इति व्याख्याय
पाठोदूखलेन यदुदाहृतम् ।

सरडो व्व विविहरूवो कओ सि तं जीइ सुहय तं चेय ।

अणुणयसु मयणपयलाइयं हि मा मं कयत्थेसु ॥१४॥

मयणपयलाइयं मदनशराहतामित्यर्थः । तदेतदसमञ्जसम् । यत्पूर्वदेशीषु
पयलाओ सराहओ इति सर्पनाममध्ये पठितम् । अभिमानचिह्नेनैव स्ववृत्तावुदा-
हृतम् ।

अइपच्चलो त्ति ^२हसिओ वाहो पल्लीइ वाहवहुआए ।

दइण अणिम्मिसं तिक्खपलासीइ पयलायं ॥१५॥

एवं च । अधुनातनदेशीकाराणां तद्व्याख्यातृणां च कियन्तः संमोहाः
परिगण्यन्ते । किं वा परदोषोद्धनेन । मोहापसारणार्थं त्विदमुक्तमित्यलं
बहुना ॥ (१२)

संघासयसमसीसी फड्ढाइ समुगियं पडिक्खियए ।

सत्यइयं साणइयं तेयविए सुमरिअम्मि सरमेयं ॥१३॥

संघासओ तथा समसीसी स्वर्धा । समुगियं प्रतीक्षितम् । यदाह ।
॥ प्रतिपालितं समुगियं ॥ इति । अत्र प्रतिपालितशब्दस्य प्रतीक्षितमित्यर्थो-
ऽस्माभिव्याख्यातः । यदि तु पालनमात्रं प्रतिपालितशब्दस्यार्थस्तदप्यसु ।
केवलं सद्ब्रह्मदयाः प्रमाणम् । सत्यइयं तथा साणइयं उत्तेजितम् । सरमेयं
स्मृतम् ॥ यथा ।

साणइए सत्यइओ संघासयउड्डुरे ससमसीसी ।

समरसमुगिय^३खिण्णारिभूवसरमेयसत्थो सि ॥१६॥ (१३)

संखद्रहो य गोलाद्रहन्मि लद्वन्मि संपडियं ।
सच्चिन्नसंघयणा सच्चसरौरसु सहरला महिसौ ॥१४॥

संखद्रहो गोदावरीरुदः । संपडियं लब्धम् । सच्चिन्नयं सत्यम् । संघयणं
शरीरम् । सहरला महिषौ ॥ यथा ।

संपडियवन्महाणलतावा पीणत्यणौ सहरलव्व ।
सच्चिन्नयसंकेया संखद्रहं सरइ चारुसंघयणा ॥१७॥ (१४)

संगोवियन्मि संजमियं णिव्विवरन्मि संकडिन्नं च ।
साविहजंतुन्मि य सरलीआ संसप्पियं च मेकियए ॥१५॥

संजमियं संगोपितम् । संकडिन्नं निष्कृद्रम् । सरलीआ श्वावित्संघः
प्राणौ । कीटभेद इत्यन्ये । संसप्पियं मङ्कितम् । उत्प्लुत्य गतमित्यर्थः ॥ यथा ।

सरलीआसूलतिक्लियणहक्खए संजमेसि जीइ तुमं ।
संसप्पियं कुण पुणो तीए च्चिय संकडिन्नपेन्माए ॥१८॥ (१५)

घूयन्मि सहगुहो तह सत्तिअणा आहिजाईए ।
संखलयं संबूए संसाहणमवि य अणुगमणे ॥१६॥

सहगुहो घूकः । सत्तिअणा आभिजात्यम् । संखलयं शम्बूकः । श्रुत्या-
कारो जलजः प्राणिविशेषः शम्बूकः । संसाहणं अनुगमनम् ॥ यथा ।

संखलयदंतं हिंडसि जं बाहिं सहगुहो व्व राईसु ।
ता तं गयसत्तिअणो किमन्ह संसाहणं कुणसि ॥१८॥ (१६)

संडोलिओ अणुगए सच्चविअं तह अहिप्पेए ।
संगोढणो अ वणिए समुच्छणो सोहणो य वद्वणिया ॥१७॥

संडोलिओ अनुगतः । सच्चविभ्रं अभिप्रेतम् । दर्शनार्थंस्तु दृशेः सच्चवादेश-
सिद्धः । संगोढणो व्रणितः । समुच्छणी तथा सोहणी संमार्जनी । यस्तु ॥
१वृणियं जाण समुच्छणिं च बहुआरियं तह य । इति पाठं दृष्ट्वा २वृणि-
समुच्छणिशब्दौ वधूपर्यायत्वेन व्याचष्टे स बहुआरीशब्दविप्रलब्धो बहुआरीशब्दं
संमार्जनीवाचकं नावगच्छति । तथैव च ३लच्छमुपलक्षयति । यद्धनपालः ।
समुच्छणिया १वृणिया बोहारी ॥ इति । गोपालोऽपि समुच्छणी वर्धनीत्याह ।
देवराजोऽपि । १वृणिया सोहणिया बहुआरी तह य मज्जणिया ॥ इत्याह ।
द्रोणाचार्योऽपि । २वृणिसमुच्छणीओ बोहारी ॥ इत्याह । अभिमानचिह्ने-
नापि स्ववृत्तावुदाहृतम् ॥ यथा ।

सुणइ समुच्छणिसइं जह जह सुणहा सइज्जयघरेसु ।

छिंछेण सुयइ तह तह पइं पहाए विसुरंती ॥२०॥

उअह ४पमुच्छंतीए दवाइरित्ताइ जंपमाणस्स ।

१वृणियाइ पहारो ५दिस्सो असइइ दिअरस्स ॥२१॥ इति ।

तदेवं बहुदेशीपर्यालोचनेन समुच्छणीप्रभृतयो बहुकरिकापर्याया इति
निश्चितमस्माभिः ॥ यथा ।

संडोलिओ सि तइया समुच्छणिकराइ सोहणीहत्थ ।

लक्खिज्जइ सच्चविभ्रं सिद्धं संगोढणाहरेण तुह ॥२२॥ (१७)

परितावियम्मि ६सम्पत्तियं च संपत्तिया बाला ।

संदट्टयं च संलग्गयम्मि सच्चवियं रइए ॥२८॥

सम्पत्तियं परितापितम् । संपत्तिया बाला । पिप्पलीपत्रवाचकोऽपि
संपत्तियाशब्दो लक्ष्येषु दृश्यते । सं७दट्टयं संलग्नम् । कप्रत्ययाभावे सं८दट्टं
इत्यपि । संदट्टं संघट्ट इत्यन्ये । सच्चवियं रचितम् ॥ यथा ।

1 AB वृणि°. 2 A वृणि° B वृणि°. 3 AB लच्छमु°. 4 AB समु°.
5 AB दिओ. 6 AB सन्नति°. 7 A °दट्टयं च संल°, B °दट्टयं ल°. 8 AB °दट्टं,

संपत्तिद्याद् 'सम्पत्तियन्मि तुज्ज विरहग्निणा हिअए ।
सच्चेवियाउ माला सं^१दट्टजलद्दया य सुकंति ॥२३॥ (१८)

सइलंभं सइदिट्ठं सइसुहसइदंसणाद् मणदिट्ठे ।

संखवइल्लो हालियक्कंदोत्थाइरवइल्लन्मि ॥१६॥

सइलंभं सइदिट्ठं सइसुहं सइदंसणं एते चत्वारोऽपि चित्तावलोकितार्थाः ।
संखवइल्लो हालिकक्कन्दोत्थायी बलोवदः ॥ यथा ।

सहि णिमि सइसुहसउहे सइदंसणसयणयन्मि सइदिट्ठो ।

संखवइल्लो व्व पिअो सइलंभरई य ता विहाणं जा ॥२४॥

अत्र । संखुड्डइ रमते । संदाणइ अवष्टभं करोति । ^३संखामइ आद्रियते ।
संगलइ संघटते । संदुमइ संधुकइ प्रदीप्यते । संभावइ लुभ्यति । एते
धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः ॥ (१८)

ससराइयं च णिप्पिट्ठे समइच्छियमइकंते ।

मोरे सइलासय^४सिंढा खंदे सइसिलिंबो य ॥२०॥

ससराइयं निष्पिष्टम् । समइच्छियं अतिक्रान्तम् । सइलासओ तथा ^५सिंदो
मयूरः । सइसिलिंबो स्कन्दः ॥ यथा ।

सइलासयपियसमए समइच्छियअवहिआगए दइए ।

ससराइयविरहदुहा सहि णच्चसु सइसिलिंब^६सिंदो व्व ॥२५॥ (२०)

कितवे सअक्खगत्तो सेलूसो जलधरे समुद्दहरं ।

सवडंसुहो अहिमुहे धम्मच्चत्तोसहे सइरवसहो ॥२१॥

सअक्खगत्तो तथा सेलूसो कितवः । समुद्दहरं पानीयगृहम् । सवडंसुहो
अभिमुखः । सइरवसहो धर्माय त्वक्तो वृषभः ॥ यथा ।

सेलूसहारिणट्ठो सवडंसुहसइरवसहपक्खलिओ ।

एसो सअक्खगत्तो लुक्कइ वेसासमुद्दहरे ॥२६॥ (२१)

1 AB सपत्ति°.

2 AB °दट्टज°.

3 AB सन्नाम°.

4 AB °सिण्ढा.

५ AB सिण्ढो.

6 AB सिण्ढ व्व.

7 AB °रस°.

सत्तावीसं^१जोअणमिंदुं सवयन्मि समरसद्द^२हयं ।

जाण^३विसीए सारिं सालं साहाइ केसर^४साइं ॥२२॥

सत्तावोसंजोअणो इन्दुः । समरसद्दह्यो समानवयाः । सारो^५विसी
ऋषीणामासनमित्यर्थः । सारो^६मृत्तिकेत्यन्ये । साला शाखा । साईं केसरम् ॥
यथा ।

सत्तावीसं^१जोअणमुही समरसद्दहय तुह कए सा ।

सालतले सारिठिया अच्चइ चंडिं ससाइपउमेहिं ॥२७॥ (२२)

सामुद्दो वरुए सावओ य सरहन्मि सामियं दड्डे ।

सामंती समभूमौइ सामरौ सिंबलीए य ॥२३॥

सामुद्दो इच्छुस^७दृशं दृणम् । सावओ शरभः । सामियं दग्धम् । सामंती
समभूमिः । सामरौ शाल्मलिः ॥ यथा ।

सामरिसामुद्दघणं दवग्गिणा सामियं गइंद वणं ।

इण्हिं सामंतीए सावयभीओ कहं होसिइ ॥२८॥ (२३)

साराडो आडोए साणूरं देवहरयन्मि ।

साउल्लो अणुराए सालंकी सालही य सारिइया ॥२४॥

साराडो आटिः । साणूरं देवगृहम् । साउल्लो अनुरागः । सालंकी तथा
सालही सारिका ॥ यथा ।

साराडि व्व णइं सा तरिउडिडयसालहि व्व साउल्ला ।

सालंकिफुडालावा आवइ संकेयसाणूरं ॥२९॥

1 AB °जोयण°.

2 AB °हयं.

3 C विसी°.

4 AB, साईं.

5 C विसी.

6 A वृत्ति°.

7 C °दृगलु°.

अत्र । सामर्थ्यं सामर्थ्यमिति शब्दभवम् । तथा । साहइ कथयति ।
सारइ प्रहरति । एतौ धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्तौ ॥ (२४)

साइयमवि सक्कारे सायंदूला य केअर्द्धे य ।

सासवुलो कविकच्छू सारमियं संभरावियए ॥२५॥

साइयं संस्कारः । सायंदूला केतकी । सासवुलो कपिकच्छः । सारमियं
स्मारितम् ॥ यथा ।

धिरतत्तसाइयाण वि उ'प्पाइतीइ कामकांडइ ।

सारमिया सासवुलं सायंदूले तए अम्हे ॥३०॥ (२५)

सालंगणी य अहि'रोहणीए साहेज्जओ अ अणुगहिए ।

साइज्जियमवलंबियमवगयमोहम्मि साहरओ ॥२६॥

सालंगणी अधि'रोहणी । साहेज्जओ अनुगृहीतः । साइज्जियं अव-
लम्बितम् । साहरओ गतमोहः ॥ यथा ।

साइज्जियणेमिज्जियो अंवासाहेज्जओ अहि'रुहेसु ।

सम्मारोहणसालंगणिं व साहरय उज्जितं ॥३१॥ (२६)

सारिच्छियसेआलीओ दुव्वा सारहम्मि साहिलयं ।

सालाणओ थुए साहंजयसाहंजणा य गोखुरए ॥२७॥

सारिच्छिया तथा सेआली दूर्वा । साहिलयं मधु । सालाणओ सुतः ।
सुत्य इत्यन्ये । साहंजओ तथा साहंजणो गोखुरः ॥ यथा ।

साहिलयवयण 'सेआलिसाम साला'णअ प्सिअ 'जमहं ।

साहंज'णेहिं सारिच्छि'कससाहंजए पहे खलिया ॥३२॥

अत्र । ^१साह्वरइ साह्वरइ संवृणोति । सारवइ समारचयति । सामगइ
स्निध्यति । सामयइ प्रतीक्षते । एतं धात्वादेशेषूक्ता इति नोक्ताः ॥ (२७)

सिग्गो खिग्गो सिंदू रज्जू कुक्कुडकिसेसु सिहिसिंगा ।

मच्छन्मि सित्थिसीहंडया पलालन्मि सिप्पसिंबीरा ॥२८॥

सिग्गो आन्तः । सिंदू रज्जुः । सिह्नी कुक्कुटः । सिंगं कथम् । सित्थो
तथा सीहंडश्चो मत्स्यः । यस्त्वेतौ सिद्धिपिण्डिकावाचकावाह स देश्यन्तरान-
भिज्ञो भ्रान्त एव । सिप्पं तथा सिंबीरं पलालम् ॥ यथा ।

^२जगजय सीहंडयइय सिह्निधय तुह सिंदुवइसिप्पभरो ।

सिग्गो सिंगा सिंबीरसेवले ^३लुलइ सित्थिश्चो व्व रिज्ज ॥ ३३ ॥ (२८)

सिंदीसिंदोला खज्जूरी सूईइ ^४सिब्बिसिब्बिणिया ।

सिंडं मोडियए ^५सिंढासिंवाडीउ णासियाणाए ॥२९॥

सिंदी तथा सिंदोला खज्जूरी । ^६सिब्बी तथा सिब्बिणी सूची । सिंडं
मोटितम् । ^७सिंढा तथा सिंवाडी नासिकानादः ॥ यथा ।

सिंदिवणे सिंदोलतले ^८मिंढं सुणिय ^९सिब्बिसममइणो ।

सिब्बिणिवड्डी सिंडंगी सिंवाडीइ उत्तरं देइ ॥ ३४ ॥ (२९)

परिपाडियन्मि सिद्धं रज्जे सिज्जूरसिंदूरा ।

भूयगहियन्मि सिंपुअमंछे सिलश्चो सिस्सुन्मि य सिलिंबो ॥३०॥

सिद्धं परिपाटितम् । सिज्जूरं तथा सिंदू^{१०} राज्यम् । सिंपुअं भूतव्यहीतम् ।
सिलश्चो उच्छः । सिलिंबो शिशुः ॥ यथा ।

1 A साह्वर°.

2 AB सिंबीरः प°.

3 AB जयजगसीहंडइ°.

4 AB लुलइ.

5 AB सिद्धि°.

6 AB सिह्नी°.

7 AB सिह्नी.

8 AB सिह्नी.

9 AB सिह्नी°.

10 A °रं सिंपु°.

सिद्धपरिकुंभिकुंभत्यल हरिमिंदूरसारसिञ्जूर ।
सिंधुअरूवा रखे जिअंति सिल'एहिं तुह रिउसिलिंवा ॥३५॥ (३१)

सिंगयसिंधुअसिंगिणिसिद्धत्या तरुणराहुगोरुहा ।
सिसिरं दहिन्मि सिद्धिणा थणेसु वरुणे सिअंगसुरजेढा ॥३६॥

सिंगओ तरुणः । सिंधुओ राहुः । सिंगिणी गौः । सिद्धत्यो रुद्रः ।
सिसिरं दधि । सिद्धिणा स्तनाः । ^१सिअंगो तथा सुरजेढो वरुणः ॥ यथा ।

सिद्धत्य^२सिअंगाण वि सिद्धणिज्जं सिंगिणीसिसिरखाय ।
पिडुसिद्धिणिं सिंगय सिंधुअमुह सुरजेढदिसि णियसु ॥३६॥ (३१)

डमरन्मि सियाली विडजलणेसु सिरिंगसिंदुवणा ।
हंसन्मि सिरिवओ सिरिमुहो मयमुहो सिरिहहौ पविया ॥३७॥

सियाली डमरः । सिरिंगो विटः । अत्र । सिद्ध इ स्पृहयति । सिंपइ
सिद्धति । एतौ धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्तौ । सिंदुवणो अग्निः । सिरिवओ
हंसः । औवदपत्तिवाचकसु शब्दभवः । सिरिमुहो मदमुखः । मदो मुखे
यस्येति विग्रहः । सिरिहहौ खगपानभाजनम् ॥ यथा ।

ओ पियइ रिउ विरइयसियालिए तुह पयावसिंदुवणे ।
सिरिमुहसिरिंगहसिओ पलिव सिरिवयसिरिहहौइ जलं ॥३७॥ (३२)

सिहरिणिसिहरिल्ला म^३जियाए सिंगेरिवन्ममवि रप्पे ।
सिरिवच्छीवो सुद्धो गोवाले सित्थए सौयं ॥३८॥

सिहरिणी तथा सिहरिल्ला मार्जिता । सिंगेरिवन्मं वल्मीकः । सिरिवच्छीवो
तथा सुद्धो गोपालः । सौयं सिक्थम् ॥ यथा ।

1 C °एहिं. 2 AB सिधंगी. 3 AB °सिधंगा°. 4 AB °सुयसु°. 5 A °रिअहो.
6 C °जिआइ.

सिंगेरिवन्मसुहसिरिवच्छीवय सुहपुत्त एयाए ।

सौययमउयंगीए सिंहरिक्क^१पियाए सिंहरिणिं देसु ॥३८॥ (३३)

पवरसिरक्कभडीसुं सौसयसौसक्कसौइयाओ य ।

सौउगयं सुजाए सौहलयं धूवजंतम्मि ॥३९॥

सौसयं प्रवरम् । सौसक्कं ^२शिरक्कं शिरस्त्राणमित्यर्थः । सौइया भडी निरन्तरवृष्टिरित्यर्थः । अत्र सौसइ कथयतीति धात्वादेशेषूक्त इति नोक्तः । सौउगयं सुजातम् । सौहलयं वस्त्रादिधूपयन्त्रम् ॥ यथा ।

उअ सौउगय तुह सरसोइयरइयविव^३राइं वेरीणं ।

रणसिरिसौहल^४याइं व सौसयसौसक्कसौसाइं ॥४०॥ (३४)

सौमंतयं च भणियं सौमंतालंकरणभेए ।

सौलुट्टयं च तउसे करवंदीए य सौ^५हणहौ ॥४१॥

सौमंतयं सौमन्ते भूषणभेदः । सौलुट्टयं । कप्रत्ययाभावे सौलुट्टं त्रपुसम् । सोहणहौ करमन्दिका । तत्कुसुममित्यन्ते ॥ यथा ।

सौलुट्टयसौहणहौफलवणिअ सुणेसि किं ^६ण अप्पाणं ।

जं आसत्तो तीए मणिमयसौमंतयं पि मण्हेसि ॥४२॥ (३५)

सौरोवहासिया लज्जाए उक्का सुली सुईं ^७बुद्धी ।

सुहरा चडयाभेए सुट्टिओ संते सुहे सुहेल्लौ य ॥४३॥

सौरोवहासिया लज्जा । सुली उक्का । सुईं ^८बुद्धिः । सुहरा चटकामेदः । यस्या अधोमुखं नीढं भवति । सुट्टिओ अन्तः । सुहेल्लौ सुखम् । सुहेल्लौत्यन्ते ॥ यथा ।

रखे दवसुलितत्ता गयसुइसौरोवहासियसुहेल्लौ ।

सलहंति तुज्ज रिउणो सुट्टिया सुहरं पि णेड्डठियं ॥४४॥ (३६)

1 C °पियाइ. 2 AB सिरक्कं शिरस्त्रा°. 3 C °राइ. 4 C °याइ. 5 AB °हणहौ.

6 A °लुट्टयं. 7 AB न. 8 AB बुद्धी. 9 AB बुद्धिः.

सुंघियसुलससुवखा य घाणकोसुंभञ्जुणदु^१मेसुं ।
संकेयन्मि सुवखा सुरंगिसोहंजणा य सिग्गुन्मि ॥३७॥

सुंघियं घातम् । सुलसं कुसुम्भरक्तं वस्त्रम् । सुवखो ^२अर्जुनाख्यस्तरः ।
सुवखा संकेतः । सुरंगौ तथा सोहंजणौ शिग्रतरः ॥ यथा ।

मज्झसुवखसुवखं दातं सुल^३सवसणाइ तीइ गओ ।
संकेयसुरंगिवणे भमेसि सोहंज^४णाइ सुंघंतो ॥४२॥ (३७)

किंसारु सुंकयं सूयलं च सुअणा य अणितंते ।
अंवाइ सुव्विया त^५ह य सुद्धपूअन्मि सुद्धवालो य ॥३८॥

सुंकयं तथा सूयलं किंसारुः । ^६सुंकलं इत्यन्ये । सुअणा अति^७मुक्तकः ।
सुव्विया अम्बा । सुद्धवालो शुद्धपूतः ॥ यथा ।

सुअणावतंसियमिमं दहुं किं करसि सुद्धवालत्तं ।
गार्इसुव्विय सूयलजोयण^८ण वहेसि सुंकए कोस ॥४३॥ (३८)

डुंवे सुदारुणो सुइओ य सुविरे सुण्हसियसोमइया ।
सुज्झरओ धोवयए सुसंठिया सुल्लमंसन्मि ॥३९॥

सुदारुणो तथा सुइओ चण्डालः । सुण्हसिओ तथा सोमइओ स्वपनशीलः ।
सुज्झरओ रजकः । सुसंठिया ^९शूलप्रोतं मांसम् ॥ यथा ।

सुण्हसियसुइयाए सुदारुणो रमइ सुज्झरयवहुयं ।
भसिरभसणस्स दिंतो सुसंठियं पुरजणन्मि सोमइए ॥४४॥

1 C °मेसु. 2 C अर्जुनतरः. 3 AB °सवसणा°. 4 C °णाइ. 5 AB °ह अ सु°. 6 AB सुंकलमित्य°. 7 C °मुक्तः. 8 AB वणहे°. 9 AB शूलाप्रो°.

अत्र सुगिम्हो फासुगुनोत्सव इति सुग्री^१षकशब्दभवः । दृश्यते चायं संस्कृते । यज्ञामहः । सुग्रीषके न दृष्ट इति ॥ (३८)

कण्हे सुवसविंदू रूववर्दे सुदुम्भणिया ।

सुकुमालियं सुघडिण तुलसीए सुलसमंजरिया ॥४०॥

सुवसविंदू विष्णुः । सुदुम्भणिया रूपवती । "सुदुम्भणियेति शीलाङ्कः । सुकुमालियं सुघटितम् । सुलसमंजरी तुलसी ॥ यथा ।

णवसुलसमंजरीए ^२तइ चंडी अच्चिया सुदुम्भणिए ।

सुकुमालियंगि जं तुह सुवसविंदूवमो वरो एस ॥४५॥ (४०)

सूला वेसा सूई य मंजरी सूरणी कंदे ।

सूरंगो य पईवम्भि सूअरी जंतवीढम्भि ॥४१॥

सूला वेष्ट्या । सूई मञ्जरी । सूरणी कन्दः । सूरंगो प्रदीपः । सूअरी यन्त्र^३पीठम् ॥ यथा ।

सूअरिसूरणासणसूलाए लिहियसूइगंडाए ।

मयरइयसूरंगे मा तं सलहो व्व रे पडसु ॥४६॥ (४१)

सू^४लच्छं पल्ललए सूलत्यारी य चंडीए ।

सूरद्वओ दिणे गणवइम्भि सेओ य गामणी सेट्टी ॥४२॥

सू^४लच्छं पल्ललम् । अत्र सूहवो सुभग इति सुभगशब्दभवः । तथा सूरइ सूडइ भनक्तीति धात्वादेशेषूक्ताविति नोक्ती । सूलत्यारी चण्डी । सूरद्वओ दिनः । सेओ गणपतिः । सेट्टी ग्रामेशः ॥ यथा ।

सूलत्यारीसूरइए ससेयाण पणमणमिसेण ।

सू^४लच्छतडकुडंगे ओ सेट्टिवइ अहिसरेइ ॥४७॥

अत्र सेहद नश्यतीति धात्वादेशेपक्त इति नोक्तः ॥ (४२)

सेवालसो^१महिडा पंके कीकम्मि सेहरओ ।

चप्पुडि^२णाए सेवाडओ य सेज्जारियं च दोलणाए ॥४३॥

सेवालो तथा सोम^३हिडो पङ्कः । सेहरओ चक्रवाकः । ^४सेवाडओ चप्पुटिकानादः । यदाह ॥ अङ्गुष्ठमध्यमाङ्गुलिशब्दः सेवाडओ गदितः ॥ सेज्जारियं अन्दोलनम् ॥ यथा ।

सेज्जारियं य इच्छद् सेवाल^५जअक्ख सोमहिडो य ।

मरिही सेहरयणिया कइव^६यसेवाडएहि तुह विरहे ॥४८॥ (४३)

^७सेआलुओ उवाइयवसहम्मि धुरंधरम्मि सेरिभओ ।

सोत्ती गार्दइ ^८सोअं णिहा मंसम्मि सोलसोमाला ॥४४॥

^९सेआलुओ उपयाचितसिद्धयर्थं वृषभः । उपयाचितं केनापि कामेन देवताराधनम् । सेरिभओ कप्रत्ययाभावे सेरिभो धुर्यवृषभः । सेरिभो महिषोऽपीत्यन्ये । सोत्ती नदी । ^{१०}सोअं स्वपनम् । सोलं तथा सोमालं मांसम् ॥ यथा ।

उवचियसोमालो वि इ कुणेइ सेयालुओ सुहं ^{११}सोअं ।

^{१२}सोत्तीइ भीणसोलो वि सेरिभो चेअ कइए भारं ॥४९॥ (४४)

^{१३}सोसणसोमाणा पवणमसाणा सोव्वओ पडियदंते ।

कडिउवकिदिउदरेसुं सोसणि सोवत्थसोमहिंदारं ॥४५॥

^{१४}सोसणो पवनः । सोमाणं श्मशानम् । सोव्वओ पतितदन्तः । सोसणो कटो । सोवत्थं उपकारः । सोवत्थं उपभोग्यमित्यन्ये । सोमहिंदं उदरम् ॥ यथा ।

1 A °महिडा B °महडा. 2 AB °डिनाए सिंवा°. 3 AB °हिही. 4 AB सिंवाड°. 5 AB °जअक्ख. 6 AB °यसिंवा°. 7 AB सेवालि°. 8 AB सोलणि°. 9 AB सेयालु°. 10 AB सोयं. 11 AB सणो°. 12 A सोमण°. 13 A सोमणी.

अद्वयूलसोमहिदे ^१सोव्ये सोसणयभग्गसोसणिए ।

संभलि कइया तुमयं करेसि सोमाणसाणसोवत्थं ॥५०॥

अत्र सोमालं सुकुमारम् । सोयमल्लं सौकुमार्यम् । एतौ शब्दभवौ ॥ (४५)

संखन्धि सोलहावत्तओ य सोवसमक्खिया सरहा ।

केसविसमयंवेसुं सढो सिलाघुस्सिएसु सअअं च ॥४६॥

सोलहावत्तओ शङ्खः । सोवसमक्खिया मधुमक्षिकाभिदः ॥ यथा ।

चालुक सोलहावत्तसेयजस भग्गरज्जमहुक्ता ।

सोवसमक्खिआउ ^२व्व दिसो दिसं जंति वेरिणो तुज्ज ॥५१॥

॥ अथानेकार्थाः ॥

सढा केशाः । सढं विषमम् । सढो स्तम्बः । इति सढशब्दस्त्रार्थः ।
सअअं शिला घूर्णितं च ॥ (४६)

सरहो वेडिससीहेसु सक्खिगामौणएसु सणिओ य ।

गहावियरजकपुरक्खियदित्तसुं सज्जिओ चैय ॥४७॥

सरहो वेतसद्वच्चः सिंहश्च । सणिओ साक्षी ग्राम्यश्च । सज्जिओ नापितो
रजकः पुरस्कृतो दीप्तश्चेति चतुर्थः ॥ (४७)

हंसोघसरेसु सरेवओ अ संवाअआ णउलसेणा ।

^३सस्सिहियमाविएसुं अणुणौए चैय ससुमियं ॥४८॥

सरेवओ हंसो गृहजलप्रवाहश्च । संवाअओ नकुलः श्येनश्च । ससुमियं
संनिहतं मापितमनुनीतं चेति त्रार्थम् । प्रच्छादनार्थं तु च्छादिधात्वादेश-
सिद्धम् ॥ (४८)

तोसियसारविअंजलिकरणेसु समुच्छियं चैय
पडिवेसिपओसेसुं वज्जेते य समोसिओ होइ ॥४६॥

समुच्छियं तोषितं समारचितमञ्जलिकरणं चेति त्वर्थम् । समोसिओ
प्रातिवेशिकः प्रदोषो वध्यश्चेति त्वर्थः ॥ (४६)

चिंतिय^१सस्मिज्जेते समाविअं समाणिअरसु समसौसं ।
अजसरएसु समुप्पिंजलममणंदुसु समुद्दणवणीयं ॥५०॥

^१सस्मविअं चिन्तितं सांनिध्यं च । चिंतिय^२सस्मिज्जेते इति समाहारः ।
समसौसं सदृशं निर्भरं च । अत्र समाणइ भुङ्क्ते समाप्नोति चेति धात्वादेशेषूक्त
इति नोक्तः । समुप्पिंजलं अयशो रजश्च । समुद्दणवणीअं अमृतं चन्द्रश्च ॥ (५०)

मरहट्टदेसपट्टणभेए दूरं य सायं च ।
साहो य वालुआसुं उलूयए दधिसरे चैय ॥५१॥

सायं महाराष्ट्रदेशे पत्तनविशेषो दूरं चेति द्वर्थम् । केचित् सायंदूरं इति
चतुरच्चरं नाम पत्तनभेदवाचकमाहुः । साहो वालुका उलूको दधिसरश्चेति
त्वर्थः । दधिसरो दध्नः उपरि सारम् ॥ (५१)

वत्यभूभुअसाहापिकिसरिससहौसु साहुली चैय ।

संबूअअन्मि सालुअमह सुक्कजवाइयसिरन्मि ॥५२॥

साहुली वस्त्रं ^१भूभूजः शाखा पिको सदृशः सखो चेति ^२सप्तार्थाः । सा^३लुअं
शम्बूकः ^४शुष्कं यवादिशीर्षं चेति ^५द्वर्थम् ॥ (५२)

सामगियं च चलिए अवलंबियपालिएसुं च ।

सित्या लालाजीआसु हिमोसाएसु सिगहा वि ॥५३॥

1 AB °सखे उक्ते सप्तचिद्यं.

2 AB सप्तविद्यं

3 AB °सप्तविज्जे.

4 AB भूभू°.

5 C °सार्थाः.

6 AB °लूयं.

7 C शुष्कय°.

8 A दध्नः.

सामगियं चलितमवलम्बितं पालितं चेति त्रयर्थम् । आलिङ्गनार्थं तु
श्लिषिधात्वादेशसिद्धम् । सित्या लाला जौवा च । सिग्हा हिममवश्यायश्च ॥ (५३)

सिंदुरयं णायव्वं रज्जूए तह य रज्जन्मि ।

वालन्मि दहिसरन्मि य मोरे य सिहंडइल्लो वि ॥५४॥

सिंदुरयं रज्जू राज्यं च । सिहंडइल्लो बालो दधिसरो मयूरश्चेति त्रयर्थः ॥ (५४)

हिमकालदुद्दिणे तह भाडविसेसन्मि सौअल्लो ।

सौअणयं पारिमसाणा सिहणोमालियासु सौहलिया ॥५५॥

सौअल्लो हिमकालदुर्दिनं भाटविशेषश्चेति द्वयार्था । सौअणयं दुग्धपारो
शमशानं चेति द्वयर्थम् । सौहलिया शिखा नवमालिका चेति द्वयार्था ॥ (५५)

सुगं च अप्पकुसले णिव्विग्घविसज्जिएसुं च ।

रुप्परजगेसु सुत्तयमह वेसहरचडएसु सुहराओ ॥५६॥

सुगं आत्मकुशलं निर्विघ्नं विसर्जितं चेति त्रयर्थम् । सुत्तयं ^१रौप्यम् ।
सुत्तयो रजकश्चेति द्वयर्थः । सुहराओ वेश्यागृहं चटकश्चेति द्वयर्थः ॥ (५६)

सूरल्लो मज्जणहे तिणभेए मसयव्वकौडे य ।

मिगसिसुसरेसु सेल्लो दीहरभट्टाकिट्टेसु सेरी य ॥५७॥

सूरल्लो म^२ध्याज्जो ग्रामणीद्वयं मशकाकृतिकीटश्चेति त्रयर्थः । सेल्लो मृगशिशुः
शरश्चेति द्वयर्थः । सेरी दीर्घा भट्टाकृतिकश्चेति द्वयार्था ॥ (५७)

गामपहाणे ^३सखिज्जकारए तह य सेयालो ।

भूए भाविणि सोही सोवणमालयणसिविणमल्लेसु ॥५८॥

सेयालो ग्रामप्रधानं सांनिध्यकर्त्ता च यच्चादिरिति द्वयर्थः । सोही भूते भाविनि च काले प्रयुज्यते । सामर्थ्यात्तदर्थं भवति । सोवणं वासगृहम् । सोवणो स्वप्नो मल्लस्योत त्वर्थः सोवणशब्दः ॥ (५८)

॥ अथ हादिः ॥

हङ् १ अट्टिमि हरी कौरे दूरे हणं हडं हरिए ।

हृत्यं हल्लप्फलियं हुलियं सिगघमि हणु ससेसमि ॥५९॥

हड्डं अस्थि । हरी शुकः । हणं दूरम् । हडं हृतम् । हृत्यं हल्लप्फलियं हुलियं त्रयोऽप्येते शीघ्राः । हल्लप्फलियं आकुलत्वमित्यन्ये । हणु सावशेषम् ॥ यथा ।

हरिणासहड्डिय 'महं' अहणधणेणं हडेण हृत्यो वि ।

ण हणं वच्चसि हल्लप्फलियं चलियमि मइ पवणहुलिए ॥५२॥

अत्र । हंड गृहाणार्थे । हडौ निर्वेदे । एतौ प्राकृते निपातेषूक्ताविति नोक्तौ ॥ (५८)

हृत्यारं ५ साहेज्जे कीलत्थं करगयमि हृत्यल्लं ।

हक्कोद्धं अहिलसिए उप्पाडिययमि हक्खुत्तं ॥६०॥

हृत्यारं साहाय्यम् । हृत्यल्लं क्रीडया हस्ते गृहीतम् । हक्कोद्धं अभिलषितम् । हक्खुत्तं उत्पाटितम् ॥ यथा ।

अणवेक्खिय हृत्यारं हक्कोद्धजगज्जएण कामेण ।

ससिवयणे हक्खुत्ता तुमं सि हृत्यल्लभल्लि व्व ॥५३॥ (६०)

संगप्फंसयसवहमि हंजओ रासयमि हल्लीसो ।

हृत्यल्ली हृत्यविसो बहुजंपिरए हलप्पो य ॥६१॥

1 A अट्टिमि B अट्टिमि. 2 A ०रे हडं. 3 B ०डं हडं. 4 AB मइ य हं. 5 AB साहज्जे.
6 C ०व्वविसो.

हंजओ साङ्गस्पर्शः शपथः । हलौसो रासको मण्डलेन खीणां नृत्तम् ।
हत्यल्लो ह^१स्तवपो । सारीशब्दो ह्रषीवाचक उक्तः । ततो हस्ते सारी हस्तसारीति
न देशेषु वाच्यः । हलप्यो बहुभाषी ॥ यथा ।

तुह हंजओ अतुल्लं सीहगं तुज्झ ण हु हलप्यो हं ।
जं हत्यल्लोहत्या णिअंति सुणिणो वि तुज्झ हल्लौसं ॥५४॥ (६१)

गेहम्मि हम्मियं तह चलियं^२सयगहेसु हल्लिअहलूरा ।
हासे हद्वयहसिरियहासीया मक्खिए हवियं ॥६२॥

हम्मियं गृहम् । ह^३ल्लिअं चलितम् । हलूरो सट्ठणः । हद्वओ हसिरिया
हासीयं त्रयोऽप्यमी हासार्थाः । हवियं म्रल्लितम् ॥ यथा ।

गुणहम्मिय तुह विरहे सा हवियहलूरहल्लिएकमणा ।
ण णिएइ कुडयहद्वयकेयइहसिरियकयंअहासीए ॥५५॥

अत्र । हणइ शृणोति । हकइ निषेधति । हरइ गृह्णाति । एते धात्वा-
देशेषूक्ता इति नोक्ताः ॥ (६२)

गहमेए हत्थिवओ लउडे हरिमिग्गहिरिवंगा ।
वंभणिइ^३दगजेसुं हलाहलाहत्थिमल्ला य ॥६३॥

हत्थिवओ ग्रहमेदः । हरिमिग्गो तथा हिरिवंगो लगुडः । हलाहला
वंभणिका । हत्थिमल्लो इन्द्रगजः ॥ यथा ।

जो ण गणइ हत्थिवयं जो पडिमल्लो य हत्थिमल्लसु ।
सो किं हरिमिग्गकरो हिरिवंगेण हलाहलं हणइ ॥५६॥ (६३)

हत्थल्लियं च हत्थोसारियए कल्लयम्मि हलबोलो ।
हरियाली दुव्वाए हत्थिहरिल्लो य वेसम्मि ॥६४॥

हृत्पक्षिणं हस्तापसारितम् । हलबोलो कलकलः । अत्र । हलियारो
हरिताल इति हरितालशब्दभवः । हक्वप्पइ उत्तिपतीति धात्वादेशेषूक्त इति
नोक्तौ । हरियालो दूर्वा । हृत्पक्षिरक्तो विषः ॥ यथा ।

हरियालिकयत्तरणा हृत्पक्षिकंटया य रस्सम्भि ।

शिंदियहृत्पक्षिरक्ता तुह रि'लडिंभा करंति हलबोलं ॥५७॥ (६४)

^२हृदमहृदो कल्ले हृत्पक्षुहणौ णववहण ।

हरिचंदणं च घुसिणे हृत्पक्षिचक्खुं च वंकादिट्टम्भि ॥६५॥

हृदमहृदो कल्यः । कल्यो नीरोगदक्षयोः । हृत्पक्षुहणो नववधूः । हरि-
चंदणं कुङ्कुमम् । हृत्पक्षिचक्खुं वक्रावलोकनम् ॥ यथा ।

हरिचंदणपिंजरियं हृत्पक्षुहणिं सहोउ सिकखंति ।

हृदमहृदं दइयं हृत्पक्षिचक्खुहिं पिच्छ तुमयं ति ॥५८॥ (६५)

सालाहणम्भि हालो हारा लिक्खाइ हालुओ खीवे ।

हिलहिस्साओ तह वालुयासु हिक्का य रज्जगीए ॥६६॥

हालो सातवाहनः । हारा लिच्छा । हालुओ चीवः । हिला तथा हिक्का
वालुकाः । हिक्का रज्जकौ ॥ यथा ।

हालचउरं पि हु पिअं असई चइजण दूइकयहिक्का ।

हारिस्सहिलावहहालु^१एहिं ही रमइ हिस्सासु ॥५९॥ (६६)

हिड्डो वामणए हिज्जो कल्ले हृत्पक्षिहरीणा लज्जा ।

विहुरे हिट्टो हिट्टाहिड्डो य लहरीइ हिल्लुरी ॥६७॥

हिड्डो वामनः । हिज्जो कल्यम् । भविष्यदतिक्रान्तं च दिनमित्यर्थः ।
हिल्लुरी तथा हरीणा लज्जा । हिल्लो लज्जित इत्यन्ये । यद् गोपालः । लज्जित-

भीती^१ हित्यो ॥ तस्तवाची तु हित्यशब्दस्तशब्दभवः । हित्यो तथा हित्याहित्यो
आकुलः । अधोवाचकसु हित्यशब्दो अधःशब्दभवः । हित्युरी लहरो ॥ यथा ।

वस्यहसरहित्युरीहित्या सहि रमसि हिड्डमणहित्ये ।

हित्यो आलोण पुरो वहसि य^२ हित्याहित्या तु होरणयं ॥६०॥ (६७)

एकपयगमणकीलाद् हिंचियं हिंविअं चैय ।

हिरडौ सउलौ हिकियहीसमणा हेसियरवन्मि ॥६८॥

हिंचियं तथा हिं^३विअं एकपदगमनक्रौडा ॥ यदाह । उत्तिप्य चरणमेकं
यत्र शिशुर्वलाति क्रौडा । कथिता हिंचियहिं^४विअनामभ्याम् ॥ इति । हिरडौ
शकुनिका । हिकियं तथा होसमणं हेधारवः ॥ यथा ।

तुज्म रिज हिकरहयघणहोसमणे रणे सहिरडिन्मि ।

भरियसिसुहिंचिओ हिंविण्ण णस्सइ सकंटाएकपओ ॥६१॥ (६८)

हिकासहिरिंवा पंकपल्ल^५लेसुं हिसोहिसा फट्ठा ।

हिंडोलयं च हिल्लोडणं च^६ खेत्तमिगवारणारावे ॥६९॥

हिकासो पङ्कः । हिरिंवं पल्लवम् । हिसोहिसा स्पर्धा । हिंडोलयं तथा
हिल्लोडणं क्षेत्रे मृग^७निषेधरवः । हिंडोलं क्षेत्ररक्षणयन्त्रमिति केचित् ॥ यथा ।

हिंडो^८लएण पट्ठणो णट्ठेसु मिगेसु तुह इह हिरिंवे ।

लिकासयच्छि हिल्लोडणेइ जारो हिसोहिसाइ व्व ॥६२॥ (६९)

हिरिमंथा चणएसुं हीरो सूर्द्धणिहे हुडो मेसे ।

हुत्तोऽभिमुहे हुडा पणन्मि हुडुयहुडुमा पवाहधया ॥७०॥

1 AB हित्या. 2 AB हिड्डाहि°. 3 AB °विअं. 4 AB °वियना°. 5 AB °लेसु.

6 AB खित°. 7 AB °निवारणरवः. 8 A °डोलयं क्षेत्रे B °डोलयं यन्त्र°. 9 AB °लव.

हिरिमंथा चणकाः । हीरो सूचीमुखाभं दार्वादिवस्तु । वज्रवाचकस्तु
हीरशब्दः संस्कृतसमः । हरवाचकस्तु हरशब्दभवः । केचित् हीरशब्दं भस्मन्यपि
प्रयुञ्जते । हुडो मेषः । हुत्तो अभिमुखः । हुड्डा पणः । हुडुओ प्रवाहः ।
हुडुमो पताका ॥ यथा ।

हुडसिंगहोर मद्र कुण हुड्डं जसहुड्डम तीइ तुह विरहे ।
णयणा जइ हिरिमंथ व्व णंसुहुड्डएण सूणया हुत्ता ॥६३॥ (७०)

हुरुडो विआउआ हुंकयहुंकुरुवा य अंजलीए य ।
पसवपराइ हुलुव्वी हूमो लोहारए जवे हेला ॥७१॥

हुरुडो विपादिका । हुंकओ तथा हुंकुरुवो अञ्जलिः । हुलुव्वी प्रसवपरा ।
हूमो लोहकारः । हेला वेगः ॥ यथा ।

तुह हुंकुरुवो कामुय इमाइ हुरुडोपयाइ हेलाए ।
जं करसि हुंकयं किर हुलुव्वियाहमियाइ रइलुओ ॥ ६४॥ (७१)

हेलुका हिका हेलुअं छिए गणवइम्मि हेरिंबो ।
सप्पसिरकरणिसेहे हेयालं होरणं वत्थे ॥७२॥

हेलुका हिका । हेलुअं क्षुतम् । हेरिंबो विनायकः । हेयालं सर्पशिरः-
संज्ञेन हस्तेन निषेधः । सर्पशिरा नाम हस्तकविशेषः । यदाहः भरतः ।
अङ्गुल्यः संहिताः सर्वाः सहाङ्गुलेन यस्य तु । तथा निम्नतलस्यैव स तु सर्पशिराः
करः ॥ होरणं वस्त्रम् ॥ यथा ।

हेलुक्केलुअमुहे दुल्ललिए होरणंचलविंलग्गे ।
हेरिंबं पूअतो अंबा बाले करेइ हेयालं ॥६५॥

॥ अथानेकार्थाः ॥

तत्र हंदि विषादविकल्पपञ्चातापनिश्चयसत्यगृहाणार्थेषु । हरे क्षेपसंभाषण-
रतिकलहेषु । एतौ प्राक्ततलक्षणे निपातषूक्ताविति नोक्तौ ॥ (७२)

हत्ये कौलागहियन्मि हत्यलो हत्यलोले य ।

हत्याभरणे हत्यप्पाहुडए चेय हत्योडी ॥७३॥

हत्यलो हस्ते क्रीडार्थं गृहीतः पदार्थो हस्तलोलयेति द्वयर्थः । हत्योडी
हस्ताभरणं हस्तप्राभृतं च ॥ (७३)

तुमुलन्मि कोउए हलहलं हडहडोऽणुरायतावेसु ।

हरपच्चुअं सुमरिए णामोहेसेण दिसे य ॥७४॥

हलहलं तुमुलः कौतुकं च । हडहडो अनुरागस्तापश्च । हरपच्चुअं स्मृतं
नामोद्देशेन दत्तं च ॥ (७४)

जंघालदीहमंथरविरएसुं हाविरो होइ ।

हालाहलसद्दो तह मालारे बंभणीए य ॥७५॥

हाविरो जङ्घालो दीर्घो मन्थरो विरतयेति चतुर्थः । हावो जङ्घाल इत्यपि
कश्चित् । हालाहलो मालिकः । हालाहला बंभणिका चेति द्वयर्थौ हाला-
हलशब्दः ॥ (७५)

रयणावलिखेत्तावणारवेसु हिंडोलणं हिंडोलणयं ।

हेरंबो णायव्वो महिसन्मि य डिंडिमे चेय ॥७६॥

हिंडोलणं तथा हिंडो^१लणयं रत्नावलो क्षेत्ररक्षणनादयेति द्वावपि द्वयर्थौ ।
हेरंबो महिषो डिण्डिमश्च ॥ (७६)

इय रयणावलिणामो देसीसहाण संगहो एसो ।

वायरणासेसलेसो रइओ सिरिहेमचंदमुणिवइणा ॥७७॥

इत्येष देशीशब्दसंग्रहः स्तोपज्ञशब्दानुशासनाष्टमाध्यायशेषलेशो रत्नावली-
नामाचार्यश्रीहेमचन्द्रेण विरचित इति भद्रम् ॥

॥ इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिता'यां देशीनाममालायामष्टमो वर्गः ॥

1 A °यां स्तोपज्ञदेशीशब्दसंग्रहस्तावटमो वर्गः ॥ क ॥ यं ३०५ ॥ क ॥
सव्यायं ॥ ३३२० ॥ संवत् १६५८ वर्षे श्रीराजनगरे श्रीखरतरगच्छे श्रीजिनभद्रसूरिश्रीजिनचन्द्रसूरिश्रीजिन-
समुद्रसूरिश्रीजिनहंससूरिपट्टपूज्याचलचुल्लिकाखड्गारसारसङ्गसकरावतारश्रीजिनमाणिक्यसूरिपट्टे युगप्रधानश्रीजिन-
चन्द्रसूरिभिः श्रीहेमदेशीनाममालासूत्रं वृत्तिलिखिताताम् ॥ क ॥ शुभं भवतु ॥ B °यां
स्तोपज्ञदेशीशब्दसंग्रहस्तावटमो वर्गः ॥ क ॥ संवत् १६६० वर्षे श्रावणवदि ५ तथै वारभौमे क्षणतं
शालीवाकस्यमुद्रशतौयक्षतं पंड्या नारायणिसुतकृष्णदास ॥ शुभं भवतु ॥ कल्याणमस्तु ॥ औरस्तु ॥
कः ॥ श्री ॥ कः ॥ श्री ॥ कः ॥ कः ॥ कः ॥ कः ॥

INDEX.

अअ	...	I, 49	अंगुलिणी	...	I, 32
अअंख	...	I, 13	अंछिय	...	I, 14
अआलि	...	I, 13	अंजणइसिया	...	I, 37
अइगय	...	I, 57	अंजणईस	...	I, 37
अइण	...	I, 10	अंजणिआ	...	I, 37
अइणिय	...	I, 24	अंजस	...	I, 14
अइर	...	I, 16	अंडअ	...	I, 16
अइरजुवइ	...	I, 48	अंतरिज्ज	...	I, 35
अइराणी	...	I, 58	अंतीहरी	...	I, 35
अइरिम्प	...	I, 26	अंतेल्ली	...	I, 55
अइहारा	...	I, 34	अंतोडुत्त	...	I, 21
अंक	...	I, 5	अंधंधु	...	I, 18
अंकार	...	I, 9	अंबड	...	I, 16
अंकिय	...	I, 11	*अंबमसी	...	I, 37
अंकुसइय	...	I, 38	अंबसमी	...	I, 37
अंकेलि	...	I, 7	अंबिर	...	I, 15
अंगवड्डण	...	I, 47	अंबुसु	...	I, 11
अंगवलिज्ज	...	I, 42	*अंबेडिआ	...	I, 7
अंगालिय	...	I, 28	अंबेटी	...	I, 7
अंगुटी	...	I, 6	अंबेसि	...	I, 8
अंगुत्थल	...	I, 31	अंबोची	...	I, 9

अवांउत्तलिम	...	I, 60	अच्छिबडण	...	I, 39
अकासि	...	I, 8	अच्छिवियच्छि	...	I, 41
अक	...	I, 6	*अच्छिहरिल्ल	...	I, 41
अकंत	...	I, 9	अच्छिहरुल्ल	...	I, 41
अकंद	...	I, 15	अजराउर	...	I, 45
*अकसाल	...	I, 18	अजुअ	...	I, 17
अकसाला	...	I, 58	अजुयलवसा	...	I, 48
अका	...	I, 6	अज्ज	...	I, 5
अकुट्ट	...	I, 11	अज्जअ	...	I, 54
अकोड	...	I, 12	*अज्भ	...	I, 50
अक्खणवेल	...	I, 59	अज्भअ	...	I, 17
अक्खलिय	...	I, 27	अवभत्थ	...	I, 10
अक्खवाया	...	I, 35	अवभवसिअ	...	I, 40
अगअ	...	I, 6	अज्भसिय	...	I, 30
अगं डिगीह	...	I, 40	अवभस्स	...	I, 13
अगहण	...	I, 31	अवभा	...	I, 50
अगिला	...	I, 17	अवभेल्लौ	...	I, 7
अगुज्भहर	...	I, 43	अवभोल्लिया	...	I, 33
अगगलंध	...	I, 27	अट्ट	...	I, 50
अगवैअ	...	I, 29	अट्टट्ट	...	I, 10
अगहण	...	I, 17	अडउज्भिय	...	I, 42
अगिअ	...	I, 53	अडखम्मिय	...	I, 41
अगघाड	...	I, 8	अडणी	...	I, 16
अगघाण	...	I, 19	अडयणा	...	I, 18
अचल	...	I, 53	अडया	...	I, 18
अच्छ	...	I, 40	अडाड	...	I, 19
*अचिरनुवइ	...	I, 18	अट्टअकली	...	I, 45
*अच्छिघरुल्ल	...	I, 41	अणच्छियार	...	I, 44

अण्ड	...	I, 18	असद्व्य	...	I, 19
अणंत	...	I, 10	असक्ति	...	I, 17
अणप्य	...	I, 12	असमय	...	I, 28
अणरामय	...	I, 45	असाण	...	I, 7
अणराह	...	I, 24	*अस्थिया	...	I, 51
अणरिक	...	I, 20	अस्थी	...	I, 51
अणह	...	I, 13	असोसरिय	...	I, 39
अणहप्यणय	...	I, 48	अणह्यअ	...	I, 21
अणहारअ	...	I, 38	अत्ता	...	I, 51
अणाड	...	I, 18	अत्यक्त	...	I, 14
अणिल्ल	...	I, 19	अत्यग्घ	...	I, 54
अणिह	...	I, 51	अत्ययारिआ	...	I, 16
अण्	...	I, 5	अत्यार	...	I, 9
अणुअ	...	I, 52	अत्याह	...	I, 54
अणुअल्ल	...	I, 19	अत्युड	...	I, 9
*अणुआ	...	I, 52	अत्युवड	...	I, 23
अणुइअ	...	I, 21	अदंसण	...	I, 29
अणुदवि	...	I, 19	अहण	...	I, 15
अणुबंधिय	...	I, 44	अहस	...	I, 15
अणुव	...	I, 19	अहाअ	...	I, 14
अणुवज्जिय	...	I, 41	अहंत	...	I, 8
अणुवड्डया	...	I, 48	अहक्खण	...	I, 34
अणुमंधिय	...	I, 59	अहक्खिय	...	I, 34
अणुसुत्ति	...	I, 25	अहजंघा	...	I, 33
अणुसूया	...	I, 23	अहवियार	...	I, 43
अणुकउभ	...	I, 30	अण्डिच्छिर	...	I, 43
अणोलय	...	I, 19	अणारमण	...	I, 43
असअ	...	I, 55	अण्य	...	I, 6

अप्यगुत्ता	...	I, 29	*अलमलवसह	...	I, 25
अप्यञ्ज	...	I, 14	अलय	...	I, 16
अप्फुस	...	I, 20	अलस	...	I, 52
अब्बहिसिरी	...	I, 42	अलिअलि	.	I, 56
अब्भक्कण	...	I, 31	अलिया	...	I, 16
अब्भपिसाअ	...	I, 42	अलियार	...	I, 23
अब्भायत्त	...	I, 31	अलिण	...	I, 11
*अब्भायत्थ	...	I, 31	अलीसअ	...	I, 27
अभिस्सपुड	...	I, 44	अल्ल	...	I, 5
अमय	...	I, 15	अल्लअ	...	I, 12
अमयणिग्गम	...	I, 15	अल्लट्ठपलट्ठ	...	I, 48
अग्गण्यंचिय	...	I, 49	अल्लत्थ	...	I, 54
अग्गा	...	I, 5	अल्लल्ल	...	I, 13
अग्गाइया	...	I, 22	अल्ला	...	I, 5
अयक्क	...	I, 6	*अवअच्चिय	...	I, 47
अयग	...	I, 6	अवअक्खिअ	...	I, 40
अयड	...	I, 18	अवअच्छ	...	I, 26
अयतंचिय	...	I, 47	अवअच्छिअ	...	I, 40
अरल	...	I, 52	अवअणिअ	...	I, 44
अरलाया	...	I, 26	अवअस्स	...	I, 26
अरविंदर	...	I, 45	अवंग	...	I, 15
अरिअलि	...	I, 24	अवकीरिय	...	I, 38
अरिहइ	...	I, 22	अवक्करस	...	I, 46
अरुण	...	I, 8	अवगद	...	I, 30
अलंप	...	I, 13	अवगूढ	...	I, 20
अलग	...	I, 11	अवच्छुरण	...	I, 39
अलमंजुल	...	I, 46	अवज्झस	...	I, 56
अलमल	...	I, 25	अवठंभ	...	I, 36

अवड	...	I, 53	अवलुया	...	I, 36
अवडअ	...	I, 20, 53	*अवलाव	...	I, 38
अवडक्किअ	...	I, 47	अवलावअ	...	I, 38
अवडाहिय	...	I, 47	अवसमिया	...	I, 37
अवडिय	...	I, 21	अवसह	...	I, 58
अवडुअ	...	I, 26	अवहट्ट	...	I, 23
अवण	...	I, 55	अवहड	...	I, 32
अवण	...	I, 17	*अवहण	...	I, 26
अवत्तय	...	I, 34	*अवहत्थरा	...	I, 22
अवत्थरा	...	I, 22	अवहाअ	...	I, 36
अवहस	...	I, 30	अवहेय	...	I, 22
अवपुसिअ	...	I, 39	अवार	...	I, 12
अवयडिय	...	I, 46	अवारौ	...	I, 12
अवयरिय	...	I, 36	अवालुया	...	I, 28
अवयाण	...	I, 24	अविय	...	I, 10
अवयार	...	I, 32	*अविणयवड	...	I, 18
अवयासिणी	...	I, 46	अविणयवर	...	I, 18
अवरज्ज	...	I, 56	अविल	...	I, 52
अवरत्तय	...	I, 45	अविहाविय	...	I, 59
*अवरत्तेय	...	I, 45	अवेसि	...	I, 8
अवराह	...	I, 28	अव्वा	...	I, 5
अवरिक	...	I, 20	असंगय	...	I, 34
अवरिज्ज	...	I, 36	असंगिअ	...	I, 55
अवरिहट्टपुसण	...	I, 60	असरासअ	...	I, 40
अवरुडिय	...	I, 11	असारा	...	I, 12
अवरोह	...	I, 28	असिय	...	I, 14
अवलय	...	I, 23	अह	...	I, 6
अवलिय	...	I, 22	अहर	...	I, 17

અહવા	...	I, 18	આડલ	...	I, 62
અહિયલ	...	I, 36	આડસ	...	I, 65
અહિયાર	...	I, 29	આઝડિય	...	I, 68
અહિક્ષણ	...	I, 35	આઝર	...	I, 76
અહિપચ્છદ્ય	...	I, 49	આગત્તી	...	I, 63
અહિરોઅ	...	I, 27	આઢાઢા	...	I, 64
અહિલિય	...	I, 57	આઢુઆલિ	...	I, 69
અહિજ્ઞ	...	I, 10	આઢોવિય	...	I, 70
અહિવસ	...	I, 33	આઢિય	...	I, 74
અહિવિષ્ણ	...	I, 25	આણંદવડ	...	I, 72
અહિસંધિ	...	I, 32	આણાદ્ર	...	I, 64
અહિસાય	...	I, 20	આણિક્ક	...	I, 61
અહિસિય	...	I, 30	આણિય	...	I, 74
અહિહર	...	I, 57	આણુઅ	...	I, 62
અહિહાણ	...	I, 21	આણૂવ	...	I, 64
અહીરણ	...	I, 25	આફર	...	I, 63
આ			આમંડણ	...	I, 68
આઅ	...	I, 73	આમલય	...	I, 67
આઅડિડય	...	I, 68	આમેલ	...	I, 62
આઅજ્ઞ	...	I, 75	આમોઅ	...	I, 64
*આઅક્ષિયા	...	I, 61	આમોઢ	...	I, 62
આઅક્ષી	...	I, 61	આમોરઅ	...	I, 66
આઇપ્પણ	...	I, 78	આયદ્ધિ	...	I, 64
આઇસણ	...	I, 71	આયર	...	I, 74
આઢ	...	I, 61	આયામ	...	I, 65
આઢર	...	I, 65	આયાવલ	...	I, 70
			આયાસતલ	...	I, 72
			આયાસલવ	...	I, 72

आरंभ	...	I, 78	आविष्कार	...	I, 63
आरंभिक	...	I, 71	आविष्य	...	I, 76
*आरडिय	...	I, 75	आसंग	...	I, 66
आरण्य	...	I, 76	आसंधा	...	I, 63
आरक्षाल	...	I, 67	आसक्त	...	I, 67
आरक्ष	...	I, 75	आसय	...	I, 65
आराध्य	...	I, 70	आसरि	...	I, 69
आराडी	...	I, 75	आसवण	...	I, 66
आरिक्त	...	I, 63	आसिय	...	I, 67
आरेड्य	...	I, 77	आसीव	...	I, 69
आरोग्य	...	I, 69	आह्व	...	I, 62
आरोह	...	I, 63	आह्व्य	...	I, 76
आल	...	I, 73	आहु	...	I, 61
आलंकिय	...	I, 68	आहुंदुर	...	I, 66
आलंब	...	I, 64	*आहुंदुर	...	I, 66
आल्य	...	I, 65	आहुड	...	I, 74
आलयण	...	I, 66	आहुडिय	...	I, 69
आलास	...	I, 61			
आलील	...	I, 65			
आलीवण	...	I, 71			
आवंग	...	I, 62			
आवष्टिया	...	I, 77			
आबडिय	...	I, 78			
आवरेड्या	...	I, 71			
*आवाल	...	I, 70			
आवालय	...	I, 70			
आवि	...	I, 73			
आविभक्त	...	I, 77			

इंदोवत्त	...	I, 81	उइंतण	...	I, 103
इक्कण	...	I, 80	उंचहिया	...	I, 109
इक्कस	...	I, 79	उंछअ	...	I, 98
इग्घिय	...	I, 80	उंड	...	I, 85
इइंड	...	I, 79	उंडल	...	I, 129
इद्धभ	...	I, 79	उंदुरअ	...	I, 105
इरमंदिर	...	I, 81	उंबर	...	I, 90
इराव	...	I, 80	उंबरउप्प	...	I, 119
इरिण	...	I, 79	उंवा	...	I, 86
इरिया	...	I, 80	उंबी	...	I, 86
इल	...	I, 82	उक्क	...	I, 85
इल्लि	...	I, 83	उक्कंडा	...	I, 92
इल्लौर	...	I, 83	*उक्कंती	...	I, 87
			उक्कंदी	...	I, 87
			उक्का	...	I, 87
			उक्कासिय	...	I, 114
ईस	...	I, 84	उक्कुंड	...	I, 91
ईसअ	...	I, 84	*उक्कुरुड	...	I, 110
ईसर	...	I, 84	उक्कुरुडी	...	I, 110
ईसिय	...	I, 84	उक्केर	...	I, 96
			उक्कोडा	...	I, 92
			उक्कोडी	...	I, 94
			उक्कोल	...	I, 87
उअअ	...	I, 88	उक्कंड	...	I, 126
उअक्किय	...	I, 107	उक्कंडिय	...	I, 112
उअचित्त	...	I, 108	उक्कणिय	...	I, 115
उअरी	...	I, 98	उक्कली	...	I, 88
उअह	...	I, 98	उक्कल्ल	...	I, 130
उअहारी	...	I, 108			

उकलुंड	...	I, 125	उच्छलित	...	I, 111
उगहिय	...	I, 104	उच्छविय	...	I, 103
उगाहिय	...	I, 137	उच्छाह	...	I, 92
उगलुहिया	...	I, 118	उच्छित्त	...	I, 124
उगघट्टि (ट्टी)	...	I, 90	उच्छिल	...	I, 95
उगघात्र	...	I, 126	उच्छु	...	I, 85
उगघुट्ट	...	I, 99	उच्छुत्र	...	I, 95
उघ	...	I, 86	उच्छुत्ररण	...	I, 117
उघंपिय	...	I, 116	उच्छुत्रार	...	I, 115
उघड्डिय	...	I, 106	उच्छुंडिय	...	I, 135
उघत्तवरत्त	...	I, 139	उच्छुच्छु	...	I, 99
उघत्य	...	I, 97	उच्छुर	...	I, 90
उघप्प	...	I, 100	उच्छुरण	...	I, 117
उघाड	...	I, 97	उच्छुल	...	I, 131
उघार	...	I, 97	उच्छेवण	...	I, 116
उघारिय	...	I, 114	उज्जंगल	...	I, 135
उघुंच	...	I, 99	उज्जगिर	...	I, 117
उघुप्पिय	...	I, 100	उज्जगुज्ज	...	I, 113
उघुलउलिय	...	I, 121	उज्जड	...	I, 96
उघुल	...	I, 127	उज्जणिय	...	I, 111
उघेत्तर	...	I, 136	उज्जला	...	I, 97
उघेव	...	I, 97	उज्जाणिय	...	I, 113
उघोल	...	I, 131	उज्जीरिय	...	I, 112
उच्छ	...	I, 85	उज्जरिय	...	I, 112
उच्छंगिय	...	I, 107	उज्जोमिया	...	I, 115
उच्छंट	...	I, 101	उज्जमण	...	I, 103
उच्छट्ट	...	I, 101	उज्जरिय	...	I, 133
उच्छडिय	...	I, 112	उज्जस	...	I, 95

उडिद	...	I, 98	उत्तुण	...	I, 99
उडु	...	I, 86	उत्तुरिद्धि	...	I, 99
उडुहिय	...	I, 137	उत्तुहिय	...	I, 105
उड्ड	...	I, 85	उत्तूह	...	I, 94
उड्डण	...	I, 123	उत्थग्घ	...	I, 93
उड्डस	...	I, 96	उत्थलिय	...	I, 107
उड्डहण	...	I, 101	उत्थलपत्यल्ला	...	I, 122
उड्डाअ	...	I, 91	उत्थल्ला	...	I, 93
उड्डाण	...	I, 128	उद्द	...	I, 123
उड्डास	...	I, 99	उद्दाणा	...	I, 87
उडिडयाहरण	...	I, 121	उद्दाम	...	I, 126
*उडुहिय	...	I, 137	उद्दिसिय	...	I, 109
उडुल	...	I, 91	उद्देही	...	I, 93
उडुल्ल	...	I, 91	उद्दच्छवि	...	I, 114
उसम	...	I, 88	उद्दच्छविय	...	I, 119
उसालिय	...	I, 136	उद्दच्छिय	...	I, 111
उसुइअ	...	I, 132	उद्दत्थ	...	I, 96
उण्हिया	...	I, 88	उद्दरण	...	I, 106
उण्होदयभंड	...	I, 120	उद्दरिय	...	I, 100
उत्तंपिय	...	I, 102	उद्दवअ	...	I, 106
उत्तप्प	...	I, 131	उद्दविय	...	I, 107
*उत्तम्मिअ	...	I, 102	उद्दाअ	...	I, 124
उत्तरणवरंडिया	...	I, 122	उप्पंक	...	I, 130
उत्तलहअ	...	I, 119	उप्पिंगालिया	...	I, 118
उत्ताणपत्तय	...	I, 120	उप्पिंजल	...	I, 135
उत्ताल	...	I, 101	उप्पित्थ	...	I, 129
उत्ताहिय	...	I, 106	उप्पील	...	I, 126
उत्तिरिविडि	...	I, 122	उप्पेहड	...	I, 116

उपेक्षित	...	I, 102	उम्मा	...	I, 94
उपेक्षित	...	I, 90	उम्मा	...	I, 99
उपेक्षित	...	I, 114	उम्मा	...	I, 117
उपेक्षित	...	I, 113	उम्मा	...	I, 90
उपेक्षित	...	I, 92	उम्मा	...	I, 86
उपेक्षित	...	I, 94	उम्मा	...	I, 90
उपेक्षित	...	I, 91	उम्मा	...	I, 88
उम्मा	...	I, 127	उम्मा	...	I, 134
उम्मा	...	I, 111	उम्मा	...	I, 108
उम्मा	...	I, 95	उम्मा	...	I, 108
उम्मा	...	I, 95	उम्मा	...	I, 89
उम्मा	...	I, 96	उम्मा	...	I, 88
उम्मा	...	I, 103	उम्मा	...	I, 119
उम्मा	...	I, 110	उम्मा	...	I, 115
उम्मा	...	I, 102	उम्मा	...	I, 107
उम्मा	...	I, 105	उम्मा	...	I, 138
उम्मा	...	I, 102	उम्मा	...	I, 109
उम्मा	...	I, 124	उम्मा	...	I, 117
उम्मा	...	I, 125	उम्मा	...	I, 110
उम्मा	...	I, 116	उम्मा	...	I, 104
उम्मा	...	I, 137	उम्मा	...	I, 115
उम्मा	...	I, 97	उम्मा	...	I, 87
उम्मा	...	I, 89	उम्मा	...	I, 109
उम्मा	...	I, 93	उम्मा	...	I, 92
उम्मा	...	I, 95	उम्मा	...	I, 89
उम्मा	...	I, 100	उम्मा	...	I, 105
उम्मा	...	I, 91	उम्मा	...	I, 100
उम्मा	...	I, 131	उम्मा	...	I, 102

*उल्लेख	...	I, 102
उल्लेख	...	I, 104
उल्लोच	...	I, 98
उल्लोल	...	I, 99
उल्लसिय	...	I, 116
उवउल्ल	...	I, 108
उवएइया	...	I, 118
उवकय	...	I, 119
*उवकयय	...	I, 119
उवकसिअ	...	I, 138
उवर्जगल	...	I, 116
उवदीव	...	I, 106
उवलभत्ता	...	I, 120
उवलयभग्ना	...	I, 120
उवललय	...	I, 117
उवलुय	...	I, 107
उवसग्ग	...	I, 113
उवसीर	...	I, 104
उविय	...	I, 89
*उव्वट्ट	...	I, 129
उव्वत्त	...	I, 129
उव्वर	...	I, 87
उव्वरिअ	...	I, 132
उव्वहण	...	I, 110
उव्वा	...	I, 87
उव्वाअ	...	I, 102
उव्वाउल	...	I, 134
उव्वाडुअ	...	I, 133

उव्वाट	...	I, 129
उव्वाह	...	I, 87
उव्वाहिय	...	I, 106
उव्वाहुल	...	I, 136
उव्विडिम	...	I, 134
उव्वीट	...	I, 100
उव्वुक्क	...	I, 128
उव्वुस	...	I, 123
उव्वूर	...	I, 126
उव्वेत्ताल	...	I, 101
उसणसेण	...	I, 118
उसीर	...	I, 94
उसुअ	...	I, 89

ज

जअ	...	I, 139
जणंदिय	...	I, 141
जमुत्तिय	...	I, 142
जर	...	I, 143
जरणी	...	I, 140
जल	...	I, 139
जसण	...	I, 139
जसत्थ	...	I, 143
जसय	...	I, 140
जसल	...	I, 140
जसलिय	...	I, 141
जसविय	...	I, 143
जसाइय	...	I, 141

कसायंत	...	I, 141
कसार	...	I, 140
कसुंभिय	...	I, 142
कसुक्रिय	...	I, 142
कसुरुसुंभिय	...	I, 142
कहट्ट	...	I, 140

ए

एक	...	I, 144
एकंग	...	I, 144
एकघरिज	...	I, 146
एकण्ड	...	I, 145
एकमुह	...	I, 148
एकलपुडिंग	...	I, 147
एकसाहिल	...	I, 146
एकसिंबली	...	I, 146
एकेकम	...	I, 145
एणुवासिष	...	I, 147
एत्तोप्य	...	I, 144
एमाण	...	I, 144
एमिणिया	...	I, 145
एराणी	...	I, 147
एल	...	I, 144
एलविल	...	I, 148

ओ

ओअ	...	I, 149
ओअंक	...	I, 154

ओअगिअ	...	I, 172
ओअगिघय	...	I, 162
ओअल	...	I, 165
ओआअ	...	I, 166
ओआअव	...	I, 162
ओआल	...	I, 151
ओआली	...	I, 164
ओआवल	...	I, 161
ओइत्त	...	I, 155
ओइत्तण	...	I, 155
ओइल	...	I, 158
ओडल	...	I, 150
ओकणी	...	I, 159
ओक्रिय	...	I, 151
*ओक्खंडिय	...	I, 112
*ओक्खिष	...	I, 130
ओगाल	...	I, 151
ओगिअ	...	I, 158
ओगीअ	...	I, 149
ओघसर	...	I, 170
ओचुल	...	I, 153
*ओच्चेलर	...	I, 136
*ओच्छट्ट	...	I, 100
ओच्छत्त	...	I, 152
ओच्छिय	...	I, 150
ओज्जल	...	I, 154
ओज्जाअ	...	I, 154
ओज्भ	...	I, 148

*ઓઝમ્મણ	...	I, 103	ઓલયળી	...	I, 160
*ઓઝમ્મરિય	...	I, 133	ઓલાવઝ	...	I, 160
ઓઝમ્મરી	...	I, 157	ઓલિંભા	...	I, 153
ઓઝમ્માય	...	I, 159	ઓલિત્તી	...	I, 159
ઓડદ્ડ	...	I, 156	ઓલિપ્પ	...	I, 153
ઓડ્ડળ	...	I, 155	ઓલિપ્પત્તી	...	I, 159
ઓણિવ્વ	...	I, 151	ઓલી	...	I, 148
ઓણીવી	...	I, 150	ઓલુંકી	...	I, 153
ઓણ્ણઝ	...	I, 158	ઓલુંપઝ	...	I, 163
*ઓત્તલહઝ	...	I, 119	ઓલુગ્ગ	...	I, 164
ઓત્થઝ	...	I, 151	ઓલુદ્ડ	...	I, 164
*ઓત્થય	...	I, 151	ઓલેહ્હ	...	I, 172
ઓત્થર	...	I, 150	ઓલ્લળી	...	I, 154
ઓત્થરિઝ	...	I, 169	ઓલ્લરિઝ	...	I, 163
*ઓત્થલ્લપત્થલ્લા	...	I, 122	ઓવ	...	I, 149
ઓદ્દંપિય	...	I, 171	ઓવદ્ધિય	...	I, 162
ઓપ્પા	...	I, 148	ઓવદ્ડ	...	I, 152
*ઓબ્બાલળ	...	I, 103	ઓવદ્દી	...	I, 151
ઓર	...	I, 149	ઓવર	...	I, 157
ઓરંપિય	...	I, 171	*ઓવરઝ	...	I, 157
ઓરત્ત	...	I, 165	ઓવસેર	...	I, 173
ઓરલ્લી	...	I, 154	ઓવિય	...	I, 167
ઓરિલ્લ	...	I, 155	ઓસક્ક	...	I, 149
ઓરંજ	...	I, 156	ઓસળ	...	I, 155
ઓલદ્દળી	...	I, 160	ઓસસ	...	I, 156
ઓલદ્દય	...	I, 162	ઓસરિઝ	...	I, 171
ઓલત્થ	...	I, 156	ઓસરિઝા	...	I, 161
ઓલય	...	I, 160	ઓસલ્લિઝ	...	I, 168

ओसा	...	I, 164	ओहुअ	...	I, 158
ओसाअ	...	I, 152	ओहुड	...	I, 157
ओसाअंत	...	I, 170	ओहुर	...	I, 157
ओसाणिहाण	...	I, 163			
ओसार	...	I, 149			
ओसिअ	...	I, 150			
ओसिंधिय	...	I, 162	कइउल	...	II, 21
ओसिक्खिय	...	I, 173	कइयंक	...	II, 13
ओसित्त	...	I, 158	कइयंकसइ	...	II, 13
ओसीअ	...	I, 158	कइलवइल	...	II, 25
ओसीस	...	I, 152	कउअ	...	II, 56
ओसंखिय	...	I, 161	कउल	...	II, 7
ओसुइ	...	I, 157	कउह	...	II, 5
ओहंक	...	I, 153	कंकलि	...	II, 12
ओहंस	...	I, 168	कंकोड	...	II, 7
ओहट्ट	...	I, 166	कंची	...	II, 1
ओहट्टिय	...	I, 159	कंउच्चि	...	II, 17
ओहट्ट	...	I, 153	कंटाली	...	II, 4
ओहडणी	...	I, 160	कंटोल	...	II, 7
ओहत्त	...	I, 156	कंठ	...	II, 51
ओहरण	...	I, 174	कंठकुंची	...	II, 18
ओहरिस	...	I, 169	कंठदीणार	...	II, 24
ओहसिय	...	I, 173	कंठमल	...	II, 20
ओहाइय	...	I, 158	*कंठिय	...	II, 15
ओहाडणी	...	I, 161	कंठिय	...	II, 15
ओहार	...	I, 167	कंड	...	II, 51
ओहित्त	...	I, 168	कंडपडवा	...	II, 25
ओहीरिअ	...	I, 163	कंडूर	...	II, 9

कांतु	...	II, 1	काडंतर	...	II, 16
कांद	...	II, 51	काडंतरिअ	...	II, 20
कांदल	...	II, 4	काडंभुअ	...	II, 20
कांदी	...	II, 1	काडच्छु	...	II, 7
कांदोष्ट	...	II, 9	काडतला	...	II, 19
कांपड	...	II, 7	काडप्प	...	II, 13
कांबर	...	II, 13	काडसी	...	II, 6
काकस	...	II, 14	काडार	...	II, 10
काकसार	...	II, 14	काडाहपल्हलिय	...	II, 25
काकिंड	...	II, 5	काडिखंभ	...	II, 17
काकलड	...	II, 11	काडिल	...	II, 52
काकलडंगी	...	II, 19	काडुयाल	...	II, 57
कागघाड	...	II, 53	काणअ	...	II, 56
कागघायल	...	II, 22	काणइअ	...	II, 57
काघ	...	II, 2	काणइल	...	II, 21
काच्छुर	...	II, 2	काणई	...	II, 5
काच्छुरिअ	...	II, 16	*काणयंदी	...	II, 58
काच्छुरी	...	II, 11	काणियारिय	...	II, 24
काज्जड	...	II, 17	काणिस	...	II, 6
काज्जव	...	II, 11	काणैडिया	...	II, 21
काज्जाल	...	II, 8	काणोवअ	...	II, 16
काटारी	...	II, 4	कासंबाल	...	II, 23
काड	...	II, 51	कासच्छुरी	...	II, 19
काडभल	...	II, 15	कासस्सरिय	...	II, 24
काडभली	...	II, 15	कासाभास	...	II, 23
काडइअ	...	II, 22	कासाइंधण	...	II, 23
काडइल	...	II, 15	कासास	...	II, 14
काडंत	...	II, 56	कासोच्छडिया	...	II, 22

कसोडिआ	...	II, 20	कराली	...	II, 12
कसोडत्ती	...	II, 22	करिया	...	II, 14
कसोली	...	II, 57	करिझ	...	II, 10
*कसोस्सरिय	...	II, 24	करेडु	...	II, 5
कतवार	...	II, 11	करोड	...	II, 54
कत्ता	...	II, 1	करोडी	...	II, 3
कहमिअ	...	II, 15	कलअ	...	II, 54
कप्परिय	...	II, 20	कलंक	...	II, 8
कफाड	...	II, 7	कलंकवई	...	II, 24
कमठ	...	II, 55	कलंबु	...	II, 3
कमणी	...	II, 8	कलम	...	II, 10
कमल	...	II, 54	कलयंदि	...	II, 58
कमिअ	...	II, 3	कलवू	...	II, 12
कहिअ	...	II, 8	कलह	...	II, 5
कयल	...	II, 4	कलि	...	II, 2
कयार	...	II, 11	कलिअ	...	II, 56
*करअडी	...	II, 16	कलिंज	...	II, 11
करअरी	...	II, 16	कलिम	...	II, 9
करइली	...	II, 17	कलेर	...	II, 53
करंक	...	II, 55	कलविय	...	II, 18
करंज	...	II, 8	कला	...	II, 2
करघायल	...	II, 22	कलील	...	II, 2
करड	...	II, 55	कल्लोड	...	II, 9
करणी	...	II, 7	*कल्लोडी	...	II, 9
करम	...	II, 6	कवय	...	II, 3
करमरो	...	II, 15	कवास	...	II, 5
करयंदी	...	II, 18	कविड	...	II, 9
कराइणी	...	II, 18	कविल	...	II, 6

कविस	...	II, 2	कारा	...	II, 26
कविसा	...	II, 5	*कारायणी	...	II, 18
कव्वाड	...	II, 10	कारिम	...	II, 27
कव्वाल	...	II, 52	काल	...	II, 26
कसई	...	II, 6	कालय	...	II, 28
कसणसिअ	...	II, 23	कालवट्ट	...	II, 28
कसर	...	II, 4	कालिआ	...	II, 58
कसव्व	...	II, 53	*कालिंजण	...	II, 29
कसिया	...	II, 6	कालिंजणी	...	II, 29
कस्स	...	II, 2	कालिंब	...	II, 59
कस्सय	...	II, 12	*कालेज्ज	...	II, 29
कहेड	...	II, 13	कावलिय	...	II, 28
काअ	...	II, 26	कावी	...	II, 26
काइणी	...	II, 21	कासार	...	II, 27
काउल्ल	...	II, 9	कासिज्ज	...	II, 27
काणच्छि	...	II, 24	कासिय	...	II, 59
काणत्थेव	...	II, 29	काहल	...	II, 58
काणत्ती	...	II, 28	काहली	...	II, 26
कामकिसोर	...	II, 30	काहली	...	II, 59
कामिंजुल	...	II, 29	काहार	...	II, 27
कायंचुल	...	II, 29	काहिल	...	II, 28
कायंदी	...	II, 28	काहेण	...	II, 21
कायंधुअ	...	II, 29	किंकिय	...	II, 31
कायपिउच्छा	...	II, 30	किंजकल	...	II, 31
कायल	...	II, 58	किंधर	...	II, 32
कार	...	II, 26	किंपअ	...	II, 31
कारंकड	...	II, 30	किंबोड	...	II, 31
*कारंकडअ	...	II, 30	किकिंडि	...	II, 31

किस्स	...	II, 30	कुंतीपोटलय	...	II, 43
किण्ड	...	II, 59	कुंदन्न	...	II, 37
किमिराय	...	II, 32	कुंदीर	...	II, 39
किमिहरवसण	...	II, 33	कुंधर	...	II, 32
किर	...	II, 30	कुंभिणी	...	II, 38
किरिडरिया	...	II, 61	कुंभिल	...	II, 62
किलणी	...	II, 31	कुंभिल्ल	...	II, 39
किलिंच	...	II, 11	कुंभी	...	II, 34
किलिम्मिय	...	II, 32	कुकुला	...	II, 33
किविड	...	II, 60	कुकुड	...	II, 37
किविडी	...	II, 60	कुकुरुड	...	II, 13
कीर	...	II, 21	कुकुस	...	II, 36
कीलणिया	...	II, 31	कुक्ख	...	II, 34
कीलय	...	II, 21	कुच्छिमई	...	II, 41
कीला	...	II, 33	कुच्छिल्ल	...	II, 24
कुडम्मा	...	II, 12	कुट्टयरी	...	II, 35
कुजल	...	II, 38	कुट्टा	...	II, 35
कुंचल	...	II, 36	कुट्टाअ	...	II, 37
कुंटार	...	II, 40	कुडंग	...	II, 37
कुंठि	...	II, 34	कुडय	...	II, 37
कुंड	...	II, 33	कुडिच्छ	...	II, 64
कुंडिअ	...	II, 37	कुडिया	...	II, 24
कुंडियपेसण	...	II, 43	कुडिल्लय	...	II, 40
कुण्डय	...	II, 63	कुडीर	...	II, 24
कुंत	...	II, 21	कुडुच्चिय	...	II, 41
कुंतल	...	II, 36	कुड्ड	...	II, 33
कुंतली	...	II, 38	कुड्डगिलोई	...	II, 19
कुंती	...	II, 34	कुड्डलेवणी	...	II, 42

कुढ	...	II, 62	कुसुमाल	...	II, 10
कुणिया	...	II, 24	कुसुमालिअ	...	II, 42
कुतत्तो	...	II, 36	कुहड	...	II, 36
कुत्यर	...	II, 13	कुहिणी	...	II, 62
कुत्युहवत्य	...	II, 38	कुहिय	...	II, 35
कुद्	...	II, 34	कुहेड	...	II, 35
कुद्दण	...	II, 38	कूड	...	II, 43
कुप्पड	...	II, 36	कूणिय	...	II, 44
कुप्पर	...	II, 64	कूल	...	II, 43
कुमारी	...	II, 35	कूव	...	II, 62
कुसुली	...	II, 39	कूवल	...	II, 43
कुम्भण	...	II, 40	कूसार	...	II, 44
कुररी	...	II, 40	केआ	...	II, 44
कुरकुरिअ	...	II, 42	केआरवाण	...	II, 45
कुरचिअ	...	II, 41	केड	...	II, 44
कुरच्च	...	II, 39	केलि(ली)	...	II, 44
कुरड	...	II, 63	कोइला	...	II, 49
कुरमाण	...	II, 40	कोडआ	...	II, 48
कुरल	...	II, 63	कोंडलिया	...	II, 50
कुलफंसण	...	II, 42	कोंडिअ	...	II, 48
कुलसंतइ	...	II, 39	कोंडुलु	...	II, 49
कुल्ल	...	II, 61	कोक्कासिय	...	II, 50
कुल्लड	...	II, 63	कोच्चप्प	...	II, 46
कुल्लरिय	...	II, 41	कोज्जप्प	...	II, 46
कुरह	...	II, 34	कोज्जरिय	...	II, 50
कुसण	...	II, 35	कोट्ट	...	II, 45
कुसुंभिल	...	II, 40	कोट्टिअ	...	II, 47
कुसुमअ	...	II, 41	कोट्टी	...	II, 64

कोटुंभ	...	II, 47	*कोसलिया	...	II, 12
कोडिय	...	II, 47	*कोसलिय	...	II, 12
कोडिक	...	II, 40	कोहली	...	II, 46
कोडुंब	...	II, 2			
*कोडुड	...	II, 33			
कोण	...	II, 45	खंजण	...	II, 69
कोणु	...	II, 26	खंजर	...	II, 68
कोष	...	II, 45	खंड	...	II, 78
कोत्तलंका	...	II, 14	खंडई	...	II, 67
कोत्यर	...	II, 13	खंडिअ	..	II, 78
कोत्यल	...	II, 48	खंधगि	...	II, 70
कोप्प	...	II, 45	खंधमंस	...	II, 71
कोमुई	...	II, 48	खंधयट्ठि	...	II, 71
कोल	...	II, 45	खंधीधार	...	II, 72
कोलंब	...	II, 47	खग्गिअ	...	II, 69
कोलाहल	...	II, 50	खच्चल	...	II, 69
कोलिअ	...	II, 65	खच्चोल	...	II, 69
कोलित्त	...	II, 49	खज्जिअ	...	II, 78
कोलीर	...	II, 46	खज्जोअ	...	II, 69
कोल्लर	...	II, 47	खट्ट	...	II, 67
कोल्हाहल	...	II, 39	खट्टंग	...	II, 68
कोल्हुअ	...	II, 65	खट्टिक	...	II, 70
कोविया	...	II, 49	खड	...	II, 67
कोस	...	II, 65	खडइअ	...	II, 72
कोसट्टरिया	...	II, 35	खडकी	...	II, 71
कोसय	...	II, 47	खडहडी	...	II, 72
कोसल	...	II, 38	खडुया	...	II, 68
कोसलिय	...	II, 12	खड्ड	...	II, 66

खडडा	...	II, 66	खाडइय	...	II, 73
खडिडअ	...	II, 67	खारंफिडी	...	II, 73
खणुसा	...	II, 68	खारय	...	II, 73
खस	...	II, 66	खिंखिणी	...	II, 74
खसुअ	...	II, 68	खिक्खिंड	...	II, 74
खत्त	...	II, 66	खिक्खिरी	...	II, 73
खड	...	II, 67	खिज्जिय	...	II, 74
खप्पर	...	II, 69	खित्तय	...	II, 79
*खप्पुर	...	II, 69	खुंखुणय	...	II, 76
खम्मकलम	...	II, 79	खुंखुणी	...	II, 76
खरडिअ	...	II, 79	खुंडय	...	II, 71
खरहिय	...	II, 72	खुंपा	...	II, 75
खरिय	...	II, 67	खट्ट	...	II, 74
खरुल्ल	...	II, 78	खुड्ड	...	II, 74
खलइय	...	II, 71	खुडिडय	...	II, 75
*खलगंडिअ	...	II, 67	खुणक्खुडिया	...	II, 76
खली	...	II, 66	खुस	...	II, 75
खल्ल	...	II, 77	खुत्त	...	II, 74
खल्लइय	...	II, 79	खुरुडुक्खुडी	...	II, 76
खल्ला	...	II, 66	खुलुह	...	II, 75
खल्लिरी	...	II, 70	खुल्ल	...	II, 74
खव	...	II, 77	खुल्लिरी	...	II, 70
खवअ	...	II, 67	खुवअ	...	II, 75
खवडिय	...	II, 71	खेयालु	...	II, 77
खवलिय	...	II, 72	खेसिय	...	II, 76
खव्व	...	II, 77	खोटी	...	II, 77
खव्वल्ल	...	II, 68	खोड	...	II, 80
खाइया	...	II, 73	खोडपप्पालि	...	II, 70

खोल	...	II, 80	गणायमह	...	II, 86
खोसलश्च	...	II, 77	गणैत्ती	...	II, 81
			गत्त	...	II, 99
	ग		गत्ताडी	...	II, 82
			गह्वभ	...	II, 82
गंछश्च	...	II, 84	गह्व	...	II, 83
गंज	...	II, 81	गह्विय	...	II, 83
गंजिज्ञ	...	II, 83	गय	...	II, 99
गंजोस्त्रिश्च	...	II, 100	गयणरइ	...	II, 88
गंड	...	II, 99	गयसाउल	...	II, 87
गंडीरी	...	II, 82	*गयसाउल	...	II, 87
गंडीव	...	II, 84	गलत्यलिय	...	II, 87
गंदीणी	...	II, 83	गलिय	...	II, 81
गंधपिसाश्च	...	II, 87	गल्लप्फोड	...	II, 86
गंधलया	...	II, 85	गवत्त	...	II, 85
गंधिय	...	II, 83	गह्वकलील	...	II, 86
गंधेस्त्री	...	II, 100	गह्वण	...	II, 82
गंधोस्त्री	...	II, 99	गह्वणी	...	II, 84
*गग्गरी	...	II, 89	गहर	...	II, 84
गज्ज	...	II, 81	गह्वइ	...	II, 100
गज्जणसइ	...	II, 88	गह्विय	...	II, 85
गडयडी	...	II, 85	गह्विया	...	II, 85
गड्डरी	...	II, 84	गागेज्ज	...	II, 88
गड्डी	...	II, 81	गागेज्जा	...	II, 88
गइ	...	II, 81	गाडिय	...	II, 83
गढ	...	II, 81	गाणी	...	II, 82
गणयाइया	...	II, 87	गामउड	...	II, 89
गणसम	...	II, 86	गामगोइ	...	II, 89

*गामणिसुय	...	II, 89	गुलिया	...	II, 103
गामणी	...	II, 89	गुलुगुंछिअ	...	II, 93
गामरोड	...	II, 90	गुलुच्छ	...	II, 92
गामहण	...	II, 90	गेंठुय	...	II, 93
गामेणी	...	II, 84	गेंठुल्ल	...	II, 94
गायरी	...	II, 89	गेंड	...	II, 93
गाडुलि	...	II, 89	गेंडुई	...	II, 94
गुंछा	...	II, 101	गेज्ज	...	II, 88
गुंजेन्निय	...	II, 92	गेज्जल	...	II, 94
गुंठ	...	II, 91	गेडड	...	II, 104
गुंठी	...	II, 90	गेण्हिअ	...	II, 94
गुंड	...	II, 91	गोअंट	...	II, 98
गुंदा	...	II, 101	गोअंटा	...	II, 98
गुंपा	...	II, 101	गोअग्गा	...	II, 96
गुंफ	...	II, 90	गोअला	...	II, 98
गुंफो	...	II, 91	गोआलिअ	...	II, 98
गुडदालिय	...	II, 92	गोजी	...	II, 95
गुडोलदिया	...	II, 91	गोठी	...	II, 95
गुत्तणहाण	...	II, 93	गोड	...	II, 94
गुत्ति	...	II, 101	गोडी	...	II, 95
गुत्थंड	...	II, 92	गोदीण	...	II, 97
गुप्यंत	...	II, 102	गोच्चअ	...	II, 97
गुफगुमिअ	...	II, 93	गोच्छा	...	II, 95
गुमिल	...	II, 102	गोण	...	II, 104
गुम्माइअ	...	II, 103	गोणिक्क	...	II, 97
गुम्भिय	...	II, 92	गोमहा	...	II, 96
गुम्मी	...	II, 90	गोया	...	II, 89
गुल	...	II, 91	गोरंफिडी	...	II, 98

गोरा	...	II, 104	घरिक्ती	...	II, 106
गोल	...	II, 95	घरोल	...	II, 106
गोला	...	II, 104	घरोली	...	II, 105
गोली	...	II, 95	घल्ल	...	II, 105
गोलहा	...	II, 95	घायण	...	II, 108
गोवर	...	II, 96	घार	...	II, 108
गोविअ	...	II, 97	घारंत	...	II, 108
गोविल्ल	...	II, 94	घारी	...	II, 107
गोवी	...	II, 96	घिअ	...	II, 108
गोस	...	II, 96	घिट्ट	...	II, 108
गोसग	...	II, 96	घुंघुळ	...	II, 109
गोसख	...	II, 97	घुगुळ्ळण्य	...	II, 110
गोह	...	II, 89	घुगुरि	...	II, 109
गोडुर	...	II, 96	घुगुस्सुसय	...	II, 109
घ			घुट्टुणिय	...	II, 110
			घुणघुणिया	...	II, 110
घंघ	...	II, 105	घुत्तिय	...	II, 109
घंधोर	...	II, 106	घुरुघुरि	...	II, 109
घग्घर	...	II, 107	घुसिणिय	...	II, 109
घट्ट	...	II, 111	घुसिरसार	...	II, 110
घडियवडा	...	II, 105	घोर	...	II, 112
घडी	...	II, 105	घोरि	...	II, 111
घणवाहि	...	II, 107	घोलिय	...	II, 112
घख	...	II, 105	घोसाली	...	II, 111
घम्भोई	...	II, 106	च		
घम्भोडी	...	II, 112			
घरघंट	...	II, 107	चउक्क	...	III, 2
घरयंद	...	II, 107	चउक्कर	...	III, 5

चउरचिंध	...	III, 7	चडुला	...	III, 8
चंग	...	III, 1	चडुलातिलय	...	III, 3
चंचपर	...	III, 4	चत्त	...	III, I
चंडिक	...	III, 2	चत्थरि	...	III, 2
चंडिज्ज	...	III, 20	चण्फल	...	III, 20
चंडिय	...	III, 3	चरुल्लेव	...	III, 6
चंडिल	...	III, 3	चवेडी	...	III, 3
चंदइल्ल	...	III, 5	चवेण	...	III, 3
चंदडिया	...	III, 6	चडुड	...	III, 2
चंदवडाया	...	III, 7	चाउल	...	III, 8
चंदिल	...	III, 2	चाड	...	III, 8
चंदोज्ज	...	III, 4	चार	...	III, 21
*चंदोज्जय	...	III, 4	*चारण	...	III, 9
चंभ	...	III, 1	चारणय	...	III, 9
चकप्पा	...	III, 3	चारवाय	...	III, 9
चक्षणभय	...	III, 7	चालवास	...	III, 8
चक्षणाहय	...	III, 6	चास	...	III, 1
चक्कल	...	III, 20	चिंचइअ	...	III, 13
चक्कुलंडा	...	III, 5	चिंचणी	...	III, 10
चक्कोडा	...	III, 2	चिंचा	...	III, 10
चक्खडिय	...	III, 6	चिंचिणिचिंचा	...	III, 10
चक्कुडडण	...	III, 4	चिंचिणी	...	III, 10
चक्कुरक्खणी	...	III, 7	चिंधाल	...	III, 22
चच्चा	...	III, 19	चिंफुल्लणी	...	III, 13
चच्चिक	...	III, 4	चिक्का	...	III, 21
चट्टु	...	III, 1	चिक्खल्ल	...	III, 11
चड	...	III, 1	चिच्च	...	III, 9, 10
चडियार	...	III, 5	चिच्चर	...	III, 9

चिञ्चि	...	III, 10	चुंक्	...	III, 15
चिणोद्वी	...	III, 12	चुंभल	...	III, 16
चित्तठिअ	...	III, 12	चुक्	...	III, 14
चित्तदाड	...	III, 12	चुक्कुड	...	III, 16
चित्तल	...	III, 4	चुज्ज	...	III, 14
चिह्विअ	...	III, 13	*चुडुप्प	...	III, 3
चिमिण	...	III, 11	चुडुप्पा	...	III, 3
चिरया	...	III, 11	चुडुली	...	III, 15
चिरिंचिरा	...	III, 13	चुणअ	...	III, 22
चिरिका	...	III, 21	चुणिअ	...	III, 15
चिरिचिरा	...	III, 13	चुसइअ	...	III, 17
चिरिडिडिह्ल	...	III, 14	चुसाआ	...	III, 16
चिरिहिद्वी	...	III, 12	चुसासी	...	III, 16
चिलिञ्चिल	...	III, 12	चुप्प	...	III, 15
चिलिञ्चील	...	III, 12	चुप्पल	...	III, 16
चिल्ल	...	III, 10	चुप्पलिय	...	III, 17
चिल्ला	...	III, 9	चुप्पालअ	...	III, 17
चिल्लिरि	...	III, 11	चुलुप्प	...	III, 16
चिल्लूर	...	III, 11	चुल्ल	...	III, 22
चीवट्टी	...	III, 14	चुल्ली	...	III, 15
चीही	...	III, 14	चुल्लोडअ	...	III, 17
चुंचुणिअ	...	III, 23	चूअ	...	III, 18
चुंचुणिया	...	III, 23	चूड	...	III, 18
चुंचुमालि	...	III, 18	चेड	...	III, 10
चुंचुय	...	III, 16	चेलुंप्प	...	III, 11
चुंचुलि	...	III, 23	*चोज्ज	...	III, 14
चुंचुलिपूर	...	III, 18	चोद्विया	...	III, 1
चुंचुलिय	...	III, 23	चोढ	...	III, 19

चोत्त	...	III, 19
चोप्पुच्च	...	III, 15
चोरली	...	III, 19
चोल	...	III, 18

क

कडल	...	III, 24
कउय	...	III, 25
कंकुई	...	III, 24
कंट	...	III, 33
कडकर	...	III, 26
कडा	...	III, 24
कही	...	III, 24
कप्यंती	...	III, 25
कप्यस	...	III, 25
कमलअ	...	III, 25
कलिय	...	III, 24
कली	...	III, 24
कवडी	...	III, 25
काअ	...	III, 33
काइल	...	III, 35
काई	...	III, 26
काण	...	III, 34
काणी	...	III, 34
काया	...	III, 34
कार	...	III, 26
कारय	...	III, 34
कासी	...	III, 26

काही	...	III, 26
किंकअ	...	III, 36
किंकटरमण	...	III, 30
*किंकय	..	III, 36
किंकोली	...	III, 27
किंड	...	III, 35
किक्क	...	III, 36
किंकोअण	...	III, 29
किंकोटली	...	III, 37
किंकोलिय	...	III, 25
किस	...	III, 27
किसच्छोडण	...	III, 29
किसा	...	III, 27
किसाल	...	III, 27
किसाली	...	III, 27
किसोव्भवा	...	III, 29
कित्त	...	III, 27
किइ	...	III, 26
किप्प	...	III, 36
किप्यंती	...	III, 37
किप्यंदूर	...	III, 38
किप्पाल	...	III, 28
किप्पालुय	...	III, 29
किपिंडी	...	III, 37
किप्पीर	...	III, 28
किल्ल	...	III, 35
किल्लर	...	III, 28
किल्ली	...	III, 27

क्रिवञ्च	...	III, 36	क्रोव्भ	...	III, 33
क्रिविय	...	III, 27	क्रोव्भत्य	...	III, 33
क्रिव्व	...	III, 27	क्रोव्भाइत्ती	...	III, 39
क्रिव्वोक्क	...	III, 28	क्रोह	...	III, 39
क्रिहंडय	...	III, 29			
क्रिहिंडिभिक्क	...	III, 30			
कुइ	...	III, 30	जंकयसुकञ्च	...	III, 45
कुंकुइ	...	III, 24	जंगा	...	III, 40
कुंकुमुसय	...	III, 31	जंघाक्केञ्च	...	III, 43
कुंद	...	III, 30	जंघामञ्च	...	III, 42
कुइहीर	...	III, 38	जंघालुय	...	III, 42
*कुव्भत्य	...	III, 33	जंपण	...	III, 51
कुरमड्डि	...	III, 31	*जंपिच्छञ्च	...	III, 44
कुरइत्य	...	III, 31	*जंपेच्छिरमगिर	...	III, 44
कुरिया	...	III, 31	जंवालय	...	III, 42
कुहिय	...	III, 30	जंवुञ्च	...	III, 52
हेञ्च	...	III, 38	जंवुल	...	III, 41
*हेंड	...	III, 35	जंभ	...	III, 40
हेंडा	...	III, 39	जंभणञ्च	...	III, 44
हेंडी	...	III, 31	*जंभणभण	...	III, 44
हेत्तर	...	III, 32	जंभल	...	III, 41
हेत्तसोवणय	...	III, 32	जक्खरत्ति	...	III, 43
हेध	...	III, 39	जगडिञ्च	...	III, 44
हेभञ्च	...	III, 32	जगल	...	III, 41
*हेल	...	III, 32	जच्च	...	III, 40
हेलञ्च	...	III, 32	जच्चंदण	...	III, 52
हेली	...	III, 31	*जच्छंद	...	III, 43
होइञ्च	...	III, 33	जच्छंदञ्च	...	III, 43

જડિય	...	III, 41	જુરમિલ્લ	...	III, 47
જણઉત્ત	...	III, 52	જૂયઞ્ચ	...	III, 47
જસોહણ	...	III, 43	*જૂરુમિલ્લય	...	III, 47
જણહ	...	III, 51	જેમણય	...	III, 48
જણહલી	...	III, 40	જોઞ્ચ	...	III, 48
જયણ	...	III, 40	જોદંગણ	...	III, 50
જરંડ	...	III, 40	જોદક્ષ	...	III, 49
*જરડ	...	III, 40	જોદય	...	III, 50
જરલદ્વિય	...	III, 44	જોદર	...	III, 49
જરલવિય	...	III, 44	જોદસ	...	III, 49
જવણ	...	III, 41	જોદ્	...	III, 49
જવય	...	III, 42	જોક્ષ	...	III, 48
જવરય	...	III, 42	જોગા	...	III, 48
જહણરોહ	...	III, 44	જોડ	...	III, 49
જહણસવ	...	III, 45	જોડિઞ્ચ	...	III, 49
જહાજાય	...	III, 41	જોસલિયા	...	III, 50
જહિમા	...	III, 42	જોયણ	...	III, 50
જાદ્ર	...	III, 45	જોર	...	III, 48
જાઝર	...	III, 45	જોવ	...	III, 52
જાડી	...	III, 45	જોવારી	...	III, 50
જાલઘડિયા	...	III, 46	જોબ્બણશીર	...	III, 51
જિગ્ધય	...	III, 46	જોબ્બણવેઞ્ચ	...	III, 51
જિસોઁભવા	...	III, 46	જોબ્બણોવય	...	III, 51
જીવયમદ્	...	III, 46			
જુંજુરડ	...	III, 47			
જુસ	...	III, 47			
જુયલ	...	III, 47			
જુયલિય	...	III, 47			
			ભા		
			ભંકારિય	...	III, 56
			ભંઁઘ	...	III, 53
			ભંઁઘર	...	III, 54

भखरिय	...	III, 56	भामिअ	...	III, 56
भंटलिया	...	III, 55	भारुआ	...	III, 57
भंटिय	...	III, 55	भिंखिय	...	III, 55
भंटी	...	III, 53	भिरिंड	...	III, 57
भंडली	...	III, 54	भिल्लिरिया	...	III, 62
भंडुय	...	III, 53	भौण	...	III, 62
भंडुली	...	III, 61	भौरा	...	III, 57
भंपणी	...	III, 54	भुंख	...	III, 58
भंपिय	...	III, 61	भुंभुसुसय	...	III, 58
भक्किय	...	III, 55	भुंठण	...	III, 58
भञ्जरी	...	III, 54	भुइ	...	III, 58
भडी	...	III, 53	भुत्ति	...	III, 58
भत्य	...	III, 61	*भुसुभुसुसय	...	III, 58
भमाल	...	III, 53	भुलुरि	...	III, 58
भरंक	...	III, 55	भूर	...	III, 59
*भरंत	...	III, 55	भूसरिअ	...	III, 62
भरय	...	III, 54	भौंडुअ	...	III, 59
भरुय	...	III, 54	भोर	...	III, 59
भलभलिया	...	III, 56	भौंडलिया	...	III, 60
भला	...	III, 53	भोट्टि	...	III, 59
भलुंकिअ	...	III, 56	भोडप्य	...	III, 59
भलुसिय	...	III, 56	भोडिअ	...	III, 60
भस	...	III, 60	भोलिका	...	III, 56
भसिय	...	III, 62			
भसुर	...	III, 61			
भाडल	...	III, 57			
भाड	...	III, 57			
भासर	...	III, 57			

टकारी	...	IV, 2	ड	
टट्टइअ	...	IV, 1	डंड	... IV, 7
टप्परअ	...	IV, 2	डंडअ	... IV, 8
टसर	...	IV, 1	*डंडी	... IV, 7
टसर	...	IV, 1	डंवर	... IV, 8
टसरोट्ट	...	IV, 1	डंभिअ	... IV, 8
टार	...	IV, 2	डक	... IV, 6
टिंवर	...	IV, 3	डगल	... IV, 8
टिक	...	IV, 3	डडाडी	... IV, 8
टिग्घर	...	IV, 3	डफ	... IV, 7
टिप्पि	...	IV, 3	डल	... IV, 7
टुंट	...	IV, 3	डल	... IV, 7
टेंटा	...	IV, 3	डव	... IV, 6
टेकर	...	IV, 3	डहर	... IV, 8
टोक्कण	...	IV, 4	डहरी	... IV, 7
टोक्कणखंड	...	IV, 4	डाउ	... IV, 12
टोल	...	IV, 4	डायल	... IV, 9
टोलंब	...	IV, 4	डाली	... IV, 9
ठ			डाव	... IV, 6
ठइय	...	IV, 5	डिंडिलिय	... IV, 10
ठरिय	...	IV, 6	डिंडी	... IV, 7
ठल्लय	...	IV, 5	डिंफिय	... IV, 9
ठविया	...	IV, 5	डिड्डर	... IV, 9
ठाण	...	IV, 5	डियली	... IV, 9
ठाणिज्ज	...	IV, 5	डीण	... IV, 10
ठिक	...	IV, 5	डीणोवय	... IV, 10
ठियय	...	IV, 6	डीर	... IV, 10
ठिविय	...	IV, 6	डुंगर	... IV, 11

डुंघ	...	IV, 11	ढेंका	...	IV, 17
डुंडुअ	...	IV, 11	ढेंकौ	...	IV, 15
डुंभ	...	IV, 11	ढेंकुण	...	IV, 14
डोअ	...	IV, 11	ढेंढिअ	...	IV, 16
डोंगिली	...	IV, 12	ढेअ	...	IV, 16
डोंगी	...	IV, 13	ढोंघर	...	IV, 16
डोयण	...	IV, 9			
डोल	...	IV, 9			
डोला	...	IV, 11			
डोलिअ	...	IV, 12			
	ठ				
ढंक	...	IV, 13	णइमासय	...	IV, 23
ढंकणी	...	IV, 14	णंद	...	IV, 45
ढंकुण	...	IV, 14	णंदण	...	IV, 19
ढंखरी	...	IV, 14	णंदा	...	IV, 18
ढंढ	...	IV, 16	णंदिक्ख	...	IV, 19
ढंढणी	...	IV, 13	णंदिणी	...	IV, 18
ढंढर	...	IV, 16	णंदिय	...	IV, 19
ढंढरिअ	...	IV, 15	णंदौ	...	IV, 18
ढंढसिअ	...	IV, 15	णक्क	...	IV, 46
ढंसय	...	IV, 14	णक्खत्तणेमि	...	IV, 22
ढक्कय	...	IV, 14	णच्चिर	...	IV, 18
ढट्ट	...	IV, 13	णज्जर	...	IV, 19
ढमर	...	IV, 17	णज्भर	...	IV, 19
ढयर	...	IV, 16	णडिअ	...	IV, 18
ढिंढय	...	IV, 15	णडुली	...	IV, 20
ढिक्कय	...	IV, 15	णडडरी	...	IV, 20
			णडडल	...	IV, 47
			*णड्डुली	...	IV, 20
			णस	...	IV, 46
			णत्था	...	IV, 17

शद्भिन्न	...	IV, 20	शिन्नरिन्न	...	IV, 38
शद्ध	...	IV, 18	शिउक्क	...	IV, 27
शद्धवय	...	IV, 47	शिउक्कण	...	IV, 51
शम्मसिय	...	IV, 22	शिंदिणी	...	IV, 35
शल्लय	...	IV, 19	शिकल्ल	...	IV, 33
शल्लिय	...	IV, 20	शिकल्ल	...	IV, 29
शल्लय	...	IV, 46	शिकल	...	IV, 47
शवरिन्न	...	IV, 22	शिकल्लय	...	IV, 32
शवल्लया	...	IV, 21	शिकल्लसरिय	...	IV, 41
*शवसिय	...	IV, 22	शिकल्लुड	...	IV, 28
शवोद्धरण	...	IV, 23	शिकल्लुरिन्न	...	IV, 40
शव्व	...	IV, 17	शिगढ	...	IV, 27
शव्वाउत्त	...	IV, 22	शिग्गा	...	IV, 25
शहमुह	...	IV, 20	शिग्गिस्स	...	IV, 36
शहरी	...	IV, 20	शिग्घट्ट	...	IV, 34
शहवल्ली	...	IV, 22	शिग्घोर	...	IV, 37
शान्न	...	IV, 28	शिच्छुंड	...	IV, 37
शाउड्ड	...	IV, 47	शिज्ज	...	IV, 25
शाउक्क	...	IV, 23	शिज्जाअ	...	IV, 34
शामोक्कसिय	...	IV, 25	शिज्जूह	...	IV, 28
शारोद्ध	...	IV, 23	शिज्जोअ	...	IV, 33
शालंपिअ	...	IV, 24	शिज्जोमि	...	IV, 31
शालंबि	...	IV, 24	शिज्जतर	...	IV, 26
शाहिदाम	...	IV, 24	शिज्जताअ	...	IV, 37
शाहिविच्छेअ	...	IV, 24	*शिज्जतूर	...	IV, 26
शिअंधण	...	IV, 38	शिष्टंक	...	IV, 50
शिअंसण	...	IV, 38	शिष्टुहिअ	...	IV, 41
शिअक्कल	...	IV, 39	शिष्टूह	...	IV, 33

शिङ	...	IV, 25	शिरंगी	...	IV, 31
शिखाला	...	IV, 36	शिरक	...	IV, 49
शित्तिरडि	...	IV, 40	शिरप्य	...	IV, 49
शित्तिरडिअ	...	IV, 41	शिराअ	...	IV, 50
शिवंधस	...	IV, 37	शिराद	...	IV, 30
शिवम	...	IV, 38	शिराह	...	IV, 37
शिवमण	...	IV, 39	शिरिंक	...	IV, 30
शिवमाय	...	IV, 38	शिरिय	...	IV, 28
शिवम्	...	IV, 35	शिरुत्त	...	IV, 30
शिवय	...	IV, 38	शिरुली	...	IV, 27
शिप्यट्ट	...	IV, 31	शिरुवक्कय	...	IV, 41
शिप्यच्छ	...	IV, 49	शिलंक	...	IV, 31
शिप्परिस	...	IV, 37	शिल्लंक	...	IV, 31
शिप्फेस	...	IV, 29	शिल्लसिय	...	IV, 36
शिब्भग्ग	...	IV, 34	शिवच्छण	...	IV, 40
शिव्भुग्ग	...	IV, 32	शिवह	...	IV, 26
शिमेष	...	IV, 37	शिवाय	...	IV, 34
शिमेल	...	IV, 30	शिविह	...	IV, 48
*शिमिला	...	IV, 33	शिव्व	...	IV, 48
शिमंसा	...	IV, 35	शिव्वढ	...	IV, 28
शिमंसु	...	IV, 32	शिव्वमिअ	...	IV, 39
शिमय	...	IV, 34	शिव्वलिय	...	IV, 51
शियडी	...	IV, 26	शिव्वहण	...	IV, 29
शियत्थ	...	IV, 33	शिव्वाण	...	IV, 33
शियय	...	IV, 48	शिव्विट्ठ	...	IV, 34
शियल	...	IV, 28	शिव्वित्त	...	IV, 32
शियाणिया	...	IV, 35	शिव्वूढ	...	IV, 29, 33
शियार	...	IV, 29	शिव्वेढ	...	IV, 28

शिव्विरिस	...	IV, 37	शेडाली	...	IV, 43
शिसत्त	...	IV, 30	शेडडरिया	...	IV, 45
शिमाभिय	...	IV, 27	शेलच्छ	...	IV, 44
शिसाय	...	IV, 35	शेलिच्छौ	...	IV, 44
शिसुड	...	IV, 36	शेवच्छण	...	IV, 40
शिसुय	...	IV, 27	शेसत्थि	...	IV, 44
शिसुंक्क	...	IV, 32	शेसर	...	IV, 44
शिसुवरिय	...	IV, 40	शोमि	...	IV, 81
शिङ्गण	...	IV, 27	शोलइया	...	IV, 36
शिङ्गस	...	IV, 25	शोलच्छा	...	IV, 36
शिङ्गाअ	...	IV, 49	शोव्व	...	IV, 17
शिङ्गअ	...	IV, 50			
शिङ्गण	...	IV, 26		त	
शिङ्गुया	...	IV, 26	तंट	...	V, 1
शिङ्गय	...	IV, 26	तंड	...	V, 19
शिङ्गेलण	...	IV, 51	तंतडी	...	V, 4
शीआरण	...	IV, 43	तंतुक्खोडी	...	V, 7
शीरंगी	...	IV, 31	तंबकिमि	...	V, 6
शीलकंठी	...	IV, 42	तंबकुसुम	...	V, 9
शीसंपाय	...	IV, 42	तंबटक्कारी	...	V, 4
शीसणिया	...	IV, 43	तंबरत्ति	...	V, 5
*शीसणी	...	IV, 43	तंबा	...	V, 1
शीसार	...	IV, 41	तंबिरा	...	V, 5
शीसीमिअ	...	IV, 42	तंबेही	...	V, 4
शीहरिय	...	IV, 42	तक्कणा	...	V, 4
शुवस	...	IV, 25	तग्ग	...	V, 1
शुला	...	IV, 43	तच्छिंड	...	V, 3
शेउडड	...	IV, 44	तट्ठी	...	V, 1

तडफडिय	...	V, 9	तलार	...	V, 3
तडमड	...	V, 7	तलिम	...	V, 20
तडवडा	...	V, 5	तल्ल	...	V, 19
तण	...	V, 1	तल्लड	...	V, 2
तणयमुहिया	...	V, 9	तल्लिच्छ	...	V, 3
तणरासी	...	V, 6	तवअ	...	V, 2
तणवरंडी	...	V, 7	तवणी	...	V, 1
तणसोझी	...	V, 6	तसिय	...	V, 2
तणेसी	...	V, 3	तहरी	...	V, 2
तषाय	...	V, 2	तहलिया	..	V, 8
तत्तिन्न	...	V, 3	ताडिअय	...	V, 10
तत्ती	...	V, 20	तामर	...	V, 10
तत्तुडिन्न	...	V, 6	तामरस	...	V, 10
तद्दिअस	...	V, 8	तारत्तर	...	V, 10
तद्दिअसिय	...	V, 8	तालफली	...	V, 11
तद्दिअह	...	V, 8	तालहल	...	V, 7
तद्दिअचय	...	V, 8	ताला	...	V, 10
तम	...	V, 1	तालूर	...	V, 21
तमण	...	V, 2	तिंगिच्छी	...	V, 12
तमणी	...	V, 20	तिंगिया	...	V, 12
तरवट्ट	...	V, 5	तिक्खालिय	...	V, 13
तरस	...	V, 4	तिणिस	...	V, 11
तरियव्व	...	V, 7	तित्तिरिय	...	V, 12
तल	...	V, 19	तित्ती	...	V, 11
तलयागत्ति	...	V, 8	तित्तुय	...	V, 12
तलफल	...	V, 7	तिमिंगिल	...	V, 13
तलवत्त	...	V, 21	*तिमिच्छअ	...	V, 13
तलसारिय	...	V, 9	तिमिच्छाह	...	V, 13

तिमिण	...	V, 11	तेंडुय	...	V, 17
तिमिरिच्छ	...	V, 13	तेड्ड	...	V, 23
तिरिड	...	V, 11	तोअय	...	V, 18
तिरिडिय	...	V, 21	तोतडी	...	V, 4
तिरिड्डी	...	V, 12	तोक्कअ	...	V, 18
तिरोवड	...	V, 13	तोडण	...	V, 18
तिविडा	...	V, 12	तोमरिय	...	V, 18
तिविडी	...	V, 12	तोमरी	...	V, 17
तिव्व	...	V, 11	तोलण	...	V, 17
तुंगी	...	V, 14	तोवट्ट	...	V, 23
तुंडोर	...	V, 14	तोस	...	V, 17
तुंडूअ	...	V, 15			
तुंतुकुडिअ	...	V, 16	थ		
तुंबिक्की	...	V, 23	थउळ्ड	...	V, 26
तुच्छ	...	V, 14	थंडिल्ल	...	V, 25
तुच्छइय	...	V, 15	थंव	...	V, 24
तुच्छय	...	V, 15	थक्क	...	V, 24
तुणअ	...	V, 15	थगया	...	V, 26
तुण्हक्क	...	V, 15	थग्घ	...	V, 24
तुण्ह्ही	...	V, 14	थट्टी	...	V, 24
तुप्प	...	V, 22	थत्तिय	...	V, 26
तुरी	...	V, 22	थमिय	...	V, 25
तुलग	...	V, 15	थर	...	V, 24
तुलसी	...	V, 14	थरहरिय	...	V, 27
तुसेयजंभ	...	V, 16	थरु	...	V, 24
तूअ	...	V, 16	थलय	...	V, 25
तूलिणी	...	V, 17	थव	...	V, 24
तूहण	...	V, 17	थवइल्ल	...	V, 26

यवी	...	V, 25	योर	...	V, 32
यस	...	V, 25	योल	...	V, 30
यसल	...	V, 25	योह	...	V, 30
यह	...	V, 24			
याणिज्ज	...	IV, 4			
याम	...	V, 25	द		
यार	...	V, 27	दअरी	...	V, 34
याह	...	V, 30	दइय	...	V, 35
यिस्स	...	V, 30	दंडी	...	V, 33
यिमिय	...	V, 27	दंत	...	V, 33
यिरणाम	...	V, 27	दंतिअ	...	V, 34
यिरसीस	...	V, 31	दक्खज्ज	...	V, 34
युक्किय	...	V, 28	दच्छ	...	V, 33
युहुक्किय	...	V, 31	दडवड	...	V, 35
युडडहीर	...	V, 28	दत्थर	...	V, 34
युष्म	...	V, 27	दमअ	...	V, 34
युरुण्णणय	...	V, 28	दय	...	V, 33
युल्लम	...	V, 28	दयच्छर	...	V, 36
युल्ल	...	V, 27	दयाइय	...	V, 35
यूण	...	V, 29	दयावण	...	V, 35
यूरी	...	V, 28	दर	...	V, 33
यूलघोण	...	V, 29	दरंदर	...	V, 37
यूह	...	V, 32	दरमत्ता	...	V, 37
येणिस्सिअ	...	V, 32	दरवल्ल	...	V, 36
येर	...	V, 29	दरवल्लणिहिलण	...	V, 37
येरासण	...	V, 29	दरवल्लह	...	V, 37
येवरिय	...	V, 29	दरविंदर	...	V, 52
योअ	...	V, 30	दरुम्मिल्ल	...	V, 37
			दलिय	...	V, 52

दव	...	V, 33	दौविया	...	V, 53
दवर	...	V, 35	दौहजीह	...	V, 41
दवहुत्त	...	V, 36	दुअक्खर	...	V, 47
दसु	...	V, 34	दु'दुमिणी	...	V, 45
दसेर	...	V, 33	दु'दुमिय	...	V, 45
दहबोली	...	V, 36	दु'बवत्ती	...	V, 48
दहिङ्ग	...	V, 35	दुक्कर	...	V, 42
*दहिल्यर	...	V, 36	दुक्कुणिया	...	V, 48
दहिल्यार	...	V, 36	दुक्कुह	...	V, 44
*दहिमुह	...	V, 44	दुक्ख	...	V, 42
दाअ	...	V, 38	दुग्ग	...	V, 53
दादलिया	...	V, 38	दुग्घट्ट	...	V, 44
दामणी	...	V, 52	दुच्चंडिअ	...	V, 55
दार	...	V, 38	दुच्चवाल	...	V, 54
दारवंता	...	V, 38	दुज्जाय	...	V, 44
दारिया	...	V, 38	दुस्सिअत्थ	...	V, 53
दालिय	...	V, 38	दुस्सिक्क	...	V, 45
दिअ	...	V, 39	दुस्सिखित्त	...	V, 45
दिअलिअ	...	V, 39	दुत्ति	...	V, 41
दिअसिय	...	V, 40	दुत्थ	...	V, 42
दिप्पंत	...	V, 39	*दुत्थरुहंड	...	V, 47
दियक्क	...	V, 39	दुत्थुरुहंडा	...	V, 47
दियधुत्त	...	V, 41	दुत्थोह	...	V, 43
दियहत्त	...	V, 40	दुहम	...	V, 44
दियाहम	...	V, 39	दुहोली	...	V, 43
दिक्खिंदिलिअ	...	V, 40	दुव्वअ	...	V, 42
दिब्बासा	...	V, 39	दुव्वगंधियमुह	...	V, 40
दौवअ	...	V, 41	दुव्विणिअ	...	V, 54

धसल	...	V, 58	पइडाण	...	VI, 29
धाडिअ	...	V, 59	पइख	...	VI, 7
धाडी	...	V, 59	पइय	...	VI, 64
धाणूरिय	...	V, 60	पइरिक्क	...	VI, 71
धार	...	V, 59	पइइंत	...	VI, 19
धारा	...	V, 59	पडअ	...	VI, 5
धारावास	...	V, 63	पडढ	...	VI, 4
धुंधुमारा	...	V, 60	पडण	...	VI, 65
धुकुडुगिय	...	V, 60	पडत्य	...	VI, 66
धुकुडुय	...	V, 60	पडमलअ	...	VI, 33
धुत्त	...	V, 58	पऊढ	...	IV, 4
धुयगाय	...	V, 57	पएर	...	VI, 67
धूण	...	V, 60	पएस	...	VI, 3
धूमंग	...	V, 57	पंखुडि	...	VI, 8
धूमहार	...	V, 61	पंचंगुलि	...	VI, 17
धूमहअ	...	V, 63	पंचावस्था	...	VI, 27
धूमहयमहिस्सी	...	V, 62	पंडरंग	...	VI, 23
धूममहिस्सी	...	V, 61	पंडविय	...	VI, 20
धूमरी	...	V, 61	पंती	...	VI, 2
धूमसिहा	...	V, 61	पंथुच्छुहणी	...	VI, 35
धूमिया	...	V, 61	पंपुअ	...	VI, 12
धूरिय	...	V, 62	पंपुल्लिय	...	VI, 17
*धूरियवट्ट	...	V, 61	पंसुल	...	VI, 66
धूलीवट्ट	...	V, 61	पक्क	...	VI, 64
			पक्कगाह	...	VI, 23
			पक्कण	...	VI, 29
			पक्कणी	...	VI, 65
			पक्कसावअ	...	VI, 75
पइड	...	VI, 66			

पक्खडिय	...	VI, 20	पडल	...	VI, 5
पक्खरा	...	VI, 10	पडवा	...	VI, 6
पक्खोडिय	...	VI, 27	पडाली	...	VI, 9
पग्गेल्ल	...	VI, 15	पडिअंतअ	...	VI, 32
पचत्तर	...	VI, 21	पडिअग्गिअ	...	VI, 74
पच्चवलोक	...	VI, 34	पडिअज्झअ	...	VI, 31
पच्चल	...	VI, 69	पडिएल्लिअ	...	VI, 32
पच्चवर	...	VI, 15	पडिक्कय	...	VI, 19
*पच्चुअ	...	VI, 25	पडिक्खर	...	VI, 25
पच्चुच्छुहणी	...	VI, 35	पडिखंध	...	VI, 28
पच्चुत्थ	...	VI, 13	पडिखंधी	...	VI, 28
*पच्चुत्तरिअ	...	VI, 24	पडिच्छअ	...	VI, 16
पच्चुद्धार	...	VI, 24	पडिच्छंद	...	VI, 24
पच्चुद्धिय	...	VI, 25	पडिच्छिया	...	VI, 21
पच्चूढ	...	VI, 12	पडिणियंसण	...	VI, 36
पच्चूह	...	VI, 5	पडित्थिर	...	VI, 20
पच्चेड	...	VI, 15	पडिपिंडिय	...	VI, 34
*पच्चोवणिअ	...	VI, 24	पडिय	...	VI, 12
पच्चोवणी	...	VI, 24	पडियर	...	VI, 17
पच्छी	...	VI, 1	पडियलि	...	VI, 28
पच्छेणय	...	VI, 24	पडिरंजिय	...	VI, 32
पज्जण	...	VI, 11	पडिलगल	...	VI, 33
पज्जा	...	VI, 1	पडिल्ली	...	VI, 65
पज्जुणसर	...	VI, 32	पडिवेस	...	VI, 21
पट्टिसंग	...	VI, 23	पडिसंत	...	VI, 18
पडंचा	...	VI, 14	पडिसाअ	...	VI, 17
पडंसुआ	...	VI, 14	पडिसार	...	VI, 16
पडस्सर	...	VI, 25	पडिसारी	...	VI, 22

पडिसिद्ध	...	VI, 71	पत्तण	...	VI, 64
पडिसुत्ति	...	VI, 18	पत्तपसाइया	...	VI, 2
पडिसूर	...	VI, 18	पत्तपिसालस	...	VI, 2
पडिइत्य	...	VI, 19, 28	पत्तल	...	VI, 14
पडिइत्थी	...	VI, 19	पत्तिसमिद्ध	...	VI, 14
पडो	...	VI, 8	पत्ती	...	VI, 2
पडुआलिय	...	VI, 78	पत्थरभलिय	...	VI, 36
पडुवइ	...	VI, 31	पत्थरा	...	VI, 8
पडुल	...	VI, 68	पत्थरिअ	...	VI, 20
पडुवइय	...	VI, 14	पत्थारी	...	VI, 69
पडुवत्ती	...	VI, 22	पत्थिय	...	VI, 10
पडोअ	...	VI, 9	पत्थीण	...	VI, 11
पडोइर	...	VI, 22	पडर	...	VI, 10
पडड	...	VI, 1	पडार	...	VI, 13
पडड'स	...	VI, 2	पड्र	...	VI, 1
पडडत्थी	...	VI, 70	पप्पौअ	...	IV, 12
पडडला	...	VI, 8	पप्फाड	...	VI, 9
पडडल	...	VI, 6	पप्फिडिय	...	VI, 22
पडडो	...	VI, 1	पप्फुअ	...	VI, 64
पडडुआ	...	VI, 8	पप्फोडिय	...	VI, 27
पडड	...	VI, 7	पडभार	...	VI, 66
पडडभत्तिय	...	VI, 30	पडभोअ	...	VI, 10
पडडल्ला	...	VI, 27	पडर	...	VI, 3
पडडभणिया	...	VI, 30	पडल	...	VI, 13
पडणिय	...	VI, 7	पडार	...	VI, 3
पडणिया	...	VI, 3	पडटिअ	...	VI, 26
पडहअ	...	VI, 3	पडट्टणी	...	VI, 72
पडह	...	VI, 68	पडय	...	VI, 6

पयल	...	VI, 7	परिहलावित्र	...	VI, 29
पयला	...	VI, 6	परिहाय	...	VI, 25
पयलात्र	...	VI, 72	परिहारइत्तिधा	...	VI, 37
पयलायभक्त	...	VI, 36	परिहारिणी	...	VI, 31
पयवइ	...	VI, 16	परिहाल	...	VI, 29
पयाम	...	VI, 9	परेय	...	VI, 12
परक्क	...	VI, 8	परेवत्र	...	VI, 18
परडा	...	VI, 5	पल	...	VI, 1
परइ	...	VI, 70	पलस	...	VI, 10
परभात्र	...	VI, 27	पलसु	...	VI, 3
परसुहत्त	...	VI, 29	पलहिय	...	VI, 15
परिअडी	...	VI, 73	पलही	...	VI, 15
परियइ	...	VI, 15	पलाअ	...	VI, 8
परिउत्थ	...	VI, 13	पलासी	...	VI, 14
परिच्छूढ	...	VI, 25	पलिहअ	...	VI, 80
परिअंत	...	VI, 72	पलिहस्स	...	VI, 16
परियट्टलिय	...	VI, 36	पलिहाअ	...	VI, 16
*परियर	...	VI, 24	पलोट्टजीह	...	VI, 35
परियलि	...	VI, 12	पल्लवाय	...	VI, 26
परिलिय	...	VI, 24	पल्लविय	...	VI, 19
परिल्लवास	...	VI, 33	पवइ	...	VI, 11
परिवारिअ	...	VI, 30	पवरंग	...	VI, 28
परिवास	...	VI, 26	पवहाइय	...	VI, 34
परिवाह	...	VI, 23	पविया	...	VI, 4
परिह	...	VI, 7	पविरइय	...	VI, 28
परिहच्छ	...	VI, 71	पविरंजिअ	...	VI, 74
*परिहट्टि	...	VI, 21	पव्वइसेल्ल	...	VI, 31
परिहण	...	VI, 21	पव्वळ्ळ	...	VI, 69

पव्विद्ध	...	VI, 11	पाऊअ	...	VI, 78
पसअ	...	VI, 4	पांडविय	...	VI, 20
पसंडि	...	VI, 10	पाडच्चर	...	VI, 34
पसरेह	...	VI, 13	पाडल	...	VI, 76
पसवडक	...	VI, 30	पाडलसउण	...	VI, 46
पसाइया	...	VI, 2	पाडवण	...	VI, 18
पसिय	...	VI, 6	पाडिअग्ग	...	VI, 44
पसुहत्त	...	VI, 29	पाडिअज्झ	...	VI, 43
पसूअ	...	VI, 9	पाडिसार	...	VI, 16
पसेवअ	...	VI, 22	पाडिसिद्धि	...	VI, 77
पहएल्ल	...	VI, 18	पाडिसिरा	...	VI, 42
पहड्ड	...	VI, 9	पाडिहच्छी	...	VI, 42
पहण	...	VI, 5	पाडुंकी	...	VI, 39
पहणि	...	VI, 5	पाडुंगोरी	...	VI, 78
पहद	...	VI, 10	पाडुक्क	...	VI, 76
पहम्म	...	VI, 11	पाडुच्ची	...	VI, 39
पहयर	...	VI, 15	पाडुडुअ	...	VI, 42
पहिय	...	VI, 6	पाण	...	VI, 38
पहेणय	...	VI, 73	पाण्डी	...	VI, 39
पहोइय	...	VI, 26	पाणाअअ	...	VI, 38
पाअ	...	VI, 37	पाणाली	...	VI, 40
पाइय	...	VI, 39	पामहा	...	VI, 40
पाउक्क	...	VI, 41	पायड	...	VI, 40
पाउग्ग	...	VI, 41	पायप्पहण	...	VI, 45
पाउग्गिअ	...	VI, 42	पायल	...	VI, 38
पाउय	...	VI, 38, 75	पारंक	...	VI, 41
पाउरणी	...	VI, 43	पारंपर	...	VI, 44
पाऊ	...	VI, 75	पारह	...	VI, 77

पारय	...	VI, 38	पिंजरुड	...	VI, 50
पारावर	...	VI, 43	पिंजिय	...	VI, 49
पारिहृच्छी	...	VI, 42	*पिंजियय	...	VI, 49
पारिहृष्टि	...	VI, 72	*पिंडरय	...	VI, 48
पारी	...	VI, 37	*पिंडलइय	...	VI, 56
पारुअग्ग	...	VI, 44	पिंडी	...	VI, 47
पारुअल्ल	...	VI, 44	पिंडीर	...	VI, 48
पारुहल्ल	...	VI, 45	पिंसली	...	VI, 47
पाल	...	VI, 75	पिच्छिली	...	VI, 47
पालप्प	...	VI, 76	पिच्छी	...	VI, 37
पाली	...	VI, 37	पिहंत	...	VI, 49
पालीबंध	...	VI, 45	पिहखउरा	...	VI, 50
पालीहम्म	...	VI, 45	पिडच्छा	...	VI, 49
पाव	...	VI, 38	पिणाअ	...	VI, 49
पास	...	VI, 75	पिणाई	...	VI, 48
पासणिअ	...	VI, 41	पिण्ही	...	VI, 46
पासल्ल	...	VI, 76	पिप्पअ	...	VI, 78
पासाणिअ	...	VI, 41	पिप्पडा	...	VI, 48
पासाला	...	VI, 14	पिप्पडिअ	...	VI, 50
पासावय	...	VI, 43	पिप्पर	...	VI, 79
पासी	...	VI, 37	पिब्ब	...	VI, 46
पाहुण	...	VI, 40	पियण	...	VI, 48
पाहेज्ज	...	VI, 24	पियमाहवी	...	VI, 51
पिअमा	...	VI, 49	पिरिडी	...	VI, 47
पिउली	...	VI, 78	पिलण	...	VI, 49
पिंगंग	...	VI, 48	पिल्लिरी	...	VI, 79
पिंचू	...	VI, 46	पिल्ह	...	VI, 46
पिच्छोली	...	VI, 47	पिहंड	...	VI, 79

पिङ्गल	...	VI, 47	पुरोहड	...	VI, 15
पिहोअर	...	VI, 50	पुलासिअ	...	VI, 55
पीइ	...	VI, 51	पुल्ली	...	VI, 79
पीडरइ	...	VI, 51	पुव्वाड	...	VI, 52
पीढ	...	VI, 51	पूअ	...	VI, 56
पीण	...	VI, 51	पूंडरिअ	...	VI, 57
पीलुड	...	VI, 51	पूण	...	VI, 56
पुअंड	...	VI, 53	पूणी	...	VI, 56
पुआइणी	...	VI, 54	पूया	...	VI, 54
पुआई	...	VI, 80	पूरण	...	VI, 56
पुंडइय	...	VI, 54	पूरी	...	VI, 56
पुंडे	...	VI, 52	पूरोढी	...	VI, 57
पुंड	...	VI, 52	पूस	...	VI, 80
पुंपुअ	...	VI, 52	पेंड	...	VI, 81
पुडइणी	...	VI, 55	पेंडअ	...	VI, 53
पुडइय	...	VI, 54	पेंडघव	...	VI, 59
पुडिंग	...	VI, 80	पेंडबाल	...	VI, 54
पुणइ	...	VI, 38	पेंडल	...	VI, 58
पुसवत्त	...	VI, 53	पेंडलिय	...	VI, 54
पुसाली	...	VI, 53	पेंडार	...	VI, 58
पुत्य	...	VI, 52	पेंडोलौ	...	VI, 59
पुप्पुअ	...	VI, 52	पेंडा	...	VI, 50
पुप्फा	...	VI, 52	पेच्छअ	...	VI, 58
पुरिल्ल	...	VI, 53	पेज्जल	...	VI, 57
पुरिल्लदेव	...	VI, 55	पेज्जाल	...	VI, 7
पुरिल्लपहाणा	...	VI, 56	पेडइअ	...	VI, 59
पुरुपुरिआ	...	VI, 55	*पेड्ड	...	VI, 80
पुरुद्ध	...	VI, 55			

पंडडा	...	VI, 80	पोरच्छ	...	VI, 62
पेढाल	...	VI, 7	पोरय	...	VI, 26
पेयाल	...	VI, 57	पोलच्चा	...	VI, 63
पेरण	...	VI, 59	पोलिय	...	VI, 62
पेरिज्ज	...	VI, 58	पोसिअ	...	VI, 61
पेरुक्खि	...	VI, 54	पोहण	...	VI, 62
पेक्खिय	...	VI, 57			
पेसण	...	VI, 57	फ		
पेसणयारी	...	VI, 59	फंसअ	...	VI, 83
पेड्डण	...	VI, 58	फंसण	...	VI, 87
पोअ	...	VI, 81	फंसुल	...	VI, 82
पोअइया	...	VI, 63	फंसुली	...	VI, 82
पोअंड	...	VI, 61	फग्गु	...	VI, 82
पोअंत	...	VI, 62	फड	...	VI, 86
पोअलअ	...	VI, 81	*फर	...	I, 76
पोआल	...	VI, 62	फरअ	...	VI, 82
पोइअ	...	VI, 63	फलही	...	VI, 82
पोइया	...	VI, 63	फलियारी	...	VI, 83
पोउआ	...	VI, 61	फली	...	IV, 86
पोड	...	VI, 60	फसल	...	IV, 87
पोच्च	...	VI, 60	फसलाणिय	...	IV, 83
पोट्ट	...	VI, 60	फसलिय	...	VI, 83
पोणिय	...	VI, 28	फसुल	...	VI, 82
पोणिया	...	VI, 61	फिक्खि	...	VI, 83
पोत्तअ	...	VI, 62	फिड्ड	...	VI, 84
पोत्ती	...	VI, 60	फिप्प	...	VI, 83
पोमर	...	VI, 63	फुंटा	...	VI, 84
पोयाअ	...	VI, 60	फुंफुया	...	VI, 84

फुक्का	...	VI, 83	वहअ	...	VI, 89
फुक्की	VI, 84	वप्प	...	VI, 88
फुरिय	VI, 84	वप्पीह	VI, 90
फुलंधुअ	VI, 85	वटफाउल	VI, 92
फूअ	...	VI, 85	वब्बरी	...	VI, 90
फेणबंध	...	VI, 85	वब्भ	...	VI, 88
फेणवड	...	VI, 85	वमाल	VI, 90
फेलाया	...	VI, 85	वरुअ	...	VI, 91
फेळ	VI, 85	वलमड्डा	...	VI, 92
फेळसण	...	VI, 86	वलवट्टि	...	VI, 91
फेस	...	VI, 87	वलामोडि	VI, 92
फोअ	...	VI, 86	वलिय	...	VI, 88
फोइअय	...	VI, 87	वव्वाड	...	VI, 89
फोफा	...	VI, 86	वहल	... VI, 89, V, 2	
फोडियय	...	VI, 88	वहुण	VI, 97
फोस	...	VI, 86	वहुसुह	VI, 92
	...		वहुराणा	...	VI, 91
व	...		वहुरावा	...	VI, 91
वइल	VI, 91	वाउली	...	VI, 92
*वडणी	III, 57	वाण	VI, 97
*वडहारी	...	VI, 97	वालअ	VI, 92
बंध	VI, 88	विअया	...	VI, 93
बंधोल	...	VI, 89	विंबोवणय	VI, 98
*बंधणिया	VI, 90	*विग्गाइया	VI, 93
बंधणी	VI, 90	विग्गाई	VI, 93
बंधहर	...	VI, 91	वीअअ	VI, 93
बकर	...	VI, 89	वीअण	VI, 93
*बडवास	VII, 47	वीयजमण	VI, 93

बीलअ	VI, 93	बोहहर	VI, 97
बुंदि	VI, 98	बोहारी	VI, 97
बुंदिणी	VI, 94	बोहिय	VI, 96
बुंदीर	VI, 98			
बुंबुअ	VI, 94	भ		
बुकांण	VI, 94	भंट	VI, 100
बुका	VI, 94	भंड	VI, 100, 109
बुकासार	VI, 95	भंडण	VI, 101
*बुस	VII, 94	भंडी	VI, 109
बुत्ती	VI, 94	भंभल	VI, 110
बुलंबुला	VI, 95	भंभा	VI, 100
बेड	VI, 95	भंभी	VI, 99
बेछडा	VI, 95	भग्ग	VI, 99
बेलि	VI, 95	भट्टिअ	VI, 100
*बेसक्खिज्ज	VII, 79	भद्द	VI, 100
*बेसण	VII, 75	भद्दिसिरी	VI, 102
बोंगिअ	VI, 99	भद्दकरि	VI, 102
*बोंटण	VI, 96	भमसुह	VI, 101
बोंड	VI, 96	भमस	VI, 101
*बोंद	VI, 99	भमास	VI, 101
बोंदि	VI, 99	भयवग्गाम	VI, 102
बोक्कड	VI, 96	भरोच्छय	VI, 102
बोड	VI, 96	भलंत	VI, 101
बोड्डर	VI, 95	भलु	VI, 99
बोदर	VI, 96	भलुंकी	VI, 101
*बोद्वह	VII, 80	भव्व	VI, 100
बील	VI, 90	भसुया	VI, 101
बीव्व	VI, 96	भाअ	VI, 102

भाइल	VI, 104	भेजल	VI, 107
भाउज्जा	VI, 103	भेड	VI, 107
भाउय	VI, 103	भेह'ड	VI, 108
भायल	VI, 104	*भेलअ	VI, 110
भावइया	VI, 104	भेली	VI, 110
भाविय	VI, 103	भोइय	VI, 108
भासल	VI, 103	*भोत्तूण	VI, 106
भासिय	VI, 104	भोय	VI, 108
भासुंडि	VI, 103	भोरुड	VI, 108
भिंग	VI, 104	भोल्लय	VI, 108
भिंगारी	VI, 105			
भित्तर	VI, 105			
भित्तिरूव	VI, 105			
भिसंत	VI, 105			
भिसिया	VI, 105			
भुअ	VI, 106			
भुंड	VI, 106			
भुंडीर	VI, 106			
भुक्कण	VI, 110			
भुक्का	VI, 106			
भुत्तूण	VI, 106			
भुरुंडिया	VI, 101			
*भुरुकुंडिय	VI, 106			
भुरुहुंडिय	VI, 106			
भूअ	VI, 107			
भूअअ	VI, 107			
भूमिपिसाअ	VI, 107			
भेज्ज	VI, 107			

मंच	...	VI, 111	मट्ट	...	VI, 112
*मंजिया	...	VI, 116	मट्टहिय	...	VI, 146
मंजीर	...	VI, 116	मट्ट	...	VI, 112
मंजुआ	...	VI, 116	मड	...	VI, 141
*मंठ	...	VI, 111	मडफर	...	VI, 120
मंडल	...	VI, 114	मडय	...	VI, 115
मंडिल	...	VI, 117	मडवोक्ता	...	VI, 122
मंडी	...	VI, 111	मडह	...	VI, 117
मंतक	...	VI, 141	मडहर	...	VI, 120
मंति	...	VI, 111	मडिया	...	VI, 114
मंतुआ	...	VI, 116	मडुवइय	...	VI, 146
मंतेली	...	VI, 119	*मडिअ	...	II, 75
मंथर	...	VI, 145	मणिणायहर	...	VI, 128
मंदीर	...	VI, 141	मणिरइया	...	VI, 126
मंधाय	...	VI, 119	मत्तवाल	...	VI, 122
मक्कडबंध	...	VI, 127	मत्तली	...	VI, 113
मक्कोड	...	VI, 142	मत्तालंब	...	VI, 123
मक्कोडा	...	VI, 142	मम्माका	...	VI, 143
मग्ग	...	VI, 111	मम्माण	...	VI, 141
मग्गस्सिर	...	VI, 124	मम्माणिया	...	VI, 123
मच्च	...	VI, 111	मम्मी	...	VI, 112
मज्जा	...	VI, 113	मयड	...	VI, 115
मज्जिय	...	VI, 144	मयणसलाया	...	VI, 119
मज्जोक्क	...	VI, 118	मयणिवस	...	VI, 126
मज्झअ	...	VI, 115	मयरंद	...	VI, 123
मज्झआर	...	VI, 121	मयलवुत्ती	...	VI, 125
मज्झंतिय	...	VI, 124	मयाई	...	VI, 115
मज्झिमगंड	...	VI, 125	मयाली	...	VI, 116

मरट्ट	...	VI, 120	महासहा	...	VI, 120
मराल	...	VI, 112	महिसंद	...	VI, 120
मराली	...	VI, 142	महिसिक्क	...	VI, 124
मरुल	...	VI, 114	महुअ	...	VI, 144
मल	...	VI, 111	महुसुइ	...	VI, 122
मलअ	...	VI, 144	महुरालिय	...	VI, 125
मलपिय	...	VI, 121	महेड्ड	...	VI, 119
मलवट्टी	...	VI, 124	माअलिया	...	VI, 131
मलहर	...	VI, 120	माइंदा	...	VI, 129
मलिय	...	VI, 144	माइ	...	VI, 128
मल्लय	...	VI, 145	माइलि	...	VI, 129
मल्लाणी	...	VI, 112	माउच्छ	...	VI, 129
मल्लण	...	VI, 119	माउया	...	VI, 147
मसिण	...	VI, 118	माडिय	...	VI, 128
महअर	...	VI, 123	माणंसि	...	VI, 147
महंग	...	VI, 117	माणिय	...	VI, 130
महण	...	VI, 114	मादलिया	...	VI, 131
महत्थार	...	VI, 125	माभाइ	...	VI, 129
महर	...	VI, 113	*माभौसिय	...	VI, 129
महल्ल	...	VI, 143	मामा	...	VI, 112
महाअत्त	...	VI, 119	मामी	...	VI, 112
महाण्ड	...	VI, 121	मायंद	...	VI, 128
महाविल	...	VI, 121	मायंदौ	...	VI, 129
महाल	...	VI, 116	मारिलंगा	...	VI, 131
महालक्ख	...	VI, 121	माल	...	VI, 146
महालक्ख	...	VI, 127	माला	...	VI, 128
महावल्ली	...	VI, 122	मालाकुंकुम	...	VI, 132
महासउण	...	VI, 127	मालूर	...	VI, 130

मासिय	VI, 122	सुम्पुर	VI, 147
मासुरी	VI, 130	सुयंगी	VI, 134
माह	VI, 128	सुरई	VI, 135
माहारयण	VI, 132	सुरिय	VI, 135
माहिल	VI, 130	सुरमुंड	VI, 117
माहिवाअ	VI, 131	सुरसुरिय	VI, 136
माडुर	VI, 130	सुलासिअ	VI, 135
*मिंचण	III, 30	सुसह	VI, 134
मिणाय	VI, 113	सुहयडी	VI, 136
मित्तल	VI, 126	सुहरोमराइ	VI, 136
मित्तिवअ	VI, 132	सुहल	VI, 134
मिरिया	VI, 132	सुहिय	VI, 134
मिहिया	VI, 132	*सुहिया	VI, 134
मौअ	VI, 133	सूअल	VI, 137
सुआइणी	VI, 135	सूअल	VI, 137
मुंडा	VI, 133	सूसरि	VI, 137
मुंडी	VI, 133	सूसल	VI, 137
सुकय	VI, 135	सूसा	VI, 137
सुकल	VI, 147	सूसाअ	VI, 137
सुकुंडी	VI, 117	मेअज्ज	VI, 138
सुकुरुड	VI, 136	मेअर	VI, 138
सुगस	VI, 118	मेठ	VI, 138
सुगुस	VI, 118	मेठी	VI, 138
सुगुरुड	VI, 136	मेडंभ	VI, 139
सुठिका	VI, 134	मेठ	VI, 138
सुणि	VI, 133	मेरा	VI, 113
सुही	VI, 133	मेली	VI, 138
सुवभ	VI, 133	मेहच्छीर	VI, 139

मेहर	...	VI, 121	रयणिद्वय	...	VII, 4
मेहुण्य	...	VI, 148	रयवली	...	VII, 3
मेहुणिया	...	VI, 148	रक्षा	...	VII, 1
मोथ	...	VI, 148	रवय	...	VII, 3
मोक्कणिया	...	VI, 140	रसद्द	...	VII, 2
मोगर	...	VI, 139	रसाड	...	VII, 3
मोच	...	VI, 139	रसाय	...	VII, 2
मोड	...	VI, 117	रसाला	...	VII, 2
मोर	...	VI, 140	राश्र	...	VII, 4
मोरत्तय	...	VI, 140	राडि	...	VII, 4
र			रायंवु	...	VII, 14
रद्दगिळ	...	VII, 3	रायगद्द	...	VII, 5
*रद्दगिळी	...	VII, 3	रायला	...	VII, 1
रद्दलकल	...	VII, 13	राला	...	VII, 1
रंग	...	VII, 1	राविय	...	VII, 5
रंजण	...	VII, 3	राह	...	VII, 13
रंदुध	...	VII, 3	*रिंगणी	...	II, 4
रंभ	...	VII, 1	रिंगिय	...	VII, 6
रगय	...	VII, 3	रिंछोली	...	VII, 7
रच्छामय	...	VII, 4	रिंडी	...	VII, 5
रक्तकवर	...	VII, 4	रिक्क	...	VII, 6
रक्तच्छ	...	VII, 13	रिक्किय	...	VII, 7
रत्तय	...	VII, 3	रिक्कल	...	VII, 6
रत्ति	...	VII, 1	रिक्कण	...	VII, 14
रत्तीश्र	...	VII, 2	रिग्ग	...	VII, 5
रवि	...	VII, 2	रिच्छ	...	VII, 6
रफ	...	VII, 1	रिच्छभल	...	VII, 7
रफडिया	...	VII, 4	रिद्ध	...	VII, 6

रिस्तूडिय	...	VII, 8	*रोकणिष	...	VII, 16
रिद्ध	...	VII, 6	रोघस	...	VII, 11
रिद्धि	...	VII, 6	रोज्झ	...	VII, 12
रिप्प	...	VII, 5	रोट्ट	...	VII, 11
रिमिण	...	VII, 7	रोड	...	VII, 11
रिरिय	...	VII, 7	रोडी	...	VII, 15
रीट	...	VII, 8	रोद्ध	...	VII, 15
रुभरुद्धा	...	VII, 8	रोमराइ	...	VII, 12
रुचणी	...	VII, 8	रोमलयासय	...	VII, 12
रुंठ	...	VII, 8	रोमूसल	...	VII, 12
रुंठिष	...	VII, 8	रोयणिया	...	VII, 12
रुंद	...	VII, 14	रोर	...	VII, 11
रुभ	...	VII, 9	रोल	...	VII, 15
रुवमिणी	...	VII, 9	रोलंब	...	VII, 2
रुवि	...	VII, 9	रोह	...	VII, 16
रुभविष	...	VII, 11	रोहिष	...	VII, 12
रुंकिय	...	VII, 14	ल		
*रुक्खण	...	VII, 14	लइभल	...	VII, 19
रुणि	...	VII, 9	लइणी	...	VII, 18
रुवर्	...	VII, 10	लइय	...	VII, 18
रुवज्जिय	...	VII, 10	लंच	...	VII, 17
रुवय	...	VII, 9	लंपिकल	...	VII, 19
रुवलिया	...	VII, 10	लंब	...	VII, 26
रुसणी	...	VII, 15	लंबा	...	VII, 26
रुसिय	...	VII, 9	लंबाली	...	VII, 19
रुहिय	...	VII, 10	लकुड	...	VII, 19
रुंकाण	...	VII, 11	लकल	...	VII, 17
रुंकाणि	...	VII, 16	लंग	...	VII, 17

लक्षय	...	VII, 17	लिहित्र	...	VII, 28
लक्ष्य	...	VII, 17	लील	...	VII, 23
लक्ष	...	VII, 26	लीव	...	VII, 22
लडह	...	VII, 17	लुभ	...	VII, 23
लडहकलमिय	...	VII, 20	लुंक	...	VII, 23
लय	...	VII, 16	लुंकणी	...	VII, 24
लयण	...	VII, 27	लुंख	...	VII, 23
लयापुरिस	...	VII, 20	लुंखाभ	...	VII, 23
लल	...	VII, 26	लुंवि	...	VII, 28
ललक	...	VII, 18	लुग	...	VII, 23
लसइ	...	VII, 18	लुरणि	...	VII, 24
लसक	...	VII, 18	लूभा	...	VII, 24
लसुभ	...	VII, 18	लेडुय	...	VII, 24
लडुयवड	...	VII, 20	लेडुक्क	...	VII, 29
लाइभ	...	VII, 27	लेडिय	...	VII, 25
लाइल	...	VII, 19	लेडुक्क	...	VII, 24
लामा	...	VII, 21	लेस	...	VII, 28
लालंपिभ	...	VII, 27	लेहड	...	VII, 25
लालस	...	VII, 21	लेहुड	...	VII, 24
लार्वज	...	VII, 21	*लीवा	...	VII, 28
लासयविहय	...	VII, 21	लोडिभ	...	VII, 25
लाहण	...	VII, 21, VI, 73	लोढ	...	VII, 29
लिक	...	VII, 22	लोलंठिय	...	VII, 22
लिकिय	...	VII, 28	लोलुंवि	...	VII, 25
*लिकल	...	VII, 21	लाचिल	...	VII, 25
लिकला	...	VII, 21			
लिटिय	...	VII, 22			
लित्ति	...	VII, 22	वइभ	...	VII, 34
लिसय	...	VII, 22	*वइंगभ	...	VI, 100

वङ्गरीभण	...	VII, 51	वङ्गोरमय	...	VII, 52
वङ्गरोड	...	VII, 42	वङ्गघाघ	...	VII, 86
वङ्गवलभ	...	VII, 51	वच्छ	...	VII, 30
वङ्गवेला	...	VII, 31	*वच्छीडड	...	VII, 44
वड	...	VII, 30	वच्छिमभ	...	VII, 44
वडलिय	...	VII, 44	वच्छीडत्तो	...	VII, 47
वधोवडप्प	...	VII, 50	वच्छीव	...	VII, 41
वधोवत्य	...	VII, 50	वज्जरा	...	VII, 37
वक्क	...	VII, 30	वज्जा	...	VII, 32
वङ्ग	...	VII, 29	वज्जिय	...	VII, 39
वङ्गच्छ	...	VII, 39	वट्टमाण	...	VII, 87
वङ्गिवडु	...	VII, 42	वट्टा	...	VII, 31
वङ्गर	...	VII, 41	वट्टिम	...	VII, 34
वठ	...	VII, 83	वट्टिव	...	VII, 40
वडुय	...	VII, 36	वड	...	VII, 82
वठ	...	VII, 29	वडप्प	...	VII, 84
वफिभ	...	VII, 35	वडह	...	VII, 33
वंस	...	VII, 30	वडाली	...	VII, 36
वंसप्पाल	...	VII, 48	वडिसर	...	VII, 48
वसी	...	VII, 30	वडड	...	VII, 29
वडड	...	VII, 35	वडडवास	...	VII, 47
वडडवंध	...	VII, 51	वडडहुल्लि	...	VII, 42
वडडय	...	VII, 46	वडडुय	...	VII, 44
वडडारय	...	VII, 45	वडडुणमिर	...	VII, 51
वङ्गसिय	...	VII, 46	वडडुणसाल	...	VII, 49
वङ्गय	...	VII, 38	वडडुण	...	VII, 87
वङ्गोज्ज	...	VII, 38	वडडुविय	...	VII, 45
वङ्गोभ	...	VII, 40	वडडुया	...	VII, 36

वण	...	VII, 82	*वमाल	...	VI, 90
वणइ	...	VII, 38	वम्मीसर	...	VII, 42
वणहि	...	VII, 38	वम्ह	...	VII, 31
वणपक्कसावन्न	...	VII, 52	वम्हल	...	VII, 33
वणव	...	VII, 37	वय	...	VII, 29
वणसवाई	...	VII, 52	वयड	...	VII, 35
वणाय	...	VII, 35	वयण	...	VII, 85
वणार	...	VII, 37	वयर	...	VII, 34
वस्स	...	VII, 83	वयल	...	VII, 84
वस्सय	...	VII, 37	वयली	...	VII, 34
वतु	...	VII, 32	वरअ	...	VII, 36
वत्तइ	...	VII, 85	वरइअ	...	VII, 49
वत्तार	...	VII, 41	वरइत्त	...	VII, 44
वत्ति	...	VII, 31	वरउप्प	...	VII, 47
वत्थउड	...	VII, 45	वरंड	...	VII, 86
वत्थी	...	VII, 31	वरडी	...	VII, 84
वदिकलिय	...	VII, 50	*वरुअ	...	VI, 91
वइल	...	VII, 35	वरेइत्थ	...	VII, 47
वइय	...	VII, 36	वलअंगी	...	VII, 43
वइअ	...	VII, 37	वलंगणिया	...	VII, 43
वही	...	VII, 30	वलगांगणी	...	VII, 43
वप्प	...	VII, 83	वलमय	...	VII, 48
वप्पिण	...	VII, 85	वलय	...	VII, 85
वप्पीअ	...	VII, 33	वलयणी	...	VII, 43
वप्पीडिय	...	VII, 48	वलयबाहु	...	VII, 52
वप्पीइ	...	VII, 40, VI, 90	*वलवट्टि	...	VI, 91
*वप्पाउल	...	VI, 92	वलवाडी	...	VII, 43
वम्भय	...	VII, 38	वलविय	...	VII, 48

वसुहि	...	VII, 32	वहोल	...	VII, 39
वसिय	...	VII, 35	वाउ	...	VII, 53
वसिया	...	VII, 34	वाउत्त	...	VII, 88
वस	...	VII, 31	वाउन्न	...	VII, 56
वसई	...	VII, 36	*वाउक्की	...	VI, 92
वस्रर	...	VII, 86	वाडंतरा	...	VII, 58
वसरी	...	VII, 32	वाडिम	...	VII, 57
*वस्रवाय	...	VI, 26	वाडिन्न	...	VII, 56
वस्राभ	...	VII, 84	वाडी	...	VII, 43
वस्रादय	...	VII, 45	वाढि	...	VII, 53
वस्री	...	VII, 32	वाणभ	...	VII, 54
ववणी	VII, 32, VI, 82		वाणवाल	...	VII, 60
ववत्यंभ	...	VII, 49	वाणीर	...	VII, 56
ववसिय	...	VII, 42	वाम	...	VII, 47
ववहिभ	...	VII, 41	वामणिभ	...	VII, 59
वव्वाड	...	VII, 39	वामणिभ्रा	...	VII, 58
वसभुव	...	VII, 49	वामरि	...	VII, 54
वसल	...	VII, 33	वामी	...	VII, 53
वह	...	VII, 31	वाय	...	VII, 53
वहड	...	VII, 37	*वायउत्त	...	VII, 88
वहढोल	...	VII, 42	वायडघड	...	VII, 61
वहु	...	VII, 31	वायण	...	VII, 57
वहुघारिणी	...	VII, 50	वायाड	...	VII, 56
वहुसी	...	VII, 41	वायार	...	VII, 56
वहुमास	...	VII, 46	वार	...	VII, 54
वहुरा	...	VII, 40	वारसिया	...	VII, 60
वहुवा	...	VII, 40	वारिभ	...	VII, 47
वहुवाडिणी	...	VII, 50	वारिज्ज	...	VII, 55

वारुध	...	VII, 48	विश्रोल	...	VII, 63
वालंफोस	...	VII, 60	विंचिणिय	...	VII, 93
वालप्प	...	VII, 57	विक्रमण	...	VII, 67
वालवास	...	VII, 59	विक्रेण्ण	...	VII, 69
वालियाफोस	...	VII, 60	विकखंभ	...	VII, 88
वाली	...	VII, 53	विकखण	...	VII, 64
वावध	...	VII, 55	विकलास	...	VII, 63
वावड	...	VII, 54	विकल्लस	...	VII, 88
वावडय	...	VII, 58	विग्गोव	...	VII, 64
वावणी	...	VII, 55	विच्चोयय	...	VII, 68
वाविध	...	VII, 57	विच्छड्ड	...	VII, 32
वावोणय	...	VII, 59	विच्छिय	...	VII, 91
वासंदौ	...	VII, 55	विच्छेध	...	VII, 90
वासवार	...	VII, 59	विच्छोह	...	VII, 62
वासवाल	...	VII, 60	विडध	...	VII, 65
वासाणी	...	VII, 55	विडंकिया	...	VII, 67
वासुली	...	VII, 55	विडप्प	...	VII, 65
वाहण	...	VII, 61	*विडिंचिय	...	VII, 69
*वाहणध	...	VII, 61	विडिच्चिर	...	VII, 69
वाहणा	...	VII, 54	विडिम	...	VII, 89
वाहली	...	VII, 39	विडोमिय	...	VII, 57
वाहा	...	VII, 54	विड्ड	...	VII, 33
विश्रओलिय	...	VII, 72	विड्डिर	...	VII, 90
विधंगिध	...	VII, 69	विड्डिरिक्का	...	VII, 67
विधंसध	...	VII, 72	विडणा	...	VII, 62
विधलंबल	...	VII, 33	विणिव्वर	...	VII, 68
*विडव्वाड	...	I, 129	वितत	...	VII, 64
विजरिय	...	VII, 72	*वित्त	...	VII, 33

विस्तार	...	VII, 91	विरिञ्जय	...	VII, 66
विहङ्गि	...	VII, 70	विरुध	...	VII, 63
विहङ्गा	...	VII, 65	विलम्ब	...	VII, 63
विपिप्त	...	VII, 61	विलम्बय	...	VII, 92
विप्य	...	VII, 57	विलम्बा	...	VII, 34
विप्यय	...	VII, 89	विलिङ्गरा	...	VII, 69
विप्यवर	...	VII, 66	विलिय	...	VII, 65
विपिङ्गि	...	VII, 70	विलिम्बिली	...	VII, 70
विपिङ्गि	...	VII, 70	विलुपय	...	VII, 67
*विष्मय	...	VII, 68	विलुपिष	...	VII, 66
विष्मय	...	VII, 68	विलुत्तयिष	...	VII, 73
विष्मय	...	VII, 67	विल्ल	...	VII, 88
विमय	...	VII, 71	विल्लरी	...	VII, 32
विमलहर	...	VII, 72	विल्ल	...	VII, 61
विमलिय	...	VII, 92	विष्वाय	...	VII, 89
वियारिया	...	VII, 71	विसंवाय	...	VII, 72
वियाल	...	VII, 90	विसठ	...	VII, 62
वियालुष	...	VII, 68	विसमय	...	VII, 66
विरय	...	VII, 39	विसमिय	...	VII, 92
विरलिय	...	VII, 71	विसर	...	VII, 62
विरस	...	VII, 62	विसारय	...	VII, 66
विरसमु	...	VII, 49	विसारि	...	VII, 62
विरह	...	VII, 91	विसालय	...	VII, 71
विरहाल	...	VII, 68	विसि	...	VII, 61
विरिचिष	...	VII, 93	विसिष	...	VII, 64
विरिचिर	...	VII, 93	विहङ्ग	...	VII, 63
*विरिचिरा	...	VII, 93	विहङ्ग	...	VII, 63
विरिह	...	VII, 64	विहङ्ग	...	VII, 64

विहरिय	...	VII, 70	वेण	...	VII, 74
विहसिम्बिय	...	VII, 61	वेणिय	...	VII, 75
विहाडण	...	VII, 71	वेणुणास	...	VII, 78
विहाण	...	VII, 90	वेत्त	...	VII, 75
विहु'डभ	...	VII, 65	वेदूणा	...	VII, 65
वीअ	...	VII, 93	वेप्प	...	VII, 74
वीचि	...	VII, 73	वेप्पुअ	...	VII, 76
*वीयजमण	...	VI, 93	वेयडु	...	VII, 66
वीलण	...	VII, 73	वेयारिय	...	VII, 95
*वीलय	...	VI, 93	वेरिज्ज	...	VII, 76
वीली	...	VII, 73	वेल	...	VII, 74
वीस	...	VII, 73	वेलंअ	...	VII, 75
वुण	...	VII, 94	*वेलणय	...	VII, 65
वुप्प	...	VII, 74	*वेल	...	VII, 74
वेअडिय	...	VII, 77	वेलारुअ	...	VII, 96
वेअअ	...	VII, 75	वेली	...	VII, 34
वेअल	...	VII, 95	वेलु	...	VII, 94
वेइया	...	VII, 76	वेलुंअ	...	VII, 63
वेइअ	...	VII, 95	वेलुलिय	...	VII, 77
वेगी	...	VII, 43	वेलूणा	...	VII, 65
वेठसुरा	...	VII, 78	वेअ	...	VII, 94
वेठि	...	VII, 74	वेअरी	...	VII, 76
वेठिअ	...	VII, 76	वेअइअ	...	VII, 96
*वेड	...	VI, 95	वेअ	...	VII, 94
वेडइअ	...	VII, 78	वेअइय	...	VII, 79
वेडिअ	...	VII, 77	वेवाइय	...	VII, 79
वेडिकिअ	...	VII, 78	वेसंभरा	...	VII, 77
वेडअ	...	VII, 41	वेसकिअ	...	VII, 79

संडो	...	VIII, 2	सच्चिन्नय	...	VIII, 14
संडोलिअ	...	VIII, 17	सच्चिविय	...	VIII, 18
*संदट्ट	...	VIII, 18	सच्छह	...	VIII, 9
संदट्टय	...	VIII, 18	सज्जिअ	...	VIII, 47
संदेव	...	VIII, 7	सज्जोक्क	...	VIII, 3
संधारिय	...	VIII, 1	सट	...	VIII, 46
संधिय	...	VIII, 8	सट्टय	...	VIII, 3
संपडिय	...	VIII, 14	सट्ठि	...	VIII, 1
संपणा	...	VIII, 8	सण्णिअ	...	VIII, 47
संपणा	...	VIII, 8	सखत्तिय	...	VIII, 18
संपत्तिया	...	VIII, 18	सखविअ	...	VIII, 50
संपत्तिय	...	VIII, 11	सखिय	...	VIII, 5
संपा	...	VIII, 2	सखुमिय	...	VIII, 48
संपासंग	...	VIII, 11	सखुज्झ	...	VIII, 6
संप	...	VIII, 1	सगहाई	...	VIII, 9
संपालि	...	VIII, 5	सत्तय	...	VIII, 10
संभली	...	VIII, 9	सत्तली	...	VIII, 4
संभव	...	VIII, 4	सत्तावीसजोअण	...	VIII, 22
संभुल्ल	...	VIII, 7	सत्ति	...	VIII, 1
संवट्ठिअ	...	VIII, 12	सत्तिअणा	...	VIII, 16
संवाअअ	...	VIII, 48	सत्य	...	VIII, 1
संवेल्लिय	...	VIII, 12	सत्यइय	...	VIII, 13
संसप्पिय	...	VIII, 15	सत्यर	...	VIII, 4
संसाहण	...	VIII, 16	सहाल	...	VIII, 10
सगय	...	VIII, 3	सभर	...	VIII, 3
सगेह	...	VIII, 6	समइच्छिय	...	VIII, 20
*सगह	...	VIII, 4	समरसहइय	...	VIII, 22
सज्जविअ	...	VIII, 17	समसीस	...	VIII, 50

समसौसी	...	VIII, 13	सविस	...	VIII, 4
समुगिय	...	VIII, 13	सव्वला	...	VIII, 6
समुष्णी	...	VIII, 17	ससराइय	...	VIII, 20
समुष्णिय	...	VIII, 49	सह	...	VIII, 1
समुद्वणवीय	...	VIII, 50	सहउत्थिआ	...	VIII, 9
समुद्वहर	...	VIII, 21	सहगुह	...	VIII, 16
समुपिंजल	...	VIII, 50	सहरला	...	VIII, 14
समोसिअ	...	VIII, 49	साइ	...	VIII, 22
सयगवी	...	VIII, 5	साइजिय	...	VIII, 26
सयठ	...	VIII, 11	साइय	...	VIII, 25
सयत्त	...	VIII, 5	साउल्ल	...	VIII, 24
सयराह	...	VIII, 11	साणइय	...	VIII, 13
सरत्ति	...	VIII, 2	साणुर	...	VIII, 24
सरमेय	...	VIII, 13	सामंती	...	VIII, 23
सरली	...	VIII, 2	सामगिय	...	VIII, 53
सरलीआ	...	VIII, 15	सामरि	...	VIII, 23
सरह	...	VIII, 47	सामिय	...	VIII, 23
सरा	...	VIII, 2	सामुइ	...	VIII, 23
सराह	...	VIII, 5	साय	...	VIII, 51
सराहअ	...	VIII, 12	*सायंदूर	...	VIII, 51
सरिवाअ	...	VIII, 12	सायंदूला	...	VIII, 25
सरिसाहुल	...	VIII, 9	सारमिय	...	VIII, 25
सरेवअ	...	VIII, 48	साराडि	...	VIII, 24
सलली	...	VIII, 3	सारिष्णिया	...	VIII, 27
सलहत्य	...	VIII, 11	सारी	...	VIII, 22
सवडंसुह	...	VIII, 21	सालंकी	...	VIII, 24
सवाअ	...	VIII, 7	सालंगणी	...	VIII, 26
सवास	...	VIII, 5	सालही	...	VIII, 24

साला	...	VIII, 22	सिंदुवण	...	VIII, 32
सालाणअ	...	VIII, 27	सिंदूर	...	VIII, 30
सालुअ	...	VIII, 52	सिंदोला	...	VIII, 29
सावअ	...	VIII, 23	सिंपुअ	...	VIII, 30
सासबुल	...	VIII, 25	सिंवाडी	...	VIII, 29
साह	...	VIII, 51	सिंबीर	...	VIII, 28
साहंजण	...	VIII, 27	सिग	...	VIII, 28
साहंजय	...	VIII, 27	सिजूर	...	VIII, 30
साहरअ	...	VIII, 26	सिगहा	...	VIII, 53
साहिलय	...	VIII, 27	सित्या	...	VIII, 53
साही	...	VIII, 6	सित्थि	...	VIII, 28
साहुली	...	VIII, 52	सिद्ध	...	VIII, 30
साहेज्जअ	...	VIII, 26	सिद्धय	...	VIII, 31
सिअंग	...	VIII, 31	सिप्य	...	VIII, 28
सिआली	...	VIII, 32	सिरिंग	...	VIII, 32
सिखल	...	VIII, 10	सिरिहही	...	VIII, 32
सिंग	...	VIII, 28	सिरिमुह	...	VIII, 32
सिंगअ	...	VIII, 31	सिरिवअ	...	VIII, 32
सिंगिणी	...	VIII, 31	सिरिवच्छीव	...	VIII, 33
सिंगेरिवअ	...	VIII, 33	सिद्धअ	...	VIII, 30,
सिंधुअ	...	VIII, 31	सिलिंब	...	VIII, 30
सिंड	...	VIII, 29	सिव्णिणी	...	VIII, 29
सिंठ	...	VIII, 20	सिव्नी	...	VIII, 29
सिंठा	...	VIII, 29	सिसिर	...	VIII, 31
सिंदी	...	VIII, 29	सिहंडइल	...	VIII, 54
सिंदीर	...	VIII, 10	सिहरिणी	VIII, 33, I, 154	
सिंदु	...	VIII, 28	सिहरिआ	...	VIII, 33
सिंदुरय	...	VIII, 54	सिहि	...	VIII, 28

सिद्धिष	...	VIII, 31	सुदारुण	...	VIII, 39
सीअणय	...	VIII, 55	सुदुम्भणिया	...	VIII, 40
सीअक्षि	...	VIII, 55	सुह	...	VIII, 33
सीइया	...	VIII, 34	सुहवाल	...	VIII, 38
सीउगय	...	VIII, 34	सुरंगि	...	VIII, 37
सीमंतय	...	VIII, 35	सुरजेट्ट	...	VIII, 31
सीय	...	VIII, 33	सुलस	...	VIII, 37
सीरोवहासिआ	...	VIII, 36	सुलसमंजरी	...	VIII, 40
*सीलुट्ट	...	VIII, 35	सुली	...	VIII, 36
सीलुट्टय	...	VIII, 35	सुवस	...	VIII, 37
सीसक	...	VIII, 34	सुवसबिंदु	...	VIII, 40
सीसय	...	VIII, 34	सुवुसा	...	VIII, 37
सीहंडय	...	VIII, 28	सुब्बिया	...	VIII, 38
सीहणही	...	VIII, 35	सुसंठिया	...	VIII, 39
सीहरअ	...	VIII, 12	सुहउत्थिआ	..	VIII, 9
सीहलय	...	VIII, 34	सुहरा	...	VIII, 36
सीहलिया	...	VIII, 55	सुहराअ	...	VIII, 56
सुअणा	...	VIII, 38	*सुहलि	...	VIII, 36
सुइ	...	VIII, 36	सुहेलि	...	VIII, 36
सुंकय	...	VIII, 38	सुअरि	...	VIII, 41
*सुंकल	...	VIII, 38	सुइअ	...	VIII, 39
सुंघिय	...	VIII, 37	सुई	...	VIII, 41
सुकुमालिय	...	VIII, 40	सुयल	...	VIII, 38
सुग्ग	...	VIII, 56	सुरंग	...	VIII, 41
सुज्जय	...	VIII, 56	सुरण	...	VIII, 41
सुज्जरअ	...	VIII, 39	सुरहअ	...	VIII, 42
सुटिअ	...	VIII, 36	सुरलि	...	VIII, 57
सुणहसिय	...	VIII, 39	सुलच्छ	...	VIII, 42

सुलतारी	...	VIII, 42	सोवत्य	...	VIII, 45
सुला	...	VIII, 41	सोव्वअ	...	VIII, 45
सेअ	...	VIII, 42	सोसण	...	VIII, 45
सेआली	...	VIII, 27	सोसणी	...	VIII, 45
सेआलुअ	...	VIII, 44	सोहंजण	...	VIII, 37
सेवाडअ	...	VIII, 43	सोहणी	...	VIII, 17
सेज्जारिय	...	VIII, 43	सोही	...	VIII, 58
सेट्ठि	...	VIII, 42			
सेयाल	...	VIII, 58	ह		
*सेरिभ	...	VIII, 44	हंजअ	...	VIII, 61
सेरिभअ	...	VIII, 44	हकोअ	...	VIII, 60
सेरी	...	VIII, 57	हकुत्त	...	VIII, 60
सेलूस	...	VIII, 21	हडमहड	...	VIII, 65
सेल्ल	...	VIII, 57	हड	...	VIII, 59
सेवाल	...	VIII, 43	हडहड	...	VIII, 74
सेहरअ	...	VIII, 43	हडड	...	VIII, 59
सेहिय	...	VIII, 1	हण	...	VIII, 59
सोअ	...	VIII, 44	हणु	...	VIII, 59
सोत्ती	...	VIII, 44	हत्य	...	VIII, 59
सोमइय	...	VIII, 39	हत्यच्छुहणी	...	VIII, 65
सोमहिंद	...	VIII, 45	हत्यल	...	VIII, 73
सोमहिड	...	VIII, 43	हत्यल्ल	...	VIII, 60
सोमाण	...	VIII, 45	हत्यल्लिय	...	VIII, 64
सोमाल	...	VIII, 44	हत्यल्ली	...	VIII, 61
सोलहावत्तअ	...	VIII, 46	हत्यार	...	VIII, 60
सोल्ल	...	VIII, 44	हत्यियचकु	...	VIII, 65
सोवण	...	VIII, 58	हत्यिमल्ल	...	VIII, 63
सोवणमक्खिया	...	VIII, 46	हत्यिवअ	...	VIII, 63

हत्तिहरि	...	VIII, 64	*हिंडोल	...	VIII, 69
हत्थोडि	...	VIII, 73	हिंडोलण	...	VIII, 76
हृदय	...	VIII, 62	हिंडोलय	...	VIII, 69
हृमिय	...	VIII, 62	हिंबिभ	...	VIII, 68
हरपञ्च	...	VIII, 74	हिका	...	VIII, 66
हरि	...	VIII, 59	हिकास	...	VIII, 69
हरिचंदण	...	VIII, 65	हिकिय	...	VIII, 68
हरिमिग	...	VIII, 63	हिज्ज	...	VIII, 67
हरियाली	...	VIII, 64	हिड्ड	...	VIII, 67
हलप	...	VIII, 61	हिड्डाहिड	...	VIII, 67
हलबोल	...	VIII, 64	हिडोलणय	...	VIII, 76
हलहल	...	VIII, 74	हिड्ड	...	VIII, 67
हलाहला	...	VIII, 63	*हिल	...	VIII, 67
हलूर	...	VIII, 62	हिल्या	...	VIII, 67
हलपफलिय	...	VIII, 59	हिरडी	...	VIII, 68
हलिभ	...	VIII, 62	हिरिंब	...	VIII, 69
हल्लीस	...	VIII, 61	हिरिमंथ	...	VIII, 70
हविय	...	VIII, 62	हिरिवंग	...	VIII, 63
हसिरिया	...	VIII, 62	हिला	...	VIII, 66
हारा	...	VIII, 66	हिला	...	VIII, 66
हाल	...	VIII, 66	हिल्लूरी	...	VIII, 67
हालाहल	...	VIII, 75	हिल्लोडण	...	VIII, 69
*हालाहला	...	VIII, 75	हिसोहिसा	...	VIII, 69
हालुभ	...	VIII, 66	हीर	...	VIII, 70
हाव	...	VIII, 75	हीरणा	...	VIII, 67
हाविर	...	VIII, 75	हीसमण	...	VIII, 68
हासीय	...	VIII, 62	हुंकय	...	VIII, 71
हिंचिय	...	VIII, 68	हुंकुरव	...	VIII, 71

हुड	...	VIII, 70	हम	...	VIII, 71
हुडुम	...	VIII, 70	हेयाल	...	VIII, 72
हुडुय	...	VIII, 70	हेरंय	...	VIII, 76
हुडडा	...	VIII, 70	हेरिंय	...	VIII, 72
हुत्त	:	VIII, 70	हेला	...	VIII, 71
हुरडी	...	VIII, 71	हेलुअ	...	VIII, 72
हुलिय	...	VIII, 59	हेलुका	...	VIII, 72
हुलुवी	...	VIII, 71	होरण	...	VIII, 72

D.G.A. 80

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
NEW DELHI
Issue record.

Call No.— R JPr4K/Hem/Ban-8731

Author— Hemacandra.

Title— Deśināmāṇī. Pt.1.

Borrower's Name	Date of Issue	Date of Return
Dr. L. J. Parash.	29-5-61	27-8-61
Prof. Dev Raj Chanana	2/2/67	15/2/67
Dr. C. N.	25/2/67	11/3/67

✓ 891.30503^c

~~Pratiksha Dikshana~~
~~Desikama Mala~~

Kosa

Prākrit — Dictionary.
Dictionary — Prākrit